

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1934

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1935

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
1. Εὐεργέται	γ'
2. Διοικητικὸν Συμβούλιον	ε'
3. Ἐπίτιμοι ἑταῖροι	ζ'— θ'
4. Τακτικοὶ ἑταῖροι	ια'— ιε'
5. Γενικὴ ἔκθεσις τοῦ Γραμματέως περὶ τῶν πεπραγμένων . . .	1— 27
6. Ἀνασκαφὴ Μαραθῶνος ὑπὸ Γεωργ. Σωτηριάδου	29— 38
7. Ἀνασκαφικαὶ ἔρευναι ἐν Μεγάροις ὑπὸ Ἰω. Θρεψιάδου καὶ I. Τραυλοῦ	39— 57
8. Ἀνασκαφαὶ Νέας Ἀγχιάλου ὑπὸ Γεωργ. Σωτηρίου	58— 66
9. Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ Ἀντ. Κεραμοπούλλου	67— 91
10. Ἀνασκαφὴ ἐν Φλωρίνῃ τῆς ἄνω Μακεδονίας ὑπὸ Γ. Μπακαλάκη	91—114
11. Ἀνασκαφαὶ ἐν ἀρχαίᾳ Ἀχαΐᾳ ὑπὸ Ν. Κυπαρίσση	114—115
12. Ἀνασκαφὴ Σικυῶνος ὑπὸ Ἀναστ. Κ. Ὀρλάνδου	116—122
13. Ἀνασκαφαὶ ἐν Σπάρτῃ ὑπὸ Ἀδ. Ἀδαμαντίου	123—128
14. Ἀνασκαφαὶ ἐν Ἀμνισῷ Κρήτης ὑπὸ Σπ. Μαρινάτου	128—133
15. Βιβλιοθήκη τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1934	134—139
16. Συνέλευσις τῶν Ἑταίρων	140—
17. Ἐκθεσις ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς	141—144
18. Ἀπολογισμὸς ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ 1934	145—147
19. Κίνησις τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας	148—150
20. Κίνησις φωτογραφιῶν καὶ φωτογρ. δελταρίων τῆς Ἑταιρείας	151—153
21. Δημοσιεύματα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας	154—157

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Η ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ, ΕΛΛ. ΚΟΙΝΟΤΗΣ
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΤΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΝΙΔΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΝΑΡΔΑΚΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜΩΝ Γ. ΣΙΝΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
HILARION ROUX

ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ
ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΣΟΛΩΝ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Ι. ΠΡΩΙΟΣ
ΟΘΩΝ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
BENIAMIN ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ
GEORGES CLEMENCEAU
A. E. H. GOECKOOP
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΕΤΙΑΝ 1933-1935

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚ. ΒΕΛΤΣΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΒΛΑΣΤΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΒΟΛΟΝΑΚΗΣ

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ

(ΙΑΚΩΒΟΣ ΧΑΡ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ † 4/3/34)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΟΥΓΕΑΣ

ΚΩΝΣΤ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΚΑΙ Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ

ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΥΠΠΑΡΙΣΣΗΣ

(ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ † 28/7/33)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

(ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ † 27/6/33)

ΦΙΛΩΤΑΣ ΠΑΠΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Χ. ΧΑΤΖΗΣ

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

- Ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Ρουμανίας Κάρολος.
 Ἡ Α.Β.Υ. ὁ πρίγκιψ Διάδοχος τῆς Σουηδίας Γουσταῦος Ἀδόλφος.
 Ἐλευθέριος Κ. Βενιζέλος. Ἀθῆναι.
James Gordon Bennett.—New York.
Erich Bethe.—Leipzig, C I, Davidstrasse 1.
Robert de Billy—France.
F. W. von Bissing.—Oberaudorf a. Inn (Bayern).
Carl William Blegen.—Cincinnati, Ohio, U.S.A.—Ἀθῆναι, Πλουτάρχου 9.
Max. Bonnet.—Montpellier. Villa aux Roses (Pierre Rouge).
R. C. Bosanquet.—Alnwick, Northumberland.
Alfred Brueckner. Berlin - Friedenau, Rubensstr. 40.
Eberhard Bruck.—Frankfurt, Niedenau 49 II.
Ernst Buschor.—München, Universität.
Edward Capps.—Princeton, University Ἡ. Π. Ἀμερικῆς.
Rhys Carpenter.—Bryn Mawr, Penna U. S. A.
J. Chamonard.—Paris, 3, square du Croisic, XVe.
 Ἰωσήφ Χατζιδάκης.—Ἡράκλειον (Κρήτης) — Μῆλος.
Paul Collinet.—Faculté de Droit de Paris 26 Vavin, VIe.
Ludwig Curtius.—Roma 25, Via Sardegna 79.
R. M. Dawkins.—Plas Dulas, Llandulas N. Wales.
Prince Demidoff.—Ἀθῆναι. Λεωφόρος Βασιλ. Σοφίας 55.
Charles Diehl.—Paris, 72 aven. Wagram XVIIe.
Wilhelm Dörpfeld.—Berlin - Lichterfelde I. Hortensienstr. 49.
 Ἀθῆναι - Φειδίου 1.
 Βίκτωρ Δούσμανης.—Ἀθῆναι, Μενάνδρου 35.
Hans Dragendorff.—Universität. Freiburg i. Br. Johann; v.-
 Weerth - Str. 4.
Engelbert Drerup.—Nijmegen. Holland. Universität. St. Anna-
 straat 149.
Sam Eitrem.—Oslo. Gimle Terrasse 3.
Adolf Erman.—Berlin - Dahlem, Peter Lennéstrasse 22.
Sir Arthur Evans.—Youlbury Berks, near Oxford. England.
Ernst Fabricius.—Freiburg i. Br., Goethestrasse 44.
Giannino Ferrari.—Padova - Università.
Roy Flickinger.—Jowa City. University - U. S. America.
Ernest Gardner.—London, University College.

- Percy Gardner.**—Oxford. Canterbury Road 12.
Ὁ Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Γεννάδιος.
Earl Granville.—England.
Rudolf Heberdey.—Graz, Mandellstrasse 26.
Edouard Herriot.—Lyon-Mairie de Lyon.
Paul Herrmann.—Dresden - A, Franklinstr. 21.
B. Hodge Hill.—Ἀθήναι, ὁδὸς Πλουτάρχου 9.
Fr. Hiller von Gaertringen.—Berlin - Westend, Ebereschentallee 11.
André Joubin.—Paris, 11 Berryer, VIIIe.
Walter Judeich.—Jena, Beethovenstr. 30.
Georg Karo.—Ἀθήναι - Φειδίου 1.
Paul Koschaker.—Leipzig. Universität.
Sir Frederic George Kenyon.—London. British Museum.
Otto Kern.—Halle a. d. Saale, Friedenstr. 23.
Johannes Kirchner.—Berlin - Friedenau, Sponholzstr. 24.
Ὁ Σ. Μητροπολίτης Σάροδων κ. Κλεόβουλος. Κων/πολις.
Hubert Knackfuss.—München. Adelheidstr. 10.
Παῦλος Κουντουριώτης.—Ἀθήναι, Ὀδὸς Ἡρώδου Ἀττικοῦ.
Philippe Legrand.—Lyon, 15 r. de la Chappe, Bourges.
Emanuel Loewy.—Wien II/I, Untere Donaustr. 29.
G. A. Macmillan.—London. W.-C. St Martin's Street.
Lucien Magne.—Paris. Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
Rev. J. P. Mahaffy.—Dublin (Ireland). Provost of Trinity College.
G. Mendel.—Paris. av. de l'Observatoire 11.
William Miller.—Ἀθήναι. Ὀδὸς Βησσαρίωνος 10.
Gabriel Millet.—Paris. 34 Rue Hallé XIVe.
John Myres.—Oxford, New College.
Charles Nizet.—Paris. 7 Avenue de Bréteuil.
Biagio Pace.—Roma. Camera dei Deputati.
Ettore Pais.—Roma. 5 Via delle Guattro Fontane 41.
R. Paribeni.—Roma. Via dei prefetti 22.
Paul Perdrizet.—Strasbourg. Université.
Luigi A. Pernier.—Florenz. Via Cinque Giornate 6.
Axel Persson.—Uppsala. Universität.
Giulio de Petra.—Napoli—Pallonete. Via S. Chiara 32.
Ernst Pfuhl.—Basel. Schönbeinstrasse 42.
Alfred Philippson.—Bonn, Königstrasse 1.
Charles Picard.—Paris, VIe 16 Av. de l'Observatoire.
Νικόλαος Πολίτης.—Παρίσιον, 17, rue Aug. Vacquerie XVIe.

- Edmond Pottier.**—Paris. VIIe († 4-7-1934).
Camillo Praschniker.—Wien I, Universität.
A. von Premerstein.—Marburg a. d. Lahn, Deutschhausstr. 28.
Karl Purgold.—Gotha. Reinhardtsbrunnenstr 43.
G. Radet.—Bordeaux. 9bis Rue de Cheverus.
Sir W. M. Ramsay.—Edimburgh, Greenhill Terrace 13.
C. Ricci.—Roma. I Piazza Venezia 11. († 16-6-1934).
La Comtesse de Riencourt.—Ἀθήναι. Λεωφόρος Ἀμαλίας 34.
Giulio Rizzo.—Roma. 6, Via Ludovisi 46.
David Moore Robinson.—Baltimore. Ἡν. Πολιτεῖα Ἀμερικῆς.
Gerhart Rodenwaldt.—Berlin W 8, Wilhelmst. 92/93.
Al. Rostowitz-bey.—Le Caire.
Pierre Roussel.—Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή. Ἀθήναι.
Gaetano de Sanctis.—Università, Roma, Via Santa Chiara 61.
Rev. A. H. Sayce.—Edinburgh 8, Chalmers Crescent.
Hans Schrader.—Frankfurt a. M. Taunusplatz 18 I.
Alessandro Della Seta.—Ἰταλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή. Ἀθήναι.
Sir Cecil Smith.—London.
Antonio Sogliano.—Napoli. Via Carlo Altobelli 25.
Vittorio Spinazzola.—Napoli. Museo San Martino.
Mrs E. Arthur Strong.—Roma 22. Via Balbo 35.
Josef Strzygowski.—Wien. XIII 10, Würzburggasse 29.
Hidenaka Tanaka.—Κυότον Ἰαπωνίας. Πανεπιστήμιον.
Hermann Thiersch.—Göttingen, Merckelstr. 9/0.
Albert Trapman.—England.
Παναγῆς Τσαλδάρης—Ἀθήναι.
Percy Ure.—Reading England. University.
A. I. B. Wace.—London. S. W. 7, Victoria and Albert Museum.
Otto Walter.—Oesterr. Archäolog. Institut. Athen. Α. Ἀλεξάνδρας 18.
Carl Watzinger.—Tübingen, Melanchthonstr. 26.
Th. Wiegand.—Berlin - Dahlem, Peter-Lennéstr. 30.
Wilhelm Wilberg.—Wien. IV Mozartgasse 4.
Ulrich Wilcken.—Berlin. - Westend, Leistikowstr. 2.
Adolph Wilhelm.—Wien IX. Wasagasse 8.
A. Willems.—Bruxelles. Université.
Paul Wolters.—München 13-Teng-Strasse 20/0 links.
Arthur Woodward.—Sheffield, 395 Fulwood Road.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Σημ.—Οί δι' ἀστερίσκου σημειούμενοι ἑταῖροι εἶναι ἰσόβιοι.

<p>1. Ἀβραμέας Εὐστράτιος.
 2. Ἀγγελόπουλος Γεώργιος.
 3. Ἀγγελόπουλος Θεόδωρος.
 4. * Ἀδαμαντίου Ἀδαμάντιος.
 5. * Ἀθανασάκης Ἰωάννης.
 6. † Ἀθηναγόρας Παραμυθίας.
 7. * Αἰγινήτης Βασίλειος.
 8. Ἀλεξάκης Χαρίλαος.
 9. Ἀλεξόπουλος Νικόλαος.
 10. Ἀλιβιζᾶτος Ἀμίλκας.
 11. Ἀναγνωστόπουλος Γεώργιος.
 12. Ἀναγνωστόπουλος Ἰωάννης.
 13. Ἀναστασιάδης Ἀναστάσιος.
 14. Ἀξελὸς Ἰωάννης.
 15. * Ἀποστολάκη Ἄννα.
 16. Ἀποστολάκης Δημήτριος.
 17. Ἀποστολίδης Χρῆστος.
 18. * Ἀρβανιτόπουλος Ἀπόστολος.
 19. Βαλάσης Θωμᾶς.
 20. Βαρούχα Χριστοδουλοπούλου Εἰρ.
 21. Βέλτσος Γεώργιος Νικολ.
 22. * Βερναρδάκης Κωνσταντῖνος.
 23. * Βιζουκίδης Περικλῆς.
 24. Βλαστὸς Μιχαήλ.
 25. * Βολονάκης Μιχαήλ.
 26. * Βορέας Θεόφιλος.
 27. Βουγιούκας Γεώργιος.
 28. Γαλανὸς Σπυρίδων.
 29. * Γαρδίκας Γεώργιος.</p> | <p>30. Γεδεὼν Μανουήλ.
 31. Γερογιάννης Κωνσταντῖνος.
 32. Γεωργόπουλος Μελέτιος.
 33. Γιαννόπουλος Δημήτριος.
 34. * Γκίζης Βαρθολομαῖος.
 35. Γουδῆς Δημήτριος.
 36. Γούσιος Κωνσταντῖνος.
 37. Γροῦνδμαν Ἀχιλλεύς.
 38. Δέγλερης Ἀλέξανδρος.
 39. * Δεμερτζῆς Ἀλέξανδρος.
 40. Δέφνερ Μιχαήλ (†15-10-34).
 41. * Δηλιγιάννης Ἐπαμεινώνδας.
 42. Δημητριάδης Δημήτριος.
 43. * Δημητριάδης Χρῆστος.
 44. Διαμαντοπούλου Ἄγνη.
 45. Διαμαντόπουλος Ἀνδρέας.
 46. Διαμαντόπουλος Διονύσιος.
 47. Διαμαντόπουλος Ἡρακλῆς.
 48. Δόσιος Κωνσταντῖνος.
 49. * Dörpfeld Wilhelm.
 50. Δουκάκη Εὐανθία.
 51. Δραγάτσης Ἀθανάσιος Ἰ.
 52. * Δραγάτσης Ἰάκωβος Χ. (†4-3-34)
 53. Δραγούμης Φίλιππος Στ.
 54. Δρόσος Ἰωάννης.
 55. * Δυοβουνιώτης Γεώργιος.
 56. * Δυοβουνιώτης Κωνσταντῖνος.
 57. Ἐμπεδοκλῆς Γρηγόριος.
 58. * Ἐμπειρῖος Μιχαήλ.</p> |
|---|--|

59. * Ἐξαρχόπουλος Νικόλαος.
60. Ἐξαρχος Νικόλαος.
61. Εὐαγγελίδης Δημήτριος.
62. Εὐαγγελίδης Τρύφων.
63. * Ζαΐμης Ἀλέξανδρος.
64. Ζαρίφης Γεώργιος.
65. * Ζέγγελης Κωνσταντῖνος.
66. * Ζηλήμων Ἀντώνιος.
67. Ζωγράφος Γεώργιος.
68. Ζωγράφος Κωνσταντῖνος.
69. Ἡλιόπουλος Βασίλειος.
70. Ἡλιόπουλος Παναγιώτης.
71. * Ἡλιόπουλος Χρῖστος.
72. Ἡλιοῦ Ἀλεξάνδρα.
73. * Θεοδωράκης Γεώργιος.
74. † Θεόκλητος Καλαβρ.-Αἰγιαλείας.
75. Θεοφανείδης Βασίλειος.
76. Θρεψιάδης Ἰωάννης.
77. Ἰγγλέσης Σωτήριος.
78. Ἰωαννίδης Ἰωάννης Γ.
79. * Καβαλλιεράτος Ἀννίνος Μιλτ.
80. * Καζάζης Νεοκλής.
81. Καλαποθάκης Δημήτριος.
82. Καλιτσουνάκης Δημήτριος.
83. Καλιτσουνάκης Ἰωάννης.
84. Καλογερίκου Μαρία.
85. Καλογερόπουλος Διονύσιος.
86. Καμπάνης Νικόλαος.
87. Κανελλόπουλος Παναγιώτης.
88. Καντᾶς Ἡλίας.
89. Καντιάνης Νικόλαος.
90. Καπερώνης Νικόλαος.
91. Καπρουλάς Γεώργιος.
92. Καραγιαννόπουλος Γεώργιος.
93. Καραθανάσης Δημήτριος.
94. * Καραθεοδωρῆ Κωνσταντῖνος.
95. Καράκαλος Νικόλαος.
96. Καρανδρέας Ἀπόστολος.
97. Καραγάλιος Θεμιστοκλής.
98. * Καρκούλιας Ἡρακλῆς.
99. Καρόλου Νικόλαος.
100. Καρούζος Χρῖστος.
101. * Καστόρης Δημήτριος.
102. Κάτσανος Νικόλαος.
103. Καψάλης Ἰωάννης.
104. * Κεραμόπουλλος Ἀντώνιος.
105. Κοκόλης Σπυρίδων.
106. Κολλιναίτης Ἡλίας.
107. Κολλιναίτης Σπυρίδων.
108. Κολοκοτσᾶς Εὐάγγελος.
109. Κοσμόπουλλος Δημήτριος.
110. Κοτζιάς Νικόλαος.
111. Κουγέας Σαωκράτης.
112. Κούζης Ἀριστοτέλης.
113. Κουκουλῆς Φαίδων.
114. * Κουμανούδης Πέτρος.
115. * Κουρουνιώτης Κωνσταντῖνος.
116. Κρασιώτης Ἰωάννης.
117. Κρητικός Εὐάγγελος.
118. Κριεζῆς Ἀλέξανδρος.
119. Κριεζῆς Ἀνδρέας.
120. * Κριεζῆς Ἐμμανουήλ.
121. Κριμπᾶς Ἀθανάσιος.
122. Κριμπᾶς Βασίλειος.
123. Κριμπᾶς Ἡλίας.
124. Κτενᾶς Κωνσταντῖνος.
125. * Κυπαρίσσης Νικόλαος.
126. * Κύρης Μιχαήλ.
127. * Κυριαζῆς Σπυρίδων.
128. Κυριακὸς Ἰωάννης Π.
129. Κωττάκης Λεωνίδα.
130. Λαμπίκης Βασίλειος.
131. Λάππας Γεώργιος.
132. Λιβαδάς Νικόλαος.
133. Λιβιεράτος Σπυρίδων.
134. Λιμπερόπουλος Παναγιώτης.
135. * Λοβέρδος Σπυρίδων.
136. Λογοθέτης Κωνσταντῖνος.

137. Λῶ Πειρουνάκη Αἰκατερίνη.	176. * Νικολαΐδης Λουδοβίκος.
138. Μαγιάσης Σωτήριος.	177. Νομικὸς Δημήτριος.
139. Μακαρόνας Χαράλαμπος.	178. Νομικὸς Μάρκος.
140. Μακκᾶ Ξανθίπη Π.	179. Ξυγγόπουλος Ἄνδρέας.
141. * Μακκᾶς Δημήτριος.	180. Οἰκονόμος Ἀλέξανδρος.
142. * Μακκᾶς Νικόλαος.	181. * Οἰκονόμος Γεώργιος Π.
143. Μακρῆς Γεράσιμος.	182. Οἰκονόμου Ἄγγελος.
144. * Μακρόπουλος Ἰωάννης.	183. Οἰκονόμου Ἰωάννης.
145. * Μανέτας Ἰωάννης.	184. Οἰκονόμου Μιχαήλ.
146. * Μαλτέζος Κωνσταντῖνος.	185. Ὁρλάνδος Ἀναστάσιος Κ.
147. * Μαντζούφας Ἄνδρέας.	186. * Παλαμᾶς Κωστής.
148. Μαντζούφας Γεώργιος.	187. Πάλλας Δημήτριος.
149. Μαντούδης Μιχαήλ.	188. Παμπούκας Ἀπόστολος.
150. * Μανωλίδης Σωκράτης.	189. * Παναγιωτόπουλος Ἄνδρέας.
151. Μαργαρίτης Σπυρίδων.	190. Παναγιωτόπουλος Κων/τῖνος.
152. Μαριδάκης Γεώργιος.	191. Παναγιωτόπουλος Μιχαήλ.
153. Μαρινᾶτος Σπυρίδων.	192. Πανταζῆς Παναγιώτης.
154. * Μακρόπουλος Βασίλειος.	193. * Παντελίδης Ἐμμανουήλ.
155. Μαυρούλιας Ἰωάννης.	194. Παντελίδης Χρῖστος.
156. Μέγας Γεώργιος.	195. Παπαγεωργίου Φιλώτας.
157. * Μερκούρης Σπυρίδων.	196. Παπαδάκης Κωνσταντῖνος.
158. Μέρμηγκας Κωνσταντῖνος.	197. * Παπαδάκης Νικόλαος.
159. * Μεσολωρᾶς Ἰωάννης.	198. Παπαδημητρίου Ἰωάννης.
160. Μεσολωρᾶς Παναγιώτης.	199. Παπαδόπουλος Θωμᾶς.
161. Μηλιάδης Ἰωάννης.	200. Παπάζογλου Γεώργιος.
162. * Μησόπουλος Χρῖστος.	201. Παπαηλιοῦ Χαράλαμπος.
163. Μιχαηλίδης Μιχαήλ.	202. Παπαθανασίου Πάνος.
164. Μπαβαβέας Ἀδαμάντιος.	203. Παπαϊωάννου Γεώργιος.
165. Μπαλᾶνος Νικόλαος.	204. Παπαϊωάννου Ἰωάννης.
166. * Μπάρτ Γουλιέλμος.	205. Παπαϊωάννου Κωνσταντῖνος.
167. Μπαχαρίας Στυλιανός.	206. Παπαϊωάννου Πάνος.
168. * Μπενάκης Ἀντώνιος.	207. Παπακωνσταντῖνου Κ. Δ.
169. Μπένσης Βλαδίμηρος.	208. Παπαμιχαήλ Γρηγόριος.
170. Μπέρτος Νικόλαος.	209. * Παπαναστασίου Ἀλέξανδρος.
171. Μπουρνιάς Ἀντώνιος.	210. Παπαναστασίου Σπυρίδων.
172. Μυλωνᾶς Γεώργιος.	211. * Παπανδρέου Γεώργιος.
173. Νατσούλης Βασίλειος.	212. Παπανδρέου Πάνος.
174. * Νεγρεπόντης Μιλτιάδης.	213. Παπαντωνίου Ἀπόστολος.
175. Νικητόπουλος Ἄνδρέας.	214. Παπαντωνόπουλος Νικόλαος.

215. Παπασπυρίδου Καρούζου Σέμνη.
 216. * Παπαστράτος Ἐπαμεινώνδας.
 217. * Παπαστράτος Ἰωάννης.
 218. * Παπαστράτος Σωτήριος.
 219. Παπαφλέσσας Γρηγόριος.
 220. Παπαφλέσσας Ἰωάννης.
 221. Παπαφλέσσας Κωνσταντῖνος.
 222. * Παπαφράγκος Στάμος.
 223. Παράσχος Γεώργιος.
 224. * Πατσουράκος Ἰωάννης.
 225. Παχνός Ἀλέξανδρος.
 226. Πεζόπουλος Ἐμμανουήλ.
 227. Πελεκίδης Εὐστράτιος.
 228. Πεςματζόγλου Γεώργιος.
 229. Πετιμεζῆς Θρασύβουλος.
 230. Πετρακόπουλος Θεόδωρος.
 231. Πετροκόκκινος Δημήτριος.
 232. Πετρόπουλος Γεώργιος.
 233. Πίστης Νικόλαος.
 234. Πιτίδης Μιχαήλ.
 235. Πλυτᾶς Ἀμβρόσιος.
 236. * Πολίτης Νικόλαος.
 237. * Πολυγένης Κωνσταντῖνος.
 238. Πολυχρονιάδης Κωνσταντῖνος.
 239. Πορτοκάλης Ἀλέξανδρος.
 240. Πουλίσσας Παναγιώτης.
 241. Πουλόπουλος Ἀπόστολος.
 242. * Πουρῆς Μιλτιάδης.
 243. Πρινάρης Κίμων.
 244. * Πῶπ Γεώργιος.
 245. * Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος.
 246. * Ρακτιβάν Κωνσταντῖνος.
 247. * Ράλλης Γεώργιος.
 248. * Ράλλης Κωνσταντῖνος.
 249. * Ρεδιάδης Περικλῆς.
 250. Ρίζος Σταματίος.
 251. Ρινόπουλος Μιχαήλ.
 252. Ροζάκης Σταματίος.
 253. Ρουμπάνης Γεώργιος.
 254. Ρούνιος Κωνσταντῖνος.
 255. Ροῦφος Κανακάρης Λουκάς.
 256. Ρωμαΐδης Ἰωάννης.
 257. * Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος.
 258. * Ρωμᾶνος Ἄθως.
 259. Σαδούκας Χρῖστος.
 260. Σακελλαρίου Γεώργιος.
 261. Σαρσέντης Λυκοῦργος.
 262. Σάρρος Δημήτριος.
 263. Σάρρου Αἰμιλία.
 264. Σεργόπουλος Ἰωάννης.
 265. Σκάσσης Ἐρρίκος.
 266. Σκάσσης Θωμᾶς.
 267. * Σκλαβούνος Γεώργιος.
 268. Σκοτίδας Εὐάγγελος.
 269. * Σκουζῆς Ἀλέξανδρος.
 270. * Σκοῦφος Θεόδωρος.
 271. Σούλης Γεώργιος.
 272. * Σοφούλης Θεμιστοκλῆς.
 273. Σπυρόπουλος Παναγιώτης.
 274. Σταθακόπουλος Παναγιώτης.
 275. Σταθάτος Ἀντώνιος.
 276. * Σταμελλάτος Γεώργιος.
 277. Στάμος Ἰωάννης.
 278. * Σταμούλης Ἀναστ. Κ. Π. (+20-11-34).
 279. Σταυρόπουλος Ἄγγελος.
 280. Σταυρόπουλος Κωνσταντῖνος.
 281. Σταυρόπουλος Σπυρίδων.
 282. Σταυρόπουλος Φοῖβος.
 283. * Στεργιόπουλος Δημήτριος.
 284. Στεργιόπουλος Παναγιώτης.
 285. * Στεφανόπουλος Ἀνδρέας.
 286. * Στρέϊτ Γεώργιος.
 287. Συκουτρῆς Ἰωάννης.
 288. Σφήκας Δημήτριος.
 289. * Σωτηριάδης Γεώργιος.
 290. Σωτηρίου Γεώργιος Α.
 291. Τεγόπουλος Στυλιανός.
 292. Τζηρὸς Κωνσταντῖνος.

293.	Τραυλὸς Ἰωάννης.	309.	Φουρίκης Πέτρος.
294.	* Τριανταφυλλάκος Νικόλαος.	310.	Φωτόπουλος Δημήτριος.
295.	Τριανταφυλλίδης Περικλῆς.	311.	* Χαβιαρᾶς Νικήτας.
296.	* Τρικούπης Σπυρίδων Κ.	312.	Χαριτάκης Γεώργιος.
297.	Τσακαλῶτος Ἀθανάσιος.	313.	Χαρίτος Ἰωάννης.
298.	Τσακαλῶτος Πολύβιος.	314.	* Χατζάκος Ματθαῖος.
299.	Τσιπούρας Δημήτριος.	315.	* Χατζῆς Ἀντώνιος Χ.
300.	Τσουνκλείδης Σπυρίδων.	316.	* Χατζιδάκις Γεώργιος.
301.	* Τσουντας Χρῖστος († 9-6-34).	317.	Χόνδρος Δημήτριος.
302.	Τσόχας Γεώργιος.	318.	Χοστέβας Δημόφιλος.
303.	* Fabricius Ernst.	319.	Χουδαβερδόγλους Σοφοκλῆς.
304.	* Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος.	320.	Χριστίδης Δημήτριος.
305.	Φιλιππίδης Λεωνίδα.	321.	Χριστόπουλος Μιχαήλ.
306.	* Φίλων Ἀλέξανδρος.	322.	Χριστόπουλος Σπυρίδων.
307.	Φίξ Ἰωάννης Καρόλου.	323.	Χρυσούλης Γκίκας.
308.	Φουντούλης Δημήτριος.		

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1934

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΓΕΝΙΚῃ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗ 31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1935

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κύριοι Ἐταῖροι,

Τὸ μνημόσυνον ἡμῶν ἐφέτος περιλαμβάνει κορυφαίους συνεργάτας ἔν τε τῷ διεθνεῖ καὶ ἔν τῷ ἐθνικῷ στίβῳ, προπέμπομεν δὲ αὐτοὺς μετὰ βαθείας εὐλαθείας εἰσερχομένους εἰς τὸ περιλάμπρον ἠρῶν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Ὁ Corrado Ricci ὁ ἐπιφανέστατος Ἴταλὸς ἱστορικὸς τῆς τέχνης καὶ ὀργανωτὴς τῶν μουσείων καὶ τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἐθνικῶν μνημείων τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ἐμπυχωτῆς τῶν σχετικῶν σπουδῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἰδρυτῆς σπουδαίων σειρῶν καλλιτεχνικῶν δημοσιευμάτων, τῶν ὁποίων ἡ ἐμφάνισις ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς διὰ τὸ ἔθνος αὐτοῦ καὶ ἀφετηρίαν σημαντικωτάτης προόδου καὶ τελειώσεως τῶν γραφικῶν τεχνῶν, ἐπελθούσης διὰ τῆς ἀενάου συμβολῆς τοῦ ἀξιοθαυμάστου ὄντως ἐθνικοῦ καθιδρύματος γραφικῶν τεχνῶν τοῦ Bergamo.

Ὁ Ἐδμόνδος Pottier ὑπῆρξε μία δόξα τῆς Γαλλικῆς κλασικῆς ἀρχαιολογίας καὶ ἐπιφανέστατος παράγων τῆς παγκοσμίου ἐπιστήμης.

Ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ εἶχε συνενώσει ἡ φύσις τρεῖς θαυμαστάς ιδιότητας τὴν τοῦ βαθέως ἐπιστήμονος, τὴν τοῦ κομποτάτου συγγραφέως καὶ τὴν τοῦ ἐξαιρέτου ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου ἡ ὀλυμπία γαλήνη καὶ ἡ ὄντως ἀριστοκρατικὴ εὐγένεια τῆς ψυχῆς ἐχαρὰ κτήριζον τὸν ἄνδρα ὡς μέγαν ἀνθρωπιστὴν καὶ ἀνέδειξαν αὐτὸν μέγαν προστάτην καὶ εὐεργέτην τῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ. Τοῦτο δὲ οὐχὶ μόνον διὰ τοὺς Γάλλους ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα ἄλλον ὅπωςδῆποτε σχετισθέντα πρὸς τὴν πολύτιμον αὐτοῦ διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀναστροφῆν.

Ἡ ὑπέροχος αὕτη ψυχικὴ σύνθεσις καὶ ἡ μειλίχιος, ἀλλ' ἐδραία δικαιοσύνη τοῦ Ἐδμόνδου Pottier ὑπῆρξεν τὸ ὑψηλὸν βᾶθρον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ εὐρεία αὐτοῦ ἐπιστήμη ἠδυνήθη νὰ ἀκτινοβολήσῃ μακρὰν καὶ νὰ ἀσκήσῃ βαθεῖαν ὄντως ἐπίδρασιν. Ἡ ἐπιστημονικὴ πανοπλία τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς ἤδη ἀπὸ πρωῒμου ἡλικίας ἀρξαμένη κατηρτίσθη βαθμιαίως καὶ ἀθορύβως, στηριζομένη δὲ εἰς τὸ ἔμφυτον πολυμερὲς ἐνδιαφέρον τῆς διανοίας του, ἀπέβη σὺν τῷ χρόνῳ σημαντικώτατον ὀργανικὸν σύστημα ἐδραζόμενον ἐπὶ τῆς ἐμβριθεστάτης γνώσεως συμπάσης τῆς ἀρχαίας μεσογειακῆς καὶ ἀνατολικῆς τέχνης. Διότι ὁ Ἐδμόνδος Pottier ὑπῆρξε μὲν κατ' ἐξοχὴν ἐπιφανὴς διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς ἀγγειογραφίας, διὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἤρκει ἡ πρώτη αὐτοῦ ἐργασία περὶ τῶν Ἀττικῶν λευκῶν ληκύθων, καινοτόμος κατὰ τοὺς χρόνους αὐτῆς, καὶ ὁ ἀκόμη καὶ σήμερον ὑποδειγματικὸς περιγραφικὸς κατάλογος τῶν ἀγγείων τοῦ Λούβρου, ἵνα ἀνακηρυχθῇ ἐξαιρετος εὐεργέτης — ἀλλὰ παρὰ τὰς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀγγειογραφίαν ἐργασίας αὐτοῦ παρέσχε σημαντικωτάτας ἐπιστημονικὰς συμβολὰς καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα κεφάλαια τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, οὐχὶ δὲ μόνον τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ Χετταϊκοῦ καὶ τοῦ Περσικοῦ, διδάξας καὶ αὐτοὺς τοὺς εἰδικοὺς εἰς τοὺς κλάδους τούτους — ὥστε δικαίως θαυμάζεται ἡ ἀσυνήθης αὐτοῦ εὐρυμάθεια, ἡ ὁποία συνοδευομένη καὶ ὑπὸ τοῦ ἀλανθάστου γνώμονος τῆς γνησίας ἐπιστήμης, τῆς ἀρετῆς τῆς ἀξιοπρεποῦς μετριοφροσύνης, κατέστησεν αὐτὸν οὐχὶ μόνον ἀγλάϊσμα τῆς ἐπιστήμης τῆς πατρίδος του, ἀλλὰ καὶ ἐπίζηλον

καὶ καρποφόρον συνεργάτην εἰς ὀμαδικὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας.

Εἰς τὴν ἀρετὴν ταύτην ὀφείλεται ἡ μακρὰ του συνεργασία ἐν τῇ Revue Archéologique, ἐν τοῖς Monuments Piot, ἐν τῷ μεγάλῳ Λεξικῷ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν Ἀρχαιοτήτων, τὸ ὁποῖον φέρει τὴν σφραγίδα τῆς διεθύνσεώς του, καὶ τέλος ἡ μεγάλη διεθνῆς σειρὰ τοῦ Corpus vasorum antiquorum, τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Διεθνoῦς Ἐνώσεως τῶν Ἀκαδημιῶν, ἰδρυθὲν τῇ προτάσει αὐτοῦ καὶ περιλαβὸν μέχρι τοῦδε πλείστους τόμους πινάκων καὶ βραχέος κειμένου περιγραφικοῦ τῶν ἀγγείων πλειόνων μουσείων. Τὸ ἔργον εἶναι, καὶ θὰ ἀποβῇ ἀκόμη περισσότερον, πολύτιμον βοήθημα παντὸς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀγγειογραφίαν ἀσχολουμένου, εἶναι δὲ ἀντάξιον διεθνὲς ἐπιστέγασμα τοῦ ὅλου ἀγγειολογικοῦ ἔργου τοῦ Ἐδμόνδου Pottier.

Εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας ἡ ἀπώλεια τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς ἦτο βαθύτερον αἰσθητὴ, διότι ἐξέλιπε μετ' αὐτοῦ ὁ τελευταῖος ἐκπρόσωπος τῆς παρελθούσης γενεᾶς τῶν «Ἀθηναίων», οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν ἀπλῶς ἐμβριθεῖς μελετηταὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ εἰλικρινεῖς φίλοι καὶ δίκαιοι ἐκτιμηταὶ τοῦ ἔργου τῆς νεωτέρας ἡμῶν πατρίδος, ὑψώσαντες ἐπανειλημμένως τὴν σημαντικὴν αὐτῶν φωνὴν ὑπὲρ τῶν δικαίων αὐτῆς.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἰσοβίων καὶ τακτικῶν ἐταίρων ἀπέθανον:

Ὁ Μιχαὴλ Δέφνερ ὁ γνωστὸς γλωσσολόγος καὶ ἐρευνητὴς τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου, τελευταῖον δὲ διευθυντὴς τῆς Ἀνακτορικῆς καὶ μετέπειτα Προεδρικῆς βιβλιοθήκης. Ἐκτὸς ἄλλων αὐτοῦ μελετῶν ὁ Μιχαὴλ Δέφνερ καταλείπει χρησιμώτατον Λεξικὸν τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου καὶ πλείονας ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας ἀναφερομένας εἰς τὴν ἀρχαίαν Σκῦρον καὶ τὴν ἀρχαίαν Τροιζῆνα καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀγγειογραφίαν, ἀξιόλογα δείγματα καὶ τῆς παρατηρητικότητος καὶ τῆς φιλοπονίας τοῦ μέχρι τέλους ἀόκνως ἐργασθέντος ἀνδρὸς.

Μεταξὺ τῶν ἐκλιπόντων φιλαρχαίων ἐξέχουσαν καταλαμβάνει

θέσιν ὁ ἰσόβιος ἡμῶν ἑταῖρος καὶ ἔθνικὸς ὄντως ἀνὴρ Ἀναστάσιος Κ. Π. Σταμούλης, ὁ ἐκ Σηλυβρίας θερμὸς πατριώτης, ὅστις ἀρρήκτως συνέδεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἡμῶν πραγμάτων.

Ἦδη παιδιόθεν ὁ ἀείμνηστος Σταμούλης, τυχὼν καλῆς ἐγκυκλίου παιδείας, ἐφέρετο μετὰ θερμοῦ διαφέροντος πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας ἡμῶν καὶ μεσαιωνικῆς ἱστορίας καὶ πρὸς τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀρχαιολογικῶν μνημείων, ἀκολουθῶν καὶ ἐσωτερικὴν αὐτοῦ κλίσιν.

Ὅτε ἀνδρωθεὶς ἐτράπη πρὸς κερδοφόρον πρακτικὸν ἐπάγγελμα καὶ ἠυπόρησεν ἀπ' αὐτοῦ, παρὰ τὴν ὑλικὴν τροφήν, τὴν ὁποίαν παρεσκεύαζεν, οὐδέποτε ἔλησμόνησε τὴν πνευματικὴν τροφήν, ἣ ὁποία εἶναι τοῦ ἀνθρώπου ἡ τελειώσις, καὶ ἐξηκολούθησεν ἐρασιτεχνικῶς μὲν, ἀλλὰ μετ' ἀκαθέκτου ζήλου μελετῶν τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος τοῦ Θράκης καὶ ἀπὸ παντοίων πηγῶν πολυπληθεῖς συλλέγων καὶ κατατάσσων σημειώσεις, καταρτίσας οὕτω ὀγκῶδες Θρακικὸν ἀρχεῖον, δυνάμενον ν' ἀποβῇ ποτε ἴσως πολύτιμον βοήθημα εἰς εἰδικοὺς ἐρευνητάς.

Ἀπὸ τῆς φιλίστορος ταύτης πατριωτικῆς σκέψεως ὀρμώμενος ὁ Σταμούλης ἐτράπη καὶ εἰς τὴν συλλογὴν μνημείων προερχομένων ἐκ Θράκης, ἀποτέλεσμα δὲ τῆς φωτεινῆς ταύτης κατευθύνσεως τῆς πατριωτικῆς του στοργῆς καὶ τοῦ πλούτου αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ καταρτισμὸς σημαντικωτάτης νομισματικῆς συλλογῆς καὶ ἀξίας λόγου συγκεντρώσεως πολυτίμων Θρακικῶν ἀρχαιοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἐσώθησαν ἀπὸ τῆς ἀποδημίας καὶ τῆς καταστροφῆς.

Ὅτε ἡ ἀναστάσις τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν ἔφερε καὶ τὸν ἀείμνηστον ἄνδρα εἰς τὰς Ἀθήνας ἢ πρώτη αὐτοῦ σκέψις ὑπῆρξεν, ὅπως χαρίσῃ τὴν νομισματικὴν του συλλογὴν εἰς τὸ ἔθνος. Καὶ ἐξετέλεσε τοῦτο ταχέως, οὕτω δὲ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1924 τὸ Ἐθνικὸν Νομισματικὸν Μουσεῖον παρὰ τὰ πλείονα ὀνόματα ἄλλων ὑπερόχων Ἑλλήνων ἀναφέρει καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ δωρητοῦ καὶ εὐεργέτου Ἀναστασίου Σταμούλη. Ἀλλὰ καὶ τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον θὰ διατηρῇ εὐγνώμονα ἀνά-

μνησιν τοῦ ἀνδρός, διότι ἀπό τινων ἐτῶν ἐπιδεικνύει τὸ ἴδρυμα ἐν ἐξεχούσῃ θέσει ὡραίαν χαλκῆν κεφαλὴν ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, ἄλλο τοῦτο ἀντίγραφον γνωστοῦ πλαστικοῦ τύπου φερομένου ὑπὸ τὸ παρέμβλητον ὄνομα τῆς Βερενίκης.

Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸν τὸ γεγονὸς ὅτι καὶ ὁ πατὴρ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐνέμειναν εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν ἀπόφασιν περὶ δωρεᾶς τῆς κεφαλῆς εἰς τὸ Μουσεῖον καὶ ὅτε ἐγένετο ἀξιολογωτάτη προσφορὰ πρὸς ἀγορὰν αὐτῆς διὰ τὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία εἶναι ὑπερήφανος, διότι ὁ ἐκλιπὼν αὐτῆς ἐταῖρος προβάλλεται διὰ τῶν πράξεων αὐτοῦ ὡς ὑπόδειγμα ἐξαιρέτου ἐθνικοῦ ἀνδρός.

Ὁ Ἰάκωβος Δραγάτσης, ἐταῖρος ἡμῶν ἀπὸ τοῦ 1881, ἐπὶ μακρὸν σύμβουλος τῆς Ἐταιρείας καὶ ἐπὶ τριετίαν γραμματεὺς τοῦ συμβουλίου, ὑπῆρξεν ἀφωσιωμένος καὶ πολύτιμος ἡμῶν συνεργάτης, ὡς ἐθέλοντῆς δὲ ἀρχαιολογικὸς ὑπάλληλος ἐν Πειραιεῖ προσήνεγκεν ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας πρὸς διάσωσιν καὶ συγκέντρωσιν πλείστον ἀρχαίων μνημείων καὶ πρὸς προαγωγὴν τῆς Πειραιαῖκῆς ἀρχαιολογίας δι' ἰδίων μελετῶν. Μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀφωσιωθῆ ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν τὸν ἔφερον ἔμφυτος κλίσις, κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς τὸν ἀρχαιολογικὸν του ζῆλον παρὰ τὰ ἐκ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος ἀπορρέοντα πολλαπλᾶ καθήκοντα. Ἡ μακρὰ αὐτοῦ παραμονὴ ἐν Πειραιεῖ ὡς καθηγητοῦ καὶ γυμνασιάρχου ἀπέβη εὐεργετικὴ διὰ τὰ ἀρχαῖα τῆς πόλεως καὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς, συνετέλεσε δέ, ὥστε ἡ συνεχὴς περὶ αὐτὰ ἀσχολία νὰ ἀναδείξῃ τὸν Ἰάκωβον Δραγάτσην εἰδικὸν περὶ τὰ ζητήματα τῆς Πειραιαῖκῆς τοπογραφίας. Ἐκ τῆς ἀσχολίας δὲ ταύτης ἀπέρρευσαν καὶ ἡ περὶ τοῦ Θεμιστοκλείου καὶ ἡ περὶ τοῦ Σηραγγείου μελέτη καὶ ἄλλαι ἐπιγραφικαὶ ἐργασίαι ἐγκατεσπαρμέναι εἰς τὰ ἀρχαιολογικὰ περιοδικά.

Ἄλλ' ἂν τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἐπάγγελμα δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἀείμνηστον συνεργάτην νὰ ἀποβῆ ἀποκλειστικῶς ἀρχαιολόγος, ἡδυνήθη ὅμως νὰ ὠφελῆθῃ τοῦτο πλείστον ἐκ τῆς τοιαύτης ἐκείνου

ἀρχαιολογικῆς κλίσεως καὶ νὰ ἀποβῆ ὄντως ἔθνωφελές διὰ τοῦ καταρτισμοῦ τροφίμων ἀρτίας ἱστορικῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως. Ἄλλὰ παρὰ ταῦτα ὁ Ἰάκωβος Δραγάτης διέπρεψεν ὡς δημόσιος ἐκπαιδευτικὸς λειτουργὸς καὶ ὡς διευθυντὴς ἰδίου ἐκπαιδευτηρίου καὶ διὰ τὸ ἀγαστὸν αὐτοῦ ἦθος καὶ διὰ τὴν ἀγνήν του ἔθνικὴν πίστιν — ἡ ὁποία θεωρεῖται ὑπὸ τινων σήμερον ὡς τι ἐκτὸς συρροῦ εἶδος καὶ περιττὸς παράγων πολιτικῆς ἀγωγῆς. Διὰ τοῦτο ἡ πατρις εἶναι εὐγνώμων πρὸς τὴν μακρὰν ἀναμφισβητήτως ἔθνικὴν παιδαγωγικὴν δρᾶσιν τοῦ ἀειμνήστου συνεργάτου καὶ ἀγαπητοῦ φίλου καὶ συναγωνιστοῦ Ἰακώβου Δραγάτη.

Ἄλλὰ βαθύτατα ἔπληξε τὴν ἀρχαιολογικὴν οἰκογένειαν ὁ θάνατος διαπρεπεστάτου ἀρχαιολόγου, ἐπὶ μακρὸν συμβούλου καὶ γραμματέως τῆς Ἑταιρείας, τοῦ Καθηγητοῦ Χρήστου Τσουντα.

Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χρήστου Τσουντα ἐκλείπει εἰς τῶν τελευταίων ἐκπροσώπων τῆς παρελθούσης ἀρχαιολογικῆς γενεᾶς, ἡ ὁποία προήγαγε τὰς ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιολογικὰς σπουδὰς καὶ ἐτίμησε διεθνῶς τὴν πατρίδα.

Ὁ Τσουντας μετὰ τὰς ἐν Γερμανίᾳ ἀρχαιολογικὰς αὐτοῦ σπουδὰς καὶ βραχεῖαν διδασκαλίαν ἐν Φιλιππουπόλει, ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν ἔτει 1883, ὅτε καὶ διωρίσθη Ἐφορος Ἀρχαιοτήτων, εὐρέθη ἐντὸς ἀτμοσφαίρας ὀργώσης πρὸς προϊστορικὴν ἔρευναν καὶ πρὸς μελέτην τοῦ Μυκηναϊκοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον διήνοιξεν ἡ μεγαλεπήβολος σκαπάνη τοῦ Ἐρρίκου Σλήμαν. Ἡ ἐκ μέρους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀνάθεσις ἐκτελέσεως ἀνασκαφῶν εἰς Μυκῆνας εἰς τὸν Χρῆστον Τσουνταν τῷ 1886, παρέσχεν εἰς τὸν νεαρὸν τότε ἐπιστήμονα τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδείξῃ ὅλα τὰ ἐκ τῆς ἰδιοφυΐας αὐτοῦ ἀπορρέοντα καὶ διὰ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ κτηθέντα πλεονεκτήματα, ὥστε ὁ καρπὸς τῶν ἐργασιῶν ἐκείνων νὰ ἀποβῆ διεθνῶς ὠφελιμώτατος. Ἦσαν δὲ αἱ ἀρεταὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀσφαλῆς παρατήρησις κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν καὶ εὐσυνείδητος συγκέντρωσις τῶν δεδομένων τῆς ἐργασίας, ψύχραιμος καὶ ἀπροκατάληπτος ἐπεξεργασία τῶν εὐρημάτων καθ' ἕκαστον, συστηματικὴ μετὰ ταῦτα

καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐστηρᾶς ἐπιστημονικῆς μεθόδου συντεταγμένη ἐξαγωγή πορισμάτων γενικωτέρων καὶ πρὸ παντὸς σεμνῆ καὶ μετριόφρων διατύπωσις, μακρὰν παντὸς κόμπου καὶ ἀλαζονείας καὶ οἰασθήποτε ὑπερβολῆς, ὅπως ἐμπρέπει εἰς ἀληθεῖς ἐπιστήμονας.

Διὰ τοιούτων ἐφοδίων πεπρωικισμένος ὁ Τσουντας ἦτο φυσικὸν νὰ συντάξῃ καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ περὶ τῶν Μυκηναίων καὶ τοῦ Μυκηναίου πολιτισμοῦ σύγγραμμα ἄρτιον καὶ τὰ μετὰ ταῦτα περὶ ἄλλων θεμάτων δημοσιευθέντα ἀξίαν ἐκείνου συνέχειαν.

Καὶ περὶ τῶν Μυκηναίων ἠδυνήθη πολλὰ νέα νὰ διδάξῃ ὁ Τσουντας, δι' αὐτὸ δὲ καὶ τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ ταχέως μετεφράσθη εἰς τὴν Ἀγγλικήν, ἔκτοτε δὲ χρησιμοποιεῖται ὡς βοηθητικὸν βιβλίον ὑπὸ τῶν περὶ τούτου ἀσχολουμένων.

Ἐξαίρετον σημασίαν ὡσαύτως διὰ τὴν προϊστορικὴν ἔρευναν τῆς Ἑλλάδος ἔχουσιν αἱ εἰς τὰς Κυκλάδας ἐκτελεσθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἔρευναι, αἱ δὲ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι δημοσιευθεῖσαι σχετικαὶ αὐτοῦ πραγματεῖαι ἐνέχουσιν αὐτόχρημα προγραμματικὴν καὶ θεμελιώδη σημασίαν διὰ τὰς περὶ τοῦ Κυκλαδικοῦ πολιτισμοῦ μελέτας.

Τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην ἐποδηγέτησεν ὁ ἀείμνηστος συνάδελφος καὶ διὰ τῶν ὑποδειγματικῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐρευνῶν του, περὶ ὧν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐδημοσίευσεν τὸ σημαντικὸν βιβλίον τὸ ἐπιγραφόμενον «Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις τοῦ Διμηνίου καὶ τοῦ Σέσκλου». Διὰ τοῦ συγγράμματος τούτου αἱ περὶ τὴν νεολιθικὴν περίοδον τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος καθόλου μελέται ἐνεκαινίζοντο κατὰ τρόπον ὄντως διαυγῆ καὶ συστηματικόν, ἐποδηγετοῦντο δὲ καὶ πάλιν αἱ νεώτεροι ἀρχαιολογικαὶ γενεαὶ πρὸς ὀρθὴν καὶ ἀσφαλῆ κατεύθυνσιν κατὰ τὴν κοινὴν καὶ ἀνεπιφύλακτον τῶν ἀρμοδίων περὶ ταῦτα ὁμολογίαν.

Καὶ αἱ ἐν Ἐρετρίᾳ καὶ αἱ ἐν Τανάγρα ἐργασίαι, ἀλλὰ ἰδίᾳ αἱ ἐν Λακωνικῇ καὶ δὴ αἱ ἐν Βαφειῷ μετὰ τῆς αὐτῆς διεξήχθησαν εὐστοχίας καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἡρμηνεύθησαν ἐπιστήμης.

Ἄλλὰ καὶ αἱ πρὸς εὐρύτερον κύκλον ἀπευθυνόμεναι ἐργασίαι,

οἶαι εἶναι π.χ. ἡ Ἀκρόπολις καὶ ἡ Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης φέρουσι τὴν σφραγίδα τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς αὐτῆς διαυγείας.

Ἐκ τῆς βραχείας ταύτης ἐπισκοπῆσεως καθίσταται ἔκδηλος ἡ σπουδαιότης τοῦ ἔργου τοῦ ἀοιδίου συναδέλφου καὶ φίλου, διὰ τὸν ὅποιον ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία δικαιούται νὰ εἶναι ὑπερήφανος.

Πρὸς τὴν δρᾶσιν τῶν ζώντων στρέφοντες νῦν τὸν λόγον χαιρετίζομεν καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης δύο ἐπιφανεῖς ξένους συναδέλφους τὸν ἐν Βιέννῃ ἐπιγραφικὸν κ. Ἀδόλφον Wilhelm ἑορτάσαντα τὴν ἑβδομηκονταετηρίδα ζωῆς ἐπιστημονικῆς καρποφόρου μετ' ἔξαιρέτου διεθνoῦς ἀναγνωρίσεως καὶ τὸν ἐν Ῥώμῃ διευθυντὴν τῆς Γερμαν. Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς κ. Λουδοβίκου Curtius, ἑορτάσαντα τὴν ἐξηκοστὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεώς του καὶ δυνάμενον νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὸ μέχρι τοῦδε συντελεσθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἀρχαιολογικὸν ἔργον μετὰ ἀναμφισβητήτου ἱκανοποιήσεως διὰ τε τὴν σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ ἰδίᾳ τῆς πλαστικῆς καὶ διὰ τὴν διδακτικὴν του ἐπίδρασιν. Ὡσαύτως χαιρομεν διὰ τὴν ἑβδομηκοστὴν ἐπέτειον τοῦ ἐπιφανοῦς ἐπιγραφικοῦ καὶ ἰδρυτοῦ τοῦ Μουσείου τῆς Θήρας καὶ πατρὸς τῆς Θηραϊκῆς Ἀρχαιολογίας κ. Φρειδερίκου Βαρώνου Χίλλερφον Γκαίρτριγγεν, τοῦ ὁποίου ἡ πρὸς τε τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νέαν Ἑλλάδα εὐγενῆς ἀφοσίωσις προκαλεῖ παρ' ἡμῖν καὶ συμπάθειαν καὶ εὐγνωμοσύνην.

Τὸ ἀνασκαφικὸν ἔργον τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1934 ὑπῆρξε τὸ ἀκόλουθον:

1. Ἐν Μαρθῶνι ἐσυνεχίσθησαν αἱ ἐργασίαι διὰ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γ. Σωτηριάδου.

Ἀπὸ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ ἔτους 1933 εἶχε μείνει πρὸς ἔρευναν διὰ τὴν περίοδον τοῦ 1934 ὁ τε θολωτὸς Μυκηναϊκὸς τάφος καὶ τὸ Ἡράκλειον, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐκτεταμένη νεκρόπολις ἐκτει-

νομένη ἀπὸ τῶν γεωμετρικῶν χρόνων μέχρι τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος.

Ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἶχεν ἡ ἐξερεύνησις τοῦ Μυκηναϊκοῦ τάφου καὶ ἡ εὐχάριστος ἀπόδειξις ὅτι οὗτος ἦτο ἀσύλητος.

Ἐντὸς τῆς κυψέλης ἀνευρέθησαν δύο λακκοειδεῖς τάφοι εἰς βάθος 0^μ,40 ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους αὐτῆς, ἀνήκοντες, πιθανῶς, εἰς τὸ βασιλικὸν ζεῦγος τοῦ τόπου.

Ἐντὸς τοῦ ἐτέρου τῶν τάφων εὐρέθη ὡς κτέρισμα χαλκοῦν τι μικρὸν σκεῦος ἢ κόσμημα, ἀδιάγνωστον διὰ τὴν ἐκ τοῦ χρόνου φθοράν.

Ἐντὸς τοῦ ἄλλου ὁμοῦς τάφου εὐρέθη χρυσοῦν κύπελλον ἡμισφαιρικὸν περίπου καὶ ἔχον μίαν κρικοειδῆ λαβὴν, ἄριστα διατηρούμενον. Τὸ ἄξιον πολλῆς προσοχῆς εὔρημα τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ γένους τοῦ νεκροῦ καὶ ἀποτελεῖ σύμβολον τῆς ἐν τῇ ζωῇ εἰρηνικῆς αὐτοῦ δράσεως.

Ὀλόκληρον τὸ δάπεδον τῆς κυψέλης εὐρέθη καλύπτον στρῶμα τέφρας, πάχους 0,10, ἀνάμικτον μετ' ἀπηνθρακωμένων τεμαχίων ξύλων καὶ πλήθους ὀστῶν ζώων, βοῶν, χοίρων, αἰγῶν, προβάτων καὶ πτηνῶν ἀκόμη, πρὸς δὲ τούτοις μετὰ τεμαχίων μυκηναϊκῶν ἀγγείων, χαρακτηριζόντων τοὺς χρόνους τοῦ μνημείου καὶ τοὺς ταφέντας εἰς αὐτὸ Μαραθωνίους ἄνακτας.

Ἡ ἐν τῷ εἰκαζομένῳ Ἡρακλείῳ τοῦ Μαραθῶνος ἔρευνα προσεπόρισε, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀνασκάπτοντος, νέα στηρίγματα τῆς ταυτότητος τῶν παρὰ τὸν ναῖσκον τοῦ Ἀγίου Δημητρίου λειψάνων πρὸς τὸ ζητούμενον ἱερόν.

Ἡ ἔρευνα τῆς πέρυσιν ἀνακαλυφθείσης νεκροπόλεως ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν, διότι συγκομίζει ἱκανὰ εὐρήματα ἐκ τῶν ἀσυλήτων τάφων μακροτάτης, ὡς εἶπον, περιόδου, καταλαμβανόντων δὲ ἱκανὴν ἔκτασιν. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ἐπεσημάνθη διὰ τῆς σκαφῆς ἰδιαιτέρον τμῆμα τοῦ νεκροταφείου ἀποκλειστικῶς ἀφιερωμένον εἰς τὴν ταφὴν παιδίων μέχρις ὅκτῳ ἢ δέκα ἐτῶν ἡλικίας, ἴσως ἐν ἐπιδημίᾳ τινὶ ἀθρόων κατὰ τὸν 9^{ον} ἢ 8^{ον} π. Χ. αἰῶνα ἀποθανόντων, ὅπως εἰκάζεται ὑπὸ τοῦ ἀνασκάπτοντος.

Οἱ τάφοι ἀποτελοῦνται ἐκ πλακῶν εἰς τε τὰς παρεῖας καὶ τὸ πῶμα. Τὰ κτερίσματα ἦσαν μικρὰ ἀγγεῖα τεθειμένα παρὰ τὴν κεφαλὴν ἢ παρὰ τοὺς πόδας.

Ἄλλοι τάφοι εἶναι πίθοι διαφόρων μεγεθῶν, τινὲς δὲ πολὺ μικρῶν διαστάσεων πάντες ἔχοντες ὡς πῶμα πλάκα. Κτερίσματα ἦσαν ἄλλοι μικρὰ ἀγγεῖα παιδικῆς χρήσεως, ἐντὸς τῶν πίθων ἢ ἔξωθεν παρ' αὐτοὺς κείμενα. Παρὰ τὴν ταφὴν ἔχομεν καὶ τὸ ἔθιμον τῆς καύσεως τοῦ νεκροῦ εἰς πᾶσαν ἡλικίαν κατὰ τὴν προτίμησιν, ὡς φαίνεται, τῆς οἰκογενείας. Μεταξὺ τῶν κτερισμάτων τῆς πυρᾶς ἦσαν ἀγγεῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ σποράδην πῆλινα ἀγάλματα.

Ἡ συνέχεια τῆς ἀνασκαφῆς τῆς νεκροπόλεως μέλλει ἀσφαλῶς νὰ παράσχη πλούσια καὶ ἐνδιαφέροντα λείψανα, μάλιστα κεραμικά, τοῦ Μαραθωνίου βίου, ἄξια τῆς σπουδαιότητος τῆς ὅλης ἐν Μαραθῶνι συντελουμένης ἀρχαιολογικῆς ἐργασίας.

2. Ἄλλην ἀνασκαφικὴν ἐργασίαν, δοκιμαστικὴν ταύτην ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐν Μεγάροις διὰ τοῦ Ἐπιμελητοῦ Ἀρχαιοτήτων κ. Ἰω. Θρεψιάδου ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Γ. Τραυλοῦ. Ἡ ἔρευνα αὕτη ἐνετοπίσθη εἰς τρία σημεῖα τῆς περιοχῆς τῆς ἀρχαίας πόλεως.

α) Κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς σημερινῆς πόλεως Μεγάρων καὶ ἀπέναντι τοῦ ἐκκλησιδίου τῆς Θεοτόκου ἀνεσκάφησαν τὰ θεμέλια μεγάλου οἰκοδομήματος, ἀποτελουμένου ἐκ πλειόνων εὐρέων διαμερισμάτων καὶ παρέχοντος συνολικὸν ἀρχιτεκτονικὸν διάγραμμα παρεμφερέστατον πρὸς τὰ διαγράμματα τῶν οἰκιῶν τῶν ἐλληνιστικῶν λεγομένων καὶ τῶν μετέπειτα Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Τινὰ τῶν διαμερισμάτων φαίνονται προσθῆναι νεώτερα.

Ἡ εἴσοδος συντελεῖτο διὰ τριβήλου, τοῦ ὁποίου αἱ βάσεις τῶν κίωνων καὶ τὰ κιονόκρανα μετ' ἐπιθημάτων εἶναι ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐπιθήματος ὑπῆρχεν ἀνισοσκελῆς σταυρός.

Κινητὰ εὐρήματα ἄλλα δὲν ἐγένοντο πλὴν τινῶν τεμαχίων ἀχρωμάτων μετ' αὐλακωτῆς διακοσμῆσεως συνήθους εἰς τοὺς ὑστέρους Ῥωμαϊκοὺς καὶ μετέπειτα χρόνους.

Κατὰ ταῦτα ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εὐρημάτων δύναται μετ' ἀσφαλείας νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ τελευταία χρῆσις ἢ διασκευὴ τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι ἀναμφισβητήτως χριστιανικὴ, ἀναγομένη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Δ^{ου} ἢ τοῦ Ε' μ. Χ. αἰῶνος. Ἡ περαιτέρω ἔρευνα θὰ δείξῃ ἂν καὶ ἡ ἴδρσις τοῦ οἰκοδομήματος ἀνήκει εἰς τοὺς χριστιανούς.

Οὐχὶ μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐρεύνης ταύτης ἀπεκαλύφθη μέχρι μήκους 14^μ τμήμα τοῦ τείχους τῆς ἀρχαίας πόλεως, συγκείμενον ἐκ μεγάλων ἰσοδομικῶν πωρολίθων.

β) Ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν Μεγάρων, Ἀλκᾶθου, κατὰ τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ ὄνομα, σφίζεται λαξευτὸν ἐν τῷ βράχῳ ὀλόκληρον σχεδὸν τὸ διάγραμμα ἀρχαίου ναοῦ, ἔχοντος κατεύθυνσιν ἀπὸ Α πρὸς Δ μετὰ μικρᾶς παρεκκλίσεως. Αἱ διαστάσεις τοῦ περιπτέρου τούτου ναοῦ κατὰ τὰς μετρήσεις τοῦ Τραυλοῦ εἶναι διὰ μὲν τὸν σηκὸν μέτρα 11,50 × 6, διὰ δὲ τὴν περίστασιν, μετρομένην κατὰ τὸ λάξευμα εἴτε τὴν κοίτην τῆς κρηπίδος, μέτρα 14,50 × 35,50.

Κινητὰ εὐρήματα ἐπὶ μὲν τοῦ πεδίου τοῦ ναοῦ βεβαίως δὲν ἐγένοντο διὰ τὴν ἀπογύμνωσιν τοῦ τόπου ἀπὸ παντὸς χώματος ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιχώσει, ἢ ὁποῖα ἐσχηματίσθη περαιτέρω ἐν κατωφερείᾳ ἐκ χωμάτων αὐτοῦ τοῦ ναοῦ, ἀνευρέθησαν ὄστρακα καὶ εἰδῶλια τοῦ 7^{ου} π. Χ. αἰῶνος, στηριζόμενοι δὲ εἰς τε τὸ σχῆμα τοῦ ναοῦ καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν κινητῶν εὐρημάτων ὀρθῶς οἱ ἀνασκάπτοντες ἀνάγουσι τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ἱεροῦ εἰς τὸν 7^{ον} π. Χ. αἰῶνα. Εἰκάζουσιν ὅτι ἐνταῦθα ἦτο ὁ ὑπὸ τοῦ Πausανίου I. 42. 4 ἀναφερόμενος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς. (Ὁκοδόμηται δὲ ἐπὶ τῇ κορυφῇ τῆς ἀκροπόλεως ναὸς Ἀθηνᾶς, ἄγαλμα δὲ ἐστὶν ἐπίχρυσον πλὴν χειρῶν καὶ ἄκρων ποδῶν ταῦτα δὲ καὶ τὸ πρόσωπόν ἐστὶν ἐλέφαντος). Ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἀναφέρονται καὶ ἄλλα δύο ἱερὰ Ἀθηνᾶς μετὰ τῶν ἐπικλήσεων Νίκης καὶ Αἰαντίδος.

γ) Τρίτον σημεῖον τῶν Μεγαρικῶν ἐρευνῶν εἶναι ὁ λόφος τοῦ

μεσαιωνικοῦ κάστρου. Ἡ δοκιμαστικὴ σκαφὴ ἀπέδωκεν ἑνταῦθα πλῆθος τεμαχίων ἀγγείων πάσης περιόδου ἤτοι Πρωτοελλαδικά, Μεσοελλαδικά (Μινύεια καὶ ἀμαυρόχρωμα), Ὑστερομυκηναϊκά, γεωμετρικά, Πρωτοαττικά μελανόγραφα, ἐρυθρόγραφα, Ἑλληνιστικά, Ῥωμαϊκά καὶ Βυζαντινά, μαρτύρια ἀδιακόπου ἱστορίας τοῦ τόπου ἀπὸ τῆς τρίτης π. Χ. χιλιετηρίδος.

Δυστυχῶς τὰ λείψανα ταῦτα εἶναι τεταραγμένα, μόνον δὲ ἐν μιᾷ τάφῳ πρὸς Δ τοῦ λόφου εὐρέθη στρῶμα Μεσοελλαδικὸν ἀμιγές καὶ ἐντὸς αὐτοῦ μικρὸς κιβωτιόσχημος τάφος παιδίου ($0,40 \times 0,37 \times 0,26$) καὶ περαιτέρω ἄλλος τάφος, παιδίου καὶ αὐτὸς ($0,42 \times 0,25 \times 0,20$), ἀποτελούμενος ἐξ ἀδρομερῶς πελεκημένων πλακῶν. Ὁ τάφος οὗτος περιεῖχεν ὅστ' αὐτὰ, παρὰ δὲ τὰ ὅστ' αὐτὰ τῆς κεφαλῆς εὐρέθη καλὸν σφηνοειδὲς γεωμετρικὸν ἀγγεῖον, τὸ ὁποῖον καὶ χρονολογεῖ τοὺς τάφους. Περαιτέρω ἀπεκαλύφθη τμῆμα πωρίνου τείχους.

Τὸ σημεῖον τοῦτο τῶν ἐρευνῶν εἶναι μάλιστα ἐνδιαφέρον καὶ εὐοίωνον διὰ τὴν ἐπιβαλλομένην συνέχειαν τῶν ἐργασιῶν.

3. Ἐν Νέᾳ Ἀγχιάλῳ ἡ Ἑταιρεία ἐξηκολούθησε τὰς ἀπὸ ἐτῶν ἐκεῖ ἐκτελουμένας διὰ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γ. Σωτηρίου σημαντικὰς ἐργασίας.

Σκοπὸς τῆς ἐρεύνης τοῦ 1934 ἦτο ἡ περαιτέρω ἀποκάλυψις τῆς μεγάλης βασιλικῆς Γ, ὅπου αἱ γενόμεναι ἀπαλλοτριώσεις ἐπιτρέπουσι τοῦτο.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἐξεκαθάρισε καὶ ἄλλο τμῆμα τοῦ αἰθρίου εἰς ἑκτασιν 6^μ,65, ἀνεφάνη δὲ ἡ ἀρχὴ τῆς δεξιᾶς κιονοστοιχίας τοῦ αἰθρίου καὶ μέρος τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου τῆς δεξιᾶς στοᾶς μετὰ μέρους τοῦ ὑπαίθρου χώρου τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὸ μεσαῖον κλίτος τοῦ ναοῦ, ἔχοντος κατεστραμμένην σχεδὸν τὴν ἐκ μαρμάρων ἐπίστρωσιν. Ἐκ τῶν ἐνδείξεων τῆς ἀνασκαφῆς συνάγεται ἀσφαλῶς ὅτι τὸ αἶθριον τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη μεταγενεστέρως εἰς οἰκίσεις, τῶν ὁποίων ἡ κατασκευὴ κατέστρεψε πολλαχοῦ τὸ παλαιὸν

σχέδιον. Εἰς πυρκαϊάν ἀποτεφρώσασαν τὸ μεταγενέστερον τοῦτο οἶκημα ὀφείλεται καὶ ἡ καταστροφή τοῦ ἀρχαιότερου ψηφιδωτοῦ, τοῦ ὁποίου μόνον μέρη ἐσώθησαν. Τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰ ὠραιότερα τῆς Ν. Ἀγχιάλου καὶ ἀνάγεται εἰς τὸν 5^{ον} μ.Χ. αἰῶνα.

Πρὸς ἐξακριβώσιν τοῦ ἀρχικοῦ οἰκοδομήματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ιδρύθη ἡ βασιλική, ὁ κ. Σωτηρίου ἠρεύνησε κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν διὰ δοκιμαστικοῦ τάφρου. Τὸ πόρισμα ὑπῆρξε διαφωτιστικόν, διότι ἀνεφάνη πρὸς ἄλλοις καὶ τοῖχος πᾶχ. 0,65, ὁ ἐξωτερικὸς τοῖχος τοῦ παλαιότερου κτίσματος, τὸ ὁποῖον διεσκευάσθη εἰς βασιλικὴν περὶ τὰ τέλη τοῦ 6^{ου} ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 7^{ου} αἰῶνος. Παρὰ ταῦτα ἡ πλήρης ἐξακριβώσις τοῦ διαγράμματος τοῦ πρώτου τούτου κτίσματος δὲν ἐπῆλθεν ἀκόμη. Ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν μόνον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πρόκειται πιθανῶς περὶ παλαιότερας βασιλικῆς τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, ἀνακαινισθείσης μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ — ἐχούσης δὲ κοινὸν τό τε αἶθριον καὶ τὸν νάρθηκα μετὰ τινων διασκευῶν πρὸς τὴν δευτέραν βασιλικήν.

β) Παρὰ τὰς ἐργασίας ταύτας ὁ κ. Σωτηρίου προέβη ἐν Ν. Ἀγχιάλῳ καὶ εἰς ἐπέκτασιν τῆς ἀποκαλύψεως τῆς βασιλικῆς Δ.

Ἡ τετάρτη αὕτη βασιλική, κειμένη κατὰ ΝΔ ἄκρον τῆς Ν. Ἀγχιάλου εἰς ἀπόστασιν 300 μ. ἀπὸ τοῦ τείχους τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ ἐπὶ λόφου δεσπύζοντος τῆς πεδιάδος τῆς παρὰ τὸν Παγασιτικὸν κόλπον, δὲν διαφέρει κατὰ τὸ διάγραμμα τῶν λοιπῶν τρικλίτων βασιλικῶν τοῦ τόπου. Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ 1934 ἀπεκαλύφθη τὸ ἱερὸν βῆμα καὶ μέρος τοῦ δεξιοῦ κλίτους. Δυστυχῶς ἀψὶς τοῦ ναοῦ καὶ τὸ σύνθρονον, ἱκανῶς σφζόμενα μέχρι τοῦ 1908, ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκοδομίαν, οὕτω δὲ τῇ ἐπισήμῳ συγκαταθέσει κατεστράφη τὸ εἰρημένον μνημεῖον.

Κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ 1934 ἀνευρέθη ὁ στυλοβάτης τῆς δεξιᾶς κιονοστοιχίας καὶ κατὰ χώραν δύο βάσεις κιόνων. Παρὰ τὸν στυλοβάτην εὐρέθησαν μαρμάριναι βάσεις τοῦ τέμπλου κοσμούμεναι διὰ γλυφῶν καὶ ἀστραγάλου. Ὡσαύτως τμήματα τοῦ μαρμαροθέ-

του δαπέδου καὶ μέγα τμήμα τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου τοῦ δεξιῦ κλίτους μετὰ ἀξιολόγων γεωμετρικῶν διακοσμήσεων. Παρὰ ταῦτα ἀνευρέθησαν τεμάχια διατρήτων μαρμαρίνων θωρακίων καὶ μικρὰ τεμάχια τοῦ ἄμβωνος συμπληροῦντα τὸ πέρυσιν ἀνευρεθὲν τεμάχιον μὲ κογχύλας καὶ ἀετούς. Μολονότι δὲν ἀνεφάνη ἀκόμη ἡ βάσις τοῦ ἄμβωνος, ἐν τούτοις ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων τεμαχίων δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ὁπωσδήποτε σαφῆ εἰκόνα τοῦ ἀξιολόγου τούτου κατασκευάσματος ὡς πολυγωνικοῦ μετὰ κογχῶν ἄμβωνος ἔχοντος συμφυεῖς κιονίσκους, ἄνω δὲ ἄλλους κιονίσκους στηρίζοντας τὸν οὐρανὸν τοῦ ἄμβωνος καὶ φέροντας χαρακτηριστικὴν ἐξεργασίαν τῆς ἀκάνθου τοῦ κιονοκράνου.

Ἐξω τοῦ ναοῦ καμαρωτοὶ τάφοι χριστιανικοὶ εὐρέθησαν πληθεῖς τεμαχίων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν.

Ὡσαύτως περισυνελέγησαν ἐκ τῶν πέριξ πλείονες ἐπιτάφιοι ἐπιγραφαί.

Ἐκ τῆς ὅλης ἀνασκαφῆς τῆς βασιλικῆς Δ ὁ κ. Σωτηρίου συνάγει ἀσφαλῶς τὸ συμπέρασμα, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς πόλεως, εἶναι δὲ εὐλογον νὰ ἀποδοθῇ ἐξαιρετικὴ σημασία εἰς τοῦτο καὶ νὰ στηρίζωμεν εἰς τὴν συνέχειαν τῆς ἀνασκαφῆς κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο πολλὰς ἐλπίδας διαφωτισμοῦ τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως,

4. Τὰς ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ τοπογραφικὰς ἐρεῦνας καὶ σκαφὰς ἐξηκολούθησεν ἡ Ἐταιρεία διὰ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κεραμοπούλλου, βοηθουμένου ἐν Φλωρίνῃ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Μπακαλάκη.

Τὰς περιηγήσεις ταύτας ἤρχισεν ὁ κ. Κεραμόπουλλος ἀπὸ τῆς Ἀλμωπίας, ὅπου ἐξήτασεν ἰδιαιτέρως τὸ Βυζαντιακὸν φρούριον τῆς Ζλάτινας καὶ ἐμελέτησε ἐπιγραφὰς τινὰς καὶ ἐρείπια ἐκκλησίας εἰς τὸ χωρίον Προδρομος.

Παρὰ τὸ χωρίον Μαργαρίτα, ἄλλοτε Πότσεπ, ἐμελετήθη ἀρχαῖον τεῖχος μέγα, ἄνευ ἀσθέστου ἐκτισμένον, ὅμοιον πρὸς πολλὰ

ἄλλα παλαιὰ τεῖχη τῆς Μακεδονίας. Σποραδικῶς εὐρέθησαν ἐν σκαφῇ κέραμοι ἑλληνικῶν χρόνων.

Κατὰ τὰ περὶχωρα τῆς Φλωρίνης εἰς τὰ χωρία Παλαιστρα καὶ Ἰτέα ἐσημειώθησαν κῶμαι ἱστορικῶν χρόνων, εἰς δὲ τὸν Ἅγιον Ἡλίαν τῆς Παλαιστρας καὶ προϊστορικὴ κόμη. Ἡ ὑπαρξίς πολλῶν ἀρχαίων σκωριῶν ἐκεῖ μαρτυρεῖ περὶ παλαιᾶς μεταλλωρυχίας.

Ἐπὶ τῆς παρὰ τὴν Φλώριναν ὑψηλῆς κορυφῆς Κούλας διεπιστώθη Βυζαντιακὸν Φρούριον, πιθανῶς τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Μετὰ ταῦτα εἰς ἀπόστασιν ἡμισεῖας ὥρας ἀπὸ τοῦ Τσοτυλίου ἠρευνήθη ἡ τοπογραφία πόλεως τῶν χρόνων τοῦ Φιλίππου τοῦ Β΄.

Ἡ πόλις αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ὄχυρῶν γηλόφων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι κενοὶ χῶροι πρὸς ἀσφάλειαν τῶν κτηνῶν. Ἐκατέρωθεν τοῦ συγκροτήματος τούτου ὁ χῶρος εἶναι ἐπικλινῆς, πρὸς ἀνατολὰς δὲ ἐποιήθη διὰ σκαφῆς ἀπότομος καὶ παραλλήλως πρὸς τοὺς γηλόφους ἐσχηματίσθη ἐπιμήκης ταινία μὲ δυσαναβάτους τὰς κλιτῦς, ὥστε νὰ ἐνισχυθῇ ἡ ὄχυρότης τοῦ τόπου.

Καὶ ἡ πόλις αὕτη, ὡς καὶ ἄλλαι, ὀφείλονται εἰς σύστημα πολεοδομικόν, ἀντίθετον πρὸς τὴν κρατοῦσαν εἰς τὰς πεδιάδας ἄφρακτον κατὰ κόμας ἢ ἀγροικίας διασπορὰν μὲ καταφύγια τὰ ὑψηλὰ φρούρια. Τὸ πολεοδομικὸν τοῦτο σύστημα ἀποδίδει ὁ Ἀρριανὸς διὰ στόματος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἰς τὸν Φίλιππον. Ἡ τοπογραφικὴ ἔρευνα τῆς Μακεδονίας θὰ διαφωτίσῃ τὰς δύο ταύτας διαφόρους περιόδους πολιτισμοῦ.

Ἡ ἐξερεύνησις τάφων τινῶν ἔδειξεν ἐκεῖ κρατοῦν τὸ ἔθιμον τῆς ταφῆς ὄπλων μετὰ τοῦ νεκροῦ, ἐξ οὗ βεβαιοῦται ἢ ἐξ ἄλλων εὐρημάτων προκληθεῖσα γνώμη τοῦ κ. Κεραμοπούλλου ὅτι τὸ ἔθιμον τοῦτο ἦτο κοινὸν εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας ἐν παναρχαίοις χρόνοις, ὅτι δὲ οἱ Μυκηναῖοι ἐκόμισαν τὴν συνήθειαν πρὸς νότον—ἐν ᾧ δὲ μετέπειτα οἱ νότιοι Ἕλληνες ἀπέβαλον τὴν συνήθειαν, διετήρησαν αὐτὴν οἱ Μακεδόνες.

Ὡσαύτως εὐρέθησαν οἱ πρῶτοι ἀρχαῖοι τάφοι ἐν Μακεδονίᾳ.

Εὐρήματα χαρακτηριστικὰ τρία χαλκᾶ ἀγγεῖα, τῶν ὁποίων ἓν μετὰ προτομῆς γυναικὸς καὶ ῥαμφοειδοῦς στόματος, ἓν ῥαβδωτὸν καὶ ἓν τηγάνιον μετὰ κεφαλῆς χηνὸς εἰς τὸ ἄκρον τῆς λαβῆς. Ἐπίσης ἓν ὑάλινον τῶν λεγομένων «φοινικικῶν» καὶ δύο πήλινα ἀγγεῖα ἦτοι ἓν ληκύθιον μετ' ἐκτύπων ἀρχαϊκῶν γοργονείων καὶ μία ῥαμφοστόμος πρόχους μελαμβαφῆς κ. ἄ., ὧν τὰ πλεῖστα ἐπέισακτα Ἑλληνικά. Πάντα ταῦτα εἶναι τεκμήρια οὐχὶ μόνον ὁμοίου βίου, ἀλλὰ καὶ στενῆς ἐπικοινωνίας τῶν Μακεδόνων πρὸς τοὺς νοτιωτέρους Ἑλληνας καὶ δὴ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ φιλέλληνος, τοῦ ὁποίου τὴν Ἑλληνικότητα ἠθέλησάν τινες νὰ ἀμφισβητήσουν.

Ἄλλοι τάφοι εὐρέθησαν παρὰ τὰ χωρία Βουδουρίτσα (νῦν Νέα Σπάρτη) καὶ Λουκόμι νεωτέρων χρόνων, ἐκ δὲ τούτων δύο περιεῖχον ἐργαλεῖα τεκτόνων ἄριστα διατηρούμενα, τρίτος δὲ λέβητα καὶ κοχλιάριον χαλκᾶ μετὰ πηλίνων ἀγγείων.

Καθ' ὅλου παρατηρεῖται καὶ νῦν ἔτι ἡ κατὰ κόμας πατροπαράδοτος οἴκησις. Ἐνεκα δὲ τούτου ἦσαν καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διεσπαρμένα τὰ νεκροταφεῖα, ὥστε ἡ ἀναζήτησις τούτων σήμερον νὰ ἀποβαίνει δυσχερῆς καὶ ἐκτεταμένη. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ ἐνταφιασμοῦ παρατηρεῖται μικτὴ συνήθεια καὶ ταφῆς τοῦ σώματος καὶ καύσεως. Ἀλλὰ περὶ πάντων τῶν πορισμάτων τῶν ἐνδιαφερουσῶν τούτων ἐρευνῶν θέλει διαλάβει λεπτομερῶς ὁ κ. Κεραμόπουλλος. Ὁ δὲ κ. Μπακαλάκης θέλει ἐκθέσει τὰ τῆς ἀνασκαφῆς Φλωρίνης.

5. Ἐν Ἀρχαίᾳ Ἀχαΐᾳ ἡ Ἐταιρεία ἐξηκολούθησε τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐργασίας διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Κυπαρίσση.

Ἐρευνήθησαν συμπληρωματικῶς τὰ νεκροταφεῖα τοῦ Μποτιά, ἐγένετο δοκιμαστικὴ σκαφὴ ἄνευ ἀποτελέσματος εἰς Καμάρας καὶ τέλος διὰ μικρῶν σκαφῶν ἐβεβαιώθη ἡ μεγάλη ἔκτασις τοῦ πέρυσιν ἀνακαλυφθέντος παρὰ τὰς Πάτρας Μυκηναϊκοῦ νεκροταφείου.

Εἰς τὸ παρὰ τὰς Πάτρας χωρίον Τσαπλανεῖκα καὶ Παυλόκα-

στρον καὶ εἰς τοὺς ΝΑ γηλόφους τοῦ Παναχαϊκοῦ ὄρους εὐρέθησαν ὑστερομυκηναϊκὰ ἀγγεῖα καὶ χάνδραι ἐξ ἀχάτου.

Τάφοι λαξευτοὶ δὲν εὐρέθησαν, ἀλλὰ μόνον κιβωτιόσχημα κτίσματα κατεσκευασμένα διὰ μικρῶν ποταμίων λίθων. Τὰ κτίσματα ὁμως ταῦτα ἦσαν ἐντελῶς κενά, τὰ δὲ εὐρήματα, ἦτοι ἀγγεῖα καὶ χάνδραι, ἦσαν ἐκτὸς αὐτῶν.

Κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξακριβωθῇ σαφέστερον ὁ τρόπος οὗτος τῆς ταφῆς.

6. Ἐν Σικυῶνι ἐξηκολούθησε τὰς ἐργασίας τῆς Ἑταιρείας ὁ Καθηγητὴς κ. Ὁρλάνδος. Κατὰ τὸ 1934 ἡ ἔρευνα ἐστράφη πρὸς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸ ἄλλοτε εὐρεθὲν πρόπυλον.

Πρὸς Α τοῦ προπύλου τούτου ἀνεσκάφη ὄντως ἡ εὐθυντηρία τοίχου εἰς μῆκος δέκα ὀκτὼ μέτρων παραλλήλως πρὸς μέγα ἐκ κυφωτῶν λίθων ἀνάλημμα μήκους μέτρων 36,40, ἀνέχον τὰ χῶματα τοῦ κατωτέρω ἀνδῆρου.

Μεταξὺ τῆς εὐθυντηρίας καὶ τοῦ ἀναλήμματος ἀπεκαλύφθησαν κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ ἀνδῆρου πλείονα διαμερίσματα κατὰ σειρὰν, πρὸ τῶν ὁποίων ὑπῆρχε στοὰ, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων λίθων τοῦ στυλοβάτου ταύτης.

Ἄλλη μακρὰ στοὰ ἐξετείνετο καθέτως πρὸς τὴν σειρὰν τῶν δωματίων τῆς βορείας πλευρᾶς, εἶχε δὲ αὕτη πώρινον στυλοβάτην, ὅστις ἀπεκαλύφθη εἰς μῆκος 45 μέτρων. Ὅπισθεν τοῦ στυλοβάτου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 3", 80 ἀπ' αὐτοῦ εὐρέθησαν λείψανα σειρᾶς δωματίων, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ἀνδῆρου ἔχομεν στοάν, βλέπουσαν πρὸς ὀρθογώνιον αὐλὴν τοῦ κάτω ἀνδῆρου. Ἐξ εὐρεθέντος κιονοκράνου πωρίνου μετὰ κονιάματος συνάγεται ὅτι ἡ στοὰ ἦτο ἰωνικὴ, τῆς ὁποίας ἡ πυκνότης ὀρίζεται ἀκριβῶς ἐκ τῶν σφζομένων τύρμων. Ἡ πρόοδος τῶν ἐργασιῶν θὰ παράσχη πιθανῶς καὶ ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη πρὸς ἀναπαράστασιν πλήρη τῆς στοᾶς.

Ἐκ τινων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν (σπονδύλου δωρικοῦ κίονος,

δωρικοῦ κιονοκράνου καὶ γείσου μετὰ προμόχθων) εὐρεθέντων παρὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς αὐλῆς τοῦ ἄνω ἀνδῆρου συνάγομεν ὅτι ἡ στοὰ τοῦ ἄνω ἀνδῆρου ἦτο δωρική. Εἰς τὴν στοὰν ταύτην ἀνήκουσι καὶ τὰ προπέρυσιν εὐρεθέντα πῆλινα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ἧτοι σίμη καὶ λεοντοκεφαλαὶ καὶ κέραμοι, παρέχοντες καὶ ἰδιόρρυθμον τρόπον προσηλώσεως τῶν καλυπτῆρων.

Κατὰ τὸ 1934 ἀνευρέθη παρὰ τὴν στοὰν ταύτην καὶ τέταρτον ἄγαλμα γυναικὸς πολὺ ἔλλιπές.

Αἱ κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο γενόμεναι ἐργασίαι ἀπεκάλυψαν καὶ δευτέραν κρήνην συμμετρικῶς μὲν κειμένην πρὸς τὴν πρότερον εὐρεθεῖσαν καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν τῷ μέσῳ κλίμακα, ἀλλὰ οὐσιωδῶς διαφέρουσαν ἐκείνης ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ διαμορφώσει. Τὰ ἀνευρεθέντα τεμάχια ταύτης ἐπιτρέπουσιν ἀσφαλῆ γραφικὴν αὐτῆς ἀναπαράστασιν καὶ ἀναστήλωσιν.

Εἰς τὴν νέαν ταύτην κρήνην τὸ ὕδωρ εἰσρέει διὰ μιᾶς στρογγύλης ὀπῆς κειμένης κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ οἰκοδομήματος καὶ εἰς ὕψους 1μ,50 ἀπὸ τοῦ δαπέδου. Ἀποθηκεύεται δὲ τὸ ὕδωρ εἰς τρεῖς δεξαμενάς, ὧν ἡ μία παράλληλος πρὸς τὴν πρόσοψιν, αἱ δὲ ἄλλαι δύο κάθετοι πρὸς ταύτην καὶ ἔχουσαι θολωτὴν τὴν ὀροφήν.

Οἱ τοῖχοι καὶ ἡ ὀροφή τῶν δύο καθέτων δεξαμενῶν ὡς καὶ οἱ τοῖχοι τῆς κρήνης εἶχον παχὺ καὶ σκληρὸν μαρμαροκονίαμα, ἐφ' οὗ διακρίνονται λείψανα ἐγχρώμου διακοσμῆσεως ἀδιαγνώστων νῦν θεμάτων.

Ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ βάθους καὶ ὑπεράνω τοῦ κρουνοῦ τῆς εἰσορῆς εὐρέθη ὀρθογώνιος κόγχη, ἔχουσα ἐκατέρωθεν μικρὰς παραστάδας, ἀνεχούσας ποτὲ τὸν ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς εὐρεθέντα μικρὸν δωρικὸν θριγκόν. Ἡ κόγχη αὕτη θὰ ἐχρησίμευε πιθανῶς πρὸς ἀνίδρυσιν ἀγαλματίου τινὸς κρηναίας νύμφης ἢ ἄλλου προσώπου. Εἰ καὶ ἡ ἔξακρίθωσις τοῦ προσορισμοῦ τοῦ ἐν μέρει ἀποκαλυφθέντος οἰκοδομήματος θὰ ἐπέλθῃ ὀριστικὴ μετὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴν αὐτοῦ σκαφήν, ὅμως ἀποβλέποντες εἰς τε τὸ μέγεθος (35×65μ) καὶ τὴν διάταξιν καὶ τὴν θέσιν, δύναται εὐλόγως νὰ εἰκάσῃ ὅτι πρόκειται περὶ γυμνασίου. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀφετηρίας ταύ-

της ὁ ἀνασκάπτων εἰκάζει περαιτέρω ὅτι τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς εὐρύχωρον διαμέρισμα (11,50×5,00) μετὰ τῆς πολυτελοῦς εἰσόδου θὰ εἶναι τὸ Ἐφηβεῖον.

Ἡ εἰκασία περὶ γυμνασίου ἐνισχύεται καὶ ἐκ τῆς φράσεως τοῦ Πausανίου II, 10,6 λέγοντος: ἀνιοῦσιν εἰς τὸ γυμνάσιον, διότι ὄντως ἀνέρχεται τις καὶ σήμερον πρὸς τὸ ἀνευρεθὲν οἰκοδόμημα κείμενον εἰς τὴν κλιτὴν τῆς Ἀκροπόλεως. Εἰς τοὺς Ἑλληνιστικούς χρόνους ἀνάγεται καὶ ἡ τέχνη τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ ἀνασκαφέντος κτίσματος.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ συνέχεια τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Σικυῶνος θὰ ἀμείψῃ δαφιλέστερον τὸν ἀνασκάπτοντα καὶ τὴν ἐπιστήμην.

7. Ἐν Σπάρτῃ ἐξηκολούθησαν αἱ ἐργασίαι διὰ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀδαμαντίου.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1934 ὁ κ. Ἀδαμαντίου ἐπεξέτεινε τὰς ἐρεῦνας του περὶ τὸ Ἑλληνιστικὸν Ἡρώιον τοῦ ποιητοῦ, τὸν κατὰ τὸ 1931 δηλαδὴ ἀποκαλυφθέντα ὑπ' αὐτοῦ ὠραῖον ἐξωγραφημένον τάφον, τοῦ ὁποίου αἱ τοιχογραφίαι (Μουσῶν καὶ Ἀπόλλωνος) ἀναμνησκουσι πολλὰς ἄλλας ὁμοίας, ἐν Ἰταλίᾳ κυρίως, διασωθείσας.

Κατὰ τὴν κλιτὴν, ἡ ὁποία εὐρίσκεται ὀπισθεν τοῦ ἡρώου, ἀνεφάνησαν τάφοι κατὰ συστοιχίας. Ἐκάστη συστοιχία ἀποτελουμένη ἐκ τεσσάρων ἕως ἑννέα τάφων περιεκλείετο εἰς δωμάτιον θολωτὸν τοῦ ὁποίου ἀνευρέθησαν οἱ τοῖχοι εἰς χαμηλὰ λείψανα. Κατὰ τὰς γενομένας παρατηρήσεις ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ καὶ οἱ νεκρικοὶ οὔτοι θάλαμοι ἦσαν ὁμοίως διακεκοσμημένοι πρὸς τὸν προηγουμένως εὐρεθέντα.

Ὑπεράνω τῆς πρώτης ταύτης σειρᾶς τῶν νεκρικῶν θαλάμων ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι σειραὶ κλιμακῆδὸν διατεταγμένα. Ἄλλ' αἱ σειραὶ αὗται δὲν ἦσαν τόσον ἐπιμεμελημένοι, ὅπως ἡ πρώτη, δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία ὅτι τοῦτο ἐξηρεῖτο ἐκ τῆς εὐπορίας τῶν οἰκογενειῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκον οἱ οἰκογενειακοὶ οὔτοι τάφοι.

Ἐξηρευνήθησαν ἐν ὄλῳ περὶ τὰ δέκα τοιαῦτα νεκρικά δωμάτια περιέχοντα ὀγδοήκοντα περίπου τάφους. Οἱ θάλαμοι ἦσαν καμαρωτοί, οἱ δὲ τάφοι εὐρίσκονται ἐσκαμμένοι κατὰ σειρὰν καὶ κατὰ πλάτος τοῦ θαλάμου, οὕτως ὥστε ὁ τελευταῖος τάφος εὐρισκόμενος κάτωθεν τῆς καμάρας σχηματίζει εἶδος ἀρκοσολίου γνωστοῦ ἐκ τῶν χριστιανικῶν κατακομβῶν. Καὶ ἡ λεπτομέρεια αὕτη ὡς καὶ ἄλλα τεκμήρια ἀνάγουσι τοὺς τάφους, κατὰ τὸν κ. Ἀδαμαντίου, εἰς τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας.

Ὁ μέγας νεκρικός θάλαμος ἔχει μῆκος 7 μ., πλάτος 2 μ., καὶ ὕψος 2μ,80. Ἡ τοιχοδομία ἐκτελεῖται διὰ μεγάλων ὀπτῶν πλίνθων κατὰ τὸ σύστημα τῆς Ῥωμαϊκῆς περιόδου, ἡ δὲ στερεότης εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν καταβληθεῖσαν ἐπιμέλειαν.

Οἱ τάφοι εὐρέθησαν σεσυλημένοι. Ἐντὸς αὐτῶν ὑπῆρχον διεσκορπισμένα ἀνθρώπινα ὀστᾶ, τεμάχια ἀγγείων καὶ λύχνοι τινὲς μὴ χριστιανικοὶ φέροντες ἐκτὸς τῆς ἀπλῆς διακοσμήσεως καὶ παραστάσεις σατύρων καὶ ἄλλων μορφῶν εἰκονικῶν, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἀνασκάψας.

Μικρὰ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή λέγει: Φιλουμένης | τὸ κάλλος | ἠεράγθη τάχος | ζήσασα βιότου | ΚΒ' ἔτη.

Παρὰ τὴν ἔρευναν ταύτην ἐν τῷ νεκροταφείῳ τούτῳ τῶν ὑστάτων Ἑλληνικῶν χρόνων, ὁ κ. Ἀδαμαντίου ἐπανελάβε παλαιὰς του ἀνασκαφικὰς ἐργασίας ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῆς Σπάρτης καὶ ἐντὸς τοῦ χώρου τοῦ περὶ τὴν βασιλικὴν τοῦ Ὁσίου Νίκωνος, ἔνθα ἦτο μέγα μοναστήριον ἔχον ὡς καθολικὸν τὴν βασιλικὴν.

Τὰ περὶ τὴν βασιλικὴν βαθμηδὸν ἀποκαλυπτόμενα κτίσματα φαίνεται ὅτι ἀνήκουν εἰς τοὺς χρόνους τοὺς μεταξὺ τοῦ 11^{ου} καὶ τοῦ 14^{ου} αἰῶνος. Κατὰ τὸν τόπον τοῦτον εὐρίσκονται καὶ ἄφθονα ἀνθρώπινα ὀστᾶ, τεμάχια ἀγγείων καὶ γλυπτῶν ἀρχαίων καὶ βυζαντινῶν.

Διὰ τὴν σπουδαιότητα, τὴν ὁποίαν ἐνέχει ἡ περὶ τὸν Ὁσιον Νίκωνα τὸν Μετανοεῖτε ἀνασκαφή, εἶναι εὐκταῖον, ὅπως συντόμως γίνῃ σχεδιογραφικὴ ἀποτύπωσις τῆς γενομένης μέχρι τοῦδε ἐργα-

σίας, ἡ ὁποία ἀφορᾷ σημαντικὴν περίοδον τῆς Βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας ἐν περιφανεῖ τόπῳ τῆς καθόλου Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

8. Αἱ ἐν Ἀμνισῶ τῆς Κρήτης ἐργασίαι ἐξηκολούθησαν διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Σπ. Μαρινάτου.

Κατὰ τὸ 1934 ἡ ἔρευνα ἐνετοπίσθη εἰς τὸ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνευρεθὲν Ἑλληνικὸν ἱερόν τὸ ἐπὶ παλαιότερου Μινωϊκοῦ οἰκοδομήματος.

Ἡ σκαφὴ προέβη ἐνταῦθα πρὸς νότον καὶ ἀπεκαλύφθη νέον τμήμα τοῦ ἱεροῦ, κατὰ τοῦτο ἔχον μεγαλητέραν σημασίαν, καθ' ὅσον τὰ στρώματα ἐν αὐτῶ φαίνονται ὀλιγώτερον τεταραγμένα. Τὸ βαθύτατον στρώμα τῆς τελευταίας ἐρεύνης περιεῖχεν ὀλίγα πρωτογεωμετρικά, γεωμετρικά καὶ ἀνατολίζοντα ὄστρακα, οὕτω δὲ ἔχομεν συνεχῆ τὴν λατρείαν ἐν τῷ ἱερῶ τούτῳ ἀπὸ τῆς πρωτογεωμετρικῆς μέχρι τῆς ὑστερας Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. Ὅτι ὅμοια γεωμετρικά ὄστρακα ὑπάρχουσι καὶ ἐντὸς τοῦ ἀνωτάτου Ῥωμαϊκοῦ στρώματος, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν διαταραχὴν τὴν ἐπελθοῦσαν ἐκ λαθραίων σκαφῶν.

Παρὰ ταῦτα ἔχομεν ἐνταῦθα δύο μεγάλα στρώματα καλῶς διακρινόμενα ἤτοι τὸ Μινωϊκὸν καὶ τὸ ἀρχαϊκόν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχει στρώμα ἄμμου.

Τὸ ἀρχαϊκὸν Ἑλληνικὸν στρώμα ἐν τῷ νέῳ τούτῳ ἀνασκαφέντι τμήματι εἰσχωρεῖ ἐντὸς τοῦ Μινωϊκοῦ οἰκοδομήματος, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οἱ οἱ τοῖχοι τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἱερόν.

Τὸ ἀρχαϊκὸν Ἑλληνικὸν στρώμα, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζεται διὰ τῆς μελανῆς γῆς, παρέσχε πλῆθος ἀδιαγνώστων χαλκῶν τεμαχίων, δύο χαλκᾶ εἰδώλια βοῶν, χαλκοῦν δακτύλιον φέροντα ἐν τῇ σφενδόνη ἔγγλυφον καθήμενον τετράποδον, λεοντόποδα σκεύους, ἔλλιπῆ διπλοῦν πέλεκυν, ἔλλιπες εἰδώλιον γυμνῆς γυναικὸς καὶ χαλκοῦν νόμισμα.

Τὰ ἐξ Αἰγυπτιακῆς πορσελάνης εὐρήματα εἶναι δύο μικραὶ ἔλλιπεις καθήμεναι μορφαὶ ἔχουσαι αἰγυπτιακὰ γράμματα κατὰ τὰ

βάθρα. Τεμάχια ἰσταμένων μορφῶν, κεφαλαὶ θεῶν, τὸ ἄνω ἡμισυ λεοντοκεφάλου μορφῆς, ἴσως τῆς μεμφιτικῆς θεότητος Σεχμέτ, μικρὸν δισκάριον χρυσοῦν, ποικίλαι ψῆφοι ἐκ διαφόρων ὑλῶν καὶ ἄλλα μικρὰ εὐρήματα.

Τὰ Αἰγυπτιακὰ ταῦτα εὐρήματα μαρτυροῦσι περὶ τῆς στενῆς ἐπικοινωνίας τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ἀμνισοῦ μετὰ τῆς Αἰγύπτου.

Ἄλλὰ περὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς παρέχει τεκμήρια καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν στρῶμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀφθονοῦσι τὰ λίθινα ἀντικείμενα.

Μεταξὺ τούτων ἄξια λόγου εἶναι ἑλλιπῆς ὑπερφυσικὸς πῶρινος ἰέραξ, ἄλλου ἰέρακος τεμάχιον κεφαλῆς μὲ ἐνθέτους ὀφθαλμούς, πῶρινα ὧτα βοῶς καὶ κέρατα βοῶς, πόδες πτηνῶν καὶ λεόντων συμφυεῖς πρὸς πῶρινα Ἴωνικὰ κιονόκρανα, μικρὰ μαρμαρίνη κεφαλὴ, ἴσως Πλούτωνος - Ὀσίριδος. Καὶ ὁ ἰέραξ ὡς ἱερὸν πτηνὸν τοῦ Ὄρου καὶ ὁ βοῦς ὡς ἱερὸς Ἄπις καὶ τὰ ἄλλα φέρουσι πρὸς τὴν Αἴγυπτον.

Μαρμαρίνου ἀγγείου τρία συναπτόμενα τεμάχια παρέχουσι τὸ πέρασ διστίχου ἐπιγραφῆς — ^θε^να^τα _με^ρω^ς, ἐλπίζεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν θὰ εὐρεθῆ καὶ τὸ ὑπόλοιπον μέρος.

Ἀφθονοὶ ὡσαύτως ἀνευρέθησαν πῆλινοι λύχνοι, τῶν ὁποίων εἷς φέρει τὴν ὑπογραφὴν «Κ λ ἄ ρ ο υ». Αἱ ποικίλαι παραστάσεις τῶν λύχνων τούτων ἀναμιμνήσκουσι ζωηρῶς τοὺς Μινωϊκοὺς σφραγιδολίθους, εἰκάζεται δὲ ὅτι ὁ μεταγενέστερος ἐκεῖνος λυχνόποιος εἶχεν ὑπ' ὄψει τοιούτους σφραγιδολίθους, τυχαίως καὶ τότε, ὅπως καὶ σήμερον, ἀνευρισκομένους.

Καὶ τὰ κατὰ τὸ 1934 γενόμενα εὐρήματα ἐξαίρουσι τὴν σημασίαν τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Ἀμνισοῦ, ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ἡ συνέχεια αὐτῶν θέλει διαφωτίσει περισσότερον τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀξιολογώτατου τούτου μνημείου τῆς Μινωϊκῆς ἀρχαιολογίας.

Τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ 1934 ἐκ περιορισμένων ὅλως πόρων ἐκτελεσθεῖσαι, διενκολυνθεῖσαι δὲ ὅπωςδῆποτε δι' ἀρωγῆς τοῦ

Ἐπιχειρήματα τῆς Παιδείας, καταβαλόντος τὰς ἀποζημιώσεις καὶ τὰ ὁδοιπορικὰ τῶν μετακινήσεων πρὸς τοῦτο ὑπαλλήλων.

Οἱ ὅλοι πόροι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας εἶναι, ὡς γνωστόν, μηδαμινοὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸ κολοσσιαῖον μέγεθος τῶν υποχρεώσεων, τὰς ὁποίας ἡ Ἑλλάς ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀπέναντι τῶν ἐπὶ τῆς γῆς εὐρισκομένων καὶ τῶν ὑπὸ τῆς γῆς κρυπτομένων ἀκόμη μνημείων τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Εἶναι δὲ ἠναγκασμένη ἡ Ἐταιρεία νὰ ἀποβλέπῃ ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς πόρους τῆς μικρᾶς αὐτῆς περιουσίας, ὅσην ἐσχημάτισε σὺν τῷ χρόνῳ διὰ μικρῶν φιλοτίμων δωρεῶν, διὰ τῶν εἰσπράξεων τοῦ ἄλλοτε λειτουργήσαντος ἰδίου αὐτῆς λαχείου καὶ διὰ τῆς χρηστῆς καὶ ἀνιδιοτελοῦς διοικήσεως τῶν κυβερνησάντων αὐτήν. Ὁ κυριώτερος τῶν πόρων ὑπῆρξαν αἱ ἐκ τοῦ λαχείου εἰσπράξεις. Ἀλλὰ τὸ ἔσοδον τοῦτο, ὅπως ἄλλοτε εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκθέσῃ ἡ λογοδοσία τοῦ Συμβουλίου, πρὸ εἴκοσι πέντε περιπτου ἐτῶν ἀπεκόπη σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἡ Ἐταιρεία ἐγκατελείφθη εἰς τοὺς ἄλλους μετριωτάτους αὐτῆς πόρους πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῆς ἔργου. Ἐπανειλημμένως διεμαρτυρήθη τὸ Συμβούλιον πρὸς τὰς ἐκάστοτε Κυβερνήσεις διὰ τὴν ἀπόσπασιν καὶ στέρησιν τῶν ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ λαχείου τοῦ στόλου καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων δικαιωμάτων αὐτῆς, ἀλλὰ δὲν εἶχε τύχει οὐδεμιᾶς ἱκανοποιήσεως, εἰ καὶ εἶχέ ποτε, ἐν τῷ μεταξύ, διαφανῆ ἐλπίς τις διευθετήσεως τῆς καταστρεπτικῆς διὰ τὸ ἔργον τῆς Ἐταιρείας ἀδικίας.

Ἐπὶ τέλους τὸ ἔτος 1934 δύναται νὰ κληθῇ ἔτος δικαιοσύνης διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Ὁ τρώσας καὶ ἰάσατο! Τὰ ὑπομνήματα καὶ τὰ προφορικὰ διαβήματα τῆς Ἐταιρείας, στηριζόμενα εἰς τὸ ἀναμφισβήτητον αὐτῆς δίκαιον, εὔρον εὐήκοα ὅσα οὐχὶ μόνον εἰς τὸν φυσικὸν προστάτην Ἐπιχειρηματὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Τσαλδάρην καὶ εἰς τὸν τότε Ἐπιχειρηματὴν τῶν Οἰκονομικῶν κ. Σπυρίδωνα Λοβέρδον, οἱ ὅποιοι πάντες ἐσκέφθησαν ὡς δίκαιοι ἄνθρωποι καὶ ὡς πονοῦντες τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου γνήσιοι Ἕλληνας. Ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν

ὁ νόμος 6079, ὁ ὁποῖος ἐρρῦθμισεν ἐκ νέου τὰ τῶν εἰσπράξεων τοῦ λαχείου τοῦ στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων. Βεβαίως διὰ τῆς νέας ταύτης ῥυθμίσεως δὲν ἀπεδόθησαν τὰ ἐπὶ μίαν εἰκοσιπενταετίαν κρατηθέντα δικαιώματα τῆς Ἐταιρείας, οὐδὲ θὰ χορηγῶνται ἐτησίως ἐφεξῆς εἰς αὐτὴν πλείονα τῶν 10/100 τῶν καθαρῶν εἰσπράξεων τοῦ λαχείου τοῦ στόλου — ἀλλ' ἐπὶ τέλους καὶ τὰ δέκα ταῦτα ἑκατοστὰ μετὰ μακροχρόνιον στέρησιν καὶ ἀναγκαστικὴν ἀπεργίαν ἀποτελοῦσι φωτεινὴν προᾶξιν τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ Συμβούλιον βαθέως αἰσθανόμενον τὴν ἀξίαν τῆς δικαίας ταύτης πράξεως ἐνόμισε καθῆκον αὐτοῦ, ὅπως διαδηλώσῃ ζωηροτέραν τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἐταιρείας καὶ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 28 Δεκεμβρίου 1934 ἐξέλεξε τὸν μὲν Πρωθυπουργὸν κ. Τσαλδάρην ἐπίτιμον ἐταῖρον, τοὺς δὲ Ὑπουργοὺς κ.κ. Λοβέρδον καὶ Μακρόπουλον ἰσοβίους τακτικοὺς ἐταίρους.

Εὐχόμεθα ὅπως ἡ ἀπαρχὴ αὕτη δικαιοσύνης ἀποβῆ καὶ εἰς τὸ μέλλον ὁδηγὸς τῶν ἐκάστοτε Κυβερνήσεων πρὸς ὀρθὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἔργου καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἀλλὰ καὶ πρὸς σεβασμὸν τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς.

Συμπληροῦσα τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτῆς ἔργον ἡ Ἐταιρεία ἐδημοσίευσεν κατὰ τὸ ἔτος 1934 ἓνα ἀκόμη τόμον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, περιέχοντα ἐπτὰ ἐπιστημονικὰς πραγματείας μετὰ πλουσίας εἰκονογραφήσεως, δαπανήσασα περὶ τὰς 110 χιλιάδας δραχμῶν.

Ὡσαύτως ἐδημοσιεύθη εἰς τόμος Πρακτικῶν διὰ τὸ ἔτος 1933, περιέχων τὰς ἐργασίας τῆς Ἐταιρείας.

Διὰ τὸν πλουτισμὸν τῆς πολυτίμου ἀρχαιολογικῆς αὐτῆς βιβλιοθήκης ἡ Ἐταιρεία ἐδαπάνησεν 79.470,25 δραχμῶν, ἐδέχθη δὲ εὐγνωμόνως καὶ πλείονας δωρεὰς ἡμετέρων τε καὶ ἀλλοδαπῶν βιβλίων.

Ἐκ τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐν τοῖς Μουσείοις πωλουμένων φωτογραφικῶν καὶ δελταρίων, τῶν δυνάμει τοῦ νόμου 4823 ἀνα-

τεθειμένων εἰς τὴν φροντίδα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, προέκυψε κέρδος δρ. 77.494,10 διανεμηθησόμενον κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου.

Βεβαίως τὸ ποσὸν δὲν εἶναι ὑπερβολικόν, ἀλλ' ἐλπίζομεν ὅτι ἐπεκτεινομένης τῆς ὀργανώσεως θέλει αὕτη ἀποδώσει περισσότερα, εὐρυνομένου οὕτω μᾶλλον καὶ τοῦ κύκλου τῶν δελταρίων ποιότητος.

Εἰργάσθημεν, Κυρίαὶ καὶ Κύριοι, καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μετὰ τῆς αὐτῆς πίστεως πρὸς τὴν μεγάλην ἡμῶν παράδοσιν καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς καρτερικότητος ἀπέναντι τῶν γλίσχρων μέσων, τὰ ὅποια ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν.

Ἡ δικαιοσύνη τοῦ νόμου 6079 περὶ τοῦ λαχείου τοῦ στόλου θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ συντάξωμεν εὐρύτερον τὸν προϋπολογισμόν τῶν ἔργων τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1935. Ἄλλ' ἀπέχει, φοβούμεθα, ἀκόμη πολὺ ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία θὰ εἶναι ἰκανὴ νὰ πράξῃ πλήρως τὸ καθήκον αὐτῆς πρὸς τὰ μνημεῖα τῆς πατρῴου ἱστορίας. Τοῦτο δέ, διότι τὰ παρεχόμενα εἰς αὐτὴν μέσα εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν παρὰ πολλοῖς ἀντίληψιν ὅτι ἡ ἀσχολία περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκογενείας ἡμῶν εἶναι εἶδος πολυτελείας, ἀμφιβόλου χρησιμότητος, δυνάμενον εὐκόλως νὰ θυσιασθῇ εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀνερχομένου συγχρόνου βιοτικῆς φιλοσοφίας.

Ἄλλὰ καὶ ἂν ὠφείλομεν νὰ ἀφορμηθῶμεν ἀπὸ τῶν σκέψεων τῆς ἀπλῆς πρακτικῆς χρησιμότητος τῆς κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνικῆς ταύτης ἐπιστήμης, πάλιν παρατηροῦμεν ὅτι οἱ δῆθεν φιλοσοφοῦντες δὲν ἔχουν ἀκριβῆ καὶ σαφῆ ἔννοιαν οὐδὲ τῆς πρακτικῆς ὠφελείας τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῇ ὅλῃ ἐθνικῇ οἰκονομίᾳ.

Εἶναι δὲ στοιχειωδῶς σαφές ὅτι ἐπιδιώκοντες νὰ καταστήσωμεν τὴν ἡμετέραν χώραν ἓνα τῶν σημαντικωτέρων στόχων τῶν ξένων περιηγήσεων, εἴμεθα, τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἠναγκασμένοι νὰ στηρίξωμεν πᾶσαν ἡμῶν τὴν ὄντως ἐθνικὴν ταύτην προσπάθειαν ἐπὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς καὶ μνημειακῆς καθ' ὅλου πραγματικότητος. Πρωτίστη ἄρα μέριμνα ὀφείλει νὰ εἶναι ἡ ἐνίσχυσις τῆς

ειδικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ποικίλων αὐτῆς ἀναγκῶν καὶ τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς αὐτὴν καθηκόντων πρὸς τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα. Εἶναι δὲ τὰ καθήκοντα ταῦτα κυριώτατα διπλᾶ ἤτοι καθαρῶς ἐπιστημονικὰ καὶ διοικητικὰ ἢ πρακτικὰ ἐπιστημονικά.

Τὰ κυρίως ἐπιστημονικὰ ἔργα εἶναι ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα καὶ ἡ μελέτη τῶν εὐρημάτων καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτῶν δημοσίευσις. Ἡ ἀνασκαφὴ εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ ἄνευ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπεξεργασίας.

Μέγα μέρος τῆς ἐργασίας ταύτης ἐκτελεῖ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία. Εὐκταῖον δὲ θὰ ἦτο ἂν συνεκέντρον εἰς τὸ ἐξῆς ἀκόμη περισσότερον, αὐστηρῶς περιοριζομένη, ὅπως καὶ σήμερον, εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀσχολίαν, τὴν ὁποίαν εὐστοχώτατα ἀπὸ ἐτῶν ἀσκεῖ.

Ἄλλ' ἴσης σημασίας εἶναι τὰ λεγόμενα διοικητικὰ ἢ πρακτικὰ ἐπιστημονικὰ καθήκοντα τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας.

Αἱ διοικητικαὶ αὐταὶ ὑποχρεώσεις περιλαμβάνουσι τὴν συντήρησιν τῶν μνημείων, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, ἐν τῇ γενικωτάτῃ τῆς λέξεως σημασίᾳ.

Ἡ συντήρησις τῶν μνημείων καὶ ἡ παρὰστασις αὐτῶν εἴτε ἐν κλειστῶν εἴτε ἐν ὑπαίθρῳ χώρῳ εἶναι τοσαύτης σπουδαιότητος ὥστε, ὅταν τὸ Κράτος δὲν ἔχῃ τὴν ἰκανότητα νὰ διεξαγάγῃ ἀποτελεσματικῶς τὸ ἔργον τοῦτο, ὀφείλει μετὰ πάσης εἰλικρινείας νὰ μὴ αὐξάνῃ τὰς τοιαύτας αὐτοῦ ὑποχρεώσεις καὶ νὰ ἀναστέλλῃ νέας ἀνασκαφάς. Βεβαίως διὰ χώραν, ὅπως ἡ Ἑλλάς, τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία εἶναι παγκόσμιον κτῆμα καὶ θέμα γενικῆς μελέτης, τοιαύτη ἀπόφασις θὰ ἦτο ἥκιστα τιμητικὴ. Ἄλλ' ἐὰν μετὰ τὴν εὐρεσιν τῶν μνημείων δὲν αἰσθανώμεθα τὴν δύναμιν νὰ τὰ συντηρήσωμεν εἶναι μυριάκις προτιμότερον νὰ ἀναβάλλωμεν τὴν εὐρεσιν.

Ἄλλ' εἶναι ἄρα γε ἀνέφικτος ἡ οἰκονομικὴ ἰκανότης, διότι περὶ ταύτης πρόκειται, ὅπως παρουσιάσωμεν ἀξίως αὐτῶν τὰ ἱστορικὰ ἡμῶν μνημεῖα;

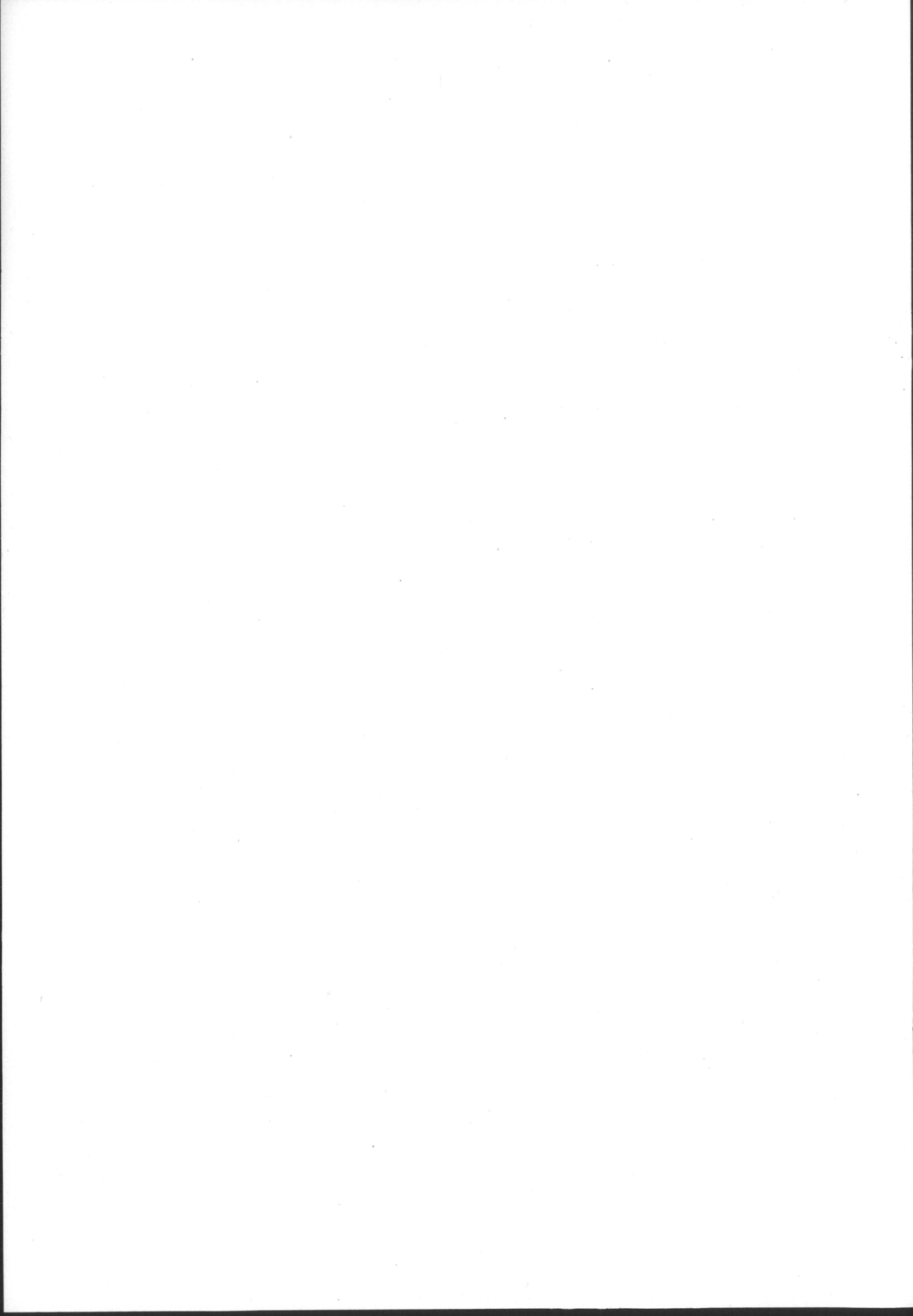
Ἡ μέχρι τοῦδε πείρα διδάσκει ὅτι δὲν ἀπαιτοῦνται ὑπέρογκα ποσὰ πρὸς τοῦτο. Ἀπαιτεῖται μόνον συστηματικὴ ἐργασία ἐπὶ

μακρότερον χρονικὸν διάστημα καὶ μείζων ἐπίγνωσις παρὰ τοῖς μὴ ἀρχαιολόγοις περὶ τῆς σημασίας τοῦ ἔργου, ὥστε ἡ παρεχομένη οἰκονομικὴ ἐπικουρία νὰ μὴ παρίσταται ὡς ῥωμαντικὴ ματαιοδοξία.

Ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τηρηθεῖσα ἀρχαιολογικὴ τακτικὴ ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως παρουσιάζει εὐοίωνά τινα σημεῖα περὶ τῆς ὀρθοτέρας ἐν τῷ μέλλοντι κατευθύνσεως ἐκ μέρους τοῦ οἰκονομικοῦ παράγοντος.

Τὴν πρὸς τὴν συστηματικὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας καθ' ὅλου ὡς καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας ἰδίᾳ κατεύθυνσιν ὀφείλει νὰ καταστήσῃ τὸ Κράτος ἐντονωτέραν, ὄχι ἀπλῶς πρὸς ἐκπλήρωσιν στοιχειώδους καθήκοντος, ἀλλὰ καὶ διὰ λόγους ἀμέσου δημοσιονομικοῦ συμφέροντος.

Δὲν εἶναι πιστευτὸν ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἀνίκανος νὰ αἰσθανθῇ τὸ καθῆκον αὐτῆς καὶ νὰ διακρίνῃ τὸ συμφέρον της. Ἔχομεν δὲ πλήρη πεποίθησιν ὅτι μάλιστα μετὰ τὸν τελευταῖον ἠθικὸν ἐθνικὸν συγκλονισμόν ἔτι μᾶλλον θὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἱστορικοῦ παράγοντος πρὸς ἀνακαίνισιν. Αἱ μεγάλαι συγκινήσεις θεραπεύουν ἀπὸ μεγάλων νόσων!

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1934

1. ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ

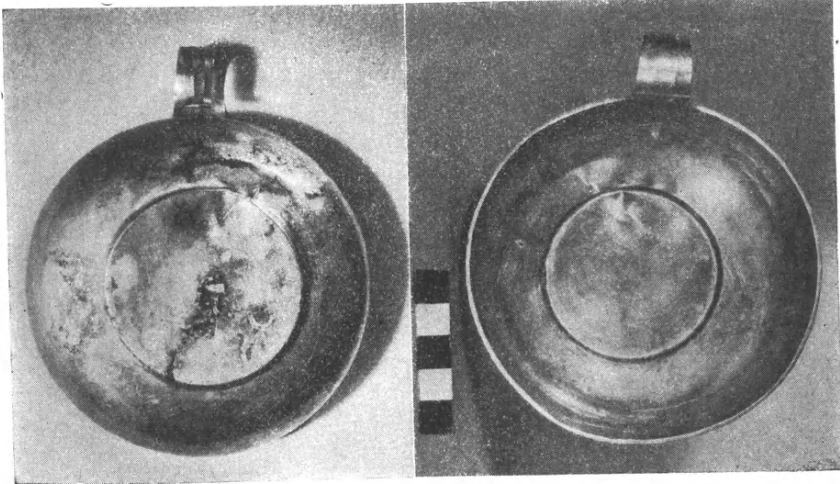
Εἰς τὸν Μαραθῶνα τὸ παρελθὸν ἔτος παρέδωκεν εἰς τὸ πρὸ μικροῦ λήξαν δύο σπουδαίας ἐργασίας, τὸν θολωτὸν Μυκηναϊκὸν τάφον καὶ τὸ Ἡράκλειον, τὸ ἱερὸν ἢ τέμενος ἄλλως τοῦ Ἡρακλέους. Εἰς ταῦτα πέρουσι προσετέθη καὶ μία ἐκτεταμένη νεκρόπολις, ἡ πρώτη ἐμφανιζομένη εἰς τὸ πλούσιον καὶ ὠραῖον, ἱερὸν δὲ διὰ τὴν ἱστορικὴν του σημασίαν διαμέρισμα ἐκεῖνο τῆς

Εἰκ. 1. Κύπελλον χρυσοῦν εὐρεθὲν ἐν τῷ Μυκηναϊκῷ τάφῳ Μαραθῶνος.

Ἀττικῆς, τὴν Τετράπολιν αὐτῆς. Καὶ εἰς τὰ τρία ταῦτα σημεῖα ἢ ἐπὶ ἕξ σχεδὸν μῆνας τοῦ παρελθόντος ἔτους διαρκέσασα ἐργασία δύναται νὰ θεωρηθῆ ἔν μέρει τοῦλάχιστον καὶ ὡς περατωθεῖσα σχεδόν, ἀλλὰ πλήρης συντελεσθῆ κυρίως μόνον ὡς πρὸς τὸν Μυκηναϊκὸν τάφον. Εἰς τὸ Ἡράκλειον μένουσι πιθανῶς πράγματα τινὰ ἀκόμη νὰ ἐρευνηθῶσι. Προήχθη ὁμως ἰκανῶς καὶ εἰς αὐτὸ πέρουσι ἢ ζήτησις καὶ παρέσχεν αὐτῇ νέα τινὰ στηρίγματα εἰς τὴν πεποιθήσιν μου περὶ τῆς πρὸς τὸ ζητούμενον ἱερὸν ταυτότητος ταύτης τοῦ περιτειχισμένου χώρου τοῦ παρὰ τὸ ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ εἰς τὴν βορείαν ὑπώρειαν τοῦ βουνοῦ Ἀγριελίκι παρὰ τὰ ἑρείπια τοῦ Μετοχίου Βρανᾶ.

Ἡ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Ἡρακλέους ἔρευνά μου κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος συνεδυσάσθη μὲ μίαν ἀνασκαφὴν κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ ἔδαφος τὸ ἀμέσως κείμενον ἔξω τοῦ νοτίου (κυρίως νοτιοδυτικοῦ) σκέλους τοῦ τείχους τοῦ περιβόλου, ὅπου μεταξὺ τῶν πυκνῶν θάμνων μόλις διαφαίνοντο τότε τοῖχοί τινες. Οἱ τοῖχοι λοιπὸν οὗτοι ἀπεδείχθησαν μετὰ τὸν καθαρισμὸν των ὄχι μόνον ἀρχαῖοι, ὅποιοι εἶνε καὶ οἱ τοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ — εἰς τὸν ἔνατον πρὸ Χρ. αἰῶνα αὐτοὶ δυνάμενοι νὰ ἀναχθῶσι—ἀλλὰ καὶ ἔτι ἀρχαιώτεροι. Αὐτοὶ

Εἰκ. 2. Ἐξωτερικὴ κάτω ὄψις τοῦ χρυσοῦ κυπέλλου.

Εἰκ. 3. Ἐσωτερικὴ ὄψις τοῦ χρυσοῦ κυπέλλου.

πρέπει νὰ εἶνε κτίσματα τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος. Οἱ δύο ἐξ αὐτῶν πλάτους μὲν ἀκαθορίστου ἔτι μετὰ πλήρους ἀκριβείας, μήκους ὅμως τριάκοντα δύο μέτρων, συναπαρτίζουσιν ἐπίμηκες οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον καὶ ὡς πρὸς ἀνατολὰς βλέπον δὲν δύναται ἄλλως νὰ νοηθῆ παρὰ ὡς στενόμακρος ναὸς τῶν παλαιότερων ἐκείνων χρόνων. Οἱ λίθοι αὐτοῦ εἶνε βραχώδεις ὄγκοι καὶ τόσον λαξευμένοι, ὅσον διὰ νὰ σχηματίζουν τελείως κανονικὸν τοῖχον, ἀλλὰ προφανῶς κατὰ τρόπον τῆς οἰκοδομῆς ἀρχαιώτερον τῶν τοίχων τοῦ περιβόλου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἄλλου ναοῦ ἴχνη ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Ἡρακλείου οὐδαμοῦ εὐρέθησαν, ὁ ἐκτὸς αὐτοῦ ναὸς πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὅτι ἀνήκεν εἰς τὸ παλαιότατον ἱερὸν τοῦ ἡμιθέου, τοῦ ὁποίου πάλιν ἡ λατρεία ἐν Μαραθῶνι ἀνέρχεται εἰς τοὺς μυθικοὺς τῆς χώρας ταύτης χρόνους. Τοιοῦτοτρόπως τὸ Ἡράκλειον, τὸ ὁποῖον καὶ ἱστορικῶς ἤδη ὡς σχετιζόμενον στενῶς μὲ τὰ γεγονότα τοῦ 490 πρὸ Χρ. πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὑπάρχον τὸν ἕκτον ἤδη αἰῶνα—διότι δὲν εἶναι δυνατόν βέβαια νὰ ὑποτεθῆ ὅτι πρωταρχικῶς ἐκεῖ

τὴν πρώτην μόνον κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἕκτου αἰῶνος δεκαετίαν — τίθεται εἰς τὸ χρονολογικὸν ἐκεῖνο πλαίσιον, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τῆς πολιᾶς ἤδη ἀρχαιότητος δι' αὐτὸ καθορίζεται. Μένει ὅμως πάντως ἔτι νὰ ἐρευνηθῇ τὸ ἔδαφος περὶ τοῦτο τὸ οἰκοδόμημα, μήπως ἀγγείων τυχὸν θραύσματα μᾶς διδάξωσιν τι ἀκριβέστερον περὶ αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ ἐννοεῖται πρέπει νὰ γίνῃ καὶ περὶ τὸν ἄλλον μνημονευθέντα λίαν ἀρχαῖκόν ἐπίσης τοῖχον, ὅπου πυκνότητοι ὁμοίως θάμνοι βλαστάνουσι καὶ παρὰ τοὺς ὁποίους κοινῶν τοῦλάχιστον ἐλληνικῶν πηλίνων ἀγγείων θραύσματα ἐδῶ κ' ἐκεῖ παρουσιάζονται. Ἀλλὰ καὶ τούτου τοῦ τοίχου ἡ οἰκοδομικὴ ἀναβιβάζει τὴν ἡλικίαν εἰς τὸν ἔβδομον μᾶλλον παρὰ εἰς τὸν ἕκτον αἰῶνα. Δὲν ἔγινε μόνον ἀντιληπτὸν ἀκόμη εἰς ὁποῖον οἰκοδόμημα καὶ αὐτὸς ἀνήκει ἐκ τῶν περιλαμβανομένων εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν ταύτην θέσιν διὰ τὰ παλαιότατα, ὡς φαίνεται, μνημεῖα τοῦ ἱεροῦ. Ἀλλ' ἡ περαιτέρω ἀνασκαφὴ καὶ ἐνταῦθα θὰ διαλευκάνῃ πιθανῶς τὸ ζήτημα.

Ἀμέσως δὲ ἐδῶ πλησίον πάλιν, ἀλλ' ἐντὸς τῶρα τοῦ τεμένουσ κεῖται ἡ γνωστὴ εὐρεῖα, ἐπίπεδος καὶ ὁμαλὴ πλατεῖα τῶν ἀσκήσεων τῶν ἐφήβων, περὶ ἧς τὰ εἰκότα ἐλέχθησαν (πρβ. Archäologischer Anzeiger παρελθόντος ἔτους).

Ὁφθαλμοφανῶς ὅμως ἀπ' αὐτῆς διακρίνεται, διότι καὶ ὡς ὑψηλότερον ἐπίπεδον ἀπ' αὐτῆς ἀποχωρίζεται, τὸ τμήμα ἐκεῖνο τοῦ αὐτοῦ περιτειχίστου χώρου, τὸ ὁποῖον ἔτι μᾶλλον κατόπιν πρὸς δυσμὰς ὅλοεν ἐκτείνόμενον συνεχίζει μετὰ τὴν πλατεῖαν τὸ λοιπὸν ὅλον ἐσωτερικὸν τοῦ τεμένουσ, μέχρι τῶν παρὰ τὸ φρέαρ καὶ τὴν πλάτανον ἄλλων εὐρέων χώρων.

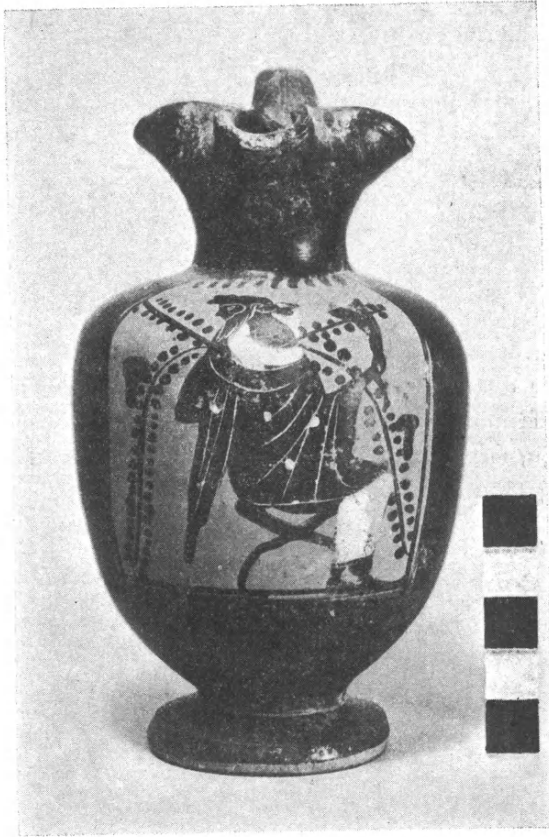
Ἐπὶ τοῦ κρασπέδου λοιπὸν ἤδη τοῦ ἐπιπέδου τούτου φαίνονται διασκορπισμένα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἢ μόλις κρύπτονται ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ μάρμαρα ὡς οἰκοδομησῖμοι λίθοι ἐκ κτίσματός τινος ἀρχαίου προερχόμενα, ἐνῶ ἐδῶ ἄλλως ἐκλείπει πᾶν ἕχνος πλέον θραυσμάτων ἐκ τῶν κοινῶν ἐκείνων πηλίνων ἀγγείων, τὰ ὁποῖα καλύπτουν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς πλατείας ἀπ' ἄκρου

Εἰκ. 4. Δηκύθιον ἐκ τῶν εὐρημάτων τῆς νεκροπόλεως Μαραθῶνος.

εἰς ἄκρον, ὡς τελευταῖα λείψανα τῶν σιτιοδόχων καὶ ὑδροδόχων ἀγγείων τῶν ἐκγυμναζομένων ποτὲ ἐπ' αὐτῆς ἐφῆβον.

Ἐξ ἐναντίας ἐδῶ ἀπήντησα ἀμέσως παρὰ τὴν ὄψιν τοῦ ὑψηλοτέρου

Εἰκ. 5. Πρόχους μελανόμορφος
μετὰ τριφύλλου στομίου ἐκ Μαραθῶνος.

τούτου ἐπιπέδου ἀριθμὸν
τινα θραυσμάτων ἀγγείων
πολυτελῶν τοῦ πέμπτου πρὸ
Χρ. αἰῶνος ἐκ τῶν φερόν-
των τὸ γνωστὸν σιλιπνότα-
τον μέλαν μεταλλικὸν ἐπί-
χρισμα τῶν ὠραίων ἀγγείων
τῶν λαμπρῶν ἐν γένει τῆς
Ἑλλάδος χρόνων. Μετ' αὐ-
τῶν δὲ καὶ τεμάχια κεράμων
στέγης τῶν αὐτῶν χρόνων
— ἴσως καὶ τοῦ ἕκτου ἤδη
πρὸ Χρ. αἰῶνος — μὲ τὸ
λεπτὸν αὐτῶν καστανόχρουν
ἐπίχρισμα. Οὕτω ἐκ τῶν
εὐρημάτων τούτων προήλ-
θον εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι
ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ὑπὲρ τὴν
πλατεῖαν ὑψουμένου ἐπιπέ-
δου, παρὰ τὸ κράσπεδον
αὐτοῦ τοῦλάχιστον, ὡς εἶπα,
ἠγείροντο κτίσματά τινα
πολυτελέστερα μάλιστα, ἂν
καὶ μικρὰ πάντως, ὡς ἐγί-
νετο τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν
μικρῶν κεράμων στέγης.
Ἄλλὰ τόσον ἐντελῶς παρα-
πλεύρως τῆς πλατείας τῶν
ἀσκήσεων τῶν ἐφῆβων καὶ

στίβου ἅμα τῶν ἀγῶνων ἄλλων ἀθλητῶν—κατὰ τὰ προειρημένα περὶ τῆς
μαρτυρίας τοῦ Πινδάρου—δὲν ἠδυνάμην ἐδῶ ἄλλο τι νὰ δεχθῶ ὑπάρξαν
ποτέ, εἰ μὴ τὸν βωμὸν καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ ἡμιθέου, εἰς ὃν τὸ ἱερὸν ἦτο ἀφιε-
ρωμένον, πιθανώτατα δὲ καὶ τῆς ἕδρας τῶν Ἑλλανοδικῶν καὶ ἄλλων ἐπιση-
μων προσώπων. Εἰς τὴν ζήτησιν διὰ τοῦτο λειψάνων ἢ σημείων τινῶν
αὐτῶν ὀπωσδήποτε, καὶ προέβην ἀμέσως ἐνταῦθα.

Καὶ δὲν εὐρήκα μὲν ταῦτα ἀκριβῶς τὰ ζητούμενα ἐδῶ, τὰ ὅποια εἰς

ἄλλο καταλληλότερον ἔδαφος διόλου δὲν θὰ ἦτο ἀπίθανον καὶ νὰ εὑρισκὰ ἴσως σωζόμενα ἔτι. Διότι ἐδῶ πάντες οἱ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖοι ὄροι λείπουν. Τὸ φυτικὸν τοῦ ἐδάφους χῶμα εἶνε λεπτὸν γῆς στρώμα, ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων — ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων ἴσως ἔτι χριστιανικῶν — ὑπὸ τοῦ ἀρότρου καὶ τῆς σκαπάνης τοῦ καλλιεργητοῦ ἀνασκαλευόμενον. Ὑπόκειται δὲ εἰς τὸ στρώμα τοῦτο τὸ κατὰ τὸ πλεῖστον σκληρὸν καὶ πετρῶδες φυσικόν, τὸ ὁποῖον δὲν φαίνεται ὅτι ἔψαυσε κἄν ἡ ἀρχαιότης, ἐφόσον τοῦλάχιστον ἠδυνήθηεν νὰ ἐρευνήσω μέρος αὐτοῦ ἐπαρκῶς. Ποῦ λοιπὸν ἠδύνατο νὰ μένη ἔτι κεκρυμμένον ἀρχαῖόν τι ὀγκωδέστερον ἢ εὐδηλότερον λείψανον ἐνταῦθα; Εὐρημάτα τινα

Εἰκ. 6. Σκύφος μελανόμορφος ἐκ Μαραθῶνος.

ἐν τούτοις δὲν ἔλειψαν οὔτε ἐδῶ τελείως, ὡς πιστεύω, δικαιολογοῦντα τὴν ὑπόθεσίν μου περὶ τῆς ἀναποφεύκτου εἰς τὴν θέσιν ταύτης ὑπάρξεως ὄχι βεβαίως πλέον αὐτοῦ τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ ἀγάλματος τοῦ ἡμιθέου καὶ τῶν ἄλλων περὶ αὐτὸ ἰδρυμάτων, ἀλλ' ἐνδεικτικῶν τινων τοῦλάχιστον σημείων αὐτῶν.

Τὰ σημεῖα λοιπὸν ταῦτα εἶναι συντρίμματα μεγάλων μαρμάρων, τὰ ὁποῖα περιεσώθησαν μὲν μέχρι σήμερον ὡς οἰκοδομήσιμοι ἀπλῶς λίθοι εἰς εὐτελέστατον νεωτάτων χριστιανικῶν χρόνων ἐκκλησίδιον εἰς τὴν θέσιν ταύτην, κατὰ τὸν ἀρχικόν των ὅμως προορισμὸν μὲ τὸ πρῶτον βλέμμα εὐθὺς διακρίνονται ὡς ἀνήκοντα εἰς τι αὐτόθι πάλιν κείμενον ἑλληνιστικῶν χρόνων μνημεῖον.

Ἄλλὰ τὸ ἑλληνιστικῶν χρόνων τοῦτο μνημεῖον, ἐν τῇ συναφείᾳ του πρὸς τὰ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ὑπὸ τῶν θραυσμάτων τῶν πολυτελεστέρων ἀγγείων καὶ τῶν λοιπῶν μετ' αὐτῶν εὐρημάτων διαπιστούμενα κτίσματα τῆς κλασσικῆς καὶ ἀρχαϊκῆς ἀρχαιότητος, διδάσκει ἡμᾶς τὴν συνέχειαν τῆς

μνημειακῆς παραδόσεως ἀπὸ τῶν παλαιότερων ἐκείνων τῆς Ἑλλάδος χρόνων μέχρι τοῦ τέλους αὐτῶν κατὰ τοὺς ἑλληνιστικούς.

Τοιοιτοτρόπως τὰ συντρίμματα τῶν μαρμάρων αὐτῶν λαμβάνουσι διὰ τὴν ἔρευναν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Ἡρακλείου, εὐθὺς παρὰ τὸ ὄρθιον τῆς μεγάλης αὐτοῦ πλατείας, τὴν ἰδιαίτεράν των σημασίαν. Διότι εἶναι τὰ μόνα ἀσφαλῆ σημεῖα περὶ τῶν μόνων ἀναμενομένων ἐνταῦθα λειψάνων κτισμάτων τοῦ ἱεροῦ. Ἡ πλήρης ὅμως αὐτῶν σημασία θὰ καταδειχθῆ, ὅταν ἀποσπώμενα ἀπὸ τῆς νῦν θέσεως καὶ ἀκριβῶς ἐξεταζόμενα ὡς μνημείου τινὸς μέλη, διαφωτίσωσιν ἡμᾶς περὶ τῆς φύσεως τοῦ μνημείου τούτου.

Καὶ ἡ τοιαύτη μὲν διάγνωσις αὐτῶν θ' ἀκολουθήσῃ εὐθὺς ὡς καταστῆ δυνατὴ ἡ ἐπανάληψις τῆς ἀποτόμως πέρυσι διακοπεύσης ἐργασίας ἐνταῦθα.

Εἰκ. 7. Φιάλαι μελανόμορφοι ἐκ Μαραθῶνος.

Ἄλλ' ἡ μερικὴ συνέχισις τῆς ἐρεῦνης, πέρυσι ἤδη καὶ μικρὸν πρὸ τῆς διακοπῆς τῆς, εἰς τοὺς ἔτι περαιτέρω τῆς ὑπ' ὄψει μας θέσεως ἀλλήλους διαδεχομένους πρὸς δυσμὰς χώρου τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Ἡρακλείου παρέσχον καὶ ἄλλο εὖρημα σαφῶς δηλωτικὸν τῆς ἀρχαιότητος τῶν μνημείων, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦτο τοῦ τεμένουσιν τὴν θέσιν τὴν ποτε εὔρον.

Εἰς ἓνα ἀτελείστον χώρον, παραπλεύρως κείμενον πρὸς ἓνα ἄλλον κυκλικὸν περιφρακτὸν ποτε ὑπὸ ἐρειπωμένου νῦν τείχους (μόνον ἓνα ἀκριβῆς σχεδιογράφημα σύμπαντος τοῦ ἐσωτερικοῦ μέχρις ἐγγύτατα τοῦ Βρανᾶ ἐκτεταμένου τεμένουσιν δύναται ἐναργῆ νὰ καταστήσῃ τὰ πράγματα ταῦτα)—εἰς ἓνα ἀτελείστον, λέγω, τοιοῦτον χώρον ἀπεκαλύφθη τὸ δάπεδον δωματίου ὑστέρων χρόνων, καλυπτόμενον ὑπὸ πλακῶν πηλίνων. Τὸ ἔδαφος εἶνε καὶ ἐδῶ ἀγρὸς σήμερον μὲ ὀλίγον φυσικὸν χῶμα καὶ τὸ δάπεδον τοῦτο καλύπτον. Παρὰ τὸ δάπεδον, εἰς τὸ καλλιεργούμενον ἔδαφος εὐρέθη πηλίνου ἀγάλματος λείψανον δηλοῦν τὸ ὄστον τῆς κνήμης αὐτοῦ. Παρ' αὐτὸ δὲ καὶ τεμάχιον πηλίνης πλίνθου μὲ ἐγκάραια δύο γράμματα τῆς ἀρχαίας ἀλφαβήτου Γ Ε μὲ κυρτὰς ὅμως τὰς κεραίας τοῦ Ε τοῦ σχήματος ἀκριβῶς τῶν περὶ Μιλτιάδην καὶ Θεμιστοκλέα χρόνων (ΓΕ). Καὶ τί μὲν δύναται νὰ εἰκάσῃ τις περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν ἐγκαράκτων τούτων γραμμάτων (ἄρα γε ΠΕΡΙΚΛΕΞ; ἢ ΠΕΡΙΚΛΕΟΞ;),

ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν ἤξεύρω. Ἄλλ' ἢ προφανῆς δι' ἡμᾶς σημασία των εἶνε ὅτι τὴν ὑπαρξιν ἐδῶ καὶ ταῦτα μαρτυροῦσι μνημείων ἀρχαίων, τὰ ὁποῖα εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἀνέρχονται τῶν ἀρχῶν τοῦ πέμπτου αἰῶνος καὶ τῇ μεσολαβῆσει αὐτῶν εἰς τοὺς τοῦ ἔκτου ἀκόμη καὶ τοῦ ἐβδόμου, κατὰ τὰ ἀνωτέρω πρὸ μικροῦ μνημονευθέντα. Μεγαλῆτεροι ἐνταῦθα περίφρακτοι χώροι ὑπὸ ἐρειπωμένων νῦν κυκλικῶν τειχῶν δεικνύουσιν ἄλλως καὶ καθαρὰ τὰ λείψανα διαμέσων μαρμαρίνων τοίχων τῶν ἐντός ποτε διαμερισμάτων αὐτῶν. Τὰ μάρμαρα τῶν βαθέως εἰς τὰ ἐδάφη εἰσχωρούντων τοίχων εἶνε ὀγκώδη. Ἄλλων σφύζονται σήμερον τὰ συντρίμματα μόνον. Ἄλλὰ καὶ αὐτὰ ἐξαφανίζονται ὀσημέραι ὑπὸ τῶν καλλιεργητῶν.

Εἰς τὴν νεκρόπολιν προήχθη τοῦλάχιστον μεγάλως ἡ ἐργασία διὰ τῆς ἀνακαλύψεως παμπόλων αὐτῆς τάφων, ἀθίκτων παραμεινάντων ἀπὸ τῶν παλαιότερων τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς χρόνων μέχρι τοῦ τετάρτου πρὸ Χρ. αἰῶνος. Ἄλλὰ μένει καὶ ἐκεῖ ἐργασία τις ἀκόμη νὰ γίνῃ, διὰ νὰ ἐρευνηθῇ ὁ τόπος πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ ἄλλων, ἀσφαλῶς ἀκόμη ὑπαρχόντων ἐκεῖ τάφων. Τόσον πλουσία ἀπεδείχθη διὰ τὰ εὐρήματά της ἡ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν εἰς τὸ φῶς ἐσχάτως ἐλθοῦσα νεκρόπολις αὕτη.

Ἄλλὰ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀσύλητον, ἀθικτον ἐντελῶς διετήρησε τὸ ἐσωτερικόν του κατὰ τὰς τρεῖς καὶ ἐπέκεινα χιλιάδας τῶν ἐτῶν τῆς ὑπάρξεώς του καὶ ὁ Μυκηναϊκὸς τάφος καὶ πρὸ πάντων αὐτός. Δύο τάφους οὗτος βασιλικούς, ἀπαραλλάκτους μὲ τοὺς σημερινούς ὀριζοντίους ἐντὸς τῆς κυψέλης του παρουσίασε, τεσσαράκοντα ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου ὑπὸ τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἐξαίρετα ἐξησφαλισμένους, τὸν ἕνα ἐξάπαντος τοῦ βασιλέως τοῦ τόπου, τὸν ἄλλον τῆς βασιλίσσης πιθανῶς. Ἡ βασίλισσα εἶχε παραλάβει μαζί της ὡς κτέρισμα, νεκρικὸν δηλονότι δῶρον, ἕνα χάλκινον, σκεῦος ἴσως μικρὸν ἢ κόσμημα, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ ὑπὸ τῶν βροχῶν ἐπὶ αἰῶνας ποτισθὲν χῶμα τοῦ τάφου δὲν ἦτο δυνατὸν εἰ μὴ ἐντελῶς ἐφθαρμένον νὰ διασωθῇ μέχρι σήμερον. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς εὐρέθη πιστῶς εἰς τὰς χεῖράς του κρατήσας τὸ χρυσοῦν κύπελλον, τελειῶς καλὰ διατηρούμενον, μὲ τὸ ὁποῖόν ποτε εἶχεν ἠδονικώτατα πιθανῶς

Εἰκ. 8. Σκύφος γεωμετρικῆς ἐποχῆς ἐκ Μαραθῶνος.

γευθῆ πολλάκις τὸν οἶνόν του εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς ἀρχαίας πόλεως Μαραθῶνος μέγαρόν του μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς χώρας ἀνάκτων. Ἐντὸς τῆς κυψέλης εὐρέθησαν καὶ τὰ λείψανα τῆς πυρᾶς, ἀπηνθρακωμένα τεμάχια ξύλων, πολλὴ τέφρα, ὀλόκληρον τὸ δάπεδον τῆς κυψέλης καλύπτουσα εἰς πάχος δέκα ἑκατοστῶν καὶ μέγα πλῆθος πρὸ πάντων ὄστων ζώων, βοῶν τὸ πλεῖστον καὶ χοίρων, ἀλλὰ καὶ αἰγῶν, προβάτων καὶ πτηνῶν ἀκόμη, τὰ ὅποια ἐν θυσίᾳ προσεφέρθησαν εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ κυρίου τῆς χώρας, ἀποτελέσαντα

Εἰκ. 9. Πρόχοι γεωμετρικῆς ἐποχῆς ἐκ Μαραθῶνος.

στρώμα ὀλόκληρον, ὕψους δύο μέτρων, ἐπὶ διαμέτρου ἑπτὰ μέτρων εἰς τὸ βάθος τῆς κυψέλης, πολλὰ δὲ καὶ θραύσματα μυκηναϊκῶν, ἐγχρώμων ἀγγείων, τὰ ὅποια ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μαρτυροῦσι καὶ τοὺς χρόνους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ μεγαλειῶδες τοῦτο μνημεῖον ἀνηγέρθη, διὰ τὰ δεχθῆ εἰς τὴν αἰωνίαν του κατοικίαν τὸν Μαραθῶνιον μονάρχην, μικρὸν βέβαια καὶ ὄχι κατὰ τοὺς Ἀτρεΐδας ἐκείνους τῶν Μυκηναίων καὶ τῶν Ἀμυκλῶν ἢ τοὺς Νηλεΐδας τῆς Πύλου, ἀλλ' ὁμοίμον καθ' ὅλα τὰ ἄλλα πρὸς ἐκείνους καὶ ἴσως ὑμνηθέντα καὶ αὐτὸν εἰς ἔπος τι ἐκ τῶν κυκλίων, τὰ ὅποια τίς οἶδε πόσοι πολυαριθμότεροί ποτε τῶν Ὀμηρικῶν ἔψαλαν οἱ ἀοιδοὶ τῆς δευτέρας πρὸ Χρ. χιλιετηρίδος εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα τῶν Ἀχαιῶν, τῶν Ἀργείων, τῶν Δαναῶν.

Ὁ Μυκηναϊκὸς ὄμως θολωτὸς τάφος εἶνε καὶ δι' ἄλλα του χαρακτηριστικὰ ἀξιοσημείωτος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ εὐρήματα αὐτοῦ (εἰκ. 1, 2, 3). Ἐδῶ θὰ περιορισθῶ εἰς εἰκόνων τινων μόνον περὶ τῶν εὐρημάτων τοῦ πολυτίμου τούτου μνημείου ἐπίδειξιν, ἐν συγκρίσει μάλιστα καὶ πρὸς ἄλλα ὅμοια αὐτοῦ μνημεῖα πρὸς καλλιτέραν καὶ τοῦ ἡμετέρου Μαραθωνίου κατανόησιν. Διὰ τῶν εἰκόνων δὲ κατ' ἀνάγκην καταληπτὰ θὰ ἔχουν νὰ γίνουσι σημερον καὶ τῆς νεκροπόλεως τοῦ Μαραθῶνος τὰ εὐρήματα, ἀγγεῖα ταῦτα ἀποκλειστικῶς ὡς δῶρα ἐπίσης εἰς τοὺς κοιμηθέντας τῶν μεγάλων καὶ ὠραίων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος χρόνων, τῶν ἀμέσως τοὺς Μυκηναϊκοὺς ἀκολουθησάντων ἢ καὶ τῶν συγχρόνων πρὸς τὰ Μηδικὰ καὶ ἢ προσηγηθέντων αὐτῶν ἢ ἀκολουθησάντων αὐτοὺς κλασικῶν. Ἄλλ' ἐν σχέσει πρὸς τοὺς τάφους τούτους πρέπει ἐν τι ἀκόμῃ ν' ἀναφέρω, ὅτι εἰς ἰδιαίτερόν τι τμήμα τῆς λίαν ἐκτεταμένης, ὡς εἶπα, νεκροπόλεως εὐρέθη ἀποκλειστικῶς μικρῶν

Εἰκ. 10. Σκύφος μελανόμορφος ἐκ Μαραθῶνος.

Εἰκ. 11. Πρόχοι γεωμετρικῆς ἐποχῆς ἐκ Μαραθῶνος.

παιδίων κοιμητήριον, νηπίων καὶ ἄλλων, ὀλίγα τῆς νηπιότητός των ἔτη ὑπερβάτων, ὀκτώ ἢ δέκα ἴσως μόνον. Συγκινεῖ δὲ καὶ σήμερον ἀκόμη τὴν ψυχὴν βαθέως ἡ διάταξις τῶν τάφων τούτων τῶν νηπίων καὶ μειρακυλλίων. Ὡς φαίνεται, ἐπιδημία τις κατὰ τὸν ὄγδοον πρὸ Χρ. αἰῶνα ἤρπασεν ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν γονέων των τοὺς μικροὺς τούτους. Οἱ τάφοι εἶνε κομψότατοι, μὲ πλάκας κατὰ τὰς τέσσαρας αὐτῶν πλευράς, μὲ μίαν δὲ μεγάλην πλάκα συνήθως σκεπαζόμενοι. Παρὰ τὴν κεφαλὴν τῶν νεκρῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοὺς πόδας εὐρέθησαν τὰ νεκρικά των δῶρα, μικρὰ τῆς τραπέζης τῶν παιδιῶν πῆλινα γεωμετρικὰ ἀγγεῖα. Ἀλλὰ τάφοι πολλάκις εἶνε καὶ πίθοι ὀλόκληροι, ἄλλοι μεγάλοι καὶ μὲ πλάκας πάλιν ὡς πώματα, εἰς τὸ ὅποιον ὀλόκληρον τοῦ νεκροῦ τὸ σῶμα ἐχώρει. Ἄλλοι δὲ καὶ πολὺ μικρότεροι ἢ τὸσον μικροὶ ὥστε οὔτε ἔμβρονον νὰ χωροῦν, πάντοτε ὅμως μὲ μικρότατά τινα ἀγγεῖα τῆς χρήσεως βέβαια τῶν μικρῶν πάλιν, ἢ ἐντὸς τῶν μικρῶν τούτων πηλίνων δοχείων ἢ περὶ αὐτά. Ὡς φαίνεται, πολλοὶ νεκρῶν παιδιῶν νεκροὶ οὐδὲ εἰς τάφους κατετέθησαν ἀλλ' ἐπὶ πυρᾶς ἐκαύθησαν. Ἡλικιωμένοι πολλοὶ καὶ εἰς ἄλλας θέσεις τῆς νεκροπόλεως ἀναμφιβόλως καὶ αὐτοὶ δὲν ἐτάφησαν, ἀλλ' ἐκάησαν μόνον· διότι ἐκδηλος εἶνε ἀμέσως ὑπὸ τὸ νῦν ἔδαφος παρουσιασθεῖσα μία πολὺ μεγάλη τυμβοειδὴς πυρὰ, εἰς τὴν ὁποίαν πολλοὶ νεκροὶ ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ ἐκαύθησαν καὶ οὐχὶ ἐφ' ἅπαξ, ἀλλὰ κατὰ τὴν διάρκειαν μάλιστα καὶ πολὺ μακρῶν ἐτῶν. Ἀγγεῖα ὄψιντα ὑπὸ τῶν παρισταμένων οἰκείων καὶ φίλων εἰς αὐτὴν ἀφῆκαν μέχρι σήμερον τὰ θραύσματά των τοῦλάχιστον εἰς τὸ κατάμαυρον στρῶμα τῆς πυρᾶς. Ἐν πῆλινον ἀγαλμάτιον γυμνῆς γυναικείας μορφῆς, θεᾶς ἴσως, ἐκπάγλου ὠραιότητος, κατάμαυρον ὅμως, εὐρέθη ἐπίσης ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς πυρᾶς μετὰ πολλῶν θραυσμάτων εὐμεγέθους ἀμφορέως.

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα εἶνε, τὰ ὅποια εἰς φῶς ἔφερε τῆς νεκροπόλεως τοῦ Μαραθῶνος ἡ ἀνασκαφή. Ὡς λίαν ἀξιοσημείωτον ἐν τούτοις πρέπει ἐδῶ ἐπίσης νὰ μνημονευθῇ καὶ τὸ ἀναμφισβήτητον λείψανον ἐνὸς ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ὑδραγωγείου, δι' οὗ τὸ πόσιμον τῆς κρήνης τοῦ Ἡρακλείου ὕδωρ εἰς αὐτὸ διωχετεύετο.

2. ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΜΕΓΑΡΟΙΣ

Κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον ἐνηργήθησαν, χορηγούσης τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας¹, δοκιμαστικαὶ ἀνασκαφαὶ εἰς τὰ Μεγάρα.

Αἱ δοκιμαστικαὶ αὐταὶ ἔρευναι ἐγένοντο εἰς τὰ ἐξῆς σημεῖα. Κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως καὶ ἐντεῦθεν τοῦ παρὰ τὴν σημερινὴν δημοσίαν ὁδὸν Ἀθηνῶν - Μεγάρων ἐκκλησιδίου τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Σχολείων, ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀλκάθου, τοῦ δευτέρου λόφου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ εἶνε καὶ σήμερον ἐκτισμένον μέρος τῆς πόλεως, καὶ τέλος παρὰ τὸν ἀρχαῖον λιμένα, τὴν Νίσαιαν, τὴν σημερινὴν Πάχην, καὶ ἐπὶ τοῦ παρ' αὐτὸν λόφου ἐπὶ τοῦ ὁποίου σφύζεται εἰς ἐρείπια ἐν Μεσαιωνικὸν κάστρον.

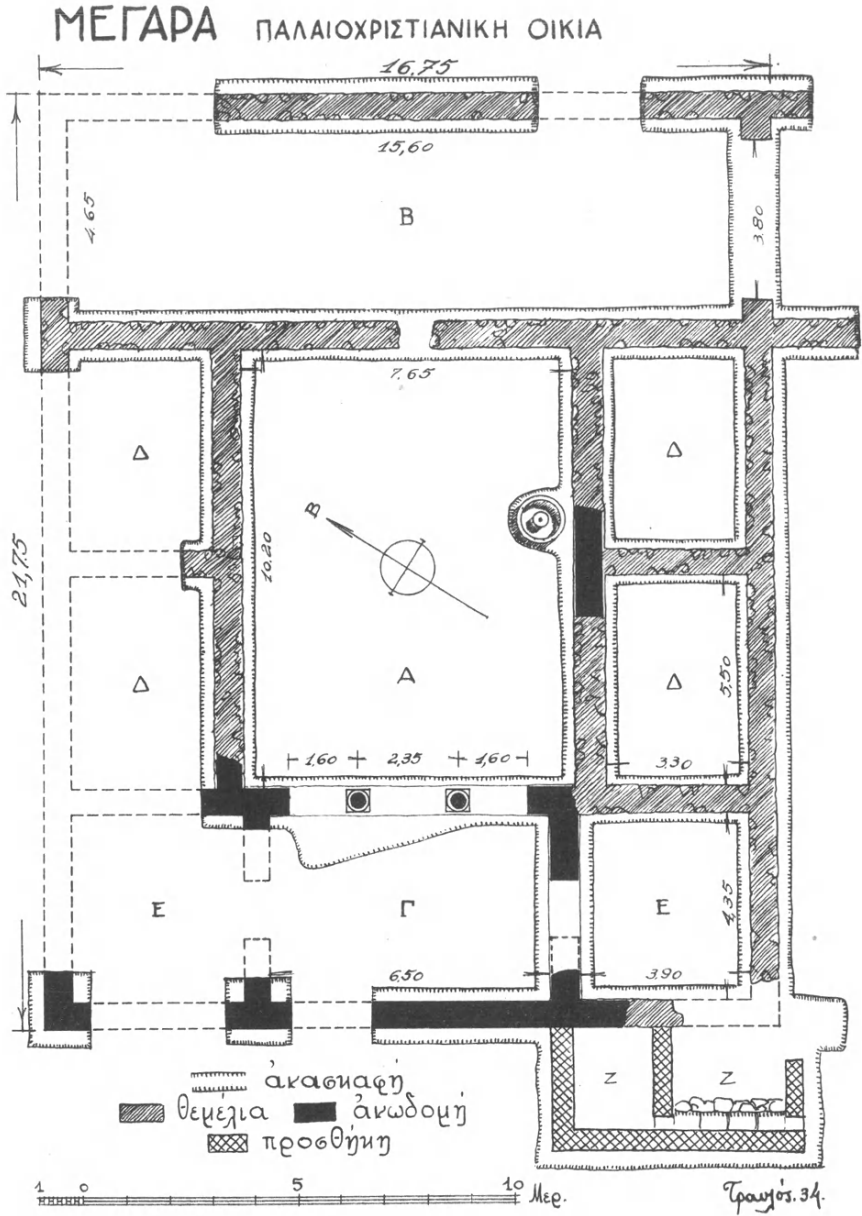
Εἰς τὸ πρῶτον σημεῖον ἀνεσκάψαμεν ὀλόκληρον συγκρότημα κτηρίου, εὐρισκομένου εἰς τὰ κτήματα Κανέλλου Παπασταμάτη καὶ Γ. Πέγκου. Τὸ κτήριο τοῦτο συνίσταται ἐξ ἑνὸς ὀρθογωνίου χώρου Α (εἰκ. 1) ὁ ὁποῖος λόγῳ τῶν μεγάλων του διαστάσεων, 7.65×10.20 φαίνεται ὅτι ἦτο ὑπαιθρος, περίξ δὲ τούτου ἀνοίγονται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις του ὀκτὼ δωμάτια σημειούμενα ἐν τῷ σχεδίῳ διὰ τῶν γραμμάτων Β Γ Δ Ε. Τὸ Β διαστάσεων 15.60×4.65 καταλαμβάνει ὀλόκληρον τὸ πλάτος τοῦ κτηρίου, τοῦ ὁποίου αἱ κατὰ τὴν ΝΑ στενὴν πλευρὰν του καλοκτισμέναι παραστάδες, αἱ εἰς ἀρκετὸν ὕψος διατηρηθεῖσαι, σχηματίζουν εἴσοδον μεγάλῃν πλάτους 3.80 μ.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ σκαφὴ διεκόπη λόγῳ ἀρνήσεως τοῦ ἰδιοκτῆτου Κανέλλου Παπασταμάτη, μὴ καταστάντος δυνατοῦ νὰ ἐξακριβωθῇ ἂν αἱ προεκτάσεις τῶν μακρῶν πλευρῶν τοῦ Β σχηματίζουν πρόπυλον ἢ συνδέονται μὲ ἄλλο κτήριο.

Βέβαιον εἶνε μόνον ὅτι καθ' ὅλην τὴν ΝΑ πλευρὰν τοῦ κτηρίου, εἰς ὅσον βάθος ἀνεσκάφη τοῦτο, δὲν ἀνεφάνη ἄλλος τοῖχος συνδεόμενός πως μετ' αὐτῆς· τοῦτο ὑποδηλοῖ καὶ τὸ ὠραῖον κονίαμα μὲ τὸ ὁποῖον εἶνε ἐπιχειρησμένη αὕτη. Κατὰ τὴν νοτιωτάτην μόνον γωνίαν τῆς πλευρᾶς ταύτης ὑπάρχουν δύο μικρὰ δωμάτια, τὰ Ζ - Ζ, τὰ ὁποῖα ὅμως ἐκ τοῦ τρόπου τῆς συνδέσεώς των μετὰ τοῦ κτηρίου, φαίνεται ὅτι εἶνε μεταγενεστέρα προσθήκη.

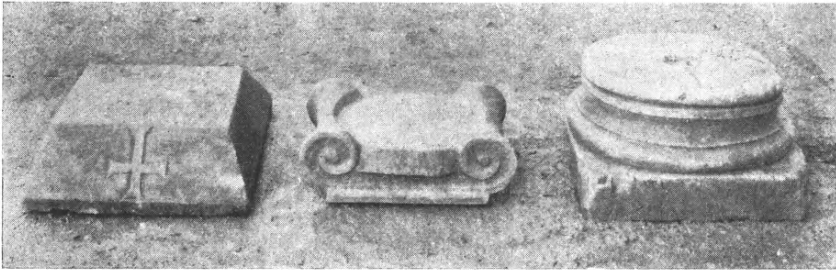
Τὰ δωμάτια Ε Γ Ε καταλαμβάνουν συμμετρικὸν χῶρον ἀντιστοίχως τοῦ Β. Ἐκ τούτων τὸ μεσαῖον Γ διαστάσεων 6.50 × 4.35 συνεκινῶνται μετὰ τοῦ

¹ Τὴν σκέψιν διὰ τακτικὰς ἀνασκαφὰς ὀφείλομεν εἰς τὸν διδάσκαλόν μας κ. Κ. Κουρουγιώτην, ὁ ὁποῖος παρηκολούθησε τὸ ἔργον μας ἐπανελημμένως ἐπισκεφθεὶς τὰς ἀνασκαφὰς μας. Τὴν πραγματοποιήσιν αὐτῶν ὀφείλομεν εἰς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τὸν καθηγητὴν κ. Γ. Οἰκονόμον. Ὅθεν εὐχαριστοῦμεν θερμότατα καὶ ἐνταῦθα τὸν κ. Κ. Κουρουγιώτην, τὸν κ. Γ. Οἰκονόμον καὶ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας.

Εἰκ. 1. Γενικὸν διάγραμμα τῆς ἀνασκαφείσης οἰκίας.

ὑπαίθρου χώρου Α διὰ τριβήλου σχηματιζομένου ἐκ δύο κίωνων ἐκ μαρμάρου, τῶν ὁποίων ἐσώθησαν κατὰ χώραν Αἱ μετὰ πλίνθου ἰωνικαὶ βάσεις, ἀπέχουσαι τοῦ μὲν γειτονικοῦ πεσσοῦ 1.35 ἀπ' ἀλλήλων δὲ 1.85. Αὐταὶ εἶχον τὴν κάτω ἔδραν τῆς πλίνθου πολὺ ἀνωμάλως ἐπεξεργασμένην καὶ ἦσαν ἐστερεωμένα ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου διὰ παχέος κονιάματος ἐξ ἀσβέστου. Παρ' αὐτὰς καὶ ἐντὸς τοῦ δωματίου Γ εὐρέθησαν ὁ κορμὸς τοῦ ἐνὸς κίονος μετὰ τοῦ ἰωνικοῦ κιονοκράνου καὶ τοῦ ἐπιθήματος. Ὁ κορμὸς ἐκ μαρμάρου ὑποκυανίζοντος, ἀρράβδωτος, ὕψους 2.593 ἔχει μικρὰν μείωσιν, καὶ κάτω μὲν φέρει ἑλαφρὰν ἀπόθεσιν, ἄνω δὲ πλὴν τῆς ἀποθέσεως ἀπολήγει εἰς μικρὰν σπείραν. Ἐπὶ τῆς βάσεως ἐστερεοῦτο διὰ σιδηροῦ γόμφου, ὁ ὁποῖος ἐστερεοῦτο

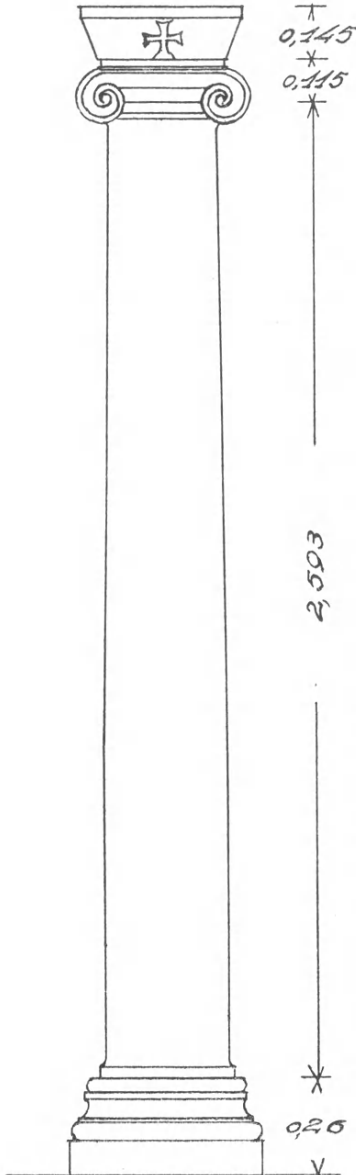
Εἰκ. 2. Ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ἐκ τῆς παλαιοχριστιανικῆς οἰκίας.

διὰ μολύβδου, ὡς συμπεραίνεται ἐκ τῶν διασωθέντων τόρμων καὶ τῆς αὐλακος μολυβδοχοΐας, τομῆς κυκλικῆς. Τὸ κιονόκρανον διαστάσεων 0.115 ὕψους καὶ πλάτους 0.44 (εἰκ. 2 καὶ 3) ἦτο ἀπλοῦν ἰωνικὸν μετ' ἐξίνου καὶ ἐλίκων μὲ μεγάλην δὲ ἐπιμέλειαν ἐργασμένον. Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἐλίκων εἶχε διακόσμησιν ἐκ πέντε μικρῶν ὀπῶν λαξευθεισῶν δι' αἰχμηροῦ ὄργανου, τῶν ὁποίων ἢ μία ἐδῆλου τὸ κέντρον τοῦ ὀφθαλμοῦ, περίξ δὲ αὐτῆς ἐσημάτιζον Αἱ ἄλλαι τέσσαρες μικρὸν τετράγωνον.

Ἐπὶ τοῦ χαμηλοῦ ἄβακος τοῦ κιονοκράνου ὕψους 0.02 ἔβαινε τὸ ἐπίθημα ὕψους 0.145, τοῦ ὁποίου ἢ μικρὰ βάσις διαστάσεων 0.335×0.335 ἐλάχιστον ἐξεῖχε τοῦ ἄβακος τοῦ κιονοκράνου, ἐπὶ δὲ τῆς μεγάλης του βάσεως διαστάσεων 0.584×0.434 ἐστηρίζοντο Αἱ τοξοστοιχίαι Αἱ γεφυροῦσαι τὰ μεταξὺ τῶν κίωνων κενά¹. Τὸ ἐπίθημα ἔφερε ἐπὶ τῆς μιᾶς στενῆς πλευρᾶς του ἀπλοῦν ἀνισοσκελῆ ἔγγλυπτον σταυρόν, ὁ ὁποῖος θὰ ἦτο πιθανῶς ἐστραμ-

¹ Κατὰ τὴν σκαφὴν εὐρέθησαν πλησίον τῶν δύο κίωνων πλίνθοι ὀπταί, τῶν ὁποίων τὸ ὡς συνδετικὴ ὕλη χρησιμεῖον κονίαμα εἶχε σχῆμα σφηνῶς μὲ διαφορὰν πάχους εἰς τὰ δύο ἄκρα 0.02.

μένος πρὸς τὸ μέρος τῆς αὐλῆς, ὡς δύναται νὰ ὑποτεθῆ ἐκ τοῦ τόπου καὶ τρόπου τῆς εὐρέσεως του.

Εἰκ. 3. Ὁ ἐκ τῶν σωθέντων κίονων τοῦ τριβήλου τῆς παλαιο-χριστιανικῆς οἰκίας.

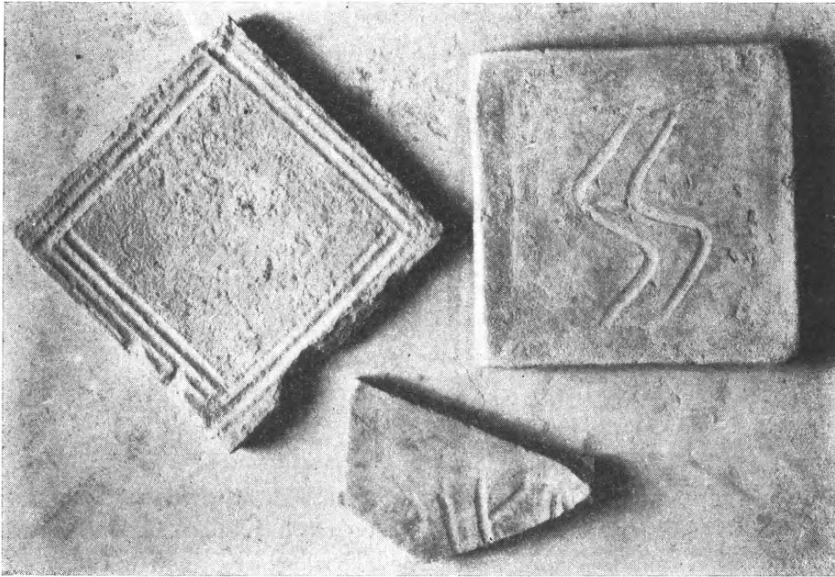
Ἐνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ δωματίου Γ εὐρίσκονται τὰ δωμάτια Ε Ε διαστάσεων 3.90×4.35 ἐπικοινωνοῦντα μετὰ τούτου διὰ θυρῶν πλάτους 1.35 ὡς δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῶν παραστάδων, αἱ ὁποῖαι διεσώθησαν κατὰ τὴν ΝΑ πλευρὰν τοῦ Γ. Εἴσοδος ἄλλη κατὰ τὴν ΝΔ πλευρὰν τοῦ κτηρίου ἀποκλείεται, διότι κατὰ ταύτην ὁ τοῖχος σφρζόμενος εἰς ἀρκετὸν ὕψος 0.30 δὲν μᾶς φανερῶνει τοιοῦτόν τι.

Τὸ ὅλον ὀρθογώνιον σχῆμα συμπληρῶνουν τὰ δωμάτια Δ - Δ διαστάσεων 5.30×3.30 .

Τὰ θεμέλιά του πάχους 0.67 - 0.68 εἶνε ἐκτισμένα δι' ἀργῶν λίθων μετρίου μεγέθους μετ' ἀσβεστοκονιάματος συνδεομένων. Οἱ ἐπὶ τούτων τοῖχοι τῆς ἀνωδομίας εἶνε λεπτότεροι, πάχους 0.62, μὲ περισσοτέραν δὲ ἐπιμέλειαν ἐκτισμένοι. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα χρησιμοποιῦνται κοινοὶ λίθοι μετ' ἀσβεστοκονιάματος, πλὴν τῶν παραστάδων καὶ σταθμῶν τῶν θυρῶν, ἐκτισμένων δι' ὀπτῶν πλίνθων ἢ καὶ πελεκημένων πύρων λίθων, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς σταθμοὺς τῆς εἰσόδου τοῦ χώρου Β. Αἱ ὄψεις τῶν θεμελίων εἶνε ἀνώμαλοι, ἐνῶ ἀντιθέτως τῆς ἀνωδομῆς ὠμαλισμένοι διὰ μιστρίσματος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐχαράχθησαν γραμμαὶ πρὸς στερέωσιν τοῦ κονιάματος. Αἱ ὀπταὶ πλίνθοι εἶνε τετραγωνικαὶ (εἰκ. 4) ἐξ ἐρυθροποῦ ἢ καὶ κιτρίνου πηλοῦ μὲ διαστάσεις $0.28 \times 0.28 \times 0.032 - 0.034$, ἐφ' ἐκάστης δὲ τῶν ἐπιφανειῶν των φέρουν γραμμὰς χαραχθείσας κατὰ τὴν κατασκευὴν των. Καὶ αὗται συνεδέοντο δι' ἀσβεστοκονιάματος πάχους 0.04. Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἀνεύρομεν καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν τοίχων τεμάχια ἀποσπασθέντων μερῶν τούτων ἐξ ὀπτῶν πλίνθων.

Μεταξὺ τούτων τεμάχιον πλίνθου διαστάσεων 0.23×0.17 ἀνευρεθὲν παρὰ τὴν μεγάλην εἴσοδον μὲ τὰ ἐξῆς ἐπ' αὐτοῦ γράμματα ΟΙΚΛ (εἰκ. 4).

Ἡ ἀνασκαφή τοῦ κτηρίου τούτου, ὡς ἐλέχθη ἤδη, ἦτο ἐντελῶς περιορισμένη ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ γενικοῦ διαγράμματος ἐξηκριβώθη ὁμως τὸ δαπέδόν του, τὸ ὁποῖον ἤρχιζε ἀπὸ τοῦ στυλοβάτου τοῦ τριβήλου καὶ ἀπὸ τοῦ σημείου, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἀρχεται ἡ ἀνωδομία. Ἡ ὑπεράνω τοῦ δαπέδου ἐπίχωσις ἦτο πάχους 0.50 — 0.90, οἱ δὲ τοῖχοι τῆς ἀνωδομίας

Εἰκ. 4. Ὅπται πλίνθοι ἐκ τῆς παλαιοχριστιανικῆς Βασιλικῆς.

ἔξεῖχον τούτου κατὰ 0.30 — 0.40 εἰς πολλὰ μάλιστα σημεῖα, ἰδίᾳ κατὰ τὸ ΝΑ μέρος τοῦ κτηρίου, οἱ τοῖχοι ἐσφύζοντο βαθύτερον τοῦ δαπέδου. Αἱ γενικαὶ ἐξωτερικαὶ διαστάσεις του εἶνε 21.75×16.75 .

Ἡ ἐπίχωσις γενικώτερον ἦτο ἐκ χώματος πλήρους λίθων, ὀπτῶν πλίνθων καὶ ἄλλων ὑλικῶν οἰκοδομικῶν, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποσπασθῆ τοῦ κτηρίου. Ἐντὸς αὐτῆς εὐρέθησαν τεμάχια μεγάλων ὑστερορωμαϊκῶν ἀγγείων, φέροντα τὴν συνήθη εἰς τοὺς χρόνους τούτους καὶ τοὺς πρωτοχριστιανικοὺς ἔξ ἀυλακωτῶν γραμμῶν διακόσμησιν ἐπὶ τῆς ἐκ χονδροῦ πηλοῦ ἐπιφανείας των. Μεταξὺ τῶν ἀγγείων αὐτῶν ὑπάρχουν μερικὰ μελαμβαφῆ, ὑστέρων πιθανῶς καὶ αὐτὰ Ῥωμαϊκῶν χρόνων, τεμάχια ληκυθίων μελαμβαφῶν, ἐν μικρὸν τεμάχιον μελανογράφου σκύφου σφῶσον παράστασιν μορφῆς ἐστεφανωμένης, πολλὰ μικρὰ τεμάχια ἐκ ληκυθίων ἀτρακτοειδῶν κ. ἄ.

Λόγω τοῦ περιορισμένου τῆς ἀνασκαφῆς δὲν ἐξηκριβώσαμεν, ἂν τὸ κτή-

ριον κείται πλησίον ναοῦ τινὸς ὡς προσάρτημά του ἢ εἶνε ἐντελῶς ἀνεξάρτητον· ἐλπίζομεν ὅτι τοῦτο θὰ γίνη εἰς τὰς προσεχεῖς μας ἐργασίας.

Διὰ τὴν χρονολόγησιν θ' ἀποβλέψομεν εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν του διατάξιν καὶ τὰ διασωθέντα ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα, διότι ἐκ τῆς ἐπιχώσεως δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τίποτε τὸ σαφές.

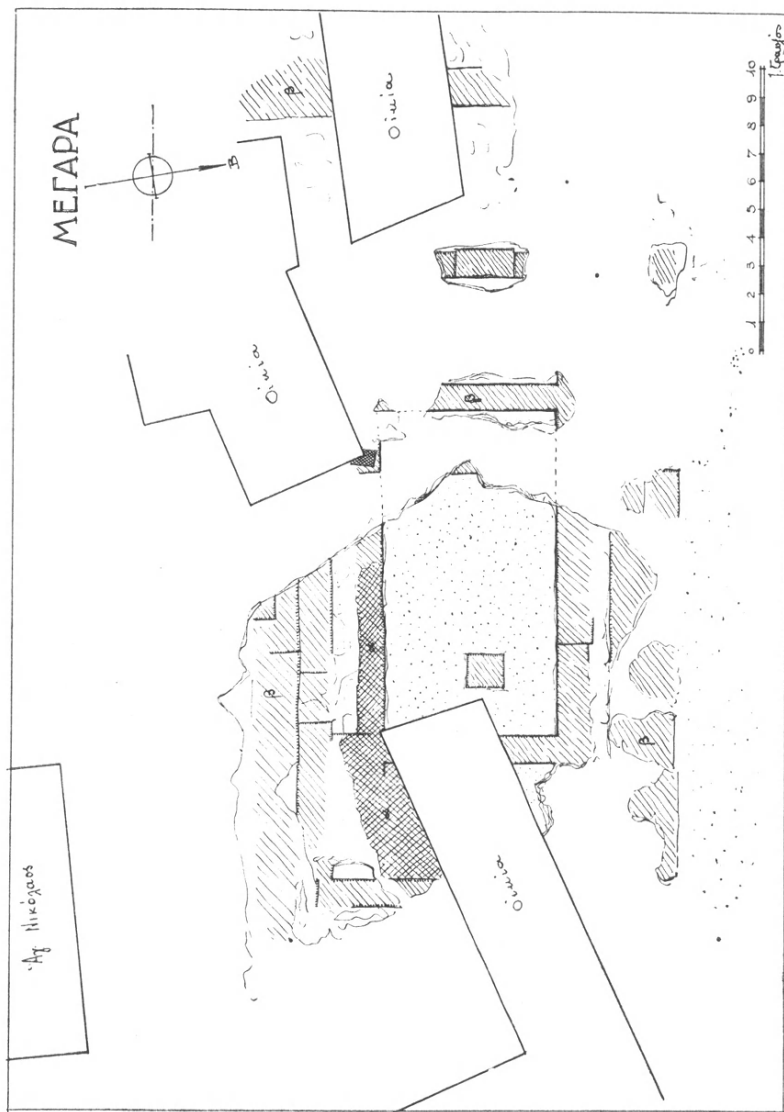
Τὸ ὅλον συγκρότημα παρουσιάζει κάτοψιν οἰκίας τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων, ὅπως αἱ εἰς τὴν Πριήνην σκαφεῖσαι, ὁμοιάζει μάλιστα περισσότερο πρὸς τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν οἰκίαν πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ θεάτρου (Wiegand und Schrader Priene σελ. 285 εἰκ. 298 καὶ B. Rider, *The Greek House*, σελ. 241 - 242 εἰκ. 42).

Ὁ τύπος οὗτος φαίνεται ὅτι ἐξηκολούθησε κρατῶν καὶ κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν καὶ τὴν μετ' αὐτὴν Χριστιανικὴν τὴν μέχρι τοῦ 5^{ου} μ. Χ. αἰ., εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ τεθῆ ἡ οἰκία τῶν Μεγάρων· ὅτι δὲ ἀνήκει εἰς τὴν μέχρι τοῦ 5^{ου} μ. Χ. αἰ. ἐποχὴν φανερῶνει τὸ ἐπίθημα μὲ τὸν ἀπλοῦν ἑγγλυπτον σταυρόν, τὸ χαρακτηριστικὸν αὐτὸ ἀρχιτεκτονικὸν μέλος τοῦ 4^{ου} καὶ 5^{ου} μ. Χ. αἰ. τὸ ὁποῖον κατὰ τοὺς αἰῶνας τούτους εἶνε κεχωρισμένον τοῦ κιονοκράνου (Laurent Delphes chrétien Bull. Corr. Hell. XXIII 1899 σ. 250, Κ. Κωνσταντοπούλου Ἱστορία τῆς Βυζαντιακῆς τέχνης σελ. 124, Α. Ὁρλάνδου Ἡ παλαιοχριστιανικὴ βασιλικὴ τῶν Δαφνουσίων τῆς Λοκρίδος, Πρακτικά Ἀκαδημίας 4, 1929 σ. 226). Ἐκ τούτου, δηλ. τῆς ἐπὶ τόσους αἰῶνας διατηρήσεως τοῦ ἑλληνιστικοῦ τύπου οἰκίας, καὶ ἐκ φιλολογικῶν πληροφοριῶν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ αἱ γενικώτεραι ἐκδηλώσεις τοῦ βίου καὶ μετὰ τὴν σχεδὸν ὀριστικὴν διὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶνε αἱ ἀρχαιότεραι Ἑλληνικαί. (Hertzberg.—Καρολίδου Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος τόμ. Β'. Ε. Ἀντωνιάδου Ἡ κατάστασις τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου).

Ἐκτὸς ὅμως τῆς σπουδαιότητος ταύτης ἡ οἰκία τῶν Μεγάρων ἀναγομένη εἰς τοὺς μέχρι τοῦ 5^{ου} αἰ. πρώτους χρόνους τοῦ πολυταράχου καὶ ἐν Ἑλλάδι χριστιανικοῦ βίου δεικνύει, ὅτι εἰς τὴν πόλιν ταύτην οἱ πιστοὶ τῆς νέας θρησκείας εἶχον ἀρκούντως πληθυνθῆ. Δὲν εἶνε δὲ αὕτη τὸ μόνον δείγμα τοῦ ἐντόνου Χριστιανικοῦ βίου· πληθὺς ὅλη ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, κιονοκράνων, ἐπιθημάτων, κίωνων κ.λ.π. λειψάνων συναντᾶται σήμερον εἰς τὰς οἰκίας τῶν Μεγαρέων¹.

Αἱ φιλολογικαὶ ἐξ ἄλλου μαρτυραὶ μᾶς πληροφοροῦν ὅτι ἤδη κατὰ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} μ. Χ. αἰ. ἔχομεν εἰς τὰ Μέγαρα ἐπικοπήν (Migne. Πατρολογία τόμ. 26 σελ. 1335). Ὁ Harnack (*Die Mission und Ausbreitung des*

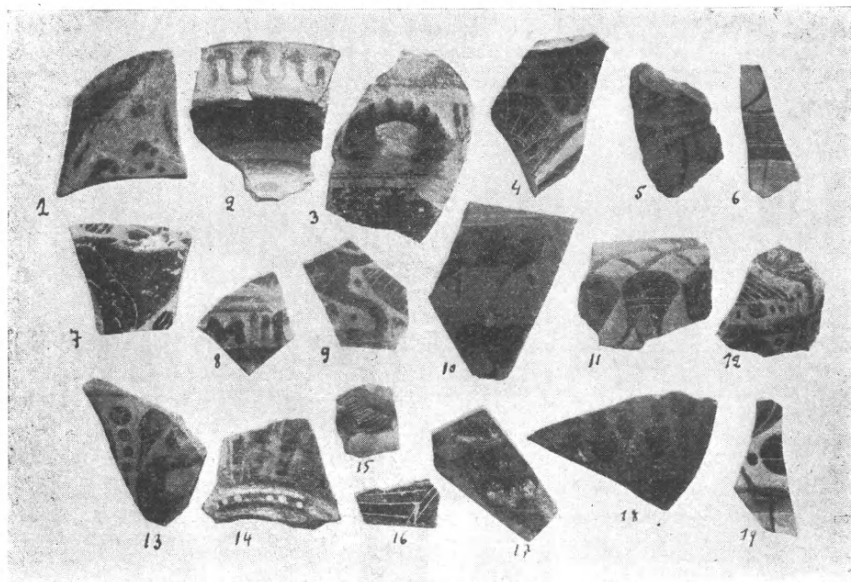
¹ Εἰς τὴν οἰκίαν π.χ. τοῦ Θωμᾶ Σκλαβούνου κειμένην παρὰ τὸ ἐκκλησίδιον Ἀγ' Σωτήρας ὑπάρχουν κιονόκρανα, βάσεις κίωνων, κ.λ.π. παλαιοχριστιανικῶν χρόνων.

Εἰκ. 5. Τὰ σωζόμενα λαξεύματα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς.

Christentums in den ersten drei Jahrhunderten τομ. 2 σελ. 786-787) ὁμιλεῖ περὶ χριστιανικῆς ἐστίας ἤδη πρὸ τοῦ 325 μ. Χ. Ὡστε ἤδη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 4ου αἰ. ἔχομεν ἐστίαν χριστιανικὴν καὶ, τὸ σπουδαιότερον, πιθανῶς καὶ ἐπισκοπὴν. Βεβαίωτατον δὲ εἶνε ὅτι ἐπισκοπὴ ὑφίσταται ἀπὸ τοῦ 5ου αἰ. μ. Χ.¹

Ὡστε καὶ ἐκ τῶν φιλολογικῶν μαρτυριῶν καὶ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν μας, ἂν καὶ αὐταὶ δὲν ἔγιναν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ὡς ἐλέχθη, τὰ Μέγαρα ἐνωρὶς

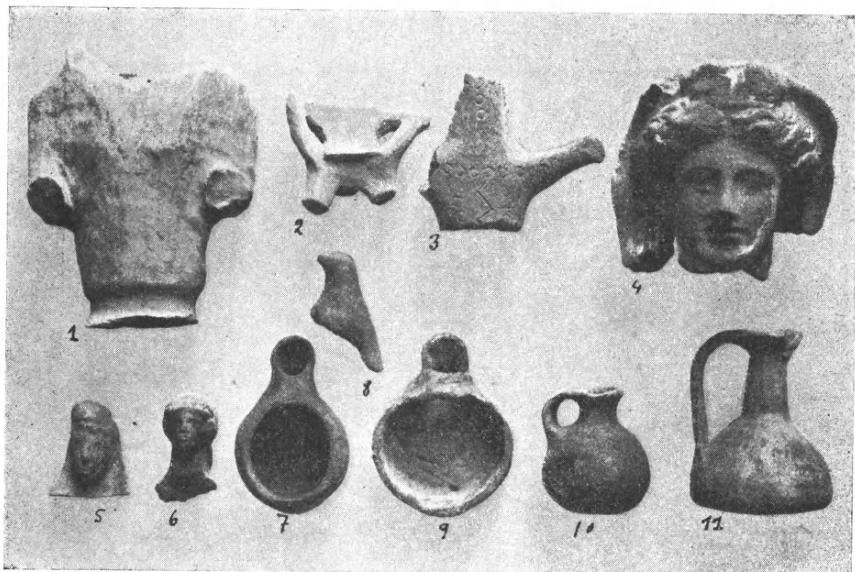
Εἰκ. 6. Ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τοῦ Ἀλκάθου.

ἀνέπτυξαν Χριστιανικὸν βίον, εἰς τοῦτο δὲ θὰ συνετέλεσε πρωτίστως καὶ ἡ γειτονικὴ τῶν πόλις Κόρινθος ἡ ὁποία κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἶνε σπουδαῖον χριστιανικὸν κέντρον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς Ἀθήνας εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀντίδρασις τῆς ἀρχαίας θρησκείας καὶ ἐν γένει αἱ ἀναμνήσεις τοῦ ἀρχαίου βίου ἠμπόδιζον τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Εἰς σχετικῶς ὀλίγην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Χριστιανικῆς οἰκίας — περὶ τὰ 170 περίπου μέτρα — νοτιοδυτικῶς ταύτης καὶ παρὰ τὴν ὀπισθίαν ὄψιν τοῦ ἔργοστασίου Λάγγη (δρόμος τοῦ Βλιχοῦ) ἐξηκολουθήσαμεν τὴν ἔρευναν τοῦ ἀποκαλυφθέντος ἄλλοτε τείχους (I. Θρεψιάδης Μεγαρικά ΑΕ 1933

¹ Τὸν συναδέλφον κ. Γ. Κονιδάρην εὐχαριστοῦμεν καὶ ἐνταῦθα διὰ τὰς φιλολογικὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας μᾶς παρέσχεν ἐν σχέσει πρὸς τὰ Χριστιανικὰ Μέγαρα, μερικὰς τῶν ὁποίων θὰ χρησιμοποιήσωμεν καὶ εἰς ἄλλην μας μελέτην.

σελ. 124). Τοῦτο ἔχει πᾶχος¹, ὅσον νῦν ἐξηκριβώθη, 3.80, σφύζεται δὲ εἰς δύο ἐπαλλήλους σειρὰς δόμων ἐκ σκληροῦ παρολίθου ὕψους 0.70 περίπου· αἱ δύο του ὄψεις εἶνε μὲ μεγαλυτέραν ἐπιμέλειαν κατασκευασμέναι, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων κενὰ πληροῦνται διὰ μικροτέρων πώρων. Οἱ δόμοι τοῦ τεῖχους ἔχουν ἴχνη προγενεστέρως χρήσεως. Τὸ τεῖχος ἀνεσκάφη ἤδη εἰς μῆκος περὶ τὰ 14 μέτρα περίπου, ἔχει δὲ κατεύθυνσιν ἐκ ΒΑ πρὸς ΝΔ. Κατὰ

Εἰκ. 7. Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τοῦ Ἀλκάθου καὶ τοῦ λόφου τοῦ Μεσαιωνικοῦ κάστρου.

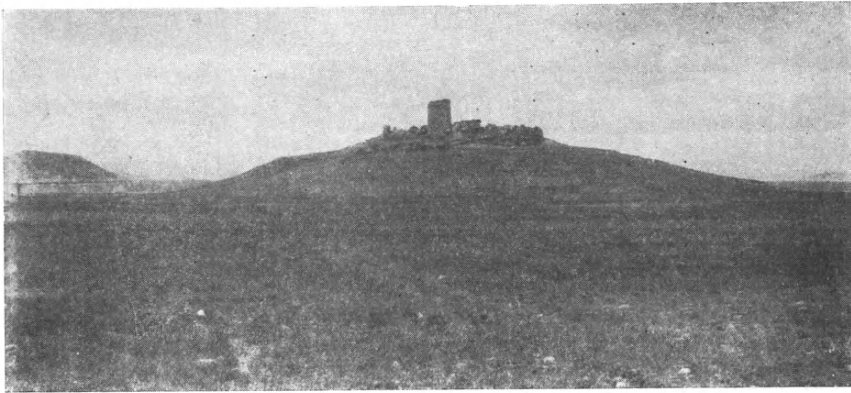
τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἐκ τῶν γενομένων ἐρευνῶν μας διεπιστώσαμεν τὴν ὑπαρξιν τῆς συνεχείας του, ὅπως τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν δοκιμαστικὴν τάφρον τὴν ἐντὸς τοῦ κτήματος Γαρουφάλῃ σκαφεῖσαν, κειμένου παρὰ τὴν ὁδὸν Μεγάρων-Πάχης. Δύναται νὰ ὑποθεθῇ ὅτι τοῦτο θὰ ἐνοῦται μετὰ τῶν σκελῶν τῶν μακρῶν τειχῶν τῶν ἐνούντων τὴν πόλιν τῶν Μεγάρων μετὰ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Νισαίας. Ἡ χρονολόγησις του εἶνε ἀκόμη δύσκολος, διότι οὔτε τὰ ὀλίγα μελαμβραφῆ ὄστρακα οὔτε ἡ κατασκευὴ τῶν θεμελίων του ὑποδηλώνουν αὐτήν.

¹ Τὸ τεῖχος τοῦτο δὲν εἶχε σκαφῆ κατὰ τὴν πρώτην του ἔρευναν εἰς ἀρκετὸν μῆκος, δι' αὐτὸ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξακριβώσωμεν τότε ἀσφαλῶς τὸ πλάτος του, διότι εἰς τὸ ἀνασκαφέν τμήμα τὸ τεῖχος δὲν ἐσφύζετο καθ' ὅλον τὸ πλάτος του. Ἡδη ἡ νεωτέρα ἔρευνα εὔρε τοῦτο.

Τὸ δεύτερον σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἐγένετο δοκιμαστικὴ ἔρευνα εἶνε ὁ λόφος τοῦ Ἀλκᾶθου (Παυσ. I. 42, : «ἔστι δὲ καὶ ἄλλη Μεγαρεῦσιν ἀκρόπολις ἀπὸ Ἀλκᾶθου τὸ ὄνομα ἔχουσα». Highbarger The History and Civilization of Ancient Megara σελ. 9 κ. ἐξ).

Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶνε τὸ ὑψηλότερον τοῦ λόφου, ὁ ὁποῖος ἐπίσης εἶνε ὑψηλότερος τοῦ τῆς Καρίας, ἣ δὲ θέα ἀπ' αὐτοῦ εἶνε πρὸς ὄλας τὰς κατευθύνσεις, εἴτε πρὸς τὸν βορρᾶν, ὅπου ἀπλοῦται ὁ περίφημος πυκνοφυτευμένος ἐλαιῶν εἴτε πρὸς τὸν νότον, ὅπου τὸ ἡρειπωμένον Μεσαιωνικὸν κάστρον καὶ ἡ θάλασσα πολὺ ὑποβλητικῆ.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ταύτης φαίνονται ἀκόμη καὶ σήμερον, παρ' ὄλην τὴν

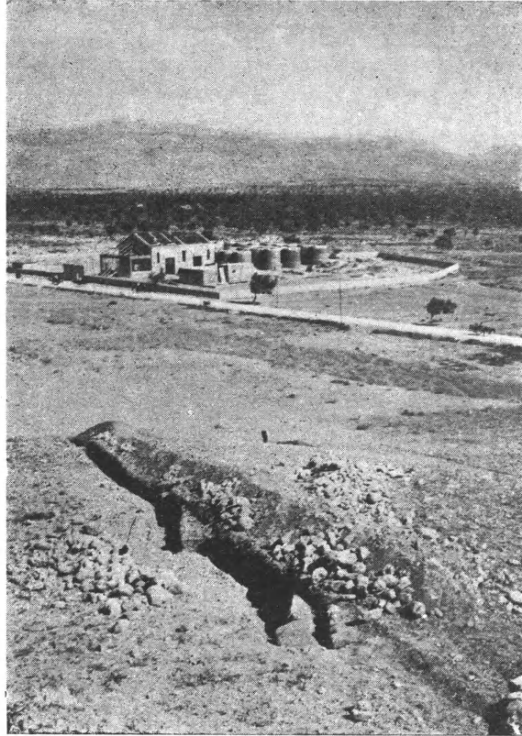
Εἰκ. 8. Ὁ παρὰ τὴν Νίσαιαν (νῦν Πάχη) λόφος μετὰ τοῦ Μεσαιωνικοῦ κάστρου.

καταστροφὴν τοῦ μέρους ἐκ λατομήσεως καὶ ἐκ κατασκευῆς οἰκίσκων πτωχικῶν, διάφορα ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ βράχου λαξεύματα ¹.

Ταῦτα εἶνε κανονικὰ καὶ καθορίζουν ἐπίμηκες ὀρθογωνικὸν οἰκοδόμημα, τοῦ ὁποῖου ἡ κατεύθυνσις εἶνε μὲ μικρὰν παρέκκλισιν ἐξ Α πρὸς Δ. Λεπτομερεστερα μελέτη τούτων καθὼς καὶ ὁ προσανατολισμὸς των δεικνύουν ὅτι εὕρισκόμεθα πρὸ ναοῦ (εἰκ. 5), τοῦ ὁποῖου ὁ σηκὸς διαστάσεων 11.50 × 6 περίπου εὐκόλως ἀναγνωρίζεται ἐκ τῶν λαξευμάτων καὶ τοῦ δαπέδου του, εὕρισκομένου εἰς ὕψος 0.90 ἀπὸ τῆς λαξευμένης ἐπιφανείας. Αὕτη περιβάλλει τὸν ναὸν καὶ ὑποθέτομεν ὅτι ἀποτελεῖ τὴν θέσιν τοῦ πτεροῦ.

¹ Τὰ λαξεύματα ταῦτα παρατηρήθησαν καὶ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κ.κ. Schefold καὶ Johannes (Anzeiger 1934 σελ. 149 - 150). Εἰς τὴν εἰκ. 5 σημειοῦνται τὰ ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ λόφου φαινόμενα λείψανα. Διὰ τοῦ α σημειοῦνται τὰ ὑπολείμματα τοῦ κονιάματος τοῦ προερχομένου ἐκ τοῦ Μεσαιωνικοῦ πύργου, διὰ δὲ τοῦ β αἱ διάφοροι θέσεις ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς κρηπίδος καὶ τῶν τοίχων τοῦ σηκοῦ.

Πρὸς Α καὶ Δ τοῦ σηκοῦ ὑπάρχουν λαξεύματα παράλληλα πρὸς τὰς στενάς πλευράς, τὰ ὁποῖα ἐνούμενα πιθανῶς μετὰ τῶν λαξευμάτων τῶν παραλλήλων τῶν μακρῶν πλευρῶν τοῦ σηκοῦ σχηματίζουν τὸν πρόδομον καὶ τὸν ὀπισθόδομον. Ἐὰν καὶ τὰ λείψανα ταῦτα δὲν ἀρκοῦν νὰ βεβαιωθῇ ἀκριβῶς ὁ τύπος τοῦ ναοῦ, διότι ἡ ἐν γένει τοῦ μέρους ἀλλοίωσις, ὡς ἐλέχθη, ἠφάνισε τὰ πλεῖστα, ὅμως δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν μετὰ πιθανότητος ὅτι ἔχομεν ναὸν περίπτερον τοῦ ὁποίου τὰ λαξεύματα τῶν κρηπίδων τῶν μακρῶν πλευρῶν μετὰ βεβαιότητος ἀναγνωρίζονται, ἐνῶ τῶν στενῶν ἐλάχιστα διαγράφονται. Ὁ ναὸς οὗτος, ἂν ἐνθυμηθῶμεν τὸν Πausανίαν, εἶνε ὁ τῆς Ἀθηνᾶς. (Pausanias I. 42. 4. «ῥκοδόμηται δὲ ἐπὶ τῇ κορυφῇ τῆς ἀκροπόλεως ναὸς Ἀθηνᾶς, ἄγαλμα δὲ ἐστὶν ἐπίχρυσον πλὴν χειρῶν καὶ ἄκρων ποδῶν ταῦτα δὲ καὶ τὸ πρόσωπόν ἐστιν ἐλέφαντος»¹).

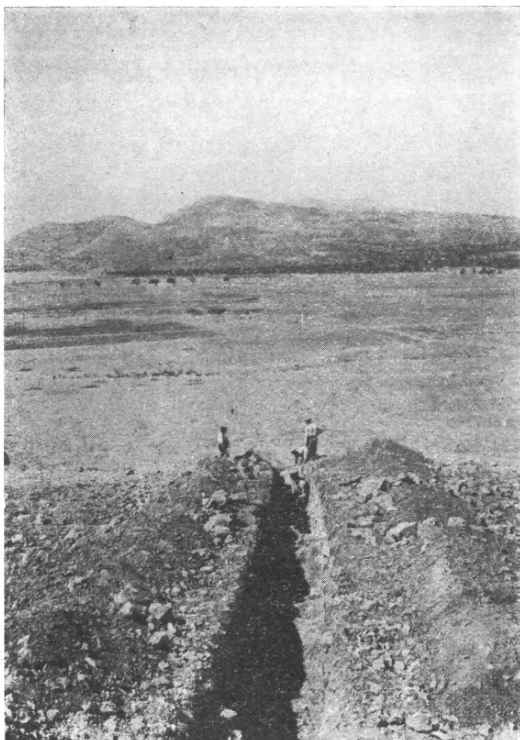
Εἰκ. 9. Τάφος Α.

Ὁ ναὸς δυστυχῶς, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, σφύζεται μόνον εἰς λαξεύματα, εἰς μερικὰ δὲ τούτων διακρίνονται καὶ σήμερον ὑπολείμματα ἀσβεστοκονιάματος. Τὰ ἔχγη ταῦτα συνδυαζόμενα μετὰ τὰς μαρτυρίας τῶν πρεσβυτέρων τὴν ἡλικίαν κατοίκων τοῦ μέρους, δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ προέρχονται ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου τοῦ λόφου, ἐνθα ὁ ναὸς, Μεσαιωνικοῦ πύργου, καταστραφέντος κατὰ τὰς αὐτὰς μαρτυρίας μόλις πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν.

Ἐκ τῆς περὶ τὸν ναὸν σκαφῆς κατὰ τὴν βορείαν πλαγιὰν τοῦ λόφου

¹ Ὁ Highbarger ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 13 καὶ 43-44 ἀκολουθῶν παλαιότερους θεωρεῖ ὅτι ὁ ναὸς ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν Πολιάδα. Τοῦτο στηρίζουν φυσικὰ πάντες εἰς τὸ χωρίον τοῦ Pausanίου τὸ ἀνωτέρω μνημονευθέν. Ἡ ἀνασκαφὴ μας ἐνταῦθα δὲν ἐβεβαίωσε ἐπὶ τοῦ παρόντος τίποτε περὶ τούτου.

προέρχονται πλείστα εἰδῶλια¹ γεωμετρικά, ἀρχαῖκά, κ.λ.π. ὄστρακα ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 7ου αἰ. ἀρχῶν τοῦ 6ου μέχρι καὶ τῶν Βυζαντιακῶν προερχόμενα πάντα ταῦτα ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ἰδρυθέντος Μεσαιωνικοῦ κάστρου.

Εἰκ. 10. Τάφρος Β.

καὶ ἐπὶ τῶν πλαγιῶν του ἠνοιξαμεν τέσσαρας τάφρους Α, Β, Γ, Δ, κληθείσας.

Τάφρος Α. (Εἰκ. 9). Ἐσκάφη κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ κάστρου καὶ ἀπὸ ταύτης μέχρι μήκους 25 περίπου μέτρων πλάτους δὲ περὶ τὸ 1 μ. Εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ κάστρου 7 μ. εἰς βάθος 0.25—0.30 ἀνεφάνησαν δύο τοῖχοι, οἱ ὅποιοι καὶ ἐκ τῶν πέριξ εὐρημάτων, ὄστρακα ἀβαφῆ ἐκ χονδροῦ πηλοῦ μὲ ἀύλακωτὰς γραμμάς, καὶ ἐκ τῆς κατασκευῆς των, φαίνεται

¹ Οἱ κ. κ. Κ. Κουρουνιάτης καὶ Α. Κεραμόπουλλος μᾶς εἶπον ὅτι πολλάκις εἰς τὴν πλαγίαν τοῦ λόφου ἀνεύρισκον πρὸ ἐτῶν τοιαῦτα εἰδῶλια.

² Τὰ ἐν τῇ εἰκ. 7 ὑπ' ἀριθ. 1, 2, 3, 5, 6, εἰδῶλια καὶ 10, 11, Πρωτοκορινθιακὰ ληκύθια προέρχονται ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀλκάθου σκαφῆς· τὰ λοιπὰ ἐκ τοῦ Μεσαιωνικοῦ κάστρου. Ἐκ τούτων χαρακτηριστικὸν εἶνε τὸ ὑπ' ἀριθ. 3 Γεωμετρικῶν χρόνων εἰδῶλιον.

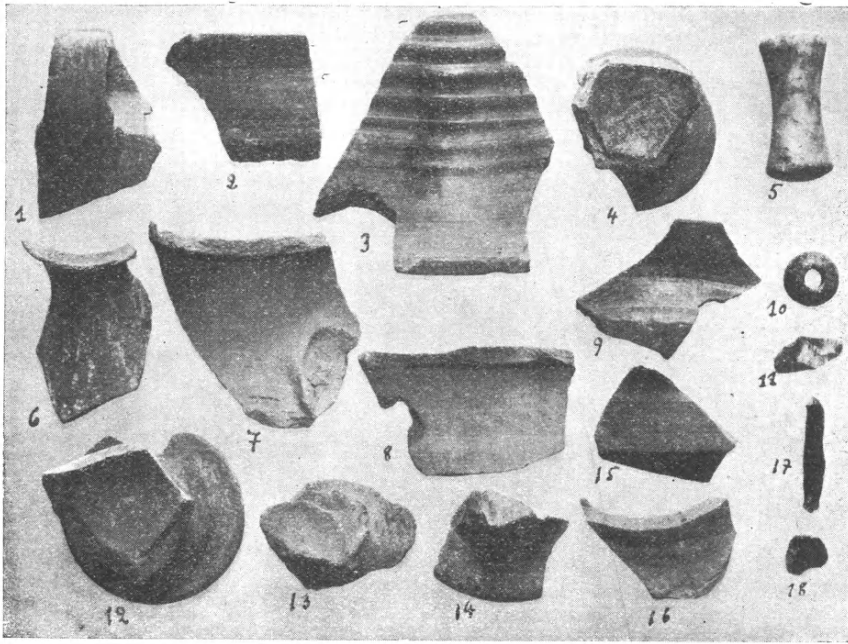
Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ τε ναοῦ καὶ τοῦ κάστρου τὰ ἐν αὐτοῖς παντοῖα ἀφιερῶματα καὶ σκευὴ ἐκυλίσθησαν πρὸς τὴν κατωφερῆ βορείαν πλευρὰν τοῦ λόφου εἰς τὴν ἐπίχωσιν, τῆς ὁποίας ἤδη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εὐρίσκονται (εἰκ. 6-7)².

Ἡ πληθὺς τῶν εἰδωλίων καὶ ὄστράκων τῆς ἀρχαῖκῆς ἐποχῆς ὑποδηλώνει πιθανῶς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς.

Τὸ τρίτον τέλος σημεῖον τῶν ἐρευνῶν μας ἦτο ὁ λόφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑψοῦται καὶ σήμερον εἰσέτι τὸ Μεσαιωνικὸν κάστρον (εἰκ. 8). Οὗτος κεῖται παρὰ τὸν λιμένα τῶν Μεγάρων, τὴν ἀρχαίαν Νίσαιαν, νῦν Πάχη, ἔχει δὲ σχῆμα κώνου.

Ἐπὶ τοῦ ἄνω σημείου του ἐπὶ τοῦ ὁποίου σχηματίζεται κατωφερῆς πῶς πλατεῖα

ὅτι εἶνε Βυζαντιακῶν χρόνων. Περαιτέρω ταύτης εἰς ὅσον βάθος ἐσκάψαμεν, 0,80—1 μ. οὐδὲν ἄλλο λείψανον συνητήσαμεν. Ἡ ἐπίχωσις τῶν 0.80 εἶνε

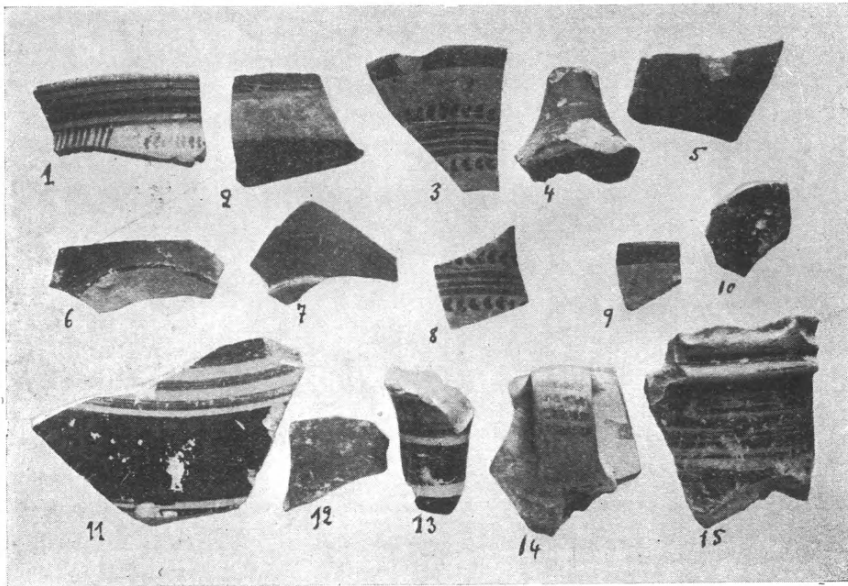

Εἰκ. 11. Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς εἰς τὸν λόφον τοῦ Μεσαιωνικοῦ κάστρου.

πολὺ τετραγαμμένη, περιέχει δὲ ὄστρακα παντοίων χρόνων, (εἰκ. 11)¹ ἦτοι :

¹ Ἡ εἰκ. 11 περιέχει ὄστρακα πρωτοελλαδικὰ καὶ μεσοελλαδικὰ, (Μινύεια - ἀμαυρόχρωμα) ἓνα τριπτήρα, ἓν μικρὸν σφονδύλιον καὶ τεμάχια ὄψιανῶν λίθων, εὐρήματα ἀπαντῶντα εἰς προϊστορικοὺς συνοικισμοὺς. Ἐκ τούτων χαρακτηριστικὰ εἶνε τὸ ὑπ' ἀριθ. 6 τεμάχιον προερχόμενον ἐκ προχοῆς πρωτοελλαδικῆς, χαρακτηριστικοῦ σχήματος ἀγγείου ἀπαντῶντος εἰς πρωτοελλαδικούς συνοικισμούς (G. Mylonas Excavations at Hagios Kosmas, AJA. 1934 τόμ. 38 σελ. 265 κέξ.). Ἐπίσης χαρακτηριστικὸν εἶνε τὸ ὑπ' ἀριθ. 3 ὄστρακον Μινυεῖου σκοτεινοῦ χρώματος ἀγγείου, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐκ ποδὸς ὑψηλοῦ κυπέλλου, (ὄμοιον ἐν Ἐλευσίνι Α. Σκιᾶς ΑΕ 1912 εἰκ. 12), ὃ ὁποῖος φέρει τὰς συνήθεις δακτυλιοσχήμους ἀναγλύφους ταινίας. (Κ. Κουρουγιώτη Ἐλευσινιακά, Γ. Μυλωνᾶς Προϊστορικὴ Ἐλευσίς σελ. 66 εἰκ. 40. Η. Goldman Excavations at Eutresis in Boetia σελ. 136 εἰκ. 183. Ἡ εἰκ. 12 περιλαμβάνει ΥΕ. ΙΙ καὶ ΙΙΙ καὶ γεωμετρικῶν χρόνων ὄστρακα. Ἐκ τούτων χαρακτηριστικὰ εἶνε τὰ ὑπ' ἀριθ. 3 καὶ 8 προερχόμενα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ποτηρίου, «τύπου Βαφειοῦ», χαρακτηριστικοῦ σχήματος καὶ διακοσμήσεως Υ, Ε. ΙΙ χρόνων (ὄμοιον ἐν Ἐλευσίνι. Γ. Μυλωνᾶς ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 129 εἰκ. 99 ἀριθ. 9-13). Ἐπίσης χαρακτηριστικὰ εἶνε τεμάχια ποδῶν κυλίκων ὡς π.χ. τὸ ὑπ' ἀριθ. 13 (βλ. Η. Goldmann ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 186 εἰκ. 258 ἀρ. 4 καὶ 6).

Μεσοελλαδικά (Μινύεια - ἀμαυρόχρωμα) Ὑστεροελλαδικά, Γεωμετρικά, μελανόγραφα, ἐρυθρόγραφα, μελαμβαφή τοῦ 4^{ου} π.Χ. αἰ. Ἑλληνιστικά, Ρωμαϊκά καὶ Βυζαντινά. Μεταξὺ τούτων ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἐκ χονδροῦ πηλοῦ¹. Ἡ εἰς τόσον βάθος ἀνατάραξις τῶν στρωμάτων ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου διαδοχὴν τῶν πολιτισμῶν, καὶ τῶν ἀνωτέρων πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν, ἰδίᾳ εἰς τὴν συχνὴν διὰ τοῦ ἀρότρου καὶ σκαπάνης ἀνασκάλευσιν τοῦ ἐδάφους διὰ τὴν σπορὰν σίτου ἢ τὴν φυτεῖαν ἄλλων καρπῶν.

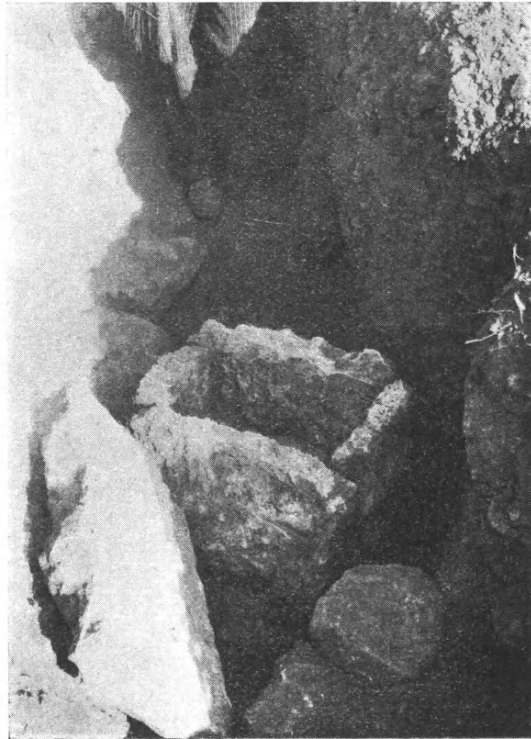

Εἰκ. 12. Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς εἰς τὸν λόφον τοῦ Μεσαιωνικοῦ κάστρου.

Τάφος Β. (εἰκ. 10). Ἐσκάφη κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ κάστρου καὶ ἀπὸ ταύτης μέχρι μήκους 33.40 πλάτους 0.80. Κατὰ τὴν ἐπιφανείαν της, ὅπως καὶ καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ λόφου, ὑπάρχουν ὄστρακα τῶν ἐποχῶν τῶν ὁποίων ἀνωτέρω ἐγένετο μνεῖα. Ἡ ἀνατάραξις τῶν στρωμάτων εἶνε καὶ ἐνταῦθα καταφανῆς μέχρι ἀρκετοῦ βάθους, τὰ δὲ χώματα εἶνε ἀνάμεικτα μετὰ μεγάλων λίθων, προφανῶς ἀποσπασθέντων ἐκ τῶν τοίχων τοῦ κάστρου. Βαθύτερον ὅμως καὶ εἰς ὄρισμένα σημεῖα της ἐπετύχουμεν ἀδιατάρακτα στρώματα. Οὗτω εἰς μήκος 27.20 ἀπὸ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κάστρου καὶ

¹ Οἱ Bölte καὶ Weicker (Nisaia und Minoa. Ath. Mitt. XXIX 1904 σελ. 79-100) ἔκαμαν ἐρεῦνας εἰς τὸν λόφον τοῦ Μεσαιωνικοῦ κάστρου ἀνευρόντες καὶ αὐτοὶ ὄστρακα κ.λ.π. τῶν ἀνωτέρω σημειωθεισῶν ἐποχῶν.

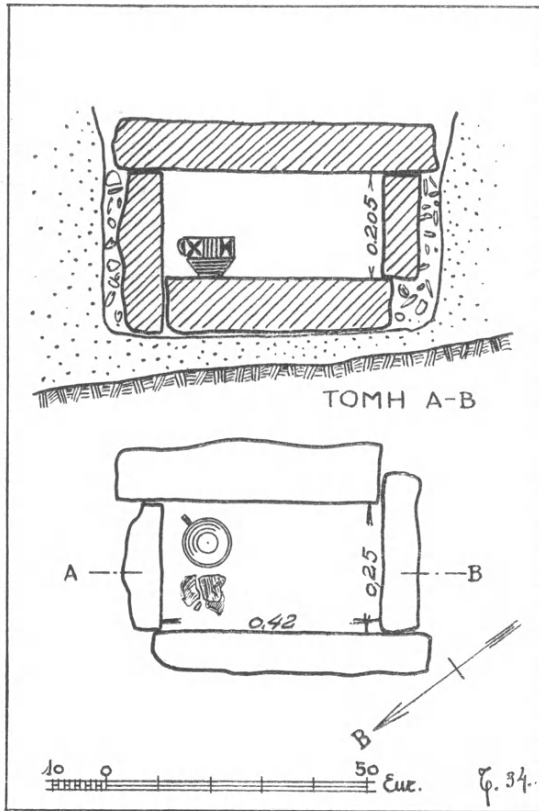
βάθους 0.98 ἀπὸ τῆς νῦν ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους ἀνεύρομεν λείψανα λιθοστρώτου, πλατύς, ὅσον τοῦτο ἀνεσκάφη, 1.20 ἀποτελουμένου ἐκ μεγάλων ἀκατεργάστων λίθων, οἱ ὅποιοι ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας των ἔχουν καταφανῆ ἐκ τῆς χρήσεως λείανσιν. Τὸ λιθόστρωτον ἔχει κατεύθυνσιν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, κεῖται δὲ εἰς στρῶμα μεσοελλαδικόν. Ἡ ὑπεράνω τούτου ἐπίχωσις μέχρις 0.30—0.35 περιέχει ὄστρακα, μινύεια καὶ ἀμαυρόχρωμα, ὑπὲρ δὲ τὴν ἐπίχωσιν αὐτὴν ἔχομεν ἓνα στρῶμα τοῦ ἰδίου πάχους, περὶ τὰ 0.30, τὸ ὅποιον περιέχει ΥΕ. ΙΙΙ ὄστρακα καὶ ὑπὲρ τούτου ἓνα ἄλλο τοῦ αὐτοῦ πάχους τετραγμῆνον. Βαθύτερον τοῦ λιθοστρώτου ἐξακολουθεῖ ἡ μεσοελλαδικὴ ἐπίχωσις ἔχουσα πάχος περὶ 0.50 εἰς βάθος δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τούτου, περὶ τὰ 0.35, ἀνεύρομεν κατεστραμμένον ἀρκοῦντως τάφον μικροῦ παιδίου. Ὁ τάφος οὗτος σχήματος ὀρθογωνικοῦ ἔχει κατεύθυνσιν ἐκ ΒΑ πρὸς ΝΔ, εἶνε δὲ κατεσκευασμένος ἐκ κοινῶν μελανῶν λίθων ὀλίγων πεπλα-

Εἰκ. 13. Τάφος μικροῦ παιδίου γεωμετρικῶν χρόνων. Τάφρου Β.

τυσμέναν. Σφύζονται μόνον αἱ δύο μακρᾶι πλευραὶ του, αἱ ὁποῖαι ἐξωτερικῶς στηρίζονται διὰ μικροτέρων λίθων καὶ τὸ ἐπ' αὐτῶν πῶμα, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται ἐκ δύο πεπλατυσμένων λίθων. Αἱ ἐσωτερικαὶ διαστάσεις του εἶνε $0.38 \times 0.39 \times 0.24$, πώματος 0.55×0.43 . Ὁ τάφος ἐσωτερικῶς ἦτο πλήρης λεπτοῦ ἀμμόδους χώματος, καὶ εἶχε ἐπὶ τοῦ δαπέδου του, τὸ ὅποιον ἦτο τὸ φυσικὸν ἔδαφος, ὀλίγα ὄστᾶ καὶ παρ' αὐτὰ μικρὰ τεμάχια μεσοελλαδικῶν ἀγγείων. Ἡ στάσις τοῦ νεκροῦ δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ γνωσθῆ, διότι ὀλίγιστα ἦσαν τὰ σωθέντα λεπτὰ ὄστᾶ, εἰκάζομεν ὅμως ὅτι θὰ ἦτο ἡ συνήθης κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, τοῦ μὲ ἰσχυρῶς συνεσταλμένα τὰ κάτω ἄκρα. (Γ. Μυλωνᾶς, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 152). Ἐκ τῆς περαιτέρω ἐρεῦνης θὰ δειχθῆ, ἂν

τὸ λιθόστρωτον εἶνε οἰκίας ἢ δρόμου. Ἐὰν συμβαίῃ τὸ πρῶτον, τότε θὰ ἔχομεν τὸν συνήθη τρόπον ταφῆς νηπίων ἢ καὶ μικρῶν παιδίων ὑπὸ τὰ δάπεδα οἰκιῶν (Γ. Μυλωνᾶς, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 36-43).

Εἰκ. 14. Κάτοψις καὶ τομὴ γεωμετρικοῦ τάφου
τάφου Β.

ὅλη διάταξις τῶν πλευρῶν του. Οὕτω ἡ δυσμικὴ ἀπτεται τῆς ὀλίγων ἐξεχούσης βορείας μακρᾶς, ἐνῶ ἐπικάθηται τρόπον τινὰ τῆς εἰσεχούσης νοτίας μακρᾶς. Ἀντιθέτως συμβαίνει εἰς τὴν ἀνατολικὴν στενὴν πλευράν (εἰκ. 14). Ἄνω ἐκλείετο διὰ μιᾶς ἐκ πώρου λίθου πλακῶς διαστάσεων $0.60 \times 0.41 \times 0.09$ ¹.

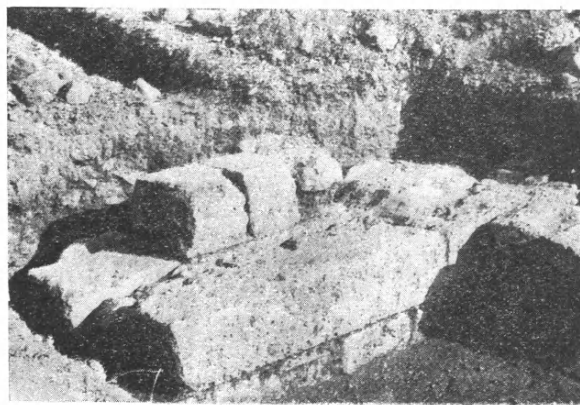
¹ Ἡ τοιαύτη διάταξις τῶν πλευρῶν τοῦ τάφου εἶνε γνωστὴ ἤδη ἐκ τάφων, μικρῶν παιδίων, μεσοελλαδικῶν ὁμοῦ χρόνων, τοὺς ὁποίους ἀνέσκαψεν ὁ κ. Κουρουνηώτης εἰς τὴν Ἐλευσίνα.

Μακρότερον τοῦ σημείου τούτου καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς τάφου (μῆκος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς 33.40) εἰς βάθος ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους 0.75 ἀνευρέθη ἄλλος τάφος μικροῦ παιδιοῦ. Ὁ τάφος (εἰκ. 13 καὶ 14) ἔκειτο ἐντὸς τῆς φυσικῆς τοῦ ἐδάφους ἐπιχώσεως, ἣτις εἶνε ἀρκετὰ τεταραγμένη, ὁ λάκκος δέ, ὁ ὁποῖος ἐσκάφη διὰ νὰ τεθῆ, εἶνε μεγαλυτέρων διαστάσεων τῶν τοῦ τάφου κατὰ 0.09-0.10. Οὗτος εἶνε κατασκευασμένος ἐκ πώρου λίθου σκληροῦ, τεμάχια τοῦ ὁποίου εὐρέθησαν εἰς τὴν πέραξ αὐτοῦ ἐπιχώσιν, δεικνύοντα ὅτι ἡ ἀδρὰ κατεργασία τῶν πλευρῶν του ἔγινε κατὰ χώραν. Ἐχει σχῆμα ὀρθογώνιον με ἐσωτερικὰς διαστάσεις $0.42 \times 0.25 \times 0.20$ ἢ 0.38 καὶ κατεύθυνσιν ἐκ ΒΑ πρὸς ΝΔ. Ἐνδιαφέρουσα εἶνε ἡ

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τάφου ἦτο πλήρες ἐκ λεπτοῦ ἀμμώδους χρώματος, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ὁποίου ἀνεφάνησαν ὀλίγιστα ὀστᾶ κρανίου καὶ πλευρῶν ἀτάκτως πως κείμενα ἐπὶ τοῦ ἐκ πάρου λίθου, ὁμοίου μὲ τὰς πλευρὰς τοῦ τάφου δαπέδου. Ἡ στάσις τοῦ σκελετοῦ, ἂν καὶ δὲν ἐξηκριβώθη, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι θὰ εἶνε ἡ ἴδια μὲ τοῦ προηγουμένου. Ἐκ τῶν παρὰ τὴν βορειανατολικὴν στενὴν πλευρὰν εὐρεθέντων ὀστῶν κρανίου συμπεραίνομεν, ὅτι ὁ νεκρὸς ἔβλεπε νοτιοανατολικῶς. Παρ' αὐτὰ εὐρέθη καὶ τὸ δημοσιευόμενον ἐνταῦθα ἀγγεῖον (εἰκ. 15). Τοῦτο εἶνε μικρὸς κύαθος σφζόμενος ἐξ ὀλοκλήρου πηλοῦ λεπτοῦ καλῶς ὠπτημένου χρώματος κιτρινωποῦ. Ἐχει

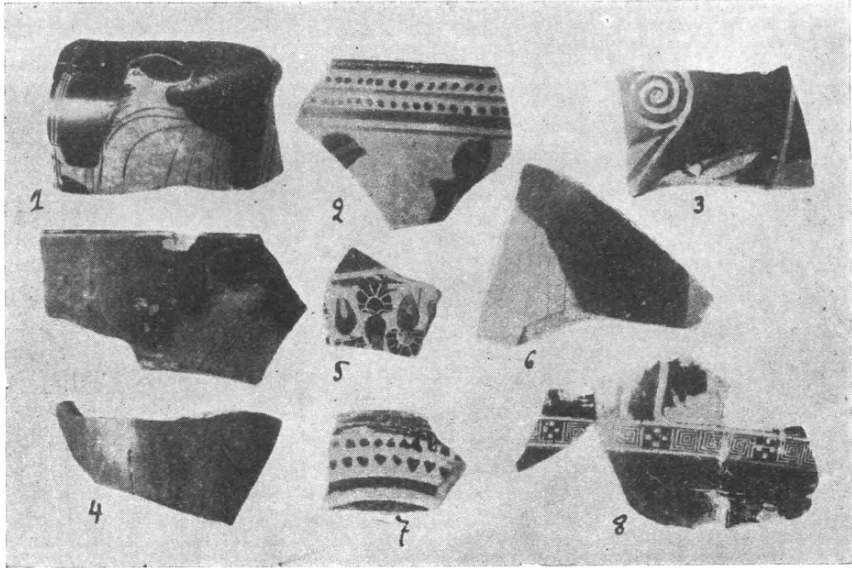
Εἰκ. 15. Κύαθος γεωμετρικοῦ τάφου τάφρου Β.

Εἰκ. 16. Τμῆμα τείχους εἰς τὸ τέμα τῆς τάφρου Β.

διαστάσεις: ὕψος 0.07, διάμετρος στομίου 0.08, βάσεως 0.03 - 0.035, ἔχει δὲ ὡς ἐξῆς διακοσμηθῆ. Ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι μέρους τῆς κοιλίας ἔχει βαφὴν διὰ μελανοῦ χρώματος, διακοπτομένης τῆς βαφῆς ὀλίγον κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ σχηματιζομένου, ἐκ τοῦ ἀβάπτου μένοντος τμήματος, δακτυλίου. Ὀλίγον ἄνωθεν κατὰ τὸ κέντρον τῆς κοιλίας ὑπάρχουν ἑξ δακτύλιοι. Ἡ ὑπὲρ αὐτοὺς ἐπιφάνεια ἔχει διαιρεθῆ ὑπὸ καθέτων πρὸς τοὺς δακτυλίους γραμμῶν εἰς μετόπας κοσμουμένας τὸ μὲν διὰ τεσσάρων φύλλων συναπτομένων κατὰ τὸ ἐν ἄκρον των καὶ σχηματιζόντων τὸ γράμμα X τὸ δὲ διὰ δύο τριγῶνων συναπτομένων κατὰ τὰς κορυφὰς των (triangles

hachurés)¹. Ἐκ τοῦ κτερίσματος τούτου δεικνύεται, ὅτι ὁ τάφος ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν μεταβατικῶν ἀπὸ τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων εἰς τὰ πρῶϊμα πρωτοκορινθιακά. Ἐξῶθι τοῦ τάφου κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν στενὴν πλευρὰν τοῦ εὐρέθησαν ὅστ' αἰ τινὰ κείμενα ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ βράχου τοῦ λόφου, πιθανῶς ἀποτελοῦντα ταφήν. Πρὸς δυσμὰς τοῦ τάφου καὶ εἰς

Εἰκ. 17. Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς εἰς τὸν λόφον τοῦ Μεσαιωνικοῦ κάστρου.

ἀπόστασιν 5.50 ἀπὸ τούτου, ὅπου ὁ φυσικὸς βράχος τοῦ λόφου εἶνε σχεδὸν ὀρατός, εὐρέθησαν λείψανα μικρῶν τάφων οἱ ὅποιοι δὲν διέσωζον τίποτε. Δυστυχῶς οὗτοι εἶχον καταστραφῆ ὑπὸ τοῦ ἀρότρου. Κατὰ τὸ τέλος τῆς

¹ Τὸ τετράφυλλον εἶνε συχνότατον κόσμημα ἀγγείων τῶν γεωμετρικῶν χρόνων ὅπως καὶ τὰ συναπτόμενα τρίγωνα, τὰ ὅποια εἶνε ἀνάμνησις τοῦ διπλοῦ πελέκεως. Οὗτος ὡς διακοσμητικὸν στοιχεῖον ἀπαντᾷ ἤδη εἰς τὴν νεολιθικὴν ἐποχὴν (Σωτηριάδης ΑΕ 1908 σελ. 87 εἰκ. 13, τοῦ ἰδίου *Revue des études grecques* XXV, 1912, σελ. 259 εἰκ. 6, Wace Thompson, *Prehistoric Thessaly*, σελ. 204-205, *JHS.* 1906 σελ. 246, 4), εἶτα ἐμφανίζεται εἰς τὴν Μ. Μ. Ι. ἐποχὴν (Α. Evans *The Palace of Minos at Knossos*. I. εἰκ. 923^a II σελ. 253-254), εἶνε δὲ συνηθέστατον ἰδίᾳ κατὰ τὴν ΥΕ. ΙΙΙ ἐποχὴν (G. Karo *Die Schachtgräber von Mykenai* σελ. 66-67 πιν. CLX VIII, ἀριθ. 191-192 καὶ 195. Γ. Μυλωνᾶ, ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 116 εἰκ. 94 ἀρ. 356), κατὰ τὴν γεωμετρικὴν τέλος ἐποχὴν μέχρι καὶ τῆς μεταβατικῆς ἐποχῆς εἰς τὰ πρῶϊμα πρωτοκορινθιακά ἀπαντᾷ συχνότατα. (Α. Roes *Creek Geometric Art* σελ. 73, Schweitzer *Ath. Mitt.* τομ. XLIII 1918 σελ. 307. Johansen. *Les vases Sicyoniens* σελ. 23-26 πιν. IX εἰκ. 3 κ.λ.π.).

τάφρου ταύτης καὶ εἰς βάθος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους 0.30 εὐρέθη τμήμα τείχους (εἰκ. 16). Τούτου σφύζονται τρεῖς σειραὶ δόμων ἐκ πάρου λίθου, ἔχει δὲ διαστάσεις $3.52 \times 1.34 \times 0.55$. Κατὰ τὰς δύο ὄψεις του ἔχει κατασκευασθῆ καλῶς, τὰ μεταξὺ δὲ τούτων πληροῦνται διὰ μικροτέρων πῶρων· οἱ δόμοι τέλος τοῦ τοίχου φέρουν ἴχνη προηγουμένης χρήσεως. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ χρονολογήσωμεν, διότι ἡ περίξ ἐπιχῶσις εἶνε λίαν τεταραγμένη.

Τάφος Γ. Ἐσκάφη κατὰ τὴν ΒΔ πλευρὰν τοῦ κάστρου καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τούτου. Ἐχει τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος διὰ τοῦ ὁποίου ἐκλήθη μὲ διαστάσεις μέσου πλάτους 1 περίπου μέτρον μήκους περὶ τὰ 10 μέτρα δι' ἕκαστον τῶν σκελῶν αὐτῆς καὶ βάθους 0.90 ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Ἡ τάφος αὕτη κειμένη εἰς τὴν κατωφέρειαν τοῦ λόφου καὶ μάλιστα, ὡς ἐλέχθη, εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ εἶνε φυσικὸν κατὰ τὰ πρῶτα τῆς στρώματα νὰ εἶνε τεταραγμένη, διότι ταῦτα θὰ ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῶν χωμάτων τὰ ὁποῖα διὰ διαφόρους λόγους ἐκύλισαν ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν τοῦ λόφου πρὸς τὰ χαμηλότερα. Πράγματι ἡ ἀφθονία καὶ ἡ ποικιλία τῶν εὐρημάτων διαφορετικῶν ἐποχῶν λύχνου, ὄστρακα, εἰδώλια, χαλκᾶ ἐπιβεβαιώνει τοῦτο. Ἡρεκεὶ νὰ σκαλίση τις διὰ μαχαιριδίου διὰ νὰ ἐκθάψη πλῆθος τῶν λεχθέντων εὐρημάτων. Μεταξὺ τῶν εὐρημάτων τούτων ἔχομεν Πρωτοκορινθιακὰ ληκύθια ἀφθονώτατα, ἀνατολιζόντων ἀγγείων ὄστρακα, μελανόγραφα, ἐρυθρόγραφα¹ (εἰκ. 17 καὶ τῆς εἰκ. 7 τὰ ὑπ' ἀριθ. 4, 7, 8, 9) λύχνους, ὄστρακα τοῦ 4^{ου} αἰ. Ρωμαϊκά, Βυζαντιακά, ὅλα ταῦτα ἀνάμεικτα.

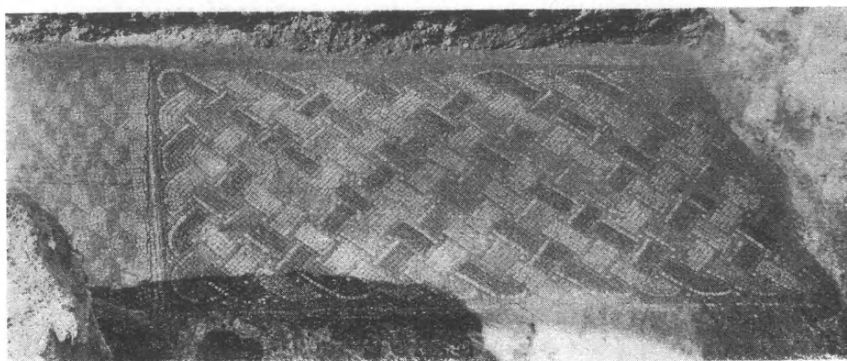
Τάφος Δ. Ἐσκάφη κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ κάστρου, ἀλλὰ δὲν ἔδωσε πολλὰ εὐρήματα οὔτε καθαρὸν στῶμα, διότι εἰς αὐτὴν δὲν ἐπροφθάσαμεν νὰ προχωρήσωμεν εἰς ἀρκετὸν βάθος.

Αἱ δοκιμαστικαὶ αὗται τάφροι ἀπέδειξαν ἤδη ὅτι ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου συνεχῆς καὶ ἀδιάλειπτος ὑπῆρξεν ἡ ζωὴ ἀπὸ τῶν Μεσοελλαδικῶν χρόνων (2000 π. Χ.) ἄν μὴ καὶ παλαιότερον, μέχρι καὶ τῶν τελευταίων Βυζαντιακῶν. Αἱ μέλλουσαι ἀνασκαφαὶ μας ἐλπίζομεν ὅτι θὰ διαφωτίσουν πληρέστερον ὀρισμένας τῶν ἐποχῶν τούτων.

I. ΘΡΕΨΙΑΔΗΣ - I. ΤΡΑΥΛΟΣ

¹ Ἡ εἰκ. 17 περιέχει ὀλίγα τῶν χαρακτηριστικωτέρων μελανογράφων καὶ ἐρυθρογράφων ὄστράκων, τῶν συλλεγέντων εἰς τὴν τάφρον ταύτην.

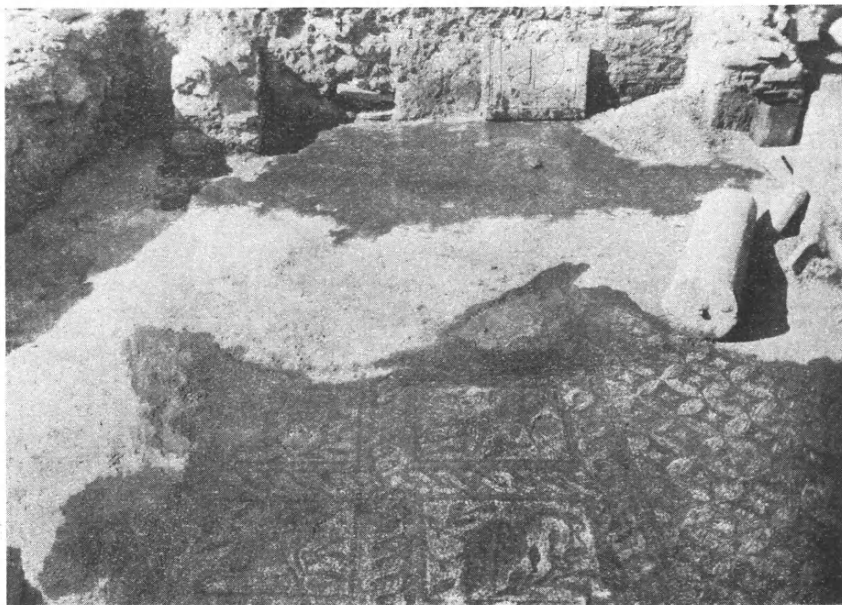
Αἱ φωτογραφίαι ὑπ' ἀριθ. 2, 4, 6, 7, 8, 11, 12, 15, 17 ὀφείλονται εἰς τὸν φωτογράφον τῆς Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς κ. Wagner.

Εἰκ. 1. Τμήμα μωσαϊκοῦ δαπέδου ἀνευρεθὲν κάτωθεν τῶν θεμελίων τῆς βασιλικῆς Γ.

3. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΕΑΣ ΑΓΧΙΑΛΟΥ

Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ν. Ἀγχιάλου ἐν ἔτει 1934 ἐξήτησα ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ συμπληρώσω τὴν ἔρευναν τοῦ διαθεσίμου χώρου τῆς τρίτης μεγάλης βασιλικῆς τῆς ἀνευρεθείσης εἰς τὸ ἀπαλλοτριωθὲν οἰκόπεδον Ζορμπᾶ καὶ τὸ ἐλεύθερον οἰκόπεδον Εὐλόγημένου — ἀφ' οὗ ἡ συνέχισις τῆς ἀποχωματώσεως

Εἰκ. 2. Τὸ δεξιὸν τμήμα τοῦ ἀνασκαφέντος αἰθρίου τῆς βασιλικῆς Γ, ἐπεστρωμένον διὰ ψηφιδωτοῦ δαπέδου, μέρη τοῦ ὁποίου διασφύζονται. Εἰς τὸ βάθος διακρίνεται ἡ ἐντοιχισμένη εἰς μεταγενεστέρους χρόνους κιονοστοιχία τοῦ αἰθρίου.

τῶν κλιτῶν τοῦ ναοῦ τῶν ἐκτεινομένων εἰς τὰ μὴ ἀπαλλοτριωθέντα εἰσέτι οἰκόπεδα Βοϊνόγλου καὶ Ζώτου ἀποκλείεται — καὶ ἀφ' ἑτέρου προέβην εἰς συστηματικὴν, ἀλλὰ περιορισμένην, ἀνασκαφὴν τῆς πέρυσι διὰ δοκιμαστικῆς ἐρεῦνης ἀναφανείσης βασιλικῆς Δ τῆς κειμένης ἔξω τῶν τειχῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως ἐπὶ λόφου φέροντος ἀνέκαθεν τὸ ὄνομα «Ἅγιος Δημήτριος».

Α' Ἀνασκαφὴ μερῶν τῆς βασιλικῆς Γ.

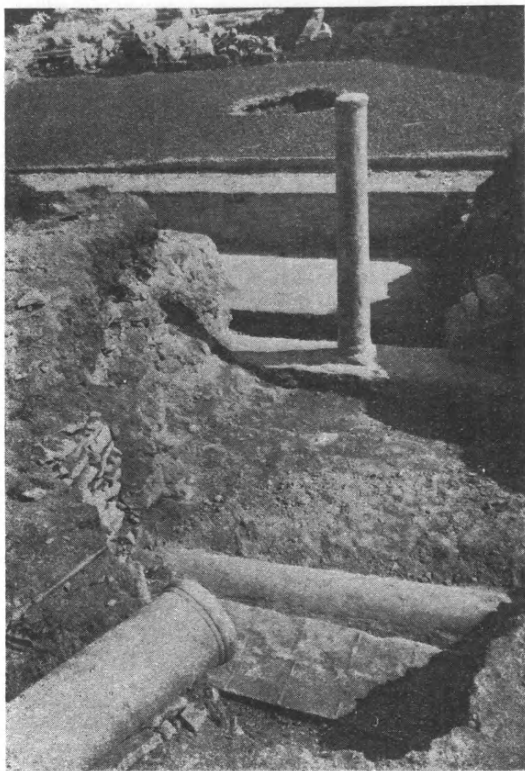
1. Εἰς τὴν βασιλικὴν Γ ἐγένετο *συνέχσις τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ αἵθριου τοῦ ναοῦ* εἰς ἔκτασιν 6.65 μ. Ἀνεφάνη μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ὄγκων τῶν χωμάτων (βάθους 3 μέτρων εἰς τὰ μέρη μάλιστα ὅπου ἦτο ἡ κατεδαφισθεῖσα οἰκία Εὐλογημένου) ἡ ἀρχὴ τῆς δεξιᾶς κιονοστοιχίας τοῦ αἵθριου καὶ μέγα μέρος τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου τῆς δεξιᾶς στοᾶς, ὡς καὶ τμήμα τοῦ ὑπαίθρου χώρου τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὸ μεσαῖον κλίτος τοῦ ναοῦ, ἐπεστρω-

Εἰκ. 3. Τμήμα τοῦ διασφζομένου ψηφιδωτοῦ δαπέδου τοῦ αἵθριου τῆς βασιλικῆς Γ.

μένον διὰ μαρμάρων, μικρὰ μόνον τμήματα τῶν ὁποίων διασφζονται. Ἡ ἐφετινὴ ἐρευνα ἀπέδειξεν ὅτι τὸ αἶθριον τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη εἰς χρόνους ἴσως καταστροφῆς τοῦ μνημείου πιθανώτατα διὰ οἰκήσεις ἀνευρέθη ἡ κιονοστοιχία ἐντοιχισμένη — τὰς βάσεις τῶν κίωνων καλύπτουν μεταγενέστεροι τοῖχοι ἐπικεκολλημένοι ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν παραστάδων τῆς δυτικῆς πλευρᾶς — ἀνεφάνησαν δὲ εἰς τὸ ἐκκαθαρισθὲν τμήμα τῆς κιονοστοιχίας καὶ ἐπὶ τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ αἵθριου ἕτεραι μεταγενέστεραι παραστάδες, ἐφ' ὧν ἔβαινε πιθανώτατα τόξον (βλ. εἰκ. 2). Τὸ οἶκημα δὲ τοῦτο φαίνεται ὅτι κατεστράφη εἰς χρόνους ἐρημώσεως τῆς πόλεως ἐκ πυρκαϊᾶς, ἡ ξυλεία δὲ αὐτοῦ καυθεῖσα ἐπὶ τοῦ μωσαϊκοῦ δαπέδου τὸ ἀπληθράκωσε καὶ οὕτω σήμερον ἐλάχιστα

τμήματα αὐτοῦ δύνανται νὰ διακριθῶσι (εἰκ. 3). Τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο — ἐκ τῶν καλυτέρων μωσαϊκῶν δαπέδων τῶν ἀνευρεθέντων ἐν Νέᾳ Ἀγχιάλῳ καὶ περὶ τοῦ ὁποίου ὠμίλησα ἤδη εἰς τὴν περυσινήν μου ἔκθεσιν ἐπ' εὐκαιρίᾳ

Εἰκ. 4. Τὰ ἀνευρεθέντα δεξιὰ τῆς βασιλικῆς Γ παλαιότερα κτίσματα

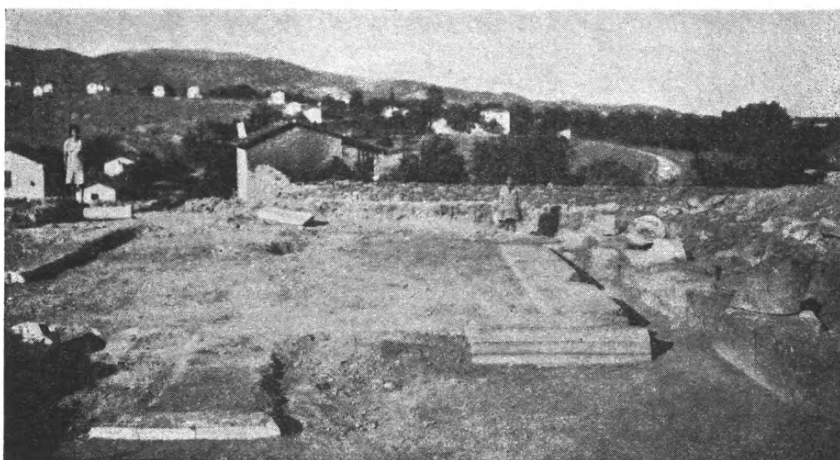
τῆς ἐμφανίσεως τμήματος αὐτοῦ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος — ἔχει ἀξιολογωτάτην τέχνην δυναμένην νὰ χρονολογήσῃ τοῦτο εἰς τὸν 5^{ον} αἰῶνα (βλ. περιγραφὴν του ἐν ΠΑΕ 1933 σ. 51).

2. Πλὴν τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν ἀνωτέρω τμημάτων τοῦ αἰθρίου ἐξήγησα νὰ προσδιορίσω ἐφέτος καὶ τὸ ἀρχικὸν κτίσμα ἐφ' οὗ ἰδρύθη ἡ ἀνασκαπτομένη βασιλική. Πρὸς τοῦτο ἤνοιξα ἐπὶ μέρος τῆς νοτίας πλευρᾶς — ἔχοντος σχετικῶς χαμηλοτέραν ἐπίχωσιν (2.30 μ.) — τάφρον πλάτους 3 μ. εἰς ἔκτασιν 7.30 μ. Ἀνεῦρον πρῶτον εἰς ἀπόστασιν 1.30 μ. τὸν τοῖχον ἔνθα τελευτᾷ τὸ ἀναφανὲν πέρυσι κάτωθεν τῶν θεμελίων τῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ δεξιοῦ κλίτους μωσαϊκόν (βλ. εἰκ. 4^I πρὸ βλ. καὶ εἰκ. 1), εἶτα δὲ εἰς ὁμοίαν ἀπόστασιν

ἀλλ' ὑψηλότερον τοῦ τοῖχου τούτου κατὰ 0.40 μ. μικρὰν κιονοστοιχίαν — ἀνεφάνησαν τρεῖς κορμοὶ κυλινδρικών κίωνων μῆκ. 1.35 μ. καὶ μία τῶν βάσεων αὐτῶν κατὰ χώραν (εἰκ. 4^{II}) — καὶ τέλος εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς κιονοστοιχίας ταύτης 3.72 μ. ἕτερον τοῖχον (πάχ. 0.65 μ.), παρὰ τὸ ὁποῖον εὐρέθη πλαγίως κορμὸς κίονος ἐκ γρανίτου μήκους 3 μ. ὅμοιος πρὸς τοὺς ἀνευρεθέντας κατὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς οἰκίας Ζορμπᾶ (εἰκ. 4^{III}). Εἶναι προφανές, ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος τοῖχος εἶναι ὁ ἐξωτερικὸς τοῖχος τοῦ παλαιότερου κτίσματος, ἢ δ' ἐν τῷ μέσῳ ἀναφανεῖσα μικρὰ κιονοστοιχία ἐτέθη εἰς τοὺς χρόνους τῆς μετασκευῆς τούτου εἰς χριστιανικὴν βασιλικήν, ἥτοι κατὰ τὰ τέλη τοῦ 6^{ου} ἢ

τὰς ἀρχὰς τοῦ 7^{ου} αἰῶνος, ὡς ἡ τέχνη τῶν ἀνευρεθέντων γλυπτῶν καὶ μωσαϊκῶν διαπέδων, περὶ ὧν διέλαβον εἰς τὰς προηγουμένας ἐκθέσεις μου, ἀποδεικνύει. Ἐν τούτοις καὶ πάλιν ἐκ τῆς ἐφετινῆς ἐρεῦνης δὲν προσδιορίζεται σαφῶς τὸ ἀρχικὸν κτίσμα· τὰ ἀνευρεθέντα γλυπτὰ καὶ μωσαϊκὰ ἀνάγουν τοῦτο εἰς τὸν 5^{ον} αἰῶνα, πιθανώτατα δὲ ἔχομεν πρὸ ἡμῶν παλαιότεραν βασιλικὴν ἀνακαινισθεῖσαν μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἂν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ νάρθηκες καὶ τὸ αἶθριον εἶναι μέρη τοῦ ἀρχικοῦ κτίσματος ὑποστάντα ἐλαφρὰς μόνον τροποποιήσεις.

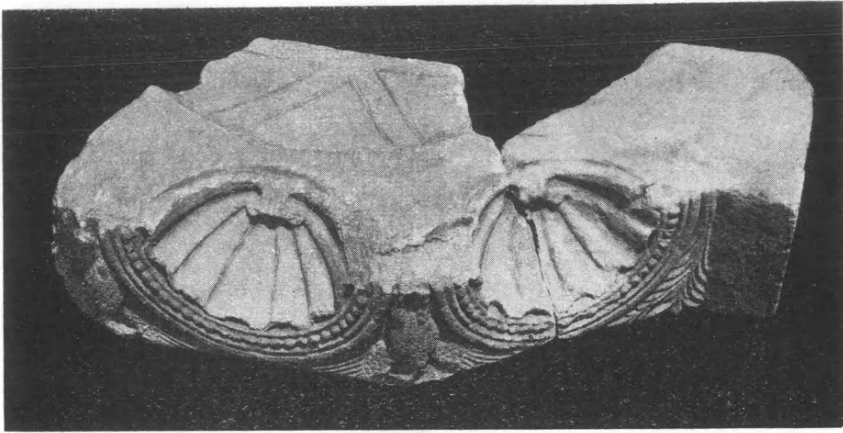
Ἡ ἔρευνα τοῦ διαθέσιμου χώρου ἔχει περατωθῆ πλέον εἰς τὰ κύρια αὐτοῦ σημεῖα, εἶναι δὲ ἀπόλυτος ἀνάγκη πρὸς συνέχισιν τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ἀξιολογωτάτου τούτου μνημείου τῶν θεσσαλικῶν Θηβῶν νὰ γίνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον ἢ ἀπαλλοτριώσεις τῶν δύο οἰκοπέδων Βοῖνόγλου καὶ Ζώτου.

Εἰκ. 5. Τὰ ἀνασκαφέντα τμήματα τῆς βασιλικῆς Δ.

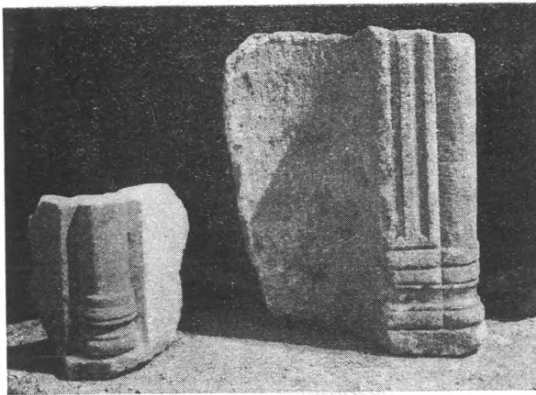
Β' Ἀνασκαφὴ βασιλικῆς Δ.

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐρεῦνης τοῦ διαθέσιμου χώρου τῆς βασιλικῆς Γ ἐνήργησα *συστηματικὴν ἀνασκαφὴν τῆς τετάρτης κατὰ σειρὰν ἐν Νέᾳ Ἀγχιάλῳ* καὶ ἐπὶ ἀρχαιολογικῷ χώρῳ ἀναφανείσης βασιλικῆς, ἔνθα πέρυσιν εἶχον προβῆ εἰς δοκιμαστικὰς ἐρεῦνας καὶ εἶχον ἀνεύρει μικρὸν τεμάχιον μαρμαρίνου ἄμβωνος (βλ. ΠΑΕ 1933 σ. 56). Ἡ βασιλικὴ αὕτη ἀπέχει τοῦ τείχους τῆς ἀρχαίας πόλεως περὶ τὰ 300 μέτρα καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸ ΝΔ ἄκρον τῆς σημερινῆς κωμοπόλεως ἐπὶ λόφῳ δεσπόζοντος τῆς ἐκτεινομένης παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Παγασητικοῦ πεδιάδος. Τῆς βασιλικῆς ταύτης, ἥτις

Εἰκ. 6. Ἀνευρεθέντα τμήματα τοῦ ἄνω μαρμαρίνου δαπέδου τοῦ πολυγωνικοῦ ἄμβωνος τῆς βασιλικῆς Δ κοσμουμένου με κογχύλας καὶ ἀετούς.

δὲν διαφέρει κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν διάταξιν τῶν λοιπῶν τρικλίτων βασιλικῶν τῆς Ν. Ἀγχιάλου, ἀνέσκαψα ἐφέτος τὸ ἱερόν βῆμα καὶ τμήμα τοῦ δεξιοῦ αὐτῆς κλίτους· ἀτυχῶς ἡ ἀψὶς τοῦ ναοῦ καὶ τὸ σύνθρονον ἀνευρέθησαν

Εἰκ. 7. Ἀνευρεθέντα τμήματα μαρμαρίνων κογχῶν με ἠνωμένους κιονίσκους (ἐκ τῶν κοσμούντων τὰ κάτω μέρη τοῦ ἄμβωνος τῆς ἀνασκαπτομένης βασιλικῆς Δ).

τελείως σχεδὸν κατεστραμμένα· κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἐπιμελητοῦ Ν. Γιαννοπούλου καὶ προϋχόντων ἀξιοπίστων τῆς κωμοπόλεως ἡ ἀψὶς ἐσφύζετο εἰσέτι κατὰ τὸ 1908 εἰς ὕψος 3 μέτρων, ἐπετράπη δὲ κατὰ τὰς αὐτὰς μαρτυρίας εἰς τὸν ἐργολήπτην Καραϊσκον ὑπὸ τοῦ τότε ἐφόρου Θεσσαλίας νὰ κατεδαφισθῇ διὰ νὰ ληφθῶσι λίθοι διὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν πέριξ οἰκίσκων· ἐννοεῖται, ὅτι δὲν ἐλήφθησαν μόνον οἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας λίθοι, ἀλλ' ἀνεσκάφησαν εἰς βάθος ὅλοι

οἱ τοῖχοι τοῦ μνημείου καὶ ὑπέστησαν σημαντικὴν βλάβην τὰ διακοσμητικὰ μέλη αὐτοῦ.

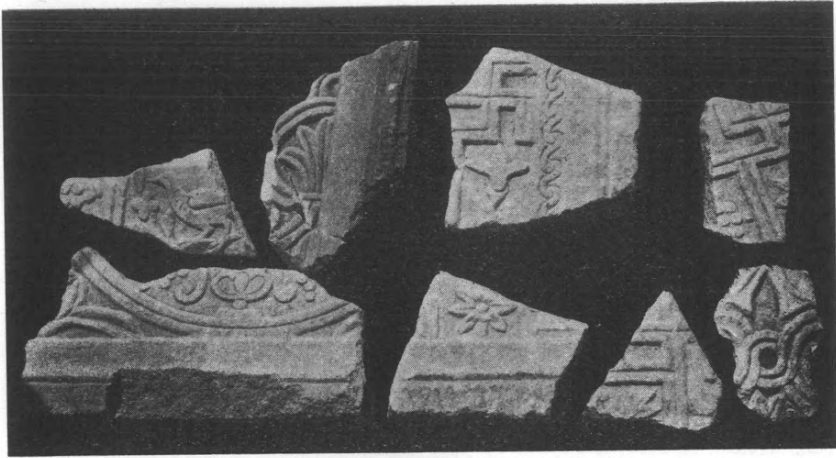
Κατὰ τὴν ἐφετινὴν ἀνασκαφὴν τοῦ μνημείου ἀνευρέθη ὁ στυλοβάτης τῆς δεξιᾶς κιονοστοιχίας καὶ δύο βάσεις κατὰ χώραν βαίνουσαι ἐπὶ τραχυτῶν ἐρυθρωπῶν λίθων, παρ' αὐτὸν δὲ αἱ μαρμάριναι βάσεις τοῦ τέμπλου κοσμούμεναι διὰ γλυφῶν καὶ ἀστραγάλου (εἰκ. 5). Ὅμοίως ἀνεφάνησαν τμήματα τοῦ ἐκ μαρμαροθετημάτων συγκειμένου δαπέδου καὶ μέγα τμήμα τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου τοῦ δεξιοῦ κλίτους μετὰ γεωμετρικῶν διακοσμήσεων. Πλὴν τούτων ἀνευρέθησαν τμήματα διατρήτων μαρμαρίνων θωρακίων καὶ μικρὸν τμήμα τοῦ ἄμβωνος ὄπερ συμπληροῖ τὸ πέρυσιν ἀνευρεθὲν μὲ κογχύλας καὶ ἀναγλύφους ἀετοῦς τμήμα (εἰκ. 6). Τοῦ ἄμβωνος τούτου οὐτινος δὲν

Εἰκ. 8. Ἄνευρεθὲν μικρὸν κιονόκρανον ἀνήκον εἰς τοὺς στηριζόντας τὸν οὐρανὸν τοῦ ἄμβωνος κιονίσκου.

ἀνεφάνη εἰσέτι ἡ βάση, ἀνευρέθησαν προσέτι τμήματα κογχῶν μὲ ἠνωμένους κιονίσκους (εἰκ. 7) προερχόμενα προφανῶς ἐκ τῶν κοσμοῦντων τὰ κάτω αὐτοῦ μέρη, καὶ μικρὸν κιονόκρανον χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν τεχνικὴν τῆς κοσμοῦσης αὐτὸ ἀκάνθου (εἰκ. 8), πιθανῶς ἐκ τῶν στηριζόντων τὸν οὐρανὸν κιονίσκων, τῶν βαίνόντων ἐπὶ τοῦ ἄνω δαπέδου τοῦ πολυγωνικοῦ μετὰ κογχῶν ἄμβωνος, τμήματα τοῦ ὁποίου εἶναι τὰ ἀνευρεθέντα μεγάλα τεμάχια μὲ τοὺς ἀετούς. Ἐξω τοῦ ναοῦ ἀνεφάνησαν θολωτοὶ τάφοι πεπληρωμένοι διὰ τεμαχίων γλυπτῶν μελῶν (θωρακίων, γείσων, μερῶν ἐξ ἰωνικῶν κιονοκράνων κ.ἄ.), τινὰ τῶν ὁποίων παριστᾷ ἡ εἰκ. 9.

Ἡ σημασία τοῦ ἀνασκαπτομένου μνημείου εἶναι μεγάλη, καθόσον ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς ἀπεδείχθη, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἢ προσεχῆς δὲ ἀνασκαφὴ τοῦ χώρου τούτου ἐλπίζω ν' ἀποδώσῃ εἰς ἡμᾶς καὶ ἐπιγραφὰς διαφωτιστικὰς τῆς σημασίας τῆς μεγάλης ταύτης χριστιανικῆς πόλεως τῆς Θεσσαλίας. Ἐκ τῆς βασιλικῆς ταύτης προέρχονται καὶ αἱ κατωτέρω παρατιθέμεναι ἐπιγραφαὶ περισυλλεγεῖσαι ὑπὸ τοῦ φύλακος ἐκ τῶν πέριξ τῆς ἀνασκαπτομένης ἐκκλησίας οἰκίσκων.

Εἰκ. 9. Τμήματα θωρακίων τῆς βασιλικῆς Δ ἀνευρεθέντα κατὰ τὰς ἀνασκαφάς.

1) Στήλη ἐγχωρίου ὑποφαίου λίθου (0,50 × 0,40, πάχ. 0,07, ὕψ. γραμμ. 0,04 μ.). (βλ. εἰκ. 10).

Εἰκ. 10. Ἐπιτύμβιος στήλη Θωμᾶ
νοταρίου Θεβῶν.

†

Μνημῖον Θωμᾶ
νοταρίου τῆς ἁγιοτ(άτης)
Ἐκ(κλησίας) Θεβ(ῶν). Ἐνθά(δε)
κῆτε Θεοσέβι-
ος Κυζίκις.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶνε σπουδαιοτάτη καὶ διὰ τὴν μνεῖαν τῆς ἐκκλησίας Θειβῶν καὶ διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ νοταρίου Θεωμᾶ καὶ διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ μνημείου τούτου τοῦ νοταρίου καὶ ὑπ' ἄλλων (τοῦ Θεοσεβίου), ὡς ἐν τῇ τελικῇ περιγραφῇ τῶν ἀνασκαφῶν θὰ ἐρμηνευθῇ.

2) Στήλη ὁμοίου λίθου ($0,70 \times 0,35$ πᾶχ. 0,05 ὕψ. 0,04 - 5 μ.) (βλ. εἰκ. 11).

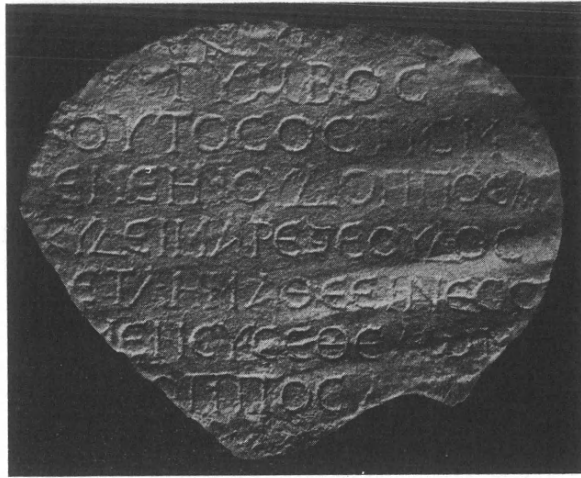
(εἰς κα)τοχὴν(;) Σα-
ββατίου ὀθ-
ονιακοῦ κ
αὶ Ἀλεξάν
δρας τῆς
συνθίου αὐ
τοῦ

Εἰκ. 11. Ἐπιτύμβιος στήλη
Σαββατίου ὀθονιακοῦ

Καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶνε ἀξιόλογος διὰ τὴν δήλωσιν τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν θανόντων ἥτοι οἰκογενείας ὑφαντουργῶν, δύναται δὲ αὕτη καὶ διὰ τὴν μελέτην τῆς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας τῶν θεσσαλικῶν Θειβῶν καὶ χρησιμεύση.

3) Πλᾶξ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου τεθραυσμένη εἰς ἀμφοτέρας τὰς πλαγίας πλευρᾶς ($0,40 \times 0,40$, πᾶχ. 0,05, ὕψ. γραμμ. 0,04 μ.). Τέλος παραθέτω ἐν τῇ ἐφετινῇ ἐκθέσει μου καὶ ἐπιγραφὴν παλαιότεραν, πολλαχῶς ἑλλιπῆ χρησιμοποιοηθεῖσαν πιθανώτατα ὑπὸ τὸν χριστιανῶν ὡς οἰκοδομήσιμον ὑλικόν, ἀνευρεθεῖσαν δὲ ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ φύλακος εἰς μάνδραν οἰκίσκου τῆς Ν. Ἀγχιάλου (εἰκ. 12). Ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἐρμηνεία τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐγένετο κατὰ παρακλησίην μου ὑπὸ τοῦ συναδέλφου Ἀντ. Χατζῆ.

Εἰκ. 12.

1		A	[·]
		τύμβος	
3	[_____]	οὔτος,	ὅστις μ [_____]
	[_____ κ]	ενεήν, οὐδ' ὀππόσα	[_____]
	[_____]	κύδ(ε)ῖμα ῥέξε,	οὐδ' ὄσ[α_____]
6	[_____ ἄν]	έτλη μαθέειν εσο	[_____]
	[_____]	ΜΕΝΕΥC	ἔθ έλων [_____]
	[_____]	ὀππόσ[α	[_____]
9	[_____]		[_____]

Στίχ. 3: Ἐπειδὴ τὸ οὔτος εἶναι τὸ τέλος στίχου δακτυλικοῦ, ἐξέπεσαν πρὸ αὐτοῦ 10 - 15 συλλαβαί.

- » 4: ὀππόσα: ἐπικὸς τύπος τοῦ ὀπόσα.
- » 5: σφάλμα τοῦ χαρακτοῦ, ἀντὶ κύδιμα.
- » 5-6: Πβ. Ὅμηρ. ὕμν. XV 6 ἔρεξεν — ἀνέτλη.
- » 5: ῥέξε: τέλος στίχου δακτυλικοῦ.
- » 6 [ἄν]έτλη: ἵχνος τοῦ η διακρίνεται.
- » 6 εσο: ἐσό[δους] ἢ ἐς ο [...];
- » 7 ΜΕΝΕΥC ἢ ΜΕΝΕΥC: μᾶλλον [Ἴδο]μενεύς.
- » 8 ὀππόσ[α]: ἵχνος τοῦ Α διακρίνεται.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

4. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ.

Ἄλμωπία

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1934 ἀψησολήθην ἐν Ἄλμωπιά (Καρατζόβα), Λύγκῳ (Φλώρινα) καὶ Ἐλιμείᾳ (Τσοτύλιον) παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα.

Ἐν τῷ Ἐπαρχείῳ τῆς Ἀρδέας (πρῶην Σούμποσκον) πρωτεύουσας τῆς Ἄλμωπίας εὔρον ἔγγραφα τῆς 6. IV. 1913, καθ' ἃ ὑπάρχουσιν εἰς τὰ χωρία Δραγομάντσι, Ρούδινο, Πόλιανη καὶ Ὀσσιανη λείψανα ἑλληνικὰ καὶ βυζαντιακά, εἰς τὸ χωρίον Πρόδρομος τεῖχος καὶ ἑλληνικὰ ὄστρακα, εἰς Μπάχοβον καὶ Τρέσινο νομίσματα βυζαντιακά, εἰς Ζλάτινο φρούριον καὶ ἐπιγραφαὶ βυζαντιακαὶ ἐπὶ μαρμαρίνων πλακῶν, εἰς Νώτιαν διάφορα νομίσματα καὶ ὄστρακα καὶ λείψανα τευχῶν, τεμάχια ἀγαλμάτων καὶ ἀνάγλυπτοι πλάκες (γράφει ὁ τότε διοικητικὸς ἐπίτροπος Λουδάρης). Ἐπειδὴ ὁ Παππαδάκις (Ἄθηνᾶ 1913, 453 ἔξ.) ἐπεσκέφθη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὴν Ἄλμωπιαν καὶ πολλὰ σημεῖα ἀρχαιολογικὰ ἐσημείωσε, δὲν ἔκρινα ἀναγκαῖον νὰ ἀκολουθήσω πάντα τὰ ἔγνη του, ἀλλ' ἀφ' οὗ δι' ἄλλον σκοπὸν εὑρέθην ἐν τῷ τόπῳ, δὲν ἔμεινα ἄλλως ἀδρανῆς. Διὰ τοῦτο θὰ εἶπω τινὰς παρατηρήσεις μου.

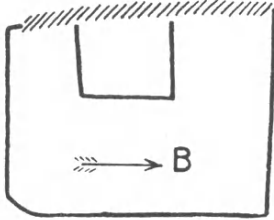
1) Ἐν τῷ Ἐπαρχείῳ τῆς Ἀρδέας εὔρον ἀνάγλυφον μαρμαρίνον ῥωμαϊκῶν χρόνων (εἰκ. 1) εἰς σχῆμα δίσκου διαμ. 0,54 φέρον κάτω ἔμβολον ὕψ. 0,08 καὶ πλ. 0,10. Τὸ ἀνάγλυφον εἶνε ἐν πεδίῳ ἐγκοίλῳ περιθεωμένῳ ὑπὸ ἀνέχοντος περιθωρίου πλ. 0,03. Εἰκονίζονται τέσσαρες προτομαί, δύο ἄνω καὶ δύο κάτω. Ἄνω ἀριστερὰ εἶνε ἀνὴρ πωγωνοφόρος, δεξιὰ δὲ γυνὴ κρηδενοφόρος. Κάτω ἀριστερὰ νέος καὶ δεξιὰ ἐπίσης νέος ἀλλὰ γενειοφορῶν.

Εἰκ. 1. Ἀνάγλυφον μαρμαρίνον ἐπιτάφιον ἐξ Ἄλμωπίας.

Λέγεται, ὅτι προέρχεται ἐξ Ἐνωτίας. Ὅρα παρόμοια καὶ Ἀρχ. Δελτ. 1930 Παράρτ. σελ. 40.

2) Τὸ φρούριον *Zlatino* (νῦν Χρυσῆ)—Struck, *Makedonische Fahrten* II, 1908 σ. 74. Ἀθηνᾶ ἔ. ἄ. 453 ἔξ. — νομίζω ὅτι εἶνε ἡ ἔδρα τῆς ἐπισκοπῆς *Διοκλητιανουπόλεως* (τοῦ 8 αἰ.), ἣτις ὑπήγετο ὑπὸ τὴν Μητρόπολιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἦτο ἄλλη ἢ ἡ Διοκλητιανούπουλις ἢ ὑπαγομένη ὑπὸ τὴν Μητρόπολιν τῆς Λαρίσης. Περὶ τῆς δευτέρας ἔγραψα ἤδη ἐν *Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher* 1932, 55 ἔξ., ὅτι ἔκειτο κατὰ τὴν σημερινὴν Χρούπισταν παρὰ τὴν λίμνην τῆς Καστορίας. Ὅρα νῦν Κονιδάρη, Αἱ μητροπόλεις καὶ ἀρχιεπισκοπαὶ κλπ. 1934 σ. 94 ἀριθ. 236 καὶ πβλ. σ. 101 ἀριθ. 612. Ἡ Ἀλμωπικὴ Διοκλητιανούπουλις μετωνομάσθη ἴσως ἔπειτα Μογλενὰ καὶ συνδέεται οὕτω πρὸς τὸν κυριεύσαντα αὐτὴν τῷ 1905 Βασίλειον τὸν Βουλγαροκτόνον.

Εἰκ. 2. Σχῆμα τοῦ φρουρίου
Μαργαρίτας (Πότσεπ)
ἐν Ἀλμωπία.

3. Ἐκ τῶν ἄλλων φρουρίων, ἅτινα ἀναφέρει ὁ Παππαδάκις ἐν Ἀλμωπία χωρὶς νὰ διακρίνη πάντα ὀξέως κατὰ τὸν οἰκοδομικὸν τρόπον, ἐπεσκέφθην τὸ τοῦ Πότσεπ (νῦν Μαργαρίτα). Τοῦτο εἶνε ὁμοιον πρὸς τὰ παλαιά, ἃς εἴπωμεν ἀπλῶς τὰ ἀρχαῖα μακεδονικὰ φρούρια, ἅτινα περιέγραψα ἐν τῇ ΑΕ 1932, 80 ἔξ. Τὸ φρούριον κεῖται πρὸς Β τοῦ νῦν χωρίου καὶ εἶνε ὄρατὸν ἀπὸ τῆς Ἀρδέας ἐν εὐδία. Ἐκτείνεται ἐπὶ βραχάδους κορυφῆς ἀποτόμου πρὸς δυσμὰς καὶ ἀπροσίτου, κατ' ἀκολουθίαν δ' ἀτειχίστου (εἰκ. 2). Τὸ τεῖχος ἀναχωρεῖ ἀπὸ τοῦ νοτίου ἄκρου τοῦ βράχου πρὸς ἀνατολὰς καὶ περιλαμβάνον ἔκτασιν τῆς αὐτόθι κλιτύος κάμπτεται εἴτα πρὸς δυσμὰς καὶ καταλήγει εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ βράχου. Τὸ πάχος του ὑπερβαίνει τὰ 2 μέτρα. Οἱ λίθοι δὲν εἶνε πολὺ μεγάλοι, ἀλλ' ἴσως τοῦτο συμβαίνει, διότι, καταρρυσθέντων τῶν χωμάτων, σφύζεται νῦν μόνον τὸ ἀόρατόν ποτε θεμέλιον. Τὸ ὑψηλότερον κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου μέρος περιβάλλεται διὰ μικροτέρου περιβόλου ἀποτελοῦν ἀκρόπολιν. Ἐντὸς τῶν περιβόλων ἑρείπια, ὧν πολλὰ μέρη ἠφανίσθησαν μετὰ τῶν χωμάτων. Ἐνιαχοῦ οἱ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ σχήματος κέραμοι τῶν στεγῶν εἶνε σωρηδὸν ἐπάλληλοι ὡς ἐκ καταρρυσέως τῶν οἰκοδομημάτων. Φαίνεται, ὅτι τὸ πόλισμα κατῳκεῖτο καὶ ἐν ἑλληνιστικοῖς χρόνοις ἢ ῥωμαϊκοῖς (Ἰουστινιανός;), διότι οἱ κέραμοι εἶνε καλῶς ὠπτημένοι καὶ μετ' αὐτῶν εὐρίσκονται καὶ ὄστρακα ὀξυπυθμένων ἀμφορέων. Ὅστρακα ὁμως ἑλληνιστικὰ δὲν εὔρον, ὥστε ἡ κατάστασις εἶνε προσομοία πρὸς τὴν τοῦ φρουρίου τῆς Ἀναρράχης (ΑΕ 1932, 96. ΠΑΕ 1933, 63), ἀφ' οὗ ὑπάρχουσι καὶ τινα ἐπικτίσματα ἀσβεστόκτιστα.

Ἐπὶ τὸν βράχον πρὸς Δ εἶνε μέγα σπήλαιον. Πρὸς Ν δὲ ἔξω τοῦ

τείχους πλησίον ὑπόκειται μέγα κοίλωμα ὡς ἐκ λατομίας. Ὁ πυθμὴν του εἶνε νῦν κεκαλυμμένος ὑπὸ χωμάτων καταρρεόντων ἐκ τοῦ βραχώδους λόφου, ἀλλ' εἶνε ἀκόμη βαθύτερος τοῦ πέριξ χώρου.

Ἐντὸς τοῦ χωρίου καὶ τοῦ σχολικοῦ κήπου εὑρηγται παλαιὰ θεμέλια οἰκιῶν. Πρὸς Α δὲ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου ἐρείπια ἐκκλησίας μικρᾶς καὶ πολλὰ μάρμαρα ἄλλοθεν εἰλημμένα, ὧν τινα ὡς ὑπέρθυρα, τινα φέροντα γεισίποδας, τινα βάρθρα κίωνων κυβικά ἔχοντα συναφῆ τὴν βᾶσιν τοῦ κίονος ἐξέχουσαν ἐπάνω καὶ ἄλλα. Τὸ μάρμαρον ὑποκύανον ἢ λευκὸν ἐγχώριον. Πέριξ τάφοι φανεροὶ παλαιοί.

Ἡ νῦν ἐκκλησία τῶν Ταξιαρχῶν εἶνε ἐκτισμένη κατὰ τὸ διεργγωγὸς παλαιὸν μέρος διὰ πωρίνων ὕδατογενῶν πλίνθων μετὰ παρεμβολῆς ὀπτῶν κατὰ δόμους. Ἡ ἀριστερὰ παραστάς τῆς εἰσόδου φέρει χρονολογίαν 1673 ἀλλὰ τὸ 6 διωρθώθη εἰς 8 καὶ τὸ 7 προσέλαβε τὴν τέμνουσαν τὸ μέγα σκέλος ὀριζόντιον, ἦν συνηθίζει νῦν ὁ χειρόγραφος χαρακτήρ.

Τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ἀριστερὰ τῆς εἰσόδου ἐντετειχισμένου ἀναγλύφου, ἦν ὁ Παπαδάκις ἔ.ἄ. σ. 455 ἀνέγνωσε «Ἀντίγονον Ἡουλίων καὶ Ὀνοριονόν», ἐν ᾧ τὸ ἀνάγλυφον εἰκονίζει τὸν γνωστὸν Θράκιον ἱππέα (ᾄρα Kazarow, The Cambr. Ancient History VIII, 550 ἐξ. Pauly-Wissowa RE ἄρθρ. Thrake σ. 478 ἐξ.) καὶ εἶνε λατρευτικόν, ὅτε ἡ αἰτιατικὴ τριῶν μάλιστα ὀνομάτων εἶνε ἀπροσάρμοστος, ἀνέγνωσα ἄλλως, ἀφ' οὗ ἑκαθάρισά πως τὴν ἐπικαλύπτουσαν ἄσβεστον:

ΑΝΤΙΓΟΝΟΣ	Ἀντίγονος
ΗΟΥΛΙΩΝ ΚΑΤ	(Ἰ)ουλίων κατ'
ΟΝΑΡΤΟΝ Θ	ὄναρ τὸν Θ[εόν].

Ἐπὲρ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην εἶχον θεμελιωθῆ οἰκίαι προσφυγικαὶ μὴ ἀποτελειωθεῖσαι, εὐρέθησαν δὲ κατὰ τὰς ἐργασίας ταύτας μεγάλα μάρμαρα λαξευτὰ καὶ ἐρείπια. Ἐξ εὐρήματος νομισματικοῦ μοι ἐπεδείχθη σκυφωτὸν χαλκοῦν βυζαντιακὸν ἰσοπεδωθὲν δι' ἐπικρούσεως καὶ οὕτω ἀδιάγνωστον γενόμενον.

3. Τὸ χωρίον Προδρομος ΒΑ τῆς Ἀρδέας ἦτο καθαρῶς Τουρκικὸν μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Λωζάννης.

Καὶ ὅμως καὶ τὸ ὄνομά του εἶνε χριστιανικὸν καὶ παρὰ τὴν πλατειάν του ἀπεκαλύφθησαν ἐρείπια ἐκκλησίας ἐστρωμένης διὰ τετραγώνων πλακῶν ἐγχωρίου μαρμάρου καὶ κίονες (Παπαδάκις ἔ.ἄ. 459) καὶ κιονόκρανα (ἐν ἰωνικὸν καὶ δύο βυζαντιακὰ) καὶ μαρμαρίνη πλάξ (ὑψ. 0.825, πλ. 0,715, πάχ. 0,12). Αὕτη ἔφερε ποτε μικρογράμματον ἐπιγραφὴν ἴσως τοῦ 4 αἰ. π. Χ., ἔπειτα κατὰ τοὺς ὑστέρους αὐτοκρατορικοὺς χρόνους ἐπεγράφη ἄλλη καὶ τελευταῖον

καταλειφθείσης κατὰ τὰς πλευρὰς ταινίας ὀριζομένης ἐνδοτέρω δι' αὐλακος, ἐσκάφη μικρὸν περαιτέρω ὅλος ὁ χώρος, καταληφθέντος ἐν μέσῳ σταυροῦ ἐξέχοντος καὶ ἔχοντος βάσιν ἓνα κύκλον μείζονα, ἀνὰ δύο δὲ εἰς τὰ ἄλλα τρία ἄκρα τοῦ σταυροῦ. Ἡ διάταξις εἶνε οὕτω, ὥστε ὅταν δώσωμεν τὴν ὀρθὴν θέσιν πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν λειψάνων τῶν ἐπιγραφῶν, ἡ βᾶσις τοῦ σταυροῦ εἶνε πρὸς τὰ δεξιὰ. Ἐκ τῆς πρώτης ἐπιγραφῆς σφύζονται ἐλάχιστα λείψανα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ὑπεράνω τῶν ἐπὶ τῆς ταινίας λειψάνων τῆς δευτέρας. Ἐκ τῆς δευτέρας ἐπιγραφῆς ἄνω ἐπὶ τῆς ταινίας ἀναγινώσκονται

ΙΙΓΟΝΗΣ ... Ἀντιγόνης
 ΗΟΛΙΜΠΙΑΔΙΤΗ ... ἡ Ὀλυμπιαδότη ...

Εἰς τὸ ἀριστερὸν περιθώριον ὑπελείφθησαν ἀνὰ ἓν ἢ δύο γράμματα εἰς 8 στίχους Ι—Υ—CΑ—ΥΗ(=Η)—ΛΛ—ΙΝ—ΤΗ(=Η)—Ν
 εἰς δὲ τὸ κάτω περιθώριον ΗCΚΛΙΤΟΙCΜΕΤΑ·ΕΕΝ.

Εἰς τὴν νέαν πρόχειρον ἐκκλησίαν τῶν ἐν τῷ χωρίῳ ἐγκατασταθέντων νῦν προσφύγων ἐλλήνων εἶνε ἐντετειχισμένον κατὰ τὴν νοτιάν μὲν πλευρὰν δεξιὸν μέρος ἐπιτυμβίας στήλης δεικνύον ἀνάγλυπτον ἄνδρα ἐνδεδυμένον ποδηρῆς ἱμάτιον μετὰ στενῶν πτυχῶν ὡς ἐν ζύμῃ διὰ γραμμικῶν πιέσεων γενομένον. Ἡ ἀριστερὰ χεὶρ καθειμένη, ἡ δὲ δεξιὰ ἐν τῷ ἱματίῳ πρὸ τοῦ στήθους. Δεξιὰ τῆς πρὸς δυσμὰς κειμένης εἰσόδου τῆς ἐκκλησίας τεμάχιον στήλης ἐκ τῆς βάσεως τοῦ ἀετώματος πιθανῶς, μεταξὺ ταινιῶν ὀριζομένων διὰ κυματίων λέγον·

ΙΜΟΣΣΤΡΑΤΕΥΣΑΜΕΝΟΝ ... ἶμος στρατευσάμενον
 ΟΙΙΔΙΟΙΗΡΟΑ ... οἱ ἴδιοι ἦρ(ω)α

Ἐκ τῶν ἀργῶν συλλεχθέντα ὑπὸ τῶν χωρικῶν μοι ἐπεδείχθησαν νομίσματα χαλκᾶ βυζαντιακὰ πρώϊμα (Κωνσταντίνου) καὶ ὄψιμα μετὰ μεγάλου σταυροῦ καὶ σκυφωτὰ (βαθοῦλες) καὶ ἐν ἀργυροῦν δηνᾶριον Ἀντωνίνου Αὐγούστου — PONTIF — TR P III.

Δύγκος

Μεταβὰς εἰς Φλώριναν ἔτυχον καὶ πάλιν τῆς εὐνοίας τοῦ Δήμου, οὔτινος ὁ δήμαρχος κ. Χάσος καὶ τὸ δημοτικὸν συμβούλιον, συνεχίζοντες τὴν σχηματισθεῖσαν ἤδη πατριωτικὴν παράδοσιν, ἐπήφισαν τῇ αἰτήσει μου 15 χιλ. δραχμῶν κυρωθεῖσαν καὶ ὑπὸ τοῦ Νομάρχου κ. Σολιώτου πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ἀνασκαφῶν. Πρὸς τοῦτο ἐζήτησα παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τὴν παρ' ἐμοὶ ἀπόσπασιν πάλιν τοῦ ἐπιμελητοῦ τῶν Ἀρχαιοτήτων Καβάλας κ. Μπακαλάκη.

Εἰς τοῦτον ἀφιχθέντα παρέδωκα τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐξετελέσθη μετὰ τῆς αὐτῆς πάλιν ἐπιμελείας καὶ προσέτι μετὰ τῆς πέρυσιν κτηθείσης πείρας. Τὴν ἐκθεσιν τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης συνάπτω τῇ ἐμῇ.

Ἐν ᾧ δὲ ἐγὼ ἠσυχολούμην περὶ τὴν παραλιακμόνιον κατὰ τὸ Τσοτύλιον χώραν, μοι ἀνήγγειλεν ὁ Μπακαλάκης τὴν εὑρεσιν πλὴν ἄλλων πραγμάτων καὶ κεράμων στρωτήρων φερόντων ὄπισθεν σφραγιδας, αἵτινες ἔδωκαν ἀφορμὴν νὰ ἐξετασθῶσι προσεκτικώτερον καὶ τὰ θραύσματα κεράμων τὰ πρότερον ἀνασκαφέντα, ἐν οἷς εὐρέθησαν ἐπίσης τινὰ ἐσφραγισμένα. Ὅλαι αἱ εὐρεθεῖσαι σφραγιδες εἶνε 6, ἀναγινώσκονται δὲ ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά, ἐπειδὴ οἱ τύποι εἶχον χαραχθῆ ὀρθῶς ἤτοι ἐπὶ δεξιὰ ἀναγινωσκόμενοι. Πᾶσαι ἀναγράφουσιν ἐν δύο στίχοις μᾶλλον ἢ ἥττον ἀρτίοις τὴν ἐπιγραφὴν βασιλέως | Φιλίππου.

Ἐπειδὴ ἀπὸ ἐτῶν εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ἀνασκαπτομένη πόλις εἶνε ἡ Ἡράκλεια, ἣν εἶχε κτίσει ὁ Φίλιππος II ὁ πατὴρ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἶχον δὲ διατυπώσει καὶ ἐγγράφως τοὺς συλλογισμούς μου πρὸς τὴν Ἑταιρείαν καὶ ἐν μελέτῃ μου καὶ εἶχον ἐξαγγεῖλει αὐτὴν καὶ διὰ δημοσίων διαλέξεών μου ἐν Ἀθήναις ἐν τῇ Παντείῳ σχολῇ καὶ ἐν Φλωρίνῃ καὶ Καστορίᾳ πρὸ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς τελευταίας ἀνασκαφῆς, [ὄρα τὴν ἐμὴν «ἐπιτομον ἱστορίαν Φιλίππου τοῦ Β' τῆς Μακεδονίας 1935 σ. 13], ὑπῆρξε μεγάλη ἡ χαρὰ μου διὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς γνώμης ἐκείνης, καθ' ἣν ἔχομεν πρὸ ἡμῶν πόλιν κτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τεκμήρια τῆς γνώμης μου ταύτης παρεδόθησαν ἤδη ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας εἰς τὸ τυπογραφεῖον καὶ τυποῦνται εἰς τὴν ΑΕ τοῦ 1933 [ἐτυπώθησαν ἤδη αὐτ. σ. 25 ἐξ.]. Θὰ εἶπω ὅμως ὀλίγα περὶ τῶν σφραγίδων, ἂν καὶ ἡ ἐκθεσις τοῦ Μπακαλάκη, ἣτις ἐπακολουθεῖ ἐνταῦθα, ἐκθέτει λεπτομερῶς τὰ τε ἄλλα εὐρήματα κινήτα καὶ ἀκίνητα καὶ τὰς σφραγιδας, ὡς ὑπέβαλεν εἰς τὴν προσήκουσαν ἐπιμελῆ μελέτην.

Αἱ μορφαὶ τῶν γραμμάτων τῶν σφραγίδων οὐδαμῶς εἶνε ἀσύμφωνοι πρὸς τοὺς χρόνους τοῦ Φιλίππου II. Τὸ ρ εἶνε ἀνισοσκελές, τὸ ο μικρότερον τῶν ἄλλων γραμμάτων τὸ σ εἶνε ἢ ὡς τρισκελές ἀρχαϊκὸν ἢ τετρασκελές ἢ ὡς γωνία ἀμβλεῖα (παράδειγμα τοιοῦτον, παλαιότερον τοῦ 361 π. Χ. ὄρα ἐν Sitz. Ber. der Preuss. Akad. Phil-Hist. Klasse 1934 XXXIII σελ. 8) ἢ μνηοειδές τὸ ε μνηοειδές. Πᾶσαι αἱ μορφαὶ αὗται εὐρηνται κατὰ τὸν 4^{ον} αἰ. π. Χ., ὥστε, ἂν ἡ Ἡράκλεια ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τῷ 352 (Beloch³ III 1 490₃ καὶ III 1 282), κερδαίνομεν ὠρισμένην χρονολογίαν, καθ' ἣν αἱ μορφαὶ αὗται τῶν εἰρημένων γραμμάτων ἀπαντῶσι. Ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ μορφή τοῦ ω, ἣτις εἶνε μεταβατικὴ ἐκ τοῦ ω πρὸς τὸ ω. Εἰς τὴν πρώτην δηλ. μορφήν ἀνακάμπτονται ὑψηλὰ τὰ ἄκρα τῆς ἐλισσομένης ἐνιαίας γραμμῆς καὶ συστέλλεται κατὰ πλάτος ἢ καὶ ὕψος τὸ καμπύλον κέντρον, ὥστε

παράγεται νέα μορφή μὴ ἀνήκουσα μήτε εἰς τὴν πρώτην μήτε εἰς τὴν δευτέραν ἀκόμη μορφήν, ἀλλ' εὐρισκομένη ἐν μέσῳ. Προφανῶς αἱ μορφαὶ αὗται τοῦ σ, τοῦ ε καὶ τοῦ ω, εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς συνειρμένης γραφῆς τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, ἀδιαφορούσης πρὸς τὰς ἐπισήμως οὕτως εἰπεῖν συνηθισμένας λαξευτάς ἐπὶ λίθου μορφάς. Οἱ κεραμεῖς οἱ κατασκευάζοντες τὰς κεράμους κατεσκευάζον καὶ τὰς ἐκ πηλοῦ πιθανῶς σφραγίδας, πλείονας τῆς μιᾶς, ἵνα ὑπάρχη ἐπάρκεια κατὰ τὴν ἐργασίαν. Τοῦ πηλοῦ δὲ ὄντος μαλακοῦ πρὸ τῆς ὀπτήσεως, ἡ χεὶρ τοῦ γράφοντος ἔκαμνεν οἰκονομίαν κινήσεων οἶαν ἐπὶ τοῦ παπύρου, τῆς μεμβράνης ἢ τοῦ λελευκωμένου γραμματείου καὶ τῆς σανίδος.

Ἐπειδὴ δὲ αἱ κέραμοι δὲν εὐρέθησαν στεγάζουσαι δημόσιόν τι οἰκοδόμημα ἢ ἱερὸν ἀλλ' ἰδιωτικὰς οἰκίας, δηλοῦται οὕτω οὐχὶ στενόν τι ἐνδιαφέρον τοῦ διατάξαντος τὴν κατασκευὴν τῶν κεράμων βασιλέως, ἀλλ' εὐρὺ ὑπὲρ τῆς ὅλης πόλεως. Ἡ σπάνις τῶν ἐσφραγισμένων κεράμων, δηλοῖ μακρὸν τὸν παρελθόντα χρόνον, ἀφ' οὔτου εἶχε ληφθῆ ἡ μέριμνα αὕτη, καὶ μεγάλην φθορὰν τῶν πρώτων κεράμων, ἀντικατασταθεισῶν εἶτα διὰ νεωτέρων ἀσφραγίστων κατὰ τὰς μετοικοδομήσεις ἐν τῷ χρόνῳ μεταξὺ τοῦ 352 καὶ τοῦ 48 π. Χρ., ὅτε ἐπυροπόληθη ἡ πόλις. Ὡστε ὄχι μόνον περὶ τῶν τειχῶν ἐμερίμνησεν ὁ κτίστης βασιλεύς (Στέφ. Βυζ. λ. Ἡράκλεια + Beloch ἔ. ἄ. Δημ. Φιλ. 1,48 «φασὶ Φίλιππον . . . ἐν Ἰλλυριοῖς πόλεις τειχίζειν» πρβλ. Ὀλυμπ. 1,13), ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν οἰκιῶν, αἵτινες τότε ἐκτίσθησαν, ἵνα στεγάσωσι πλῆθος ἀνθρώπων συνοικισθέντων πρὸς ἀποτελέσιν αὐτάρκους καὶ εἰς ἔμψυχον ὑλικὸν πόλεως. Αὕτη λοιπὸν ἐγένετο πολυανθρωποτέρα τῆς κατὰ τινὰ ὄστρακα (Πρακτ. 1930, 76 ἔξ.) προὑπαρχούσης πιθανῶς κώμης.

Καὶ ἡ ἐκλογὴ δὲ τοῦ τόπου τῆς πόλεως ταύτης προσαρμόζεται πρὸς τὸν πολιοδομικὸν τρόπον τοῦ Φιλίππου II· διότι ἡ θέσις δὲν εἶναι βράχος ἄγριος καὶ ἀπρόσβατος καὶ ἀπρόσφορος πρὸς κατοικίαν, ὡς εἰς τὰ παλαιὰ φρούρια, περὶ ὧν ἐπραγματεύθη ἤδη ἐν ΑΕ 1932, 80 ἔξ., ἀλλ' εἶνε γήλοφος εὐφορος καὶ ὄχι ἀνυδρος, εἶνε δηλ. ὡς πάντες οἱ γήλοφοι, ἐφ' ὧν ἠγέρθησαν αἱ πόλεις τῶν χρόνων τοῦ Φιλίππου, τῶν ὁποίων τὴν ἴδρυσιν ἀπαιτοῦσιν οἱ λόγοι τοῦ Ἀλεξάνδρου (Ἀρριαν. 7, 9, 2). Τοιοῦτον δὲ γεγονός τειχίσεως πόλεως παρὰ τὴν Ἰλλυρίαν, ἔνθα καὶ ἐπολέμησεν ὁ Φίλιππος II ἐπανειλημμένως, δύναται μὲν εὐλόγως νὰ ἀποδοθῆ εἰς αὐτόν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ εἰς τὸν Φίλιππον V, ὅστις πολὺ μακρὰν τῆς Ἰλλυρίας, παρὰ τὴν Ἀντιγόνην ὠχύρωσέ ποτε θέσιν τινὰ ἐπὶ τοῦ Ἀφίου (Tit. Liv. 35,5).

2) **Χωρίον Παλαιστρα** (πρῶν Μπορένιτσα) ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Λύγκου πρὸς Α τῆς Φλωρίνης καὶ τοῦ Ἀρμενοχωρίου, ἐν ᾧ ἀνέσκαψεν ὁ Heurtley (Amer. Journ. of Archeol. 1932, 61). Εἰς τὸν τοῖχον τῆς οἰκίας τοῦ Τριανταφύλλου (Τρέντου) Μπανιτσιώτῃ εἶνε ἐντετειχισμένον ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον, πάχους 0,25 περίπου, ὕψ. δὲ καὶ πλ. 0,50 περίπου, ἀπο-

λήγον ἄνω πυραμιδοειδῶς πως, ἦτοι ἔμπροσθεν ἀετωματωδῶς. Ἐν τῷ βεβαθυσμένῳ πεδίῳ ἀνάγλυτος ἀνὴρ ὄρθιος φορῶν βραχὺν χιτῶνα πυχωτὸν μετὰ βραχειῶν χειρῶν, ἱμάτιον καὶ ἐπίβλημα. Ἡ δεξιὰ καθειμένη στηρίζεται εἰς ῥάβδον, ἣ δ' ἀριστερὰ κρατεῖ ξίφος. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀνὰ δύο ὑπεράλληλοι κεφαλαί: ἄνω ἀριστερὰ τῷ ὄρῳ γυνὴ κρηδευνοφόρος, ὑπ' αὐτὴν δ' ἄλλη γυνὴ πιθανῶς, ἄνευ κρηδέμνου. Αἱ δεξιὰ εἶνε πιθανῶς ἀνδρικοί. Εὐρέθη εἰς τὴν θέσιν Νησιτικὸς κάμπος ἐν τοῖς ἀγροῖς, ἔνθα καὶ πίθος μέγας εὐρέθη.

Ἐξω τοῦ χωρίου εἶνε ἡ ἐκκλησία τοῦ Προφήτου Ἡλίας ἐπὶ τεχνητοῦ λοφίσκου, οὗ τὰ χῶματα πλήρη προϊστορικῶν ὀστράκων, ὥστε καὶ ὁ λοφίσκος ὅλος ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς διαλύσεως τῶν καλυβῶν προϊστορικῆς κώμης ὡς ἡ τοῦ Ἀρμενοχωρίου.

Περαιτέρω εἶνε ἡ θέσις «Φράγχοι» μεταξὺ δ' αὐτῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Προφ. Ἡλίας ὡς καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῆς ἐκκλησίας ἐν τοῖς ἀγροῖς εἶνε κατεσκευασμένοι ἄπειροι σκωρίαὶ ἐκ τῆς τήξεως ποτε μετάλλων. (πρβλ. Casson, Macedonia Thrace and Illyria 32 ἐξ. κ. ἄ.) κατὰ δὲ τὴν θέσιν «λατινικὴ ἐκκλησία» ἐρείπια ἀσβεστόκλιστα, κέραμοι, ὄστρακα ἀγγείων, πέτραι μύλων χειροκινήτων, ὑδραγωγεῖον πηλίνων σωλήνων καὶ νομίσματα.

3) **Χωρίον Ἰτέα** (πρῶην Βέρμπιανη). Ἐν τῇ θέσει Σίκλοβες εὐρίσκονται κέραμοι, θεμέλια ἄνευ ἀσβέστου, πίθοι μεγάλοι, σωλήνες πήλινοι ὑδραγωγείου. Ἐν τῇ θέσει Κουρὶ λέγεται ὅτι ἀκούεται ὑπόγειος βοή ὡς ῥέοντος ὕδατος, φύονται δὲ ὑδροχαρῆ φυτά. Τὸ ἔδαφος τοῦ ἡμίσεος χωρίου ἀναδίδει *υπόξεινον ὕδωρ* πεπτικώτατον ὡς τὸ τοῦ νοτιωτέρου χωρίου Ξεινοῦ νεροῦ (Ἐξι-σοῦ) τῆς Ἑορδίας πρβλ. Θεόπ. παρ' Ἀθηναίῳ 2, 19 «Θεόπομπος δέ φησι περὶ τὸν Ἐριγῶνα ποταμὸν ὁξὺ εἶναι ὕδωρ καὶ τοὺς πίνοντας μεθύσκεσθαι καθὰ καὶ τοὺς τὸν οἶνον». Ἀριστοτ. Μετεωρολ. 2, 3 «εἰσὶ δὲ πολλαχοῦ καὶ κρῆναι καὶ ρεύματα ποταμῶν παντοδαποὺς ἔχοντα χυμούς, ὧν πάντων αἰτιατέον τὴν ἐνοῦσαν ἢ ἐγγιγνομένην δύναμιν πυρός. Καιομένη γὰρ ἡ γῆ τῷ μᾶλλον καὶ ἥττον παντοδαποὺς λαμβάνει μορφὰς καὶ χροᾶς χυμῶν. Στυπτηρίας γὰρ καὶ κονίας καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων γίνεται πλήρης δυνάμεων, δι' ὧν τὰ ἠθούμενα ὕδατα, ὄντα γλυκέα, μεταβάλλει καὶ τὰ μὲν ὀξεᾶ γίνεται καὶ χρῶνται καθάπερ ὄξει πρὸς ἔνια τῶν ἐδεσμάτων αὐτῶν ἔστι δὲ καὶ περὶ Λύγκου κρήνη τις ὕδατος ὀξεῶς». Ἡ κρήνη αὕτη δύναται νὰ εἶνε τις τῆς πεδιάδος Λύγκου περὶ τὸ νῦν χωρίον Ἰτέα, ἀλλὰ πιστεύω μᾶλλον, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς πλουσίας κρήνης τοῦ χωρίου Ἐξι-σοῦ (Ξεινὸ νερό), τὸ ὁποῖον κεῖται ἀμέσως νοτιώτερον τῆς Λύγκου ἐν τῇ Ἑορδίᾳ. Λέγων δὲ καὶ «ρεύματα ποταμῶν» ὁ Ἀριστοτέλης, ἴσως ὑπονοεῖ καὶ τὴν μεταλλικὴν πηγὴν τοῦ κατὰ τὰ δυτικὰ μέρη τῆς Ἀλμωπίας ρεύματος Πόζαο (Ἀθηνᾶ, 1913 455), ἔνθα καὶ λουτρὰ ἐκτίσθησαν τῶρα καὶ ξενοδοχεῖα, ὀνομασθέντος τοῦ λουτροῦ «Ἡπιόνη». Περὶ

τοῦ παρὰ τὸν Ἑριγῶνα «μεθυστικοῦ» ὕδατος ὄρα καὶ Ovid. *Metamor.* 15, 329 «Huic fluit effectu dispar Lyncestius amnis, quem quicumque parum moderato gutture traxit, haud aliter titubat, quam si mera vina bibisset». Senec. *Natur. quaest.* III, 20 «similem habent vim mero, sed vehementiorem (nam quemadmodum ebrietem, donec exsiccetur, dementia est et nimia gravitate defertur in somnum, sic hujus aquae sulfurea vis habens quodam acrius ex aere noxio virus mentem aut furore movet aut sopore opprimit) hoc habet mali

Lynceus amnis

quem quicumque parum moderato gutture traxit,
haud aliter titubat, quam si mera vina bibisset».

(Πρβλ. Δήμιτσα, *Μακεδονικῶν* II σ. 108 ἔξ.).

Παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου (τῆς Παναγίας) εὐρίσκονται εἰς τοὺς ἀγροὺς *σκωρία* ἐκ τήξεως μετάλλων. Πέριξ τῆς ἐκκλησίας εὐρέθησαν πίθοι. *Μάρμαρα* εἰς δευτέραν χρῆσιν ἐνεκτίσθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ μάρμαρον παλαιὸν σχηματίζει τὴν ἁγίαν τράπεζαν. Ὑπεράνωθεν δὲ τῆς θύρας ἀφῆθη, λέγουσιν, ὑπὸ ἀξιωματικοῦ ἀνάγλυφον μέγα (ὑψ. 1 μ. περίπου).

Εἰς τὴν κρήνην τῆς θέσεως Σακολέφσκα εὐρίσκονται *νομίσματα* (πρβλ. *ΑΕ* 1932, σ. 54).

Ὁ μεταξὺ Παλαιστρας καὶ Ἰτέας ποταμὸς ὁ διασχίζων ἀλλουβιακὰς προσχώσεις λέγεται *Χρυσόρρεμμα* καὶ ἐνθυμοῦνται οἱ κάτοικοι ὅτι ἄλλοτέ ποτε ἔμπειροὶ τινες χωρικοὶ κατώρθωνον νὰ κερδαίνωσι χρυσὸν ἐκ τῆς ἰλύος διὰ πλύσεως (πρβλ. Casson ἔ. ἄ. σ. 60 ἔξ. Kazarow, *Beitr. z. Kulturgesch. der Thraker* 57 ἔξ. Α. Βαρβαρέσσου «ὁ χρυσὸς τῆς Ἑλλάδος» ἐν *Τεχν. Χρονικ.* 1933, ἀριθ. 47-48 σελ. 1202 ἔξ.).

Ἐλίμεια (Τσοτύλιον)

Ἐγκαταστήσας ἐν Φλωρίνῃ τὸν ἀφικόμενον ἐκεῖ Μπακαλάκην ἀπῆλθον διὰ Καστορίας εἰς Τσοτύλιον, ἵνα ἐρευνήσω πάλιν τὴν πέριξ χώραν.

Ἐνταῦθα ἔτυχον ἐπίσης ἐξαιρέτου ὑποστηρίξεως ὑπὸ πάντων τῶν πολιτῶν, μάλιστα δὲ ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς κοινότητος κ. Ν. Γιαννούση ἱατροῦ καὶ τοῦ Γυμνασιάρχου κ. Γ. Ἐμμανουήλ, τῇ συμβουλῇ καὶ προτροπῇ τῶν ὁποίων ὡς καὶ τοῦ ἐφόρου κ. Κοτζιά ἡ κοινότης καὶ ἄλλας μὲν δαπάνας ἐπροθυμοποιήθη νὰ ἀναλάβῃ, ἐψήφισε δὲ καὶ ἱκανὸν κονδύλιον πρὸς θεμελίωσιν μουσείου, τὸ ὁποῖον φιλοδοξεῖ νὰ ἀναδείξῃ ὄχι μόνον ὡς ἀρχαιολογικόν, ἀλλὰ καὶ ὡς λαογραφικόν. Πρὸς πάντας ἐκφράζω δημοσίᾳ τὴν εὐγνωμοσύνην μου, ὡς καὶ πρὸς τὸν ἐν ταῖς ἐργασίαις παραστάτην μου διδάσκαλον κ. Κ. Τσιούμην. Αἱ ἐργασίαι μου ἐνταῦθα ἐγένοντο εἰς διαφόρους θέσεις :

Σιανίστι

Τάφος 1. Εἰς τὴν ἐγγὺς τοῦ Τσοτυλίου θέσιν Σιανίστι εὑρον ἐπιπόλαιον τάφον ἀνδρός, οὗ ἡ κεφαλὴ ΝΑ. Καταρρυσίσης τῆς κλιτύος ἔλειπον τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος. Παρὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τῆς κεφαλῆς δύο λόγχοι σιδηραῖ ὡς φέρουσιν οἱ πολεμισταὶ Μακεδόνες ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ 6^{ου} καὶ τοῦ 5^{ου} αἰ. π. Χρ. Παρὰ τὴν κεφαλὴν τὸ ἥμισυ χρυσοῦ διαδήματος. Περαιτέρω ἀτάκτως τεμάχια μαχαίρας σιδηρᾶς, ἧς ἡ λεπίς εἶχε παχειὰν τὴν ῥάχιν. Ἡ λαβὴ σφῆζει κνώδακας καὶ ἄλλα ἐλάσματα προσηλωμένα δι' ἧλον καὶ ἐνισχύοντα τὴν ξυλίνην ποτὲ κόπην.

Τάφος 2. Ἡ κεφαλὴ πρὸς Ν, παρ' αὐτὴν δὲ περόνη χαλκῆ στρογγυλο-κεφαλος. Δύο ἀγγεῖα παρὰ τοὺς πόδας. Μικρὸς ὁ σκελετός, ἐν τῷ χώματι.

Τάφος 3. Πλησίον τοῦ τάφου, ἐν ᾧ εὐρέθη προπέρουσι ὁ χαλκοῦς ἀμφορεὺς ὁ ἔχων δελφίνας ὡς ξλαβάς, (ΠΑΕ 1933, 68) εὑρον καύτραν ἀρχομένην ὑψηλὰ καὶ καταλήγουσαν εἰς τάφον βαθὺν ἔσκαμμένον ἐν τῷ μαλακῷ βράχῳ πλήρη δὲ ἀνθρώπων τέφρας καὶ ὀστέων κεκαυμένων. Ἐβαινεν ἀπὸ ΒΑ πρὸς ΝΔ. Ἐσκάφη ἐν τῷ βράχῳ 0.25 (ὑψηλότερον εἶνε χώματα). Ἐντὸς ἐν νόμισμα ἑλληνικὸν τελείως ἐφθαρμένον, ἀλλ' ἀναγόμενον κατὰ τὸν Κωνσταντόπουλον εἰς τὸν 3^{ον} αἰ. π. Χρ. Κατὰ τὸ ΝΔ μέρος τοῦ τάφου δύο ἀγγεῖα. Ὁ πυθμὴν τοῦ τάφου ἐπίπεδος ὡς καὶ τὰ χεῖλη αὐτοῦ, ἅτινα ἔχουσι πλάτος δεξ. καὶ ἀρ. 0.40, ΒΑ 0.50 καὶ ΝΔ 0.25. Αἱ πλευραὶ τοῦ τάφου καὶ τῆς καύτρας μέχρις ὕψ. 0.60 ἀπὸ τοῦ πυθμένος εἶνε ἐσκληρυσμένοι ὑπὸ τοῦ πυρός. Τὰ ὑψηλότερα χώματα 30 - 40 ἐκ. μ. εἶνε ἄκαυτα καὶ προέρχονται ἐκ προσχώσεων εἰς τὸ ἐπικλινὲς ἔδαφος.

Τάφος 4. Ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ὁ ταφ. 1 ἀγρῷ ἐπὶ κορυφῆς λόφου.—Πλησίον νοτιώτερον εὐρέθησαν δεξιὰ τῆς σχεδὸν ἐπὶ κορυφῆς ὁδοῦ *ἑρείπια οἰκίας*, ὅπται πλίνθοι, ὄστρακα ἀγγείων, ἀγνῦθες· μία ἔχει τὸ γράμμα Ν ἐπὶ νωποῦ τοῦ πηλοῦ γεγραμμένον δι' ὀξέος ὀργάνου καὶ ἔχον τὰ ἄκρα τῶν ἐκατέρωθεν σκελῶν ἀποκλίνοντα καμπύλως, ὡς τὰ καλλιγραφικὰ κεφαλαῖα τῆς σήμερον, ὥστε ἡ οἰκία εἶνε ὄχι παλαιότερα τοῦ 4^{ου} αἰ., μᾶλλον δὲ νεωτέρα—

Ὁ τάφος 4 ἐπιπόλαιος ὢν ἀνήκει πιθανῶς (ὡς καὶ ὁ 1) εἰς τὸ α' ἥμισυ τοῦ 5^{ου} αἰ. Ὁ νεκρὸς ἐν τοῖς χώμασιν. Ἡ κεφαλὴ πρὸς Δ. Ὁ τάφος περιεῖχε μίαν συντετριμμένην στεγγίδα σιδηρᾶν καὶ μίαν ἀρύταιναν χαλκῆν, ἀγγεῖα δὲ 1) ἐν ὑάλινον ληκύθιον δίωτον *millefiori*, 2-3) δύο «ἀλατοθήκας» μελαμβαφεῖς (πρβλ. Ἀρχ. Δελτ. 1917, 22ο 1927 - 8, 78), ὧν ἡ ἑτέρα μείζων, 4) οἰνοεῖ «τορευτὸν» μόνωτον μέλαν, 5) ληκύθιον μόνωτον με ἀνάπλαστον γοργόνειον καὶ ἐλικοειδὲς πρόσφυμα μετὰ πλαστοῦ ῥόδακος ἐπὶ τῆς ῥάχους ἢ τῆς κοιλίας καὶ γραπτὰ κοσμήματα διὰ στιλπνοῦ βερνικίου ἐπὶ ἐρυθροῦ τοῦ ἐδάφους, ὡς φαίνεται τὸ ἀγγεῖον ἀκαθάριστον ὄν, 6) χονδροειδῆ Schna-

belkanne πηλίνην, πιθανώτατα ἐγγώριον ἔργον ὅμοιον τὸ σχῆμα πρὸς ἕτερον χαλκοῦν, φέρον κατὰ τὴν ἄνω σύμφυσιν τῆς λαβῆς κεφαλὴν γυναικὸς ἀνήκουσαν τεχνικῶς εἰς τὸ α' ἡμισυ τοῦ 5^{ου} αἰ. π. Χ. 7) πῆλινον ἀσκοειδὲς με ἐκτυπον πρόσωπον ἐπάνω, 8) τὴν ἐν ἀριθ. 6 χαλκῆν ῥαμφόστομον οἰνοχόην, 9) τηγάνιον χαλκοῦν μετὰ λαβῆς ἀποληγούσης εἰς κεφαλὴν πτηνοῦ (εὐρέθη παρὰ τοὺς πόδας τοῦ νεκροῦ), 10) ληκύθιον χαλκοῦν ῥαβδωτὸν στιλπνόν.

Τάφος 5. Ἐν τῷ αὐτῷ ἀγρῷ κεινημένος ἐν μέρει. Ἡ κεφαλὴ πρὸς Α, ἀλλ' ἐσφῆξετο μικρὸν μόνον μέρος τὸ κατὰ τὰς σιαγόνας, ἔνθα λεπτότατον καὶ λίαν μικρὸν ἐλασμάτιον χρυσοῦν. Τὰ ὀστέα ἐν μεγάλῃ ἀταξίᾳ καὶ ὄχι πολλά. Ὅστρακα συνελέχθησαν κανθάρου μικροῦ καὶ ἄλλου τινός «μακεδονικοῦ», καὶ χονδρὸν ῥαμφόστομον ὡς τὸ τοῦ τάφου 4. Προσέτι εὐρέθη καὶ σπεῖρα καὶ δακτύλιος χαλκᾶ. Ὅλα ἄνω κάτω. Εἶχα τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ τάφος ἐκινήθη ἢ ὅτι ἴσως δύο ταφαὶ ἐγένοντο ἐνταῦθα καὶ ὅτι ἡ δευτέρα, ἦν ὀρίζει νόμισμα χαλκοῦν, ἔβλαψε τὴν πρώτην, βλαβεῖσα καὶ αὐτὴ ἔπειτὰ ποτε ὑπὸ τοῦ ἀρότρου πιθανῶς. Τὸ νόμισμα εἶνε τοῦ Φιλίππου τοῦ πέμπτου (220-178 π. Χ.) δεικνύον κεφαλὴν με κράνος περωτὸν πρὸς δεξιᾶ, ὀπισθεν δὲ ἐν στεφάνῳ δρυὸς Φ καὶ ῥόπαλον (;). Ἡ γνώμη περὶ δύο ταφῶν θὰ σταθῇ ἢ θὰ πέσῃ, ὅταν συγκολληθῶσι τὰ ἀγγεῖα καὶ δυνηθῶμεν νὰ κρίνωμεν κατ' αὐτά.

Τάφος 6 πρὸς Β τοῦ 5 κατὰ τὴν κλιτῶν τοῦ ἀγροῦ. Διεύθυνσις ΑΔ Ἦτο ἑλλιπῆς καταρρυέντων τῶν χωμάτων. Εὐρέθη ἐν αὐτῷ πηλίνῃ ῥαμφόστομος οἰνοχόη με ἀποκεκολλημένην τὴν διφυῆ λαβήν. Τὸ χεῖλος ἑλλιπές. Προσέτι εὐρέθη ἡμισυ χαλκοῦν «ἀμφιπέλεκκον» ἢ ξυράφιον καὶ συρμάτινος δακτύλιος χαλκοῦς.

Τάφος 7. Διεύθυνσις ἀπὸ ΝΑ πρὸς ΒΔ, ἔνθα ἡ κεφαλὴ, Κτέρισμα ψέλιον χαλκοῦν ἐλασμάτινον εἰς δύο τετρασμένον.

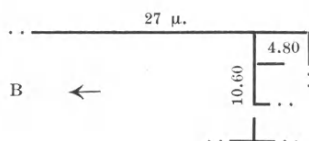
Τάφος 8. Ὅμοία διεύθυνσις. Φανερὰ βεβλαμμένη ἡ κοιλία διώτου ὑδρίας ἐπρόδωκε τὸν τάφον, ἐν ᾧ εὕρομεν προσέτι «ἀλατοθήκην» μεθ' ὕδαρουῦς βαφῆς (ταῦτα παρὰ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα), καὶ μεγαρικὸν ἐκτυπον σκύφον (δεξιὰ τῆς κοιλίας).

Πλὴν τῶν τάφων τούτων κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν Σιανίστι ἐπιστώθησαν καὶ ἄλλοι τάφοι κατεστραμμένοι, ἐξ ὧν συνελέχθησαν σποράδην ἐν τοῖς ἀγροῖς: α) μικρὸν ἐλικτὸν ψέλιον, β) πίθος, γ) κάλυμμα ἀγγεῖου ἀποκεκολλημένον καὶ φέρον ἐν ἐκτύπῳ ῥόδακι γοργόνειον, δ) μαρμαρίνη ἢ λιθίνη μίμησις σκαραβαίου καὶ τεμάχια ὀπτοῦ πηλοῦ φέροντος κοιλότητος, ἃς κατεῖχον πρότερον ξύλινοι κλάδοι ἢ κάλαμοι ἐκλιπόντες, ε) σιδηρᾶ αἰχμὴ δόρατος, στ) μικρὸν κοτύλιον «τορευτὸν» ἄωτον θραυσθὲν κατὰ τὴν εὕρεσιν. Ὅπισθεν τοῦ λόφου τῶν τάφων πρὸς Α ἡ γεωργουμένη κλιτῶς εἶνε πλήρης

θραυσμάτων ἀγγείων, ἐν οἷς γεωμετρικά, with bone handles (πρβλ. Annual of the B. Sc. 1926-7, σ. 179 ἔξ. Proceedings of the first internat. congress of prehist. and protohist. sciences 1932, σ. 187), ὀπτοῦ πηλοῦ τεμάχια ὡς τὰ προερχόμενα ἐκ κλιβάνων ἢ πιθανῶς φραγμῶν ἢ παλαιῶν καλυβῶν, ἀγνῦθες, «μακεδονικά» ὄστρακα καὶ παντοῖα ἄλλα καὶ πόρπη χαλκῆ μὲ διατμήτους ὄγκους, ἄνευ βελόνης.

Μικρὰ κώμη.

Πρὸς Δ τῆς κορυφογραμμῆς καὶ τῆς κλιτύος τῶν τάφων εἰς τὸ βάθος τῆς μικρᾶς κοιλάδος (2 λεπτῶν ἀπόστασις παρὰ τὸ βαθὺ ρεῦμα καὶ ὑπὲρ τὴν αὐτόθι πηγὴν Κρυονέρι εἶνε τὸ ἀρχαῖον πόλισμα (εἰκ. 3), ἔνθα κατῴκει ποτὲ τὸ γένος τὸ δεσπόζον τῶν πέριξ ἀγρῶν (πρβλ. ΑΕ 1932, 105). Διὰ τὰ νὰ ἔχῃ ἀσφάλειαν τὸ συγκρότημα προσέλαβε τεχνητὴν τάφρον πρὸς Α. ἧτις, ἂν καὶ ἠνοίχθη εἰς τὴν ἀνηφορικὴν πλευρὰν τῆς κλιτύος καὶ ἂν καὶ ἀπὸ αἰῶνων καταρρέουσιν εἰς αὐτὴν χόματα, δὲν κατωρθώθη ὅμως ἀκόμη νὰ πληρωθῇ τελείως. Πρὸς πάσας ὅμως τὰς πλευρὰς τὸ πόλισμα εἶχε συνεχεῖς τοὺς τοίχους του ὡς τοίχους μοναστηρίου σημερινοῦ, μετρίου μάλιστα μεγέθους. Πρόκειται περὶ κώμης μακεδονικῆς, ἐν ἣ κατῴκει μόνις ἓν γένος. Ὁ τρόπος οὗτος γίνεται ἡμῖν ὁσημέραι σαφέστερος, διότι εὐρίσκομεν αὐτὸν σφζόμενον καὶ σήμερον ὑπὸ τινα μορφήν. Οὕτω π. χ. θεώμενος μακρόθεν τὸ μικρὸν χωρίον Βουδουρίνα ἐξεπλάγην βλέπων ἐν αὐτῷ μεγάλα καὶ σύνθετα οἰκοδομικὰ συγκροτήματα ἀσυνήθη καὶ ἀσυμβίβαστα πρὸς τὴν σμικρότητα τοῦ χωρίου· ἔμαθον δέ, ὅτι εἰς πολλὰ χωρία οἱ οἰκογενεῖαι δὲν ἀποχωρίζονται ἀπὸ τῶν νυμφευομένων τέκνων, ἀλλὰ προσκίττουσιν εἰς τὰς οἰκίας των ἄλλας, ὥστε ὅλον τὸ γένος κατοικεῖ ἐντὸς ἑνὸς οἴκου συνθέτου ἐκ πλειόνων κατὰ διαφόρους χρόνους κτισθέντων ἀξιολόγων μερῶν. Τὸ ἔθιμον τοῦτο τῆς παραλιακονίου χώρας ἐνταῦθα καθὼς καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ ῥοπὴ τῶν ἀνθρώπων σήμερον πρὸς τὴν κτιστικὴν καὶ τὰς συναφεῖς ἀσχολίας (ξυλουργικὴ, ἐργολαβία οἰκοδομῶν, ἀρχιτεκτονικὴ) κατάγονται ἐκ παμπалаίων χρόνων (ὄρα καὶ κατωτ.). Ἐπειδὴ τῶρα ἦτοι εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους οἱ ἀνθρώποι δὲν ἐξαρτῶνται ἐκ μόνης τῆς γεωργίας, διὰ τοῦτο δὲν κτίζουν τὰς «συνοικίας» ταύτας χωριστὰ εἰς ἰδίαν κώμην παρὰ τοὺς ἀγρούς των εἰς τοὺς λόφους ἢ τὰς κοιλάδας τῆς πολυπτύχου χώρας, ἀλλὰ πλησίον ἀλλήλων, ὥστε νὰ ἀποτελῶνται κῶμαι ὡς ἡ τῆς Βουδουρίνας ἦτοι εὐρύτεραι τῶν παλαιῶν, ὧν μία εἶνε ἡ τοῦ Σιανιστιοῦ. Ἀκριβῆς ἔρευνα θὰ δείξῃ, ὅτι καὶ αἱ μεζόνες κῶμαι, αἱ «πόλεις» τοῦ Φιλίππου, ἦσαν σύνθετοι ἐκ τοιούτων

Εἰκ. 3. Μέρος τοῦ πολίσματος κατὰ τὴν θέσιν Σιανίσι τοῦ Τσοτυλίου τῆς Δ. Μακεδονίας.

συνοικιῶν ὡς νῦν ἡ Βουδουρίνα. Ἡ κόμη τοῦ Σανιστιοῦ εἶνε ὁ ἀπλοῦς τύπος τῶν πόλεων τοῦ Φιλίππου, περὶ ὧν κατωτέρω ἔσται ὁ λόγος. Ἄλλ' ἐν γένει ἡ κατὰ κόμας, ἐγκατάστασις διετηρήθη ἔκπαλαι κυρίως εἰς τὴν μεταξὺ Ἀλιάκμονος καὶ Βοΐου χώραν καὶ διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι, διψῶντες παιδείαν καὶ μὴ δυνάμενοι εἰς τὰ μικρὰ χωρία νὰ ἔχωσιν ἀνώτερα σχολεῖα, εἶχαν συμπήξει ἤδη ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀδελφότητα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἣτις ἴδρυσεν τὸ καὶ νῦν ἀκμάζον Γυμνάσιον μετ' οἰκοτροφείου, χρήσιμα ἀμφοτέρω εἰς ὅλην τὴν περιχώρον καὶ εὐρύτερον εἰς τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ κόμαι ἦσαν μικραὶ καὶ ἐπομένως ἀσήμαντοι καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐσώθησαν τὰ ὀνόματά των, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζωμεν νῦν τοπωνύμια τῶν παλαιῶν χρόνων. Ἀνάλογα πρὸς τὴν μικρότητα τῶν κωμῶν εἶνε τὰ νεκροταφεία. Ἄφ' οὗ ἀνασκάφη τις τάφους τινάς, πρέπει νὰ μὴ ἐλπίζη, ὅτι θὰ εὔρη πολλῶ πλείονας.

Ἡ κόμη τοῦ Σανιστιοῦ ἔζησε μέχρι τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, ἐπειδὴ εὐρέθη μικρὸν χαλκοῦν νόμισμα τοῦ Ἀρκαδίου (Sabatier ἀρ. 47).

Μικρὰ ἀνασκαφὴ εἰς τὸ ἔξαρμα τὸ σχηματιζόμενον ὑπὸ τῶν γεωργουμένων ἔρειπιῶν τῆς κόμης ἀπεκάλυψε συνεχῆ τὸν ΒΑ τοῖχον αὐτῆς (εἰκ. 3) τὸν πρὸς τὸ ἄναντες καὶ πρὸς τὴν τεχνητὴν τάφρον ἐπὶ μῆκος 27 μ. (παντὸς τοίχου πᾶχ. 0.75). Πρὸς ΝΔ εἶνε δωμάτιον (4.80 × 2.00 μ. ἄνευ τοῦ πάχους τῶν τοίχων) καὶ ἕτερον παράλληλον αὐτοῦ, μεθ' ὃ (εἰς ἀπόστασιν 6.30 ἀπὸ τοῦ μακροῦ τοίχου εἶνε διακριτὴ θύρα ἐτέρου δωματίου τερματιζομένου εἰς ἀπόστασιν 10.60 ἀπὸ τοῦ μακροῦ τοίχου. Τὸ πρῶτον δωμάτιον, ἐφ' ὅσον ἀνεσκάφη, ἦτο ἐπιχειρισμένον διὰ στρώματος ἀσβέστου πᾶχ. μέχρι 0.07, ἐφ' οὗ ἦτο λεπτότατον ἐπίστρωμα κεραμοκονιάματος ἐρυθροποῦ λείου. Τὸ γειτνιαζόν δωμάτιον δὲν ἔφερε τοιοῦτον ἐπίχρισμα. Ἀμφοτέρω ὅμως ἦσαν ἐστεγασμένα διὰ κεράμων στρωτήρων μεγάλων ἑλληνικοῦ τύπου καὶ δι' ἡμικυλινδρικών καλυπτῆρων. Ἐντὸς τοῦ πρώτου εὔρομεν τὸ ἡμισυ σιδηρᾶς ψαλίδος καὶ ἀμφιβληστροειδὲς πιόσχημον (Π) σιδηροῦν μέρος κλείθρου ἐκ θύρας τινὸς πιθανῶς. Μεταξὺ τῶν ἔρειπιῶν εὐρέθησαν καὶ ὀπταὶ πλίνθοι στεναὶ ὡς ἐν Φλωρίνῃ (ἄρα ΑΕ 1932, σελ. 72 εἰκ. 33,4).

Ἐπειδὴ οἱ δύο ἐκεῖνοι μικροὶ ἐστεγασμένοι χώροι ἦσαν κλειστὰ δωμάτια, συναγεται πιθανῶς, ὅτι ὁ χώρος 10.60 ἦτο αὐλή, ἀφ' οὗ μάλιστα ἐν αὐτῷ οὐδεὶς κέραμος μακρὰν τῶν τοίχων εὐρέθη. Ἐπὶ τοῦ χώρου τῶν ἔρειπιῶν τούτων πρὸς τὴν ΝΔ πλευρὰν εὔρον πέρυσι τοῖχον ἀσβεστόκτιστον καὶ ψηφιδωτὸν δάπεδον καὶ λείψανα κλιβάνου [;] (ΠΑΕ 1933, 67). Ἀλλὰ πέρυσιν δὲν εἶχον ἀντιληφθῆ τὸν ὅλον ἔρειπιῶνα καὶ τὴν σημασίαν του.

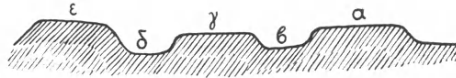
Εἰς τὸν ἔρειπιῶνα τοῦτον εὐρέθη ὑπὸ τινος μικρὸν τεμάχιον μαρμάρου λίαν ἀποτετριμμένου φέροντος ἴχνη γραμμάτων ὄχι παλαιότερων τοῦ 4^{ου} αἰ. Ἀπετέθη τοῦτο εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον τοῦ Τσοτυλίου.

Χωρίον Βουδουρίνα (νῦν Νέα Σπάρτη).

Περὶ τοῦ χωρίου τούτου γράφω τινὰ ἀνωτέρω, ἔγραψα δὲ καὶ πέρυσι (ΠΑΕ 1933, 69). Ἐφέτος ἠρευνήσαμεν λοφίσκον τινὰ ΝΑ πλησίον τῆς Βουδουρίνας, ἔφ' οὗ εὗρομεν τάφους.

Τάφος 9. Διεύθυνσις ΑΔ. Τὸ κρανίον πρὸς Α. Μήκος τοῦ τάφου 0.75. Ἄνευ κτερισμάτων. Μόνον τὸ κρανίον τοῦ τεθαμμένου παιδίου ἐσφύζετο. Ὁ τάφος ἦτο δι' ὀρθίων πλακῶν πεποιημένος, δύο εἰς ἑκατέραν πλευρὰν καὶ ἀνὰ μίαν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας.

Τάφος 10. Ἦτο τάφος ἀνδρὸς τεχνίτου. Τὸ περιθώριόν του ἦτο ἐρυθρόν. Ἐν αὐτῷ εὗρέθησαν δύο ἀγγεῖα «ἀλατοθῆκαι» πήλινα, ἐν ὑάλινον, εἷς πρίων, μία σμίλη πλατεῖα μετὰ κρίκου κατὰ τὴν λαβὴν, περισφιγγόντος ποτε τὴν ἐπενδύουσαν τὴν λαβὴν ξυλίνην κώπην, ἠφανισμένην νῦν, ἑτέρα σμίλη καὶ ἕτερος κρίκος χωριστὰ εὗρεθεῖς ἀλλὰ πιθανῶς συναπτέος τῇ σμίλει, στάθμη πηλίνη διάτρητος καὶ ἕξ ἦλοι, μεγάλοι τινὲς καὶ λυγισμένοι, τοὺς ὁποίους θὰ ἤθελα νὰ ἀποδώσω εἰς ξυλίνην λάρνακα, ἀλλὰ μοι φαίνονται ὀλίγοι. Ἄν δὲ τὰ μέρη τῆς λάρνακος συνεδέοντο δι' ὀδόντων ὀργανικῶς πρὸς ἄλληλα, τότε ἔπρεπε νομίζω νὰ λείπουν ἐντελῶς οἱ ἦλοι, διότι εὗρίσκω ἀπίθανον τὴν μικτὴν συνάρθρωσιν τοῦ σαρκοφάγου (πρβλ. ΑΕ 1910, 1994 ἑξ.).

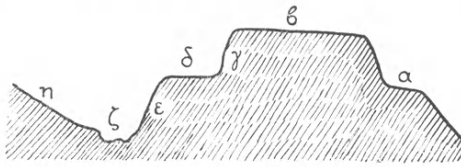
Εἰκ. 4. Τομὴ σχηματικὴ κατὰ μῆκος τῆς τριπλῆς «πόλεως» τοῦ Μπουφαριοῦ (ἀπὸ Β πρὸς Ν).

Ἐπειδὴ εἰς τὸν αὐτὸν λόφον εὗρομεν ἕτερον τάφον τεχνίτου τὸν ὑπ' ἀριθ. 16 (ἄρα κατωτ.), ἕτερον δὲ κατεστραμμένον δηλοῖ τεμάχιον πρίονος εὗρεθὲν μόνον ἐπιπολαίως καὶ ἕτερος εὗρέθη τυχαίως ἐν Σιανίστι ὑπὸ χωρικῶν περιέχων σμίλην, σκέπαρον καὶ διπλὴν σκαπάνην (κασμᾶν), προκύπτει αὐτόματος ἡ ἕξις παρατήρησις τοῦ γινώσκοντος τὸν τόπον καὶ τοὺς ἀνθρώπους παρατηρητοῦ :

Σήμερον καὶ πρόην, ὅσον ἐνθυμοῦνται οἱ ἄνθρωποι, οἱ κάτοικοι τῆς πέρας τοῦ Ἀλιάκμονος ἐπαρχίας Βοῖου ἐπαγγέλλονται τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κτίστου καὶ τὸ συναφὲς τοῦ ξυλουργοῦ. Ἐπειδὴ 4 τάφοι τοιούτων τεχνιτῶν μεταξὺ 20 περίπου ἀνασκαφέντων εἶνε ἰσχυρὰ μοῖρα, συνάγομεν, ὅτι καὶ οἱ παλαιοὶ κάτοικοι ἠσχολοῦντο ὁμοίως εἰς τὰ αὐτὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἀγόμεθα εἰς τὸ προφανὲς πόρισμα, ὅτι αἱ ἐπαγγελματικαὶ ἀσχολίαι τῶν σημερινῶν κατοίκων εἶνε πατροπαράδοτοι ἐκ παλαιῶν χρόνων. Τὸ πόρισμα τοῦτο δεικνύει τὴν συντηρητικότητα τοῦ ὀρεινοῦ τούτου λαοῦ μαρτυρουμένην καὶ ἐκ τῆς ἄλλης παρατηρήσεως περὶ τῆς κατὰ κόμας οἰκίσεως ἑκπλαί. Ἡ συντηρητικότης αὕτη, ἕξ ἧς δὲν ἀπεμακρύνθη ὁ λαὸς οὗτος οὐδέποτε, οὔτε ἐν

εὐτυχίαις οὔτε ἐν δυστυχίαις, προσδίδει εἰς πάσας τὰς παραδόσεις αὐτοῦ ἐξαίρετον σημασίαν καὶ διὰ τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ μελετηθῶσι συντόμως καὶ τὰ γλωσσικὰ καὶ τὰ λαογραφικὰ μνημεῖά του.

Τάφος 11. Διεύθυνσις ΑΔ. Ἡ κεφαλὴ πρὸς Δ καὶ ὡς κεφαλᾶρι τοῦ τάφου λίθος. Δὲν ὑπάρχουν ἄλλα ὁστᾶ πλὴν τῆς κεφαλῆς. Πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἔπρεπε νὰ κείνται οἱ πόδες, ἀλλ' ὑψηλὰ εὐρέθησαν δύο ἄγγεῖα, ὧν τὸ ἕτερον στρογγυλοπύθμενον καὶ μὲ λαβὰς ὑπερεχούσας. Ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς ἄλλον τάφον, οὗτινος εὐρέθησαν τὰ ὁστᾶ εἰς τὸ ὕψος τῆς θέσεως τῶν ἄγγείων.

Εἰκ. 5. Σχηματικὴ τομὴ ἀπὸ Α πρὸς Δ τοῦ νοτιοῦ μέρους τῆς «πόλεως» τοῦ Μπουφαριοῦ.

Τάφος 12. Κεκαυμένος. Μέρος αὐτοῦ εἶχε καταστραφῆ. Ἐντὸς εὐρέθη εὐρυγᾶστερον ληκύθιον μόνωτον, ἐν σιδηροῦν μαχαίριον καὶ ἐν ἐφθαρμένον χαλκοῦν νόμισμα (διαμ. 15) ὡς ῥωμωμαϊκῶν αυτοκρατορικῶν χρόνων. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως κεφαλὴ κρανοφόρος πρὸς δεξιᾶ. Ἡ ἑτέρα τελείως ἐφθαρμένη.

Τάφος 13. Κεκαυμένος ἐπὶ τόπον. Μῆκος καύστρας 1.50 περίπου, πλ. 0.80. Ἐντὸς οἰνοχόη στενόλαιμος μόνωτος στρογγυλοπύθμενος.

Τάφος 14. Κεκαυμένος, ἐπιμήκης ΑΔ. Ἐντὸς λύχνος ἔλλιπης, οἰνοχόη μικρὰ τεθραυσμένη, πινάκιον ἔρυθρὸν μικρὸν ὁμοίως τεθραυσμένον, ἄλλα πολλὰ θραύσματα ἄγγείων, ἐν οἷς καὶ ὑάλινα. Ἐν νόμισμα τῆς Ἡλείου δεικνύει κεφαλὴν Διὸς δαφνοστεφῆ πρὸς ἀρ. - ὄπ. [] Μονογράφημα, Περρωτὸς κερανοῦς· τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ δρυός· (BMC Thessaly to Aetolia Pl. XVII, 3 (3^{ον} αἰ. π. Χρ.)).

Τάφος 15. Ἄκαυστος. Ἡ κεφαλὴ πρὸς Δ. Δύο ἀργυρᾶ ἐνώτια κρικοειδῆ μὲ μικρὸν πρόσφυμα κάτω καὶ δύο ψηφίδες ἠλέκτρον.

Τάφος 16. Κεκαυμένος, ἐπιμήκης· διεύθυνσις ΑΔ. Ἐντὸς εὐρέθη 1) τρύπανον σιδηροῦν μετὰ δύο αἰχμῶν, διαφόρων διαστάσεων, κατὰ τὰ ἄκρα (ματουκάπι κοινῶς λεγόμενον), 2) «σκαρπέλλο» σιδηροῦν μὲ κεκαμμένην κόψιν καὶ κρίκον εἰς τὴν λαβὴν, δι' οὗ συνεσφίγγετο ἡ ἀφανισθεῖσα νῦν ξυλίνη κώπη, 3) πλατεῖα σμίλη καὶ 4) τεθραυσμένον ἄγγεῖον μὲ ἔντυπα κοσμήματα. Προφανῶς εἶνε τάφος τεχνίτου περὶ οὗ ὄρα ἀνωτέρω.

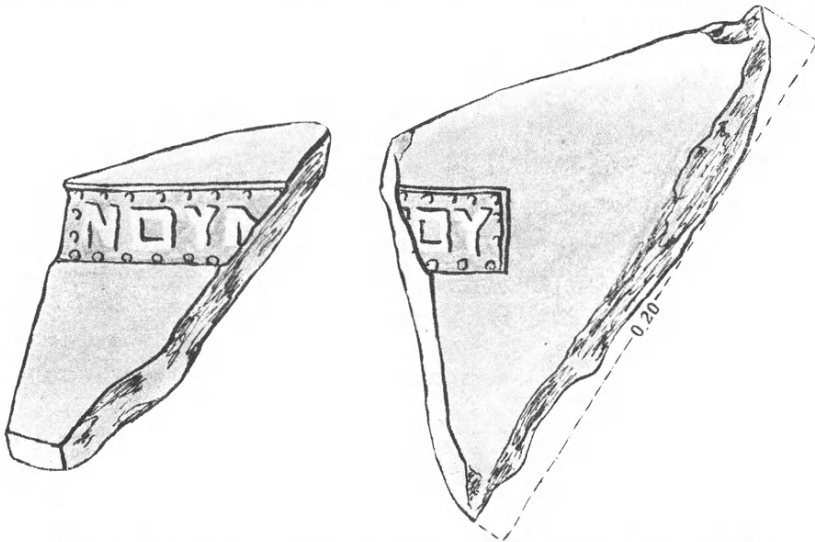
Χωρίον Λουκόμι.

Τὸ χωρίον Λουκόμι κεῖται ΒΔ τοῦ Τσοτύλιου εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὄρας. Ἐπὶ κορυφῆς αὐτοῦ εἶνε ὁ Ἅγ. Ἀθανάσιος καὶ τὸ νεκροταφεῖον. Πρὸς ΒΔ ἔξω τοῦ νεκροταφείου ἀμέσως λείψανα συνοικισμοῦ. Αὐτόθι δ' ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς Τσοτύλιον μικραὶ καύστραι (0.80 διαμ. περίπου) ἄνευ ὁστῶν ἢ

ἐλαχίστων. Εὑρηνται καὶ ἄκαυστα ὄσα ἄλλα πάντα συντρίμματα. Λαβαὶ ἀρχαϊκῶν ἢ προϊστορικῶν ἀγγείων. Εἷς «τάφος» ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῆς κοιλίας μεγάλου πίθου περιέχοντος ῥητίνην, ἐξ ἧς φυλάττομεν ἐν Τσοτυλίῳ δείγμα.

Ὑπόκειται τοῦ χωρίου κοιλάς, ἐν ἣ ὑπάρχει κρήνη. Ἐπὶ τῆς ἀτραποῦ, ἣτις ἄγει ἐκ τῆς κρήνης εὐθὺς πρὸς τὴν μεταξὺ Τσοτυλίου καὶ Νεαπόλεως ἀμαξιτόν, εὐρέθησαν τρεῖς τάφοι ἐν τῷ τόπῳ, ὅστις ἔχει τὰ πρῶτα πρὸς τὸν ἀνήφορον νεροφαγώματα.

Τάφος 17. Διεύθυνσις ΑΔ. Ἡ κεφαλὴ πρὸς Δ. Ἐντὸς εὐρέθησαν μέγα

Εἰκ. 6. Δύο τεμάχια κεράμων φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΜΟΥ[ΜΗΝ]ΙΟΥ ἐκ Μπουφαρίου τοῦ Τσοτυλίου

πινάκιον συντετριμμένον, εὐρύστομον δίωτον, ἕτερα δύο τεθραυσμένα ἐρυθρομέλανος πηλοῦ καὶ χαλκοῦν κοχλιάριον. Χαλκῆ κακκάβη μετὰ σιδηρᾶς λαβῆς καὶ τριποδικοῦ ἀποκεκολλημένου πυθμένος. Μετὰ τῶν ὄσταριῶν τῶν ποδῶν εὐρέθησαν περὶ τοὺς 30 μικροὶ ἦλοι προερχόμενοι προφανῶς ἐκ τῶν ὑποδημάτων. Καὶ δὲν γνωρίζω μὲν ἐλληνικῶν χρόνων ὑποδήματα μεθ' ἧλων ὑποκάτω, ἀλλ' ἂν τὰ ἀγγεῖα δὲν ἀνάγονται εἰς χρόνους προορωμαϊκοὺς (ὅπερ θὰ φανῆ μετὰ τὴν πλύσιν καὶ συγκόλλησιν), τότε δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ἐπίδρασιν τῆς ῥωμαϊκῆς caliga ἐξ ἧς ἐσχηματίσαμεν καὶ ἡμεῖς ῥῆμα τὸ καλιγώνω = καρφώνω, καθηλώνω τὰ πέταλα τῶν ἵππων καὶ ἐπίθετα ὡς τὸ Καλιγᾶς. Τὰ ἀνωτέρω κτερίσματα εὐρέθησαν παρὰ τοὺς πόδας ὅλα μαζί. Ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴν κεφαλὴν ὑψηλὰ εὐρέθη μέγα ἀγγεῖον ἐρυθροῦ πηλοῦ καὶ ἄλλα μαζί οὕτως ὑψηλὰ, ὥστε νὰ εἰκάζηται, ὅτι ὁ νεκρὸς εἶχε κατατεθῆ εἰς τὸν

τάφον ἐντὸς ξυλίνης λάρνακος, ἔξω δὲ αὐτῆς εἶχον τεθῆ τὰ ἀγγεῖα καὶ οὕτως εἶχον στερεωθῆ ἐν τοῖς χώμασιν, ὡς εὐρέθησαν. Διὰ τοῦτο τὸ κρανίον εὐρέθη πεπτωκὸς ἐπὶ τοῦ στέρνου· ἡ πτώσις ἐγένετο μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν σαρκῶν ἐντὸς τῆς κενῆς λάρνακος ἀντεχούσης τότε ἀκόμη, ἦτοι μήπω σεσηπυίας.

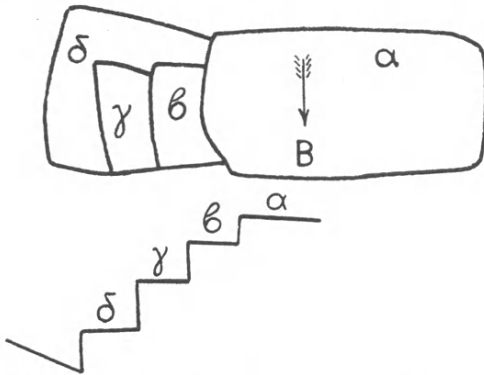
Τάφος 18. Διεύθυνσις Α Δ. Ἡ κεφαλὴ πρὸς Δ. Εὐρέθησαν ἐντὸς μόνον χαλκᾶ θρύψαλα.

Τάφος 19. Ἐλάχιστα ὀστᾶ ἀντεῖχον. Κτέρισμα οἰνοχόη στρογγυλόστομος.

Μπουφάρι.

Περὶ τῆς θέσεως ταύτης καὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἔγγραφά τινα ἐν τοῖς ΠΑΕ 1933 σ. 67.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1934 μετέβην πάλιν ἐκεῖ καὶ ἐπεχείρησα σκαφικὴν ἔρευναν. Τὰ ἐρείπια ἐκτείνονται ἐπὶ τῆς τελευταίας προβολῆς λόφου μεταξὺ δύο ῥευμάτων, ὧν τὸ δυτικὸν εἶνε τὸ Λεμπίρι, ἐφ' οὗ τὸ χωρίον Λόπες ὑπὸ τὸ Μπουφάρι.

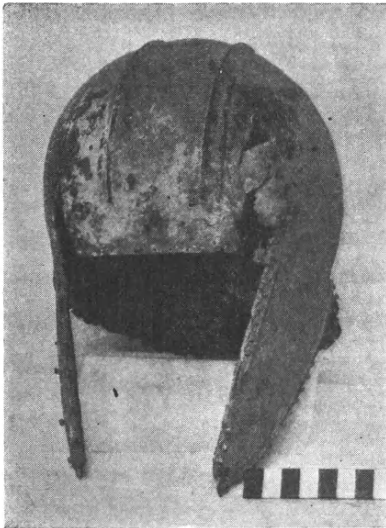
Εἰκ. 7. Σχηματικὴ κάτοψις καὶ τομὴ τῆς «πόλεως» Γραδίστας παρὰ τὸ χωρίον Πέτρες (Πέτεροσκο) τῆς Ἑορδίας.

Ἐρειπίων ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ἐπιπέδων κορυφῶν α, γ, ε καὶ δύο ἐπιπέδων λαιμῶν β, δ συνδεόντων αὐτὰς (εἰκ. 4). Εἰς ἀμφοτέρω τὰ εἶδη τῶν ἐπιπέδων ὑπάρχουσι κτίσματα. Τὸ σύνολον ὅμως δὲν εἶνε μέγα, ἕκαστος δὲ χώρος θὰ ἠδύνατο νὰ καλυφθῆ ὑπὸ τῆς συνοικίας ἑνὸς γένους μόνου. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ πρώτου (N) ἐπιπέδου χώρου ἢ κλιτύς ἐγένετο τεχνητῶς διὰ σκαφῆς ἀπο-

τομωτέρα ἢ ὅσον θὰ ἦτο φύσει. Ἐσχηματίσθη δ' οὕτω βαθμῆς πλατεῖα χρησιμοποιουμένη νῦν ὡς ἀγρός, ὑφ' ὃν εἶνε ἄλλη κλιτύς ἐπίσης ἀπότομος μέχρι τῆς κοίτης τοῦ ὑποκειμένου χειμάρρου. Τὸ σχῆμα ἔχει ὡς ἐν τῇ εἰκ. 5, ἔνθα β εἶνε ἡ κορυφή, γ ἡ κλιτύς, δ ἡ βαθμῆς ἢ ταινία, ε ἡ δευτέρα κλιτύς, ζ ἡ κοίτη καὶ η ἡ ἀπέναντι ὄχθη τοῦ χειμάρρου. Ὁ λαιμὸς εἶνε εἰς τὸ μέσον τῆς κλιτύς γ· α εἶνε ὁδὸς εἰς τὴν ἄλλην πλευράν.

Εἰς τὸν βόρειον πρὸς τὸν λαιμὸν ὄχθον τοῦ πρώτου ἦτοι νοτίου λόφου ἐσκάψαμεν καὶ εὗρομεν τοῖχον περιθέοντα τὸν λόφον. Οἱ λίθοι τοῦ τοίχου εἶνε μετριῶν μεγέθους, ὡς συμβαίνει εἰς οἰκοδομὰς ἰδιωτικὰς (τινὲς ἔχουσι μῆκος μέχρι 0.80).

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου (μεσαίου) λόφου ἠνοίξαμεν μακρὰν τομὴν καὶ εὔρομεν πολλὰς κεράμους καὶ ὄστρακα ἀγγείων μεγάλων καὶ μικρῶν ἐντὸς καθαρῶν χωμάτων ὡς ἐκ διαλυθεισῶν πλίνθων. Ἐν ὄστρακον ἔφερε κοσμήματα ἐκ λευκῶν διὰ χρώματος καὶ χαρακτῶν ἅμα γραμμῶν (Hadra). Ἄλλ' οὐδεὶς τοῖχος καὶ οὐδὲν θεμέλιον ἐν μέσῳ. Ἐπειδὴ δὲ αἱ κέραμοι ἐζήτουν κτίσματα, ἀνεζήτησα αὐτὰ κατὰ τὴν περιφέρειαν, ὅπου εὔρον τοῖχον περιθέοντα τὴν

Εἰκ. 8. Χαλκοῦν κράνος ἐξ Ἀκρινῆς (Ἰνοβασί) τῆς Ἑορδίας.

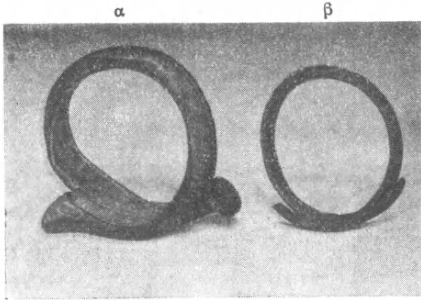

Εἰκ. 9. Πλαγία ὄψις τοῦ κράνου τῆς εἰκ. 8.

κορυφὴν ταύτην ὡς συνέβαινε καὶ μὲ τὴν προηγουμένην κορυφὴν. Εἰς τὸν τοῖχον τοῦτον ἐστηρίζοντο τὰ πλίνθινα κτίσματα. Εὐρέθησαν προσέτι τεμάχια ὀπτῆς γῆς ἐκ καλυβῶν ἄλλα μὲν ἐκ τῶν παρειῶν αὐτῶν, ἄλλα δ' ἐκ τοῦ δαπέδου· ἐκεῖνα ἦσαν ἐπάνω ἐπίπεδα, ὑποκάτω δὲ ἔφερον τοὺς κοίλους τύπους ξύλων ἢ κλάδων καὶ ἐδίδασκον, ὅτι πρὸς κτίσιν καλύβης ἐσχηματίζετο πρῶτον πλέγμα ἐκ λεπτῶν κλώνων, ἐφ' ὧν ἠπλοῦτο πηλός, σκληρυνθεὶς κατὰ τὴν πυρπόλησιν τῶν καλυβῶν, αἵτινες καὶ ἐπὶ Φιλίππου Β' ἐκτίζοντο οὕτω ἐν ταῖς «πόλεσιν», ἃς ὁ βασιλεὺς οὗτος ἔκτισεν (ὄρα κατωτ.).

Πρὸς ΒΑ τῆς μεσαίας κορυφῆς καὶ πολὺ πλησίον εἰς τὴν κλιτὴν εὔρον ψηφιδωτὸν ἐκ ποταμογαλίκων δάπεδον διαστάσεων 3×4 μ. περίπου καὶ ἐκτείνομενον ἀκόμη. Ἐπ' αὐτοῦ ἐν τοῖς χώμασιν εὔρον τεμάχια ἀσβεστοκονιάματος φέροντα ἐρυθρὸν «πομπηϊανόν» χρῶμα. Εὔρον προσέτι καὶ δύο τεμάχια κεράμων φέροντα σφραγίδα ΝΟΥ[ΜΗΝΙ]ΟΥ (ὄρα εἰκ. 6).

Ὁ τύπος τῆς πολίχνης τοῦ Μπουφαριοῦ εὐρίσκεται ἀπλούστερος εἰς τὸν Παλαιογλᾶν παρὰ τὸ χωρίον Παλαιοκόπρια (ΠΑΕ 1933, 69) διότι ἐκεῖ εἶνε δύο κορυφαὶ ὄχυραὶ (ἢ μία πολὺ μικρὰ καὶ ὀξεῖα) καὶ μεταξὺ

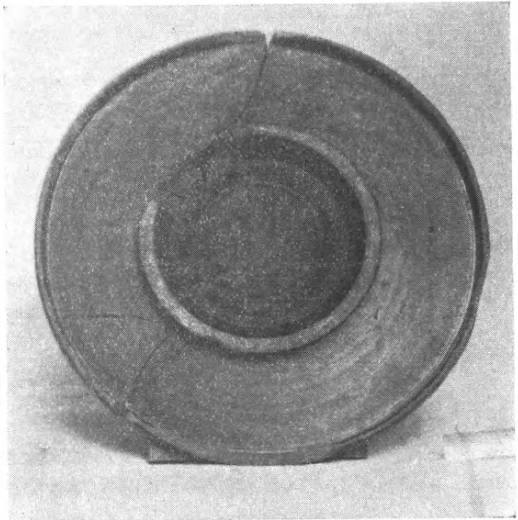
Εἰκ. 10. Χαλκᾶ ψέλια ἐκ τοῦ χωρίου Ρυάκι (Μορανλί) τῆς Ἑορδίας.

λαιμὸς ὀμαλός. Ἐκατέρωθι ἔχομεν γηλόφους καὶ οὐχὶ βραχώδεις σχηματισμούς, ὡς εἰς τὰ προϊστορικὰ φρούρια, περὶ ὧν ἔγραψα ἐν ΑΕ 1932 σ. 80 ἔξ. Αἱ κλιτύες καὶ ἐκεῖ φαίνονται διὰ σκαφῆς γενόμεναι ἀποτομώτεροι ἢ ὅσον ἦσαν φύσει. Οἱ μεταξὺ τῶν κορυφῶν λαιμοὶ ἴσως ἐχρησίμευον πρὸς φύλαξιν τῶν ζώων ἀποφρασσόμενοι ἢ διὰ τείχους τινὸς ἢ διὰ ξυλίνων φρακτῶν.

Ἐντεχνος κατ' ἄλλον τρόπον ἦτο ἡ ὄχυρσις τῆς Γραδίστας παρὰ τὸ χωρίον Πέτρες (Πέτρεσκο ἐν τῇ Ἑορδίᾳ ΠΑΕ 1933, 62 ἔξ.). Ἐδῶ τὸ μαλακὸν πέτρωμα τοῦ γηλόφου διεμορφώθη διὰ σκαφῆς οὕτως, ὥστε ὑπὸ τὴν εὐρείαν ἰσόπεδον κορυφὴν ἐσχηματίσθησαν τρία προσέτι ὑπάλληλα ἐπίπεδα (εἰκ. 7) μὲ κατακορύφους σχεδὸν παρειὰς μέχρι τῆς ὑποκειμένης βαθείας χαράδρας. Πάντα ἦσαν κατφκημένα. Ἡ ὄχυρσις αὕτη εἶνε ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν τῆς Ἡρακλείας τῆς Λύγκου ἦτοι τῆς πυρπολημένης πόλεως, ἣν ἀνασκάπτω παρὰ τὴν Φλώριναν καὶ ἣς σχῆμα ἔδωκα ἐν ΠΑΕ 1930 σ. 75.

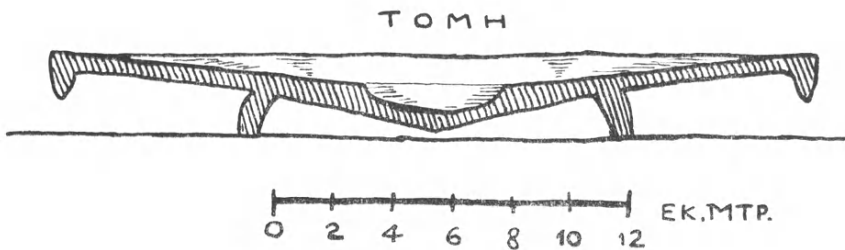
Ἡ κόμη Μαναστηράκι παρὰ τὸ χωρίον Ἄνω Κλειναὶ (Κλέσταινα) πρὸς Β τῆς Φλωρίνης, τὸ Σιανίστι τοῦ Τσοτυλίου, ἴσως δὲ καὶ ὁ ἐρειπὼν παρὰ τὴν Βουδουρίαν (ΠΑΕ 1933, 69) εἶνε ὁ ἀπλούστατος τύπος τῶν ὄχυρῶν Μακεδονικῶν κομῶν.

Ἄλλ' εἰς τὸ Μαναστηράκι εὗρομεν νόμισμα τοῦ Κασσάνδρου, ἡ δὲ πυρπολημένη πόλις τῆς Φλωρίνης ἀποφαίνεται, ὡς εἴπομεν ἄνωτέρω καὶ ὡς

Εἰκ. 11. Μελαμβαφὲς πινάκιον ἐκ Κοζάνης.

γράφομεν ἕκτενέστερον ἐν ΑΕ 1933, σ. 60 ἑξ., κτίσμα τοῦ Φιλίππου περὶ τοῦ Φιλίππου δὲ λέγει ὁ υἱὸς του Ἀλέξανδρος (Ἀρριαν. 7, 9, 2), ὅτι παραλαβὼν τοὺς Μακεδόνας «πλανήτας καὶ ἀπόρους, ἐν διφθέραις τοὺς πολλοὺς νέμοντας ἀνὰ τὰ ὄρη πρόβατα ὀλίγα καὶ ὑπὲρ τούτων κακῶς μαχομένους Ἰλλυριοῖς καὶ Τριβαλλοῖς καὶ τοῖς ὁμόροις Θραξίν, χλαμύδας μὲν... ἀντὶ τῶν διφθερῶν φορεῖν ἔδωκεν, κατήγαγε δὲ ἐκ τῶν ὄρων ἐς τὰ πεδία, ἀξιομάχους καταστήσας τοῖς προσχώροις τῶν βαρβάρων, ὡς μὴ χωρίων ἔτι ὀχυρότητι πιστεύοντας μᾶλλον ἢ τῇ οἰκείᾳ ἀρετῇ σφύζεσθαι, πόλεων τε οἰκήτορας ἀπέφηνε καὶ νόμοις καὶ ἔθεσι χρηστοῖς ἐκόσμησε».

Εἰκ. 12. Τομὴ τοῦ πινακίου εἰκ. 10.

Τοὺς λόγους τούτους περὶ τοῦ Φιλίππου δὲν ἐτίμησαν, νομίζω, προσηκόντως οὐδ' οἱ θαυμαστικαὶ αὐτοῦ ἱστορικοί, εἰ καὶ δηλοῦσιν ἀνατροπὴν εἰς τοὺς μέχρι τότε ὄρους τοῦ βίου, ἐπειδὴ οἱ μέχρι τότε πλάνητες γίνονται ἀστοί, οἱ ποιμένες τῶν ὄρεων κατέρχονται εἰς τὰς πεδιάδας, ὅπου κτίζονται πόλεις ἀνύπαρκτοι πρότερον (πλὴν τῶν παραλίων καὶ ἴσως καὶ τῶν μεθοριῶν πρὸς τοὺς περιοίκους λαοὺς πρβλ. ΑΕ 1932, 106 ἑξ.), αἱ δὲ πόλεις αὗται ἦσαν τοιαῦται, ὥστε ἀντὶ νὰ ἀποτελέσωσιν ἀδυναμίαν τοῦ κράτους κατέστησαν τοὺς Μακεδόνας ἀξιομάχους τοῖς προσχώροις τῶν βαρβάρων. Πρὸς δικαίαν ἐκτίμησιν τῶν λόγων τούτων, ἐχρειάζετο βεβαίως καὶ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα, ἐπειδὴ ἡ εὔρεσις τῶν Φιλιππειῶν τούτων πόλεων ἐν τῇ ἀνερευνητῷ μέχρι τοῦδε χώρῳ ἦτο ἔργον τοῦ ἀρχαιολόγου.

Νομίζω λοιπόν, ὅτι ἡ ὀχυρωτικὴ μορφή τῆς Ἡρακλείας ἐν Φλωρίνῃ καὶ τῆς Γραδίστας ἐν Ἐορδίᾳ ἀνάγουσιν αὐτὰς εἰς τὸν αὐτὸν ἰδρυτήν, ὃν γινώσκομεν ἐκ τῆς Ἡρακλείας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ διὰ σκαφῆς ἀποτομὴ τῶν κλιτύων τῆς τε Ἡρακλείας καὶ τῆς Γραδίστας συνάπτει αὐτὰς πρὸς τὴν κόμην τοῦ Παλαιογουλᾶ, τὴν τοῦ Μπουφαριοῦ καὶ τὴν τῆς Καισαρειᾶς (πρβλ. ΑΕ 1933, 38 ἑξ.), ἔπεται ἐκ τούτου, ὅτι εἰς πάσας ταύτας ἔχομεν «πόλεις» ἰδρυθείσας ἢ διαμορφωθείσας ὑπὸ τοῦ Φιλίππου.

Αἱ πόλεις αὗται ἐλέγοντο οὕτω, διότι εἶχον τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῶν πόλεων τῆς νοτίου Ἑλλάδος, δηλ. τὰ τείχη, δὲν ἦσαν ὅμως αὐτόνομοι,

δὲν ἀπετέλουν κράτη ἢ τὴν καρδίαν κράτους τινός. Ἦσαν τόσον ὄχυραί, ὅσον ἦτο ἀνάγκη πρὸς ἀπόκρουσιν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ἰλλυριῶν ἢ συγκράτησιν τούτων ἔξω τῶν τειχῶν μέχρις ἀφίξεως ἐπικουριῶν, πλὴν τῶν παραμεθοριῶν, αἵτινες ἦσαν ἰσχυρότεραι, ὡς ἡ Ἡράκλεια. Ὅποιοι ἐφιάλτης ἦσαν καὶ εἶνε ἀκόμη καὶ σήμερον ὁ φόβος καὶ ἡ ἀνάμνησις τῶν ἰλλυρικῶν ἢ ἀλβανικῶν ἐπιδρομῶν ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ, γινώσκει πᾶς ὅστις ἔζησεν ἐκεῖ. Σχεδὸν εἰς πᾶσαν κώμην ὑπάρχουσι παραδόσεις περὶ ἐπιδρομῆς ἀλβανικῆς. Ἴδου τὶ γράφει πρὸς τὴν «Βόρειον Ἑλλάδα» τῆς Κοζάνης (16 Δεκ. 1934 σελ. 2) ἐκ τοῦ 5 χλμ. παρὰ τὸν Πεντάλοφον (Ζουπάνι) χωρίου Ἁγ.

Εἰκ. 13. Ἀγγεῖα ἐκ Κοζάνης.

Σωτήρα (Σβόλιανη) ὁ ἀνταποκριτῆς Ι. Λώλλας: «... ἡ καταγωγή τῆς Σβόλιανης, νῦν Ἁγ. Σωτήρα, εἶνε ἐκ τοῦ χωρίου Τσέρος κειμένου ἀνωθεν τοῦ Διλόφου, ὅπου καὶ νῦν ὑπάρχουν ἐρείπια σπιτιῶν, ἡ δὲ ἀνάδοδος τῶν κατοίκων ἔγινε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκαλβανικῆς τρομοκρατίας. Μὴ δυνάμενοι οἱ πατέρες μας νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τὰς συνεχεῖς ἐπιδρομὰς τῶν Ἀλβανῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀφήσωσιν τὰ σπιτία των καὶ νὰ φύγουν καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν Σβόλιανην, ὅπου τὰς πρώτας οἰκίας ἔκτισαν ἐντὸς τοῦ δάσους, ἵνα μὴ διατρέχουν τόσον κίνδυνον ἀπὸ τοὺς ληστὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ πληθυσμὸς ὑπῆρξε πάντοτε χριστιανικὸς καὶ διετήρησε τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν πολιτισμὸν του πάντοτε ἀγνὸν ἀπὸ ἀπόψεως ἰδίᾳ ἡθους καὶ ἐθίμων...».

Ἴσως θὰ ὑπάρξωσι πολλοὶ ἀρχαιολόγοι, οἵτινες θὰ ζητήσωσι πλείονα τεκμήρια περὶ τῆς ἐκ τοῦ Φιλίππου καταγωγῆς τοῦ ὄχυρωτικοῦ τούτου τρόπου,

ἄφ' οὗ μάλιστα κῶμαί τινες οὕτως ὠχυρωμένοι δίδουσι καὶ προϊστορικὰ ὄστρακα, ὡς συμβαίνει ἀληθῶς καὶ εἰς τὸ Μπουφάρι.

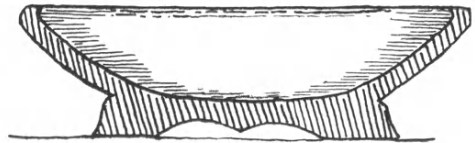
Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν προϊστορικὴν κώμην τοῦ Μπουμπουσιτοῦ (νῦν Πλατανιά) τοῦ Ἀλιάκμονος ὁ Heurtley (Annual of the British School at Athens 1926 - 7, 163 ἔξ.) δὲν εὔρε τεῖχος, παρὰ τὴν μονότητα τοῦ παραδείγματος τούτου πιστεύω, ὅτι ἄλλος ἦτο ὁ τρόπος τῆς περὶ τούτου σκέψεως τῶν ἀνθρώπων εἰς τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους καὶ ἄλλος ἔπειτα ἐπὶ Φιλίππου, ὅτε οἱ Μακεδόνες συνωκίσθησαν ῥητῶς εἰς «πόλεις».

Ἑορδία

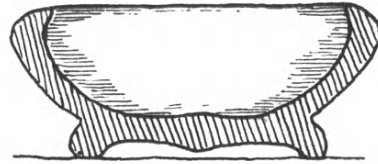
Μετὰ τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν περὶ τὸ Τσοτύλιον μετέβην εἰς Κοζάνην, ὅθεν ἐξέδραμον εἰς τὴν νότιον Ἑορδίαν συνοδεία τοῦ κ. Τέρπου Δημάρχου Κοζάνης καὶ ἄλλων φίλων, ὧν ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ἀγάπη προκαλεῖ ζωντανὴν τὴν εὐγνωμοσύνην μου. Ἐπειδὴ ἡ ἐκδρομὴ αὕτη ἐγένετο μετὰ σπουδῆς, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δώσῃ πολλὰ ἀποτελέσματα. Μοὶ ἐπεδείχθησαν ὅμως δύο νομίσματα εὐρεθέντα, ὡς ἔλεγετο, εἰς τὰ ἀσβεστόκτιστα ἑρείπια τὰ ὑπεράνω τοῦ Τεκῆ τοῦ Τοπτοιλάρ' τῶν νομισμάτων τὸ μὲν ἦτο τοῦ Φιλίππου Γ', τὸ δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Εἰς τὸ χωρίον Ἀκρινῆ (*Ἰνοβασί*) ὁ Ι. Λαζ. Μερτζανίδης σκάπτων ἐντὸς τοῦ κήπου του εὔρε τάφον παλαιὸν καὶ ἐν αὐτῷ κράνος χαλκοῦν (εἰκ. 8, 9), τὸ ὁποῖον παραλαβὼν κατέθηκα μετ' ἄλλων ἀρχαίων εἰς τὴν ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ ἀρχαιολογικὴν συλλογὴν Κοζάνης. Ἡ κατωτέρω περιγραφὴ πάντων τῶν ἀκολουθούντων ἀρχαίων Κοζάνης ἐγένετο κατ' ἐκθεσιν τοῦ ἐπιμελητοῦ Μακαρόνα, ὅστις πρὸς χάριν μου ἐφωτογράφησε καὶ ἐσχεδιάσεν αὐτά. Παρὰ τὴν Ἀκρινὴν εἶνε καὶ ἑρείπια ἐρευνητέα.

Ἀριθ. εὐρετηρίου συλλογῆς Κοζάνης 23. εἰκ. 8. 9. Χαλκοῦν χυτὸν κράνος ἑλληνικὸν μὲ συμφρεῖς παραγναθίδας, ἀποληγούσας εἰς δξὺ καὶ καμπύλως τετμημένας πρὸς τὰ ὀπίσω, ἔνθα κατὰ τὰ ὦτα, συναντῶσαι τὰ ἄκρα τοῦ καταυχενίου, σχηματίζουσι γωνίαν. Ἐμπρὸς διὰ τὸ πρόσωπον ὑπάρχει πιοειδῆς τομῆ, ὑπερθεν δὲ (0.011 μ.) μικρὸν ἄγκιστρον, διευθυνόμενον πρὸς τὰ ἔμπρός. Τοῦτο ἄφ' ἑνός, ἄφ' ἑτέρου δὲ δύο μικραὶ ὀπαὶ

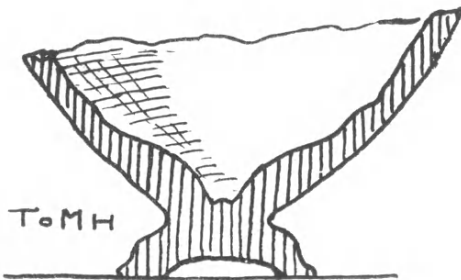
0 1 2 3 4 5 ΕΚ. ΜΤΡ.

ΤΟΜΑΙ

Εἰκ. 14. Τομὴ τῶν ἀγείων εἰκ. 13 β καὶ α.

ἀντιστοίχως κατὰ τὸ καταυχένιον ἠνεωγμέναι, ἐχρησίμευον διὰ τὴν στερέωσιν τοῦ λόφου. Ὀλίγω ὑπερθεν τῆς τομῆς τοῦ προσώπου (0,028 μ.) διήκουσιν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς ὀπισθεν δύο παράλληλοι, κατὰ 0,041 μ. ἀφιστάμεναι, γραμμικαὶ ἐξάρσεις μέχρι 0,19 μ. ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ καταυχένιου. Καθ' ὅλας τὰς ἐξωτερικὰς παρυφὰς ἔφερε κανονικῶς διατεθειμένα ἐν μιᾷ γραμμῇ πλεῖστα ἠλίδια, διαμ. $\pm 0,004$, (σφύζονται νῦν ἀρκετά), τὰ ὅποια ἐχρησίμευον πρὸς στερέωσιν τοῦ πηλῆματος, ὅπερ φαίνεται, ὅτι ἐδιπλοῦτο πρὸς τὰ ἔξω, εὐθὺς δ' ἀμέσως σύρμα πεπλατυσμένον πως, διαμ. $\pm 0,003$, προσηλωμένον διὰ μικρῶν πηκτῶν καὶ μόλις ὄρατῶν ἠλιδίων καὶ χρησιμεῦον πρὸς κάλυψιν τῶν ἄκρων τοῦ πηλῆματος οὕτως, ὥστε ταῦτα νὰ μὴ φαίνωνται.

Εἰκ. 15. Τομὴ τοῦ ἀγγείου εἰκ. 13 δ.

Βεβλαμμένον ὀλίγον κατὰ τὴν μετωπικὴν χώραν καὶ ἐνιαχοῦ πεπιεσμένον. Πάχος χαλκῶν τοιχωμάτων $\pm 0,0017$. Ὑψ. μέγ. 0.233». Πρβλ. τὰ ἄλλα δύο ἐξ Ἑλιμείας κράνη ἐν ΑΕ 1932, σ. 131, 132.

Ἐκ τοῦ χωρίου Ρυάκι (Μορρανλῆ) ἐκομίσθησαν ἡμῖν δύο ψέλια καὶ ἠγοράσθησαν τῇ συστάσει μου

ὑπὸ τοῦ Δήμου· κατετέθησαν δὲ εἰς τὴν συλλογὴν. Τούτων τὸ παχύτερον (εἰκ. 10^α) εἶνε ὁμοιον πρὸς ἕτερα δύο προερχόμενα ἐκ τοῦ παρὰ τὸ Μπουφάρι χωρίου Λόπες (ΠΑΕ 1933 σ. 67).

Ἀριθ. εὐρ. 24. Εἰκ. 10^α. Ψέλιον χαλκοῦν τριγωνικῆς τομῆς. Κατὰ τὰ ἄκρα ὀγκοῦται ὡς πέλαμα. Πλ. 0.02 - 0.025. μεγ. διάστ. 0.10.

Ἀριθ. εὐρ. 25 (εἰκ. 10^β). Ψέλιον τομῆς ῥομβοειδοῦς μετὰ λεπτοτέρων τῶν ἄκρων, ἐνθα χαρακταὶ γραμμαί. Μικρὰ διάμετρος 0.01, μεγάλη δὲ 0.075.

Τὰ ἐπόμενα πῆλινα εὐρέθησαν ἐν αὐτῇ τῇ Κοζάνῃ ὀπισθεν τῆς νέας οἰκίας Τσιτσελίκη (θέσις Τριπόταμος) ὑπὸ Ἴω. Γκουσγκούνη καὶ ἠγοράσθησαν τῇ συστάσει μου ὑπὸ τοῦ Δήμου χάριν τῆς Συλλογῆς, εἰς ἣν καὶ κατετέθησαν.

Ἀριθ. εὐρ. 25 (εἰκ. 11.12). Ἀγγεῖον μελαμβαφές σχήματος πινακίου μετὰ βάσεως. Γάνωμα ἐνιαχοῦ ἐξηλειμμένον. Διάμ. 0,26, ὕψ. 0,03 μ. Πηλὸς ἐρυθρός.

Ἀριθ. εὐρ. 27 εἰκ. 13^β, 14^β. Πινάκιον μετὰ βάσεως μελαμβαφές, ἀποκεκρουμένον κατὰ τὰ χεῖλη. Κατὰ τὸν πυθμένα πιεστὰ κοσμήματα (κύκλοι καὶ πέριξ 4 ἀνθέμια). Πηλὸς ἐρυθρός. Διάμ. χειλ. 0.088, ὕψ. 0.025 μ.

Ἀριθ. εὐρ. 28. Ὅμοιον (εἰκ. 13^α. 14^α) ἄνευ πιεστῶν κοσμημάτων. Διάμ. χειλ. 0.075, ὕψ. 0.03 μ. Πηλὸς ἐρυθρός, διατήρησις καλή.

Ἀριθ. εὐρ. 29 εἰκ. 13 γ Μικρὰ ὑδρία μελαμβαφῆς. Γάνωμα ἀμαυρόν,

πολλαχοῦ ἐξηλειμμένον. Ἐλλείπει μέρος τῆς ἐτέρας κατὰ τὴν κοιλίαν ὀριζοντίας λαβῆς. Ὑψ. 0.145. Μεγ. διάμ. κοιλίας 0.095. Πηλὸς τεφρόχρους.

Ἄριθ. εὗρ. 30. Κάτω μέρος κοιλίας μετὰ τῆς βάσεως ὑδρίας ἴσως ἢ οἰνοχόης μελαμβραφοῦς (εἰκ. 13^δ. 15). Μεγ. διάστ. 0.063. Μέγ. ὕψ. 0.04.

Δύνανται νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὸν 4^{ον} αἰ. π. Χρ.

Εἰκ. 16. Πλαγγόνες ἐξ Ἀμφιπόλεως.

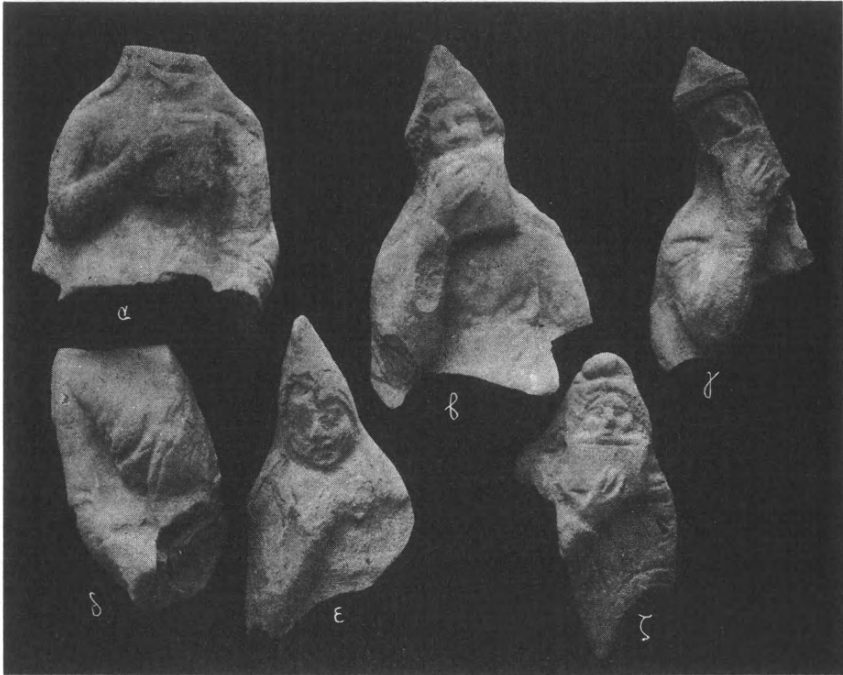
Πλαγγόνες ἐξ Ἀμφιπόλεως.

Ἐκ τοῦ περυσικοῦ μου ταξιδίου εἰς ἀνατολικὴν Μακεδονίαν δὲν ἐμνημονεύθησαν ἐν τῇ περυσινῇ μου ἐκδόσει ἐν ΑΕ 1932 ἀρχαιολ. χρονικ. σελ. 1 ἐξ. πλαγγόνες τινὲς τῶν εὕρισκομένων ἐπιπολαίως ἐν τινι σημείῳ τῶν ἔρειπίων τῆς Ἀμφιπόλεως, ὡς ἐκόμισα εἰς τὸ Ἔθν. Ἀρχαιολ. Μουσεῖον.

Περὶ τοιούτων πλαγγόνων ἔγραψεν ὁ Perdrizet ἐν BCH 1897 προβλ. Winter die ant. Terrakotten I σ. XXXVIII ἐξ. II σ. 371.

1) Εἰκ. 16^α. Κόρη πηλίνῃ κοίλῃ ἔλλιπῆς τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας. Εἶνε ἐνδεδυμένη χιτῶνα ἐξωσμένον ὑψηλὰ καὶ κατερχόμενον εἰς μακρὰς

εὐθείας διευρυνομένας κάτω πτυχάς. Ἐπίκειται ὄπισθεν ἐπίβλημα ἱμάτιον καλύπτον τὸν ἀριστερὸν ὤμον καὶ τὴν ὅλην χεῖρα, ἣτις ἀναστρεφομένη ἐπὶ τοῦ ἰσχίου συνθλίβει τὸ ἱμάτιον κατερχόμενον δεξιὰ εἰς εὐθείας πτυχάς. Ἐκ τῶν ὄπισθεν ἐρχόμενον τὸ ἐπίβλημα καλύπτει τὴν συλλαμβάνουσαν αὐτὸ δεξιὰν χεῖρα καὶ κατέρχεται ἐπτυχωμένον. Ἴχνη λευκοῦ χρώματος. Ὑψ. 0.095.

Εἰκ. 17. Πλαγγόνες ἐξ Ἀφιπόλεως.

2) Εἰκ. 16^δ. Κεφαλὴ ἐξ ὁμοίας πιθανῶς πλαγγόνος κόρης, φερούσης ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ἐπίβλημα. Ὑψ. 0.03. Ἴχνη λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ χρώματος.

3) Εἰκ. 16^ε. Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ λαιμοῦ σφύζουσα ἴχνη λευκοῦ χρώματος. Ἡ κόμη πλαισιώνει τὸ πρόσωπον, ὑπεράνω δὲ αὐτῆς ἐπίβλημα. Μεγ. διάστ. 0.06.

4) Εἰκ. 17^ε. Τὸ ἀπὸ τῆς κοιλίας ἄνω μέρος νέου ἐνδεδυμένου καθημένου. Ὁ δεξιὸς βραχίων φορῶν μέχρι τοῦ καρποῦ χειρὶδα κρατεῖ ἐπὶ τοῦ κάτω χεῖλους προσκεκολλημένην σύριγγα τετραγώνου σχήματος πεπλατυσμένην. Ὁ ἀριστερὸς βραχίων καθειμένος. Ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν φρύγιος πῖλος. Μεγ. διάστ. 0.095. Ὁ τύπος ἐπαναλαμβανόμενος πλειστάκις μὲ μικρὰς διαφορὰς

δὲν δύναται νὰ σημαίη θνητόν τινα. Ὁ Perdritzet ἐρμηνεύει αὐτὸν ὡς ἼΑττιν, ἀλλ' ὁ Gruppe, Griech. Mythol. 153, δὲν εὐρίσκει τὴν γνώμην πιθανήν. Διερωτῶμαι ὅμως, πῶς ἐν τῇ χώρᾳ τῆς λατρείας τοῦ Ὀρφέως δὲν εὐρέθησαν εἰκόνες αὐτοῦ. Καὶ δὲν μνημονεύεται μὲν ὑπὸ τῆς γραπτῆς παραδόσεως ἢ σῦριγξ ὡς μουσικὸν ὄργανον τοῦ Ὀρφέως, ἀλλ' ἢ παραδόσις αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς νοτίου Ἑλλάδος. Δὲν δύνανται ἄρα γε αἱ τοιαῦται πλαγγόνες νὰ ἔχωσι μαρτυρικὴν δύναμιν οἷαν ἢ γραπτὴ παράδοσις;

5) Εἰκ. 16^ε. Κεφαλὴ μετὰ φρυγίου πύλου ἢ κουκκούλας καὶ τοῦ ἄνω ἄκρου τῆς σύριγγος ὑπὸ τὸ κάτω χεῖλος. Ἐξ ἄλλου τύπου. Ὑψ. 0.05.

6) Εἰκ. 16^γ. Ὅμοια παιδικοῦ χαρακτῆρος πλαγγὼν ἀπὸ τοῦ στήθους καὶ ἄνω. Ὁ πῖλος διακριτὸς καλύπτων τὰ ὄτα καὶ κατερχόμενος μέχρι κάτω τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου. Ἡ σῦριγξ κρατεῖται ὑπὸ τὴν σιαγόνα. Ζώνη περὶ τὴν ὀσφύν. Ὑψ. 0.085.

7) Εἰκ. 17^ε. Ὅμοιον βεβλαμμένον τὴν ἐπιφάνειαν. Ὑψ. 0.085.

8) Εἰκ. 17^γ. Ἡ κεφαλὴ μετὰ φρυγίου πύλου, ἢ δὲ δεξιὰ κρατοῦσα ἐπὶ τοῦ στόματος τὴν σύριγγα. Ἡ κουκκούλα χαμηλὴ. Μεγ. διάστασις 0.087.

9) Εἰκ. 17^ε. Τὸ ἄνω μέρος ὁμοίου τύπου μετὰ συμπεπαισμένης πρὸς τὰ πρόσω κουκκούλας. Ἡ ἄκρα δεξιὰ σφίζεται μετὰ τῆς σύριγγος εἰς τὸ στόμα. Μεγ. διάστ. 0.077.

10) Εἰκ. 17^α. Ἐκ καθημένης λευκῶ ἀηλιμμένης ὁμοίας πλαγγόνος τὸ ἀπὸ τῆς κοιλίας μέχρι τοῦ λαιμοῦ μέρος. Ἡ σῦριγξ ἐπὶ τοῦ στήθους. Μεγ. διάστ. 0.087.

11) Εἰκ. 17^δ. Τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ στήθους ἄνευ κεφαλῆς. Ἡ δεξιὰ κρατεῖ τὴν σύριγγα πρὸς τὸ στόμα. Μεγ. διάστ. 0.073.

ΑΝΤ. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

4^Α. ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΝ ΦΛΩΡΙΝΗΙ ΤΗΣ ΑΝΩ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Ψηφίσαντος καὶ ἐφέτος τοῦ Δήμου Φλωρίνης τὸ ποσὸν τῶν δέκα πέντε χιλιάδων δραχμῶν, ἐπανελήφθη καθ' ὅλον τὸν Αὐγουστον μῆνα καὶ μέρος τοῦ Σεπτεμβρίου ἢ ἀνασκαφὴ τῆς ἐπὶ τοῦ λόφου Φλωρίνης ἀρχαίας πόλεως, ἢ ὁποία προῶρως μὲν ἴσως ὄχι ὅμως καὶ ἀνεπιτυχῶς ἐταυτίσθη μὲ τὴν Ἀρχαίαν Ἡράκλειαν ἐπὶ Λύκου (Λύγκου), μαρτυρουμένην ὑπὸ ἐπιγραφῆς καὶ τινων μεταγενεστέρων συγγραφέων¹. Ὅφειλω καὶ ἐνταῦθα νὰ εὐχαριστήσω θερμοῶς τὸν κ. Κεραμόπουλλον, διότι ἀνέθεσεν εἰς ἐμὲ τὴν ἐποπτεῖαν τῆς ἐργασίας καὶ μοι ἐπέτρεψε τὴν δημοσίευσιν τῶν εὐρημάτων.

¹ Βλ. ΠΑΕ 1933 σ. 58, ΑΕ. 1932 σ. 50 Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν τῇ Ἄνω Μακεδονίᾳ Ἀ. Κεραμοπούλλου.

Αἱ ἐφετιναὶ ἐργασίαι τῆς τετάρτης¹ ἔστω καὶ ὀλιγοχρονίου κατ' ἔτος ἀνασκαφικῆς περιόδου διέκριναν ἀρκούντως τὸ σύνολον τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως, διὰ τῆς ἐκσκαφῆς δὲ καὶ δευτέρου δρόμου παραλλήλως βαίνοντος πρὸς τὸν πρῶτον πέρυσιν ἀνακαλυφθέντα δίδουν τὸ παραστατικὸν διάγραμμα τοῦ συνολικῶς ἐκσκαφέντος τμήματός της μέχρι τοῦδε (βλ. σχεδιογράφημα 1).

Οἱ ἴδιοι λόγοι οἱ ἐκτεθέντες εἰς τὰ Πρακτικά τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐπέβαλον καὶ ἐφέτος τὴν κατὰ μῆκος τῆς μέχρι τοῦδε σκαφείσης λωρίδος ἐπέκτασιν τῆς ἀνασκαφῆς, ἀνατολικῶς ἐκείνης καὶ ἀπὸ Ν-Β πάντοτε. Τοιουτοτρόπως δὲ ὄχι μόνον ὠλοκληρώθη ἡ ἀποκάλυψις τῆς οἰκίας **κα**, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ β' δρόμου διεκρίθησαν σαφῶς αἱ μεταξὺ τῶν δύο δρόμων ἐπίσης κείμεναι οἰκίαι **ξ**, **Μ**₂ καὶ **ω** τοῦ σχεδιογραφήματος 1.

1. Οἶκημα **κα**.

Καθὼς ὑπεθέσαμεν (ΠΑΕ 1933 σ. 79), διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τοῦ σχεδίου κατόψεως τοῦ οἰκήματος τούτου ἔπρεπε νὰ εὐρεθῶσιν ὄχι μόνον ἄλλα διάφορα διαμερίσματά του κρυπτόμενα ὑπὸ τὸ ἄσκαπτον ἀνατολικὸν τμήμα του, ἀλλὰ καὶ ἡ εἴσοδος αὐτοῦ, ἡ ὁποία δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κεῖται ἐπὶ τοῦ δρόμου α' ἢ ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς τοῦ οἰκήματος τούτου, μόνον δὲ οὕτω θὰ ἐπηλήθευε τὸ χαρακτηρισθὲν ὡς σχεδιάγραμμα τῶν οἰκημάτων τῆς πόλεως, τὸ ἐκ μιᾶς τετραπλεύρου κεντρικῆς ὑπαίθρου αὐλῆς καὶ περὶ αὐτῆς παρατεταγμένων μικρῶν δωματίων ἀποτελούμενον. Ὄντως ἡ ἐφετινὴ σκαφὴ ἀπεκάλυψεν εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἡμισὺ του, τὰ δωμάτια **κδ**, **κζ**, **κη** καὶ τὴν εἴσοδόν του, **κε** ἐπὶ τοῦ δρόμου β'.

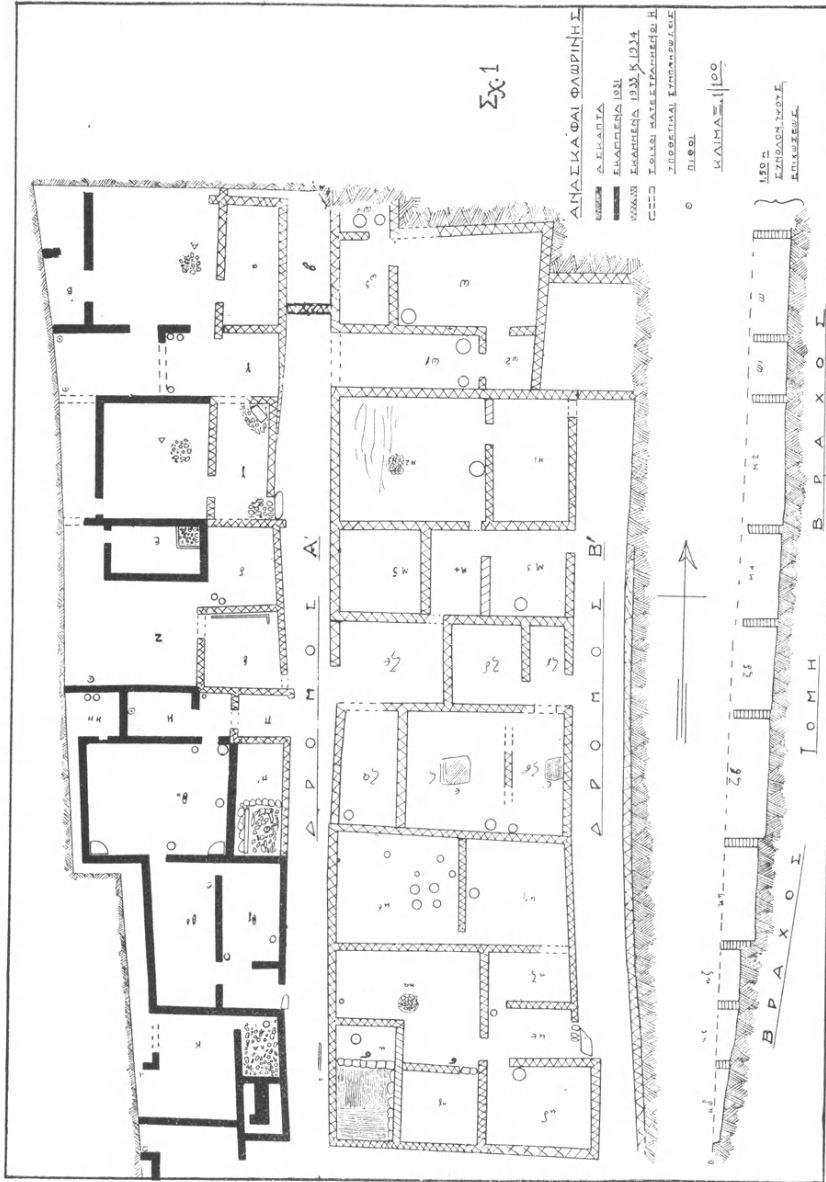
Ἐκ τοῦ **κδ** δωματίου (4,85 × 3,40 μ.) ἐπικοινωνοῦντος μετὰ τῆς εἰσόδου **κε** διὰ θύρας πλάτους 1,20 μ. σχηματιζομένης διὰ σαφῶν παραστάδων, προσέρχονται ἐκτὸς ἄλλων θραυσμάτων κοινῶν ἀγγείων, ἀρκετὰ ὄστρακα μεγαρικῶν σκύφων καὶ μέγα μέρος ἐνὸς τοιούτου ἐνεπιγράφου ἀγγείου μετ' ἀναγλύφων αἰσχυρῶν παραστάσεων, πέλεκυς ἀμφιστόμου τύπου σιδηροῦς, κυκλικὸς ὀδοντωτὸς χαλκοῦς ὄλμος, στήριγμα τῆς περιστρεφομένης ποτῆ ἐπὶ ξυλίνης δοκοῦ θύρας (ὅμοιοι ἐκ Θάσου καὶ Δήλου), πηλίνου εἰδωλίου μέρος παριστάνον γυμνὸν στήθος γυναικός, καὶ τὰ ἐν τῷ φακέλῳ Β, 13 τὸν ἀριθμὸν χαλκᾶ νομίσματα, ὧν τὰ πλεῖστα Πέλλης, εὐρεθέντα κατὰ τὴν ΝΑ γωνίαν καὶ ἐπὶ τοῦ δαπέδου του². Τὸ δάπεδον τοῦ δωματίου εἶναι ἐπικλινὲς ἀκολουθοῦν τὸν

¹ Βλ. ΠΑΕ 1930 σ. 74 κέξ. 1931 σ. 55 κέξ. 1933 σ. 70 κέξ.

² Παραθέτω ὀλόκληρον τὴν μελέτην τῶν νομισμάτων τῆς ἐφετινῆς σκαφῆς τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου κ. Κωνσταντοπούλου, τὸν ὅποιον θερμῶς εὐχαριστῶ καὶ ἐνταῦθα διὰ τὸ ἐνδιαφέρον του.

Νομίσματα ἀνασκαφῶν Φλωρίνης 1934.
Φάκελος Α'.

1. Χ 20 χιλ.— Ἐφαρμένον δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος, πιθανῶς Πέλλης.

Σχεδιογράφημα 1.

ἐπικλινῆ φυσικὸν βράχον, ἐπίχωσις δὲ προσθετὴ καὶ γῆ πεπατημένη θὰ

Φάκελος Β'.

Ἀμφίπολις. Δεύτερος ἢ πρῶτος π.Χ. αἰών.

1. λ 20 χιλ. — Κεφαλὴ Ποσειδῶνος πρὸς δεξιὰ.

Ἔπ. ΑΜΦΙΠΟ — ΛΙΤΩΝ Ῥόπαλον ἄνω καὶ κάτω δύο μονογράφημα (βλ. σχέδιον ἀριθ. 1-2). Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ δρυός.

Πέλλα. Δεύτερος ἢ πρῶτος π.Χ. αἰών.

2. λ 20 χιλ. — Κεφαλὴ Παλλάδος πρὸς δεξιὰ.

Ἔπ. ΠΕΛ-ΛΗΣ Ταῦρος βοσκόμενος πρὸς δεξιὰ.

3. λ 20 χιλ. — Ὅμοίως. Ὑπὸ τὴν γαστέρα τοῦ ταύρου μονογράφημα (βλ. σχέδιον ἀριθ. 3).

4. λ 22 χιλ. — Ὅμοίως. Μονογράφημα (βλ. σχέδιον ἀριθ. 4).

5. λ 23 χιλ. — Ὅμοίως. Μονογράφημα (βλ. σχέδιον ἀριθ. 5-6).

6. λ 21 χιλ. — Ὅμοίως.

7. λ 20 χιλ. — Ὅμοίως. Ἄνευ μονογραφημάτων.

8. λ 20 χιλ. — Ὅμοίως. Μονογράφημα (βλ. σχέδιον ἀριθ. 7-8).

9. λ 19 χιλ. — Ὅμοίως ἄλλ' ἄνευ μονογραφημάτων.

10. λ 20 χιλ. — Ὅμοίως ἄλλ' ὁ ταῦρος ἰστάμενος. Ἐφθαρμένον.

Μακεδονία ὡς Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία 148-146 π.Χ.

Νομίματα κοπέντα ἐν Πέλλῃ.

11. λ 22 χιλ. — Κεφαλὴ Παλλάδος πρὸς δεξιὰ.

Ἔπ. ΓΑΙΟΥ-ΤΑΜΙΟΥ. Ταῦρος βοσκόμενος πρὸς δεξιὰ. Μονογράφημα (βλ. σχέδιον ἀριθ. 9).

12. λ 21 χιλ. — Ὅμοίως.

Θεσσαλονίκη. Δεύτερος ἢ πρῶτος π.Χ. αἰών.

13. λ 18 χιλ. — Κεφαλὴ νεαροῦ Διονύσου πρὸς δεξιὰ.

Ἔπ. Θ]ΕΣΣΑΛΟ-ΝΙΚΕΩΝ. Τράγος ἰστάμενος πρὸς δεξιὰ.

Φάκελος Γ'.

1. λ 17 χιλ. — Ὅλως ἐφθαρμένον δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος, πιθανῶς Θεσσαλονίκης.

Φάκελος Δ'.

Φίλιππος Ε' βασιλεὺς Μακεδονίας 220-179 π.Χ.

1. λ 22 χιλ. — Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρος πρὸς δεξιὰ.

Ἔπ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ — ΦΙΛΙΠΠΟΥ. Ἄρπη. (βλ. σχέδιον ἀριθ. 10). Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ δρυός.

Φάκελος Ε'.

1. λ 17 χιλ. — Ὅλως ἐφθαρμένον δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος.

2. λ 17 χιλ. — Ὅμοίως ὅλως ἐφθαρμένον.

Φάκελος Σ'.

Περσεὺς βασιλεὺς Μακεδονίας 178-168 π.Χ.

1. λ 19 χιλ. — Κεφαλὴ ἥρωος Περσέως πρὸς δεξιὰ.

Ἔπ. Β-Α- (βλ. σχέδιον ἀριθ. 11). Ἄετὸς ἐπὶ κεραυνῶ.

Φάκελος Ζ'. — *Βενετία.*

1. λ 20 χιλ. — ἤρῳσον δεκάτου τρίτου μ.Χ. αἰῶνος. Πιθανῶς τοῦ δόγη J. Tierolo (1228-1249).

καθίστα τοῦτο ἐπίπεδον σχετικῶς. Παρὰ τὴν πρὸς τὸ *κε* εἴσοδον τοῦ ὑπάρχει πίθος ἐσφηνωμένος ἐν τῇ θέσει του.

- Φάκελος Η΄.
Ἀντίγονος Γονατᾶς βασιλεὺς Μακεδονίας 277 - 239 π.Χ.
1. Α 19 χιλ. — Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξιὰ.
Ὅπ. [B—A] — (βλ. σχέδιον ἀριθ. 12). Σάτυρος ἐγείρων τρόπαιον.
- Φάκελος Θ΄.
1. Α 23 χιλ. — Ὅλως ἐφθαρμένον δευτέρου ἢ πρώτου π. Χ. αἰῶνος πιθανῶς Θεσσαλονίκης.
- Φάκελος Ι΄.
Ἀντίγονος Γονατᾶς. 277-239 π.Χ.
1. Α 20 χιλ. — Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξιὰ.
Ὅπ. [B—A] — (βλ. σχέδιον ἀριθ. 12). Σάτυρος ἐγείρων τρόπαιον.
- Φάκελος ΙΑ΄.
1. Α 14 χιλ. — Ὅλως ἐφθαρμένον δευτέρου ἢ πρώτου π. Χ. αἰῶνος.
- Φάκελος ΙΒ΄. — Ὅμοιος.
Φάκελος ΙΓ΄. — Ὅμοιος.
Φάκελος ΙΔ΄.
Περσεὺς βασιλεὺς Μακεδονίας 178-168 π.Χ.
1. Α 21 χιλ. — Κεφαλὴ ἥρωος Περσεύως πρὸς δεξιὰ.
Ὅπ. [B]—A. . . Ἄετὸς ἐπὶ κερανοῦ.
- Φάκελ. ΙΕ΄.
1. Α 19 χιλ. — Ὅλως ἐφθαρμένον. Ἴσως ῥωμαϊκὸν τετάρτου μ. Χ. αἰῶνος.
- Φάκελος ΙΖ΄.
Αυγράχιον 229 - 100 π. Χ.
1. Ρ 20 χιλ. ΕΥΝΟΥΣ Δάμαλις θηλάζουσα μόσχον. Ἄνω μικρὸς ἄετὸς ἐπὶ κερανοῦ.
Ὅπ. ΔΥΡ—ΔΑΜΑ—ΓΕΟΣ Διπλοῦν ἄστεροκόσμητον τετράγωνον.
- Φάκελος ΙΖ΄.
Ἀθῆναι τετράδραχμον 229 - 30 π. Χ.
1. Ρ 31 χιλ. — Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς Παρθένου πρὸς δεξιὰ.
Ὅπ. Α—ΘΕ—ΚΑ—ΡΑΙ—ΕΡΓΟΚΛΕ—ΤΙΜΟ. γλαῦξ ἐπὶ ἀμφορέως πλαγίως κειμένου. Ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως γράμμα ἐφθαρμένον, ὑπ' αὐτὸν ἸΣ (=ΞΦ);.—
- Φάκελος ΙΗ΄.
Ἀμφίπολις δευτέρου ἢ πρώτου π. Χ. αἰῶν.
1. Α 23 χιλ. — Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος πρὸς δεξιὰ.
Ὅπ. [Α]ΜΦ—ΙΠ[ΟΛ]—ΙΤΩΝ δύο τράγοι ἀνορθούμενοι ἀντιμέτωποι.
- Φάκελος ΙΘ΄.
Θεσσαλονίκη δευτέρου ἢ πρώτου π. Χ. αἰῶν.

1	ἸΚ
2	Σ
3	ΑΡ
4	Ἰ
5	ΛΕ
6	Ἰ
7	ΔΕ
8	ΑΡ
9	Ἰ
10	Δ
11	ΓΕ
12	Α

Στενόμακρον δωμάτιον εἰσόδου τὸ κε διαστάσεων 2×4 μ. εἶναι συγκέντρωσις τῶν πρὸς τὰ ἄλλα διάφορα δωμάτια καὶ τὴν αὐτὴν ὄδηγουσῶν θυρῶν, ἐφ' ὅσον ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ του διὰ τοῦ μεγάλου ἀνοίγματός της 1.60 μ. καὶ τοῦ ἐκεῖ πλακοστρώτου, εἶναι ἡ κεντρικὴ τοῦ οἰκήματος εἴσοδος. Τὸ κε εἶναι τὸ vestibulum, χωρὶς βεβαίως νὰ συγκρίνεται καὶ πρὸς τὴν πολυτέ-

1. Χ 27 χιλ. — Κεφαλὴ νεαροῦ Διονύσου πρὸς δεξιὰ.
 *Οπ. ΘΕΣΣΑΛΟ- [ΝΙ-ΚΗΣ]. Δύο μονογραφήματα ἐφθαρμένα. Σταφυλὴ. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ κισσοῦ.
 Φάκελος Κ'.
1. Χ 17 χιλ. — *Ὀλως ἐφθαρμένον δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος.
 Φάκελος ΚΑ'.
- *Αμφίπολις Δεύτερος ἢ πρώτος π.Χ. αἰών.
 1. Χ 21 χιλ. — Κεφαλὴ Ποσειδῶνος πρὸς δεξιὰ.
 *Οπ. ΑΜ|ΦΙ|ΠΟ]—ΛΙΤΩΝ. *Ἴππος καλπάζων πρὸς δεξιὰ.
 Φάκελος ΚΒ'.
- Φίλιππος Ε'. βασιλεὺς Μακεδονίας 220-179 π.Χ.
 1. Χ 26 χιλ. — Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου πρὸς δεξιὰ.
 *Οπ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ—ΦΙΛΙΠΠΟΥ *Ἀρτη. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ δρυός.
 Φάκελος ΚΓ'.
- *Ρώμη. Ἀσσάριον δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος.
 1. Χ 35 χιλ. — Κεφαλὴ Ἴανου.
 *Οπ. πρῶρα πρὸς δεξιὰ. Ἐπιγραφὴ ἐφθαρμένη.
 Φάκελος ΚΔ'.
- Θεσσαλονίκη Δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος.
 1. Χ 25 χιλ. — Κεφαλὴ Διὸς πρὸς δεξιὰ.
 *Οπ. Ταῦρος τρέχων πρὸς δεξιὰ. Ἐπιγραφὴ ἐφθαρμένη.
 Φάκελος ΚΕ'.
- Πέλλα. Δεύτερος ἢ πρώτος π.Χ. αἰών.
 1. Χ 21 χιλ. — Κεφαλὴ Ποσειδῶνος πρὸς δεξιὰ.
 *Οπ. ΠΕΛ—[ΛΗΣ]. Ταῦρος ἰστάμενος πρὸς δεξιὰ. Μονογράφημα ΝΕ καὶ ἕτερον ἐφθαρμένον.
 2. Χ 21 χιλ. — *Ὀλως ἐφθαρμένον. Δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος, πιθανῶς Θεσσαλονίκης.
 3. Χ 21 χιλ. — *Ὀμοίως.
 Φάκελος ΚΖ'.
- *Ρώμη. Ἀσσάριον δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος.
 1. Χ 31 χιλ. — Κεφαλὴ Ἴανου.
 *Οπ. πρῶρα πρὸς δεξιὰ. Ἐπιγραφὴ ἐφθαρμένη. Τεθραυσμένον εἰς δύο τεμάχια.
 Φάκελος ΚΖ'.
1. Χ 22 χιλ. — Ἐφθαρμένον δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος πιθανῶς Θεσσαλονίκης.
 2. Χ 17 χιλ. — *Ὀμοίως.
- Πέλλα. Δεύτερος ἢ πρώτος π.Χ. αἰών.
 3. Χ 20 χιλ. — Κεφαλὴ Ποσειδῶνος πρὸς δεξιὰ.
 *Οπ. ΠΕΛ—[ΛΗΣ] Ταῦρος ἰστάμενος πρὸς δεξιὰ.

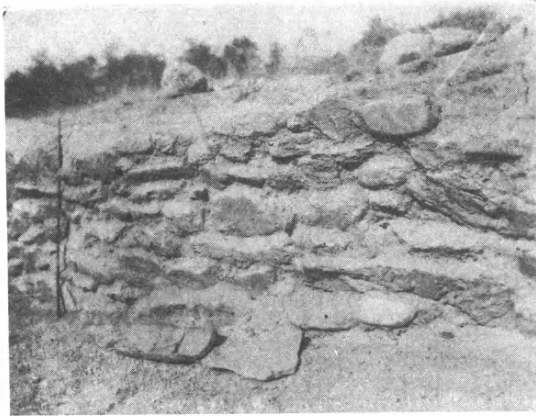
λειαν ἐκείνην, τοῦ ὁμοίου μὲν ἀλλὰ πλουσιωτάτου τύπου τῶν οἰκημάτων Πέλλης, Ὀλύνθου, Πιρίνης, Δήλου. Ἐκ τούτου προέρχονται τὰ χαλκᾶ νομίσματα φακέλων Γ' καὶ Δ' καὶ χάλκινον ἐπίσπαστρον θύρας. Πίθος ἐσφηνωμένος εἰς τὴν θέσιν του κεῖται παρὰ τὴν πρὸς τὸ κζ εἴσοδον.

Κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῆς ἐπιχώσεως εἰς τὸ σημεῖον τῆς θύρας τοῦ κε πρὸς τὴν αὐτὴν κα, ὅπου κατὰ τὴν περυσινὴν σκαφὴν εὐρέθησαν τόσαι ἄλλαι λεπτομέρειαι τῶν λειψάνων τῆς θύρας, εὐρέθη ἐφέτος καὶ ὀλόκληρον τὸ κατώφλιόν της ἀπηνθρακωμένον εἰς τὴν θέσιν του. (1 μ. × 0,15 × 0,25).

Ἐκ τοῦ κζ (2 × 4 μ.) δωματίου ἐπικοινωνοῦντος μετὰ τῆς εἰσόδου κε διὰ θύρας ἀνοίγματος 0,90 προέρχονται 2 χαλκαῖ πόρπαι ἀρίστης διατηρήσεως, σφζομένων καὶ τῶν περονῶν αὐτῶν ἀκόμη, ξυραφόμορφον σιδηροῦν μαχαίριον καὶ διάφοροι σιδηροὶ ἦλοι. Ἐκ τούτου καὶ μετὰ τῆς ἐπιχώσεως καὶ λίθων ἐκ τοίχων προφανῶς καταπεσόντων προέρχονται δύο τεμάχια στρωτήρων πηλίνων κεράμων ἐνεπιγράφων (βλ. κατωτέρω ἀριθ. 1 καὶ 2): βασιλέως Φιλίππου. Ἐκ τοῦ εὐμεγέθους δωματίου κη (4,50 × 5 μ.), τοῦ ἐπικοινωνοῦντος μετὰ τοῦ κβ διὰ θύρας ἀνοίγματος 1 μ. μετὰ δὲ τοῦ κζ ὑποθετικῶς, διότι ὁ χωρίζων αὐτὰ τὰ δωμάτια τοίχος εἶναι κατεστραμμένος καὶ μόνον μίαν σειρὰν τῶν λίθων του σφζει εἰς τὴν θέσιν τῶν, προέρχονται: τὸ τεμάχιον στρωτήρος ἐνεπιγράφου (ἀριθ. 3), τὰ χαλκᾶ νομίσματα φακέλου Ε', χαλκοῦν ὀβελόσχημον ἐργαλεῖον φερόμενόν ποτε ἐπὶ ξυλίνου ἄκρου, ὀπτόπλινθος ἐπίπεδος τετραπλευρος, ἐξ οὗ ἔχοντες τὰς ἀρχικὰς διαστάσεις πολλῶν τεμαχίων τοιούτων, (0,27 × 0,26 × 0,04) συμπεραίνομεν ὅτι ἐχρησίμευον εἰς στρώσεις δαπέδων, 2 λίθιναι ἐξ ἐρυθροποῦ πώρου τῆς Βεύης (Μπανίτσης) παραστάδες, μιᾶς τῶν εἰσόδων προφανῶς τοῦ οἰκήματος, καταπεσοῦσαι ἐκεῖ μετὰ τῶν λίθων τοῦ νοτίου τοίχου του, ὧν ἡ μία ἐθραυσομένη εἰς 2 τεμάχια¹, μέγα μέρος πινακίου, πηλίνη κουβαρίστρα, 2 χονδρὰ ἀγγεῖα μαγειρικῆς χρήσεως, λοπάδος μέγα μέρος μετὰ μιᾶς τῶν λαβῶν καὶ προχοῆς, ὁμοίας πρὸς ἐξ ἄλλων τόπων μαρμαρίνας τοιαύτας γνωστάς, χαλκῆ κεφαλὴ τορευτῆ ἦλου 0,035 διαμέτρου, καὶ ἐπιμύλιον λίθινον ὅχι ἐκ τῶν στρεφομένων ἀλλὰ τῶν ἐπισυρομένων ἐπὶ τοῦ κάτω τετραπλεύρου ὠσαύτως τμήματός του. Ἐκ τοῦ κη

¹ Αἱ διαστάσεις τῶν 0,62 × 0,41 × 0,17 βλ. καὶ σχεδιογρ. 2 Δ καὶ Δ'. Αἱ παραστάδες αὐταὶ εἶναι οἱ μόνοι ἐφέτος εὐρεθέντες πελεκημένοι λίθοι τῆς σκαφῆς ἐκ τοῦ ἐπιχωρίου πάντοτε τούτου πώρου. Καλύβη, παρακειμένης τῆ σκαφῆ ἀμπέλου μὴ ὑπάρχουσα τὸ 1933, ἐκτίσθη δι' ὠραίων γωνιωδῶν δόμων ὁμοίου ὕλικου, ἀποτελούντων ἀσφαλῶς ποτε τοῖχον κτιρίου τινὸς ὄχι ἰδιωτικοῦ ἴσως προορισμοῦ. Τοῦτο συμπεραίνομεν ἐκ τοῦ ὅτι οἱ τοῖχοι τῶν μέχρι τοῦδε σκαφέντων οἰκημάτων ἡμῶν ἀποτελοῦνται ἐκ κοινῶν λίθων κειμένων ἐν πηλῷ (εἰκ. 1). Ἴσως λοιπὸν ὑπὸ τὴν καλύβην τῆς ἀμπέλου, ἐξ ἧς θέσεως ἐξήχθησαν οἱ δόμοι, νὰ κρύπτεται κτίριόν τι τῆς πόλεως, ἐμφανίσεως ὄχι ἰδιωτικῆς, ἴσως ἱερόν τι (·).

προέρχεται καὶ μικρὸν ὄστρακον ἀρίστου βερνικίου μαύρου ἐπὶ ἐρυθροῦ δαπέδου, τοῦ χρώματος δηλ. τοῦ πηλοῦ κατὰ τὴν τεχνικὴν τῶν ἐρυθρομόρφων, ἀνήκον εἰς ἀβαθῆς σκυφόμορφον ἀγγεῖον καὶ φέρον ἐξωτερικῶς ἐπὶ τοῦ πυθμένος του ἐγγάρακτον σύμπλεγμα τῶν γραμμάτων ΜΕ (ΜΕ ἢ ΝΕ), κατάλοιπον μιᾶς ἐπιγραφῆς, καὶ ἕτερον μελαμβαφές, ἐκ τοῦ δαπέδου του ἀμφοτέρωθεν καὶ παρὰ τὸν ἐκεῖ ὑπάρχοντα ἐσφηνωμένον εἰς τὸ ἔδαφος πίθον, δυνάμενα νὰ φθάσουν χρονικῶς μέχρι τοῦ Δ' π.Χ. τοῦλάχιστον αἰῶνος, τὰ χαλκᾶ νομίσματα φακελ. Η', Ἀντιγόνου Γονατᾶ (277-239 π.Χ.) καὶ Θ' Θεσσαλονίκης.

Εἰκ. 1. Ὁ δεξιὸς παράλληλος τοῖχος τοῦ δρόμου β καὶ παρ' αὐτὸν στρωτῆρος μέρος καὶ καλυπτῆρ.

Ἐάν ὀρίσωμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ σχεδίου 1 πειθόμεθα ἀμέσως περὶ τοῦ ὑποθετικοῦ μὲν τέως περὶ μίαν τετράπλευρον αὐτὴν διαγράμματος τῶν οἰκημάτων τῆς πόλεως ἡμῶν, βεβαιουμένου ὅμως πλέον σήμερον διὰ τῆς ἀποκαλύψεως ὀλοκλήρου τοῦ οἰκήματος **κα**. Ἀκόμη ἐφέτος διὰ γενομένης ἐκεῖ μικρᾶς ἐργασίας ἐβεβαιώθημεν ὅτι, καὶ ἡ αὐτὴ **κα** ἦτο ἀρχικῶς τετράπλευρος, ἢ ἐπέκτασις δὲ τοῦ δωματίου **κ**, ὥστε νὰ δίδῃ εἰς τὴν αὐτὴν τὸ γωνιώδες σχῆμά της, ὀφείλεται εἰς μεταγενεστέρων τινὰ τοῦ κτιρίου μετασκευὴν ἢ ἐπιδιόρθωσιν. Φαίνεται δηλ. ὅτι ἀρχικῶς τὰ δωμάτια **κ** καὶ **κγ** ἔβαινον παραλλήλως πρὸς τὸ ἔναντι των **κβ**, μετὰ δὲ ἐγένετο ἡ προεκβολὴ τοῦ **κ** ἐπὶ τῆς αὐτῆς, διότι ὁ τοῖχος **σσ** τοῦ σχεδ. 1 προεκτείνεται ὑπὸ τὸ δάπεδον τοῦ **κ** μέχρι τοῦ δυτικοῦ μακροῦ τοῦ οἰκήματος τοῖχου.

Ἐνταῦθα νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ σημειώσωμεν πάλιν, ὅτι ἐπειδὴ δὲν παρατηρήθησαν εἰς τοὺς ὡς αὐτὰς ὑπαίθρους ἐρμηνευομένους μεγάλους τετραπλεύρους χώρους (5 × 6,50 μ.) τῶν οἰκημάτων τούτων, ὅπου εἶναι βέβαιοι ὅτι ὑπάρχον καὶ εἰς τὸ κέντρον των περίπου ἐστίαι, ἔστω καὶ πρόχειροι ἐγκαταστάσεις διοχετεύσεως ὀμβρίων ὑδάτων—χωρὶς βεβαίως νὰ ἀποκλείεται καὶ ὅλως πρόχειρος διοχέτευσις των εἰς τοὺς δρόμους—ὅτι δυνατὸν αἰ αὐταὶ αὐταὶ νὰ ἦσαν ἂν ὄχι τελείως ὑπαίθρου, τοῦλάχιστον ἡμιστέγαστοι διὰ τῶν

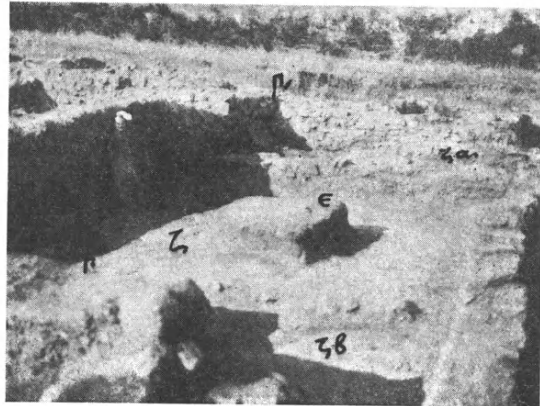
Ἐάν ὀρίσωμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ σχεδίου 1 πειθόμεθα ἀμέσως περὶ τοῦ ὑποθετικοῦ μὲν τέως περὶ μίαν τετράπλευρον αὐτὴν διαγράμματος τῶν οἰκημάτων τῆς πόλεως ἡμῶν, βεβαιουμένου ὅμως πλέον σήμερον διὰ τῆς

Ἐάν ὀρίσωμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ σχεδίου 1 πειθόμεθα ἀμέσως περὶ τοῦ ὑποθετικοῦ μὲν τέως περὶ μίαν τετράπλευρον αὐτὴν διαγράμματος τῶν οἰκημάτων τῆς πόλεως ἡμῶν, βεβαιουμένου ὅμως πλέον σήμερον διὰ τῆς

πέριξ ἑξοχῶν τῶν γείσων τῶν διαφόρων δωματίων των, ὅπως συμβαίνει καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς πολλὰ βόρεια μέρη τῆς Ἑλλάδος. Πάντως πέριξ τῶν ἐστιῶν καὶ εἰς ἀρκετὴν ἀπ' αὐτῶν ἀπόστασιν καὶ τῶν τοίχων τῶν πλαγίων δωματίων δὲν παρουσιάζονται ἐπὶ τοῦ δαπέδου των ἴχνη καταπεσούσης στέγης, ὅπως συμβαίνει τοῦτο εἰς τὰ διάφορα ἄλλα μικρότερα δωμάτια τῶν αὐτῶν οἰκημάτων ἢ καὶ εἰς τὰ ἄκρα τῶν αὐλῶν αὐτῶν, ὅπου δεχόμεθα ὅτι κατέπεσαν αἱ προεξοχαὶ τῶν δοκῶν τῶν γείσων. Ἡ ἰδέα καὶ πάλιν ἐπομένως τῆς ἀρχιτεκτονικῆς μορφῆς τῶν οἰκημάτων τῆς πόλεως δὲν διαφέρει διόλου τῆς ἰδέας τῶν οἰκημάτων τῶν προαναφερθεισῶν ἀρχαίων πόλεων, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν εὐτέλειαν καὶ τὸ προχειρότερον τῶν ὑλικῶν των.

2. Οἶκημα ζ.

Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τῆς αὐλῆς ζ (5×5μ.) ὅπου ἡ ἐστία ε (εἰκ. 2) καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῇ δωματίων ζα καὶ ζβ, ζγ καὶ ζδ ἴσως δὲ καὶ ζε. Εἶναι φανερόν ὅτι ἡ εἴσοδος τοῦ οἰκηματος εἶναι τὸ ζγ, οἱ τοῖχοι δὲ τῶν δωματίων ζβ καὶ

Εἰκ. 2. ζ=αὐλή. ε=ἐστία· ππ' =πίθοι ζα καὶ ζβ οἱ τοῖχοι τῶν παρακειμένων τῇ αὐλῇ δωματίων.

ζα μόλις σφίζονται εἰς τὸ ὕψος τῆς πρώτης σειρᾶς τῶν λίθων των, καὶ εἶναι δύσκολον νὰ ὀρισθοῦν τὰ ἀνοίγματα τῶν θυρῶν των, ἀκόμη δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶχον μόνον τὴν πρώτην σειρὰν ταύτην λιθίνην ἐκ μικρῶν σχετικῶς λίθων (λιθολόγημα) τῆς εὐθυνηρίας των, τὴν δὲ ἀνωδομίαν πλινθίνην, μαρτυρουμένην καὶ ἐκ τοῦ παχυτάτου στρώματος τῆς ἐπιχώσεως ἐκ συντετριμμένων πλινθῶν.

Ἐπὶ τῆς ἐστίας ε τῆς αὐλῆς ζ εὐρέθῃ συντετριμμένος τελείως ὁ χαλκοῦς λέβης (ὅμοιος ἐκ τῆς κα ΠΑΕ 1933). Τὸ ἄγγειον εἶναι τελείως κατεστραμμένον σφίζονται δὲ μόνον αἱ δύο λαβαὶ του, παριστάνουσαι ἐκάστη πτηνὸν ἐκ τοῦ ῥάμφους τοῦ ὁποίου διήρχετο χαλκοῦς κρίκος, αἱ κυριολεκτικῶς λαβαὶ τοῦ ἄγγείου. Αἱ λαβαὶ, ἐλάσματα χαλκᾶ χονδρότερα καὶ κοῖλα κάτωθεν, συνεκρατοῦντο ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ἄγγείου διὰ τριῶν χαλκῶν ἤλων. Περὶ τὸν λέβητα καὶ ἐπὶ τοῦ πεπατημένου καὶ πυρακτωμένου δαπέδου της ἔκειντο διάφορα τεμάχια, πινακίου μέγα μέρος, 2 μεγαρικοὶ σκύφοι, 2 χαλκᾶ κοχλιάρια, καταλήγοντα εἰς κεφαλὴν κυνὸς κατὰ τὴν λαβὴν των, ἄγγειον ἠθμῶδες (σου-

ρωτήρι), εἰς ἀπόστασιν δέ τινα ἀπ' αὐτῆς τὰ χαλκᾶ νομίσματα φακέλων IB' καὶ ΠΓ', 2 εἰδῶλια ἀποτελούμενα ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ κεκαυμένα, (πολοφόρου Κυβέλης ἐνθρόνου, κρατούσης διὰ τῆς ἀριστερᾶς κύμβαλον καὶ διὰ τῆς ἐτέρας στηριζούσης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ θρόνου ὑπάρχοντος λέοντος φιάλην, καὶ Ἀφροδίτης ἐπὶ δελφίνος καθημένης καὶ στηριζομένης διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ δελφίνος, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς κρατούσης τὸν ἀνεμιζόμενον πέπλον της)¹ δρέπανον σιδηροῦν διατηροῦν ἀκόμη καὶ τὰ ἴχνη τῆς ξυλίνης λαβῆς του, 2 λαβαὶ χαλκαὶ ἀγγείου καταλήγουσαι εἰς κόμβον ῥόδου καὶ κεφαλὴν ὄφως, δύο μάχαιραι μήκους ὀλικοῦ τῆς μιᾶς 0,73 μ. καὶ τῆς ἄλλης 0,33, ὄστρακον ἀρίστης τεχνοτροπίας τῶν ἐρυθρομόρφων ἀγγείων παριστάνον ἴσως κεφαλὴν δελφίνος, τῶν διαφόρων λεπτομερειῶν της δηλουμένων δι' ἐξηρημένων μελανῶν γραμμῶν, καὶ ὄστρακα μεγάρικοῦ σκύφου παριστάνοντα πολεμιστάς. Τὸ ἐν τῇ ζ κάτω ἡμίτομον πίθου ἐσφηνωμένου ἐν τῷ βράχῳ, ἴσως νὰ ἐχρησίμευε καὶ διὰ τὴν μερικὴν καὶ πρόχειρον τῶν ὀμβρίων ὑδάτων συγκέντρωσιν.

Ἐκ τοῦ ζα προέρχονται καὶ ἐκ τοῦ ἐκεῖ κατὰ χῶρον ὑπάρχοντος ἀκεραίου καὶ ἐσφηνωμένου ἐν τῷ δαπέδῳ του πίθου (εἰκ. 2 π) φωλεὰ ὀλόκληρος ἀγνύθων, λίθινος πέλεκυς προϊστορικὸς μὴ σχετιζόμενος προφανῶς μετὰ τῆς ἡλικίας τῆς πόλεως, μέγα σιδηροῦν κλεῖθρον, διάφοροι ἤλοι σιδηροῦ, χαλκῆ κεφαλὴ τορευτῆ καὶ τόξον στεφάνης στομίου πίθου φέρον σφράγισμα μονογράμματος ΠΑΡ ἢ ΠΑΡ, ἴσως τοῦ ὀνόματος ΠΑΡΑΜΟΝΟΥ εὐρεθέντος ἄλλοτε (ΠΑΕ 1932 σελ. 59), ἐνταῦθα δὲ ἐν τῷ σχεδίῳ 2 εἰκονιζόμενον καὶ εἰς τὸ φυσικὸν μέγεθός του.

Τὸ ζβ διατηρεῖ μέρος τοῦ πυρακτωθέντος δαπέδου του (εἰκ. 2 ε), θὰ συνήχето δὲ μετὰ τοῦ ζγ τῆς εἰσόδου δηλ. διὰ θύρας εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ὁ τοῖχος δὲν σφίζεται καλῶς. Χαλκοῦν πλήρες ἐπίσπαστρον, πτερὰ πηλίνου εἰδωλίου Νίκης τινὸς προφανῶς καὶ πινάκιον μετ' ἐντύπων ἀνθεμίων προέρχονται ἐκ τούτου.

Ἐκ τῶν μικρῶν δωματίων ζγ, εἰσόδου προφανῶς τοῦ οἰκήματος, καὶ τοῦ παρακειμένου ζδ, ἐκτὸς τῶν διαφόρων ὀστράκων τῶν γενικῶς ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς γνωστῶν, δὲν ἔχομεν ἰδιαιτέρως τι ἐνδιαφέρον εὔρημα.

Τὸ δωμάτιον ζε πρέπει νὰ ἀνήκη εἰς τὸ ζ καὶ νὰ ἐπικοινωνῆ μετὰ τοῦ ζα διὰ θύρας, μὴ καθοριζομένου τοῦ ἀνοίγματός της ἐν τῷ κατεστραμμένῳ τοίχῳ του, ἀλλὰ ἔχει καὶ ἄλλην εἴσοδον εἰς τὸν δρόμον Α' καὶ καθόλου παράδοξον νὰ ἀπετέλει καὶ μονοθάλαμόν τι ἐξάρτημα τῆς ἰδίας ἰδιοκτησίας ἢ

¹ Τὸ Μουσεῖον Θάσου κατέχει ὠραῖον ἑλληνιστικῶν χρόνων γλυπτὸν ἔργον καὶ μέρος παλαιότερου ἀναγλύφου ἐκ τῶν προτύπων προφανῶς τῆς μήτρας τοῦ τύπου τοῦ εἰδωλίου ἡμῶν (BCH 1927, 490 εἰκ. 7).

καὶ νὰ ἐκρησιμοποιεῖτο ποτὲ ὡς κατάστημά τι. Ἐξ αὐτοῦ πλὴν βάσεως μικροῦ φιαλιδίου-ληκύθου, δυναμένης νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰ τελευταῖα μελανόμορφα, τὰ καὶ πέραν ἀκόμη τῶν ἐρυθρομόρφων συγχρόνως πρὸς ἐκεῖνα ὑπάρχοντα, ἔχομεν καὶ περίπου ἀκέραιον καλυπτῆρα στέγης (0,50×0,20 μ.), χωρὶς νὰ διατηρῇ τὸ ὄλικόν μῆκός του, δυνάμενον νὰ φθάνῃ καὶ μέχρι 0,60 μ. μήκους, καὶ μέρος προσώπου πηλίνου εἰδωλίου γυναικὸς ἢ θεᾶς τινος.

Τοῦ δωματίου τούτου ἐπεκάθητο τοῖχος μεταγενέστερος φθάνων μέχρι τοῦ ἐπὶ τοῦ ἔναντι δωματίου ε τῆς σκαφῆς 1933 ὑπάρχοντος. Ὑπὸ τὸν τοῖχον τοῦτον κρημνισθέντα εὑρέθη τὸ χαλκοῦν ῥωμαϊκὸν νόμισμα φακέλου ΙΕ', τεμάχια ὑαλίνων ἀγγείων καὶ ὄστρακα ἀρητινά. Ὁ τοῖχος προφανῶς ἀνήκεν εἰς μεταγενέστερον οἶκημα ἐκ τῆς πιθανῆς καὶ μετὰ τὸ 48 π. Χ. καταστροφῆς τῆς πόλεως, πάντοτε ὑπολειφθείσης ἔστω καὶ ἀραιᾶς τινος κατοικίας της.

3. Οἶκημα Μ2.

Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ὑπερμεγέθους αὐλῆς Μ2 (6,50×5 μ.) καὶ τῶν δωματίων Μ1, Μ3, Μ4 καὶ Μ5, ἔχει δὲ δύο εἰσόδους εἰς τὸν δρόμον β', ἐκ τοῦ Μ1 καὶ Μ3.

Ἐκ τῆς αὐλῆς Μ2 προέρχονται 2 χαλκαὶ πόρπαι καλῆς διατηρήσεως, κλειδίον σιδηροῦν μέγα, μεγαρικὸς σκύφος, μέρος στρωτῆρος ἐνεπιγράφου (ἀριθ. 6), ἀκεραία ξύστρα σιδηρᾶ ζυμώματος καὶ τὸ ἀργυροῦν τετράδραχμον τῶν ἀρχόντων φακελ. ΙΖ'. Εἰς τὸ μέσον τῆς Μ2 ὑπάρχει ἡ ἐστία καὶ ἐνῶ περὶ αὐτὴν δὲν ἔχει καθόλου κεκαυμένας τὰς τρεῖς πλευρᾶς της, καὶ τὸ μέσον τοῦ πλάτους της, πρὸς τὸν τοῖχον, ὃ ὁποῖος τὴν χωρίζει ἐκ τοῦ Μ1, ἦτο πλήρης ἐπιχώσεως κεκαυμένης καὶ ἀνθράκων. Ἴσως ἡ στέγη τοῦ Μ1 νὰ ἔξετείνετο ὡς ὑπόστεγον καὶ τὸ ἄνοιγμα τῆς αὐλῆς νὰ περιορίζετο ὑπὸ τὸ οὕτω σχηματιζόμενον ὑπόστεγον πίθος ἔσφηνωμένος ἐν τῷ βράχῳ. Εἰς τὴν ΝΑ γωνίαν της πολλαὶ ἀγνῦθες εὑρέθησαν καὶ ἀκόνι καὶ τὸ θραῦσμα κεράμου ἐνεπιγράφου ἀριθ. 6.

Τὸ δάπεδον τῆς Μ2 ἢ μᾶλλον ὁ φυσικὸς βράχος βαίνει κατωφερῶς πρὸς τὰ ΒΔ του, λόγῳ ἐκεῖ ὑπάρχοντος κοιλώματός τινος. Ἐκτὸς τοῦ κοιλώματος αὐτοῦ εὑρέθησαν μεταξύ συντριμμάτων πλίνθων καταπεσοῦσῶν προφανῶς ἐκ παρακειμένων τοίχων, πολλὰ τεμάχια πηλοῦ ἐπιφανείας ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπιπέδου καὶ λείας, ἀφ' ἑτέρου δὲ κυματοειδοῦς καὶ διατηρούσης τοὺς τύπους καὶ τὸ σχέδιον τῶν παραλλήλως τοποθετημένων ποτὲ κλάδων, ἐφ' οὓς ἠλείφετο ὁ πηλός. Αἱ ἐπαλείψεις αὗται ἐγένοντο εἴτε εἰς ὄροφάς ἐσωτερικῶς εἴτε εἰς διαφόρους μεσοτοίχους τῶν χωρικῶν τούτων οἰκιῶν, κατὰ τρόπον ἐπιζῶντα εἰσέτι ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων μέχρι σήμερον. Μεταξὺ αὐτῶν διετηρήθησαν καὶ ξυλίνων δοκῶν τοιαῦται ἐπενδύσεις, ὅχι ὅμως παχυτέρων τῶν 0,10 μ., αἱ ὁποῖαι πυρακτωθεῖσαι κατὰ τὴν πυρκαϊᾶν διετηρήθησαν μὲν, δὲν εἶναι ὅμως δυνατὸν νὰ ἐρμηνευθῶσι βεβαίωτα. Αὗται ἀκριβῶς αἱ πῆλιναι

ἐπαλείφεις μᾶς ἐπιβάλλουν καὶ τὴν ἐκδοχὴν, μήπως αἱ αὐταὶ αὐταὶ αἱ ἐστιοφόροι εἶχον μόνον ἀνοιγμά τι ἀνωθεν τῆς ἐστίας, (πρβλ. ὄπαϊον Μυκηναϊκῶν χρόνων), τὸ πρὸς αὐτὰς δὲ μέρος τῆς ὄροφῆς ἢ καὶ τῶν ἀπλῶς ἐκτεινομένων γείσων τῶν πέριξ δωματίων εἶχον ἀνάγκην πηλίνης ἐπαλείψεως, ἧς λείψανα ἴσως τὰ ἐν τῷ κοιλώματι εὐρεθέντα τεμάχια, τὰ ὅποια δυνατὸν βεβαίως νὰ προέρχονται καὶ ἀπὸ ἄλλα διάφορα ἀνοίγματα τῶν μεσοτοιχῶν τοῦ οἰκήματος καταπεσόντα ἐκεῖ. Μεταξὺ τῶν συντριμμάτων τούτων εὐρέθη μικρὸν σφαιρικότερον τῶν μακροστενῶν δακρυδόχων ἀγγεῖον, μετὰ γραμμωτοῦ τινος

Εἰκ. 3. Κόκκοι σίτου ἀπηνθρακωμένοι

διακόσμου ἐπὶ τῶν ὥμων του καὶ στιγμῶν ἐκ κεκαυμένου λευκοῦ ποτε βερνικίου, οἷον τῶν ἑλληνιστικῶν λαγύνων.

Ἐκ τοῦ M 1 (3,50×5μ.) προέρχονται: λεπτοτάτη χαλκῆ βελόνη ῥαιψίματος ἀρίστης διατηρήσεως, κακοτέχνου εἰδωλίου γυναικὸς πρόσθιον μέρος, κοχλιαρίου χαλκοῦ μέγα μέρος, 2 σιδηραὶ λόγχοι μήκους 0,50 μ., ἀκμὴ σιδηρᾶ ἀκοντίου, θραῦσμα πίθου φέρον ἐγγάρακτον πλοιοόσχημον κόσμημα, μυλόλιθος, σφονδύλιον πήλινον, ἀκόνι, ἦλοι σιδηροῖ, σιδηροῦν περιέργου μορφῆς ἐργαλεῖον γεωργικῆς χρήσεως, οἷος ὁ λίσγος, ὅμοιον πρὸς τὸ ἐν τῷ *κγ* εὐρεθέν τῷ 1933, πυθμὴν ληκυθίου βερνικίου καλῆς ἐποχῆς καὶ κεραμίδες φέρουσαι τόξον κυκλικῶν ὀπῶν. Παρὰ τὸν βόρειον τοῖχον τοῦ M 1 μεταξὺ ἀνθράκων, ἐκ δοκῶν ἀπηνθρακωμένων καὶ θραυσμάτων πίθου, εὐρέθη ἀρκετὴ ποσότης σίτου ἀπηνθρακωμένου ἐν κλειστῷ χώρῳ (πίθῳ πρὶν καταθραυσθῆ), ἀριστα διατηρουμένων τῶν κόκκων (εἰκ. 3) ἀκόμη καὶ τῆς ὀλιγίστης ποσότητος τῆς ὑπαρχούσης κριθῆς διακρινομένης. Ὁ πίθος ὅπου ἐφυλάσσετο ὁ σίτος ἦτο συγκεκολλημένος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ διαφορῶν

μολυβδίνων συνδέσμων κατατακέντων, μετατραπείς οὕτω εἰς σκεῦος ξηρῶν καρπῶν μετὰ τὴν συγκόλλησίν του. Ἐκ τούτου καὶ μέρος ἐπαλείφειως ὀροφῆς, χωρὶς ὅμως νὰ φέρῃ ἴχνη ἀσβέστου, ἀλλὰ δύο διαφόρου λεπτότητος στρώματα πηλοῦ.

Ἐκ τοῦ Μ3 τετραπλεύρου δωματίου ($3,50 \times 3,50 \mu.$) προέρχονται τὰ νομίσματα φακέλου ΙΔ', περόνη χαλκῆ κομμώσεως, μυλολίθου τμήμα, πίθος δὲ εὐρίσκεται ἐσφηνωμένος ἐν τῷ δαπέδῳ του. Τὸ Μ3 ἔχει εἴσοδον εἰς τὸν δρόμον β', καὶ ἐπικοινωνεῖ καὶ μετὰ τοῦ Μ4 ἐκ τοῦ ὁποίου δὲν ἔχομεν ἐνδιαφέρον τι εὔρημα. Μ5. Ἐκ τούτου ἔχομεν μέρος στρωτῆρος ἐνεπιγράφου ἀρ. 5 καὶ τὸ ἀργυροῦν νόμισμα Δυρραχίου.

4. Οἴκημα ω.

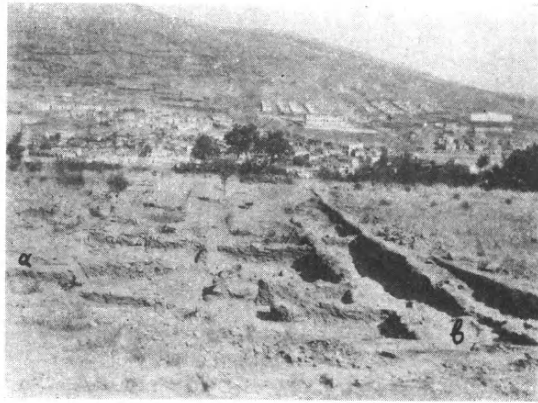
Τὸ τελευταῖον τοῦτο τῆς ἐφετινῆς σκαφῆς οἴκημα ἐν μέρει μόνον σκαφὲν φαίνεται ὅτι ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ κεντρικοῦ πάλιν πυρῆνος ἢ αὐλῆς του ω, ω¹, ὅπου ἴσως καὶ ἡ εἴσοδος του, ω², ω³ καὶ ω⁴ μόλις φαινομένου ἐν τῷ σχεδίῳ 1, ὅπου οἱ 2 πίθοι καὶ ἄλλων ἴσως ἀκόμη ἀσκάπτων.

Ἐκ τῆς αὐλῆς ω προέρχονται τὰ νομίσματα φακέλων ΚΑ - ΚΖ καὶ παρὰ τὴν ΝΔ γωνίαν τῆς πίθος ἐσφηνωμένος ἐν τῇ θέσει του, ἐκ τῶν ω² καὶ ω³ δὲν ἔχομέν τι τὸ ἐξαιρετικὸν ὡς εὔρημα.

Ἐκ τοῦ ω¹ ἔχομεν τὰ νομίσματα φακέλων ΙΗ, ΙΘ, Κ, δύο τεμάχια λαβῶν χαλκῶν προχοῶν, ἥλους σιδηροῦς ἀρκετούς, τῶν ὁποίων τὸ ὄξυ ἄκρον εἶναι εἰς ἴσην εἰς ὅλους ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀπόστασιν λυγισμένον, ὅπερ σημαίνει ὅτι διήρχετο ὀλόκληρον τὸ πάχος τοῦ ξύλου καὶ μετὰ ἐλυγίζετο ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας του, ἄρα ἔχομεν ἐμμέσως δι' αὐτῶν καὶ τὸ πάχος τοῦ ξύλου, εἰς ὃ ἦσαν καρφωμένοι, ἀνερχόμενον εἰς 0,08 μ., διότι τόση εἶναι ἡ ἀπόστασις τῆς κεφαλῆς τοῦ ἥλου ἀπὸ τοῦ λυγισμένου ἄκρου του, καὶ χαλκοῦν κρίκον κοσμούμενον διὰ κεφαλῆς πτηνοῦ.

Δρόμος Β'.

Ἐκ τοῦ νοτιωτάτου σημείου τῆς σκαφῆς καὶ ἐκ τῆς γωνίας τοῦ κδ δωματίου ἀρχίζει ὁ β' δρόμος τῆς πόλεως, παραλλήλως βαίνων πρὸς τὸν α', τοῦ αὐτοῦ μήκους ἀλλὰ κατὰ τι πλατύτερος ἐκείνου (εἰκ. 4). Δὲν παρουσιάζει καὶ

Εἰκ. 4. α = ὁ δρόμος α', β = ὁ δρόμος β'.

αὐτὸς στρωσίν τινα, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ τὸν φυσικὸν βράχον τοῦ λόφου χωρὶς νὰ εἶχέ ποτε, καθὼς φαίνεται, ὑπόνομόν τινα ἢ ἄλλο μέσον ἐκροῆς τῶν ὀμβρίων ὑδάτων. Κατὰ τὴν ἐσκαφὴν τοῦ δρόμου β' εὐρέθησαν: τὰ νομίματα φακέλων Α', Γ', Ζ', Ι', ΙΑ', χαλκοῦ λέβητος χονδροειδῆς λαβή, μέγα μέρος σκύφου μεγαρικοῦ ἐκ πολλῶν τεμαχίων, φέροντος ὑπὸ τὸν πλοχμὸν τὸν κοσμοῦντα τὴν στεφάνην του σειρὰν μορφῶν ἐκτύπων, ἄνωθεν δὲ δύο ἀναγινώσκονται αἱ ἐπιγραφαὶ «Μίμνερος, Ναννῶ» — φαίνεται ὅτι ὁ σκύφος ἔφερε σειρὰν ὀλόκληρον ποιητῶν¹ — πηλίνη προχοῇ ἀγγείου καταλήγουσα εἰς λεοντοκεφαλὴν καὶ ὁ κέραμος ἀριθ. 4 ὁ φέρων δύο σφραγίδας.

Καθὼς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ σχεδίου 1 αἱ εἴσοδοι τῶν οἰκημάτων δὲν κεῖνται ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ δρόμου, ὥστε νὰ εἶναι ἔναντι ἀλλήλων αἱ δύο διαφόρων οἰκημάτων αὐταὶ εἴσοδοι, ἀλλὰ ἐκάστη σειρὰ οἰκημάτων ἔχει ἐπὶ ἑνὸς τῶν δύο δρόμων τὰς εἰσόδους τῆς, ὑπαγορευομένου τούτου ὑπὸ τῆς στενότητος τοῦ δρόμου καὶ τοῦ χώρου ἴσως.

Στρωτῆρες κέραμοι ἐνεπιγραφοί.

Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἐκ τῆς ἐφετινῆς σκαφῆς προῆλθον 6 θραύσματα πηλίνων κεράμων στρωτῆρων, φέροντα πάντα τὴν σφραγίδα: «βασιλέως Φιλίππου», καὶ ἐκ τῶν δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ «ἐπὶ τὰ λαιὰ» εἰς δύο σειρὰς γραμμάτων, χωρὶς νὰ διατηροῦν δὲ οὐδαμοῦ ὑπάρχουσιν ἀσφαλῶς ποτε ἐπάλειψιν βερνικίου τινός. Τὰ θραύσματα ταῦτα μετὰ τινων ἐτέρων εὐρεθέντων κατόπιν ἐπισταμένης ἐξετάσεως ὄλων τῶν σειρῶν τῶν χονδρῶν κεράμων τῆς σκαφῆς ἀπὸ τοῦ 1930 κ. ἐξ. εἶναι τὰ ἑξῆς:

Ἀριθ. 1. (εἰκ. 5). Ἐκ τοῦ κζ. Διαστάσεις σφζομένου τμήματος στρωτῆρος 0,31×0,20 μ. πάχος 0,04-0,02 μ. Πηλὸς καθαρὸς καὶ καλῶς ὠπτημένος. Διαστάσεις γραμμάτων 0,010-0,012 μ. Διαστάσεις κοίλου σφραγίδος σφζομένου 0,070×0,035 μ.

ΖΦΞΛΙΣΑ[·] ¹
 ΥΟΠΗΙΛΙ[·]

¹ Περὶ τῶν ἀγγείων τούτων, καθὼς καὶ τῶν ἄλλοτε εὐρεθέντων ὀμηρικῶν σκύφων τῆς σκαφῆς, ἐκτὸς τῆς θεμελιώδους μελέτης τοῦ Carl Robert, Homerische Becher, Fünfzigstes Programm zum Winckelmannsfeste 1890, καλὴν βιβλιογραφίαν ἔχει καὶ ὁ Κυπαρίσσης ΑΕ 1914 σ. 210 κέξ.

Ἄριθ. 2. Ὅμοιος ἐκ τοῦ κζ κεκαυμένος. Διαστάσεις θραύσματος 0,25 × 0,11, ἐκ δύο συγκολλημένων θραυσμάτων πάχος 0,02 μ. Διαστάσεις σφραγίδος 0,085 × 0,035 μ. (ἀκεραίας): ὕψος γραμμάτων τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τοῦ ἀριθ. 1.

Ω . Θ Λ Ι Ζ Α [Β] 2
Υ Ο Π Ρ Ι Λ Ι Φ

Ἄριθ. 3. Ἐκ τοῦ κη. Διαστάσεις σφζομένου θραύσματος 0,18 × 0,14 μ. Πηλὸς καθαρὸς, ὄχι καλῆς σκληρότητος λόγῳ ὑγρασίας τῆς ἐπιχώσεως. Διαστάσεις σφραγίδος 0,085 × 0,035 μ. Ὑψ. γραμμάτων τὸ αὐτὸ περιῖπου πρὸς τὰ προηγούμενα.

Ω Ω Θ Λ Ι Ζ Α Β 3
Υ Ο Π Ρ Ι Λ Ι Φ

Ἄριθ. 3 α. Διαστάσεις κεράμου σφζομένου 0,17 × 0,25, πηλὸς ἀκάθαρτος χονδρόκοκκος. Ἡ σφραγίς ἐπὶ τῆς κυρτῆς τοῦ στρωτήρος (κάτω) ἐπιφανείας, τῆς σχετικῶς ἀνωμάλου, διὸ καὶ ἀμελῶς ἀποτυπωθεῖσα.

. . Θ Λ Ι Ζ Α Β 4
Υ Ο Π Ρ Ι Λ Ι Φ

Ἄριθ. 3 β. (εἰκὼν 6 καὶ 7). Διαστάσεις θραύσματος 0,16 × 0,19, πηλὸς χονδρόκοκκος. Διαστάσεις σφραγίδος 0,070 × 0,035 μ.

[Ω] Ω Θ Λ Ι Ζ Α Β 5
[Υ] Ο Π Ρ Ι Λ Ι Φ

Ἄριθ. 3 γ. Διαστάσεις θραύσματος 0,15 × 0,10 μ.: μόλις διατηροῦνται τὰ τελευταῖα γράμματα τῶν λέξεων.

Ω Ω [Θ Λ Ι Ζ Α Β] 6
Υ Ο Π [Ρ Ι Λ Ι Φ]

Εἰκ. 5. Σφραγίς κεράμου ἀριθ. 1.

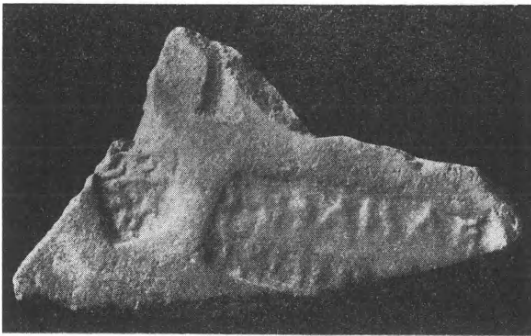
Εἰκ. 6. Σφραγίς κεράμου ἀριθ. 3 β.

Σφραγίδες 2-3-4-5-6-7. Ἡ ἀνάγνωσις αὐτῶν ἐξ ἀριστερῶν. Ὁ τύπος τῶν γραμμάτων ὁμοίος τοῦ τῆς σφραγίδος 1.

Ἄριθ. 3 δ καὶ 3 ε. Δύο μικρότατα τεμάχια διατηροῦντα τὸ γράμμα Β μόνον καὶ τὰς καταλήξεις -ου καὶ -ως. Τὰ τεμάχια ἀριθ. 3α-3ε προέρχονται ἐκ τῶν σειρῶν τῶν προηγουμένων σκαφῶν καὶ δὴ τοῦ 1930-31.

Εἰκ. 7. Κάτω σχέδιον τῆς σφραγίδος ἀριθ. 3β.
Ἄνω τῆς ἰδίας ἀντεστραμμένον, τοῦ κ. Ζιλλιερόν.

Εἰκ. 8. Σφραγίδες κεράμου ἀριθ. 4.

ὁποίων ἔχομεν τὰς πιθανὰς διαστάσεις στρωτήρων μὲν $0,40 \times 0,60$ μ. καλυπτῆρων δὲ $0,60 \times 0,20$ μ., εὑρέθησαν μόνον τὰ ἀνωτέρω ἀριθμηθέντα ἔνδεκα τεμάχια ἐνεπίγραφα. Δὲν εἶναι δὲ μόνον αἱ ἀναλογίαι τῶν σφζομέιων ἐνεπι-

Ἄριθ. 4 (εἰκ. 8). Ἐκ τοῦ βορείου τμήματος τοῦ δρόμου Β'· πηλὸς καθαρὸς. Διαστάσεις θραύσματος $0,14 \times 0,08$ μ. Διαστάσεις σφραγίδος $0,085 \times 0,035$ μ.

ΩΞΛΙΖΑΒ 7
ΒΑΣΙΛΕΥΣ
ΥΟΠΠΙΛ[ΙΦ]

Παρὰ τὴν σφραγίδα ταύτην ὑπάρχει καὶ ἕτερα ἥς τὰ γράμματα... ΙΝΟ... μόνον ἀναγινώσκονται. Ἴσως νὰ ἔγραφε κάμ[ινο] [ς δεῖνος], κατ' ἐπιτυχῆ εἰκασίαν τοῦ καθηγητοῦ κ. Κουγέα, ἢ ἐν γένει περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐργοστασίου νὰ ὠμίλει.

Ἄριθ. 5. Ἐκ τοῦ Μ5 θραῦσμα $0,18 \times 0,09$.

Ἄριθ. 6. Ἐκ τοῦ Μ2 μικρὸν θραῦσμα μόνον τὸ ὄνομα Φιλίπ[ου] διασφῶζον καὶ ἴχνη τῶν κάτω ἄκρων γραμμάτων τῆς λέξεως Βασιλέως.

Μεταξὺ ἀπειραρίθμων θραυσμάτων στρωτήρων καὶ καλυπτῆρων κεράμων, εὑρέθεντων καθ' ὅλας τὰς μέχρι τοῦδε περιόδους τῆς σκαφῆς, τύπου ἀμφικύρτου ἐλαφρῶς στρωτήρος καὶ ἡμικυκλικῶς καλυπτῆρος, καὶ ἐκ τῶν

γράφων θραυσμάτων μικρὰ ἐν σχέσει πρὸς τὸ πλῆθος τῶν μὴ ἐνεπιγράφων, ἀλλὰ καὶ αἱ διαστάσεις τῶν τεμαχίων τούτων ἐν σχέσει πρὸς τὸ συμπεραινόμενον μέγεθος $0,40 \times 0,60$, ἐξαγόμενον ἐκ μεγάλων θραυσμάτων μέχρι $0,58 \mu$. μήκους. Μήπως λοιπὸν οἱ ἐνεπίγραφοι κέραμοι εἶναι ὑλικὸν προτέρας χρήσεως καὶ ὄχι σύγχρονον πρὸς τὰ τελευταῖα ἴχνη τῆς ζωῆς τῆς πόλεως;

Ἐὰν ῥίψωμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν εἰκόνων 5, 6, 7 καὶ 8, βλέπομεν ὅτι γράμματά τινα τῶν σφραγισμάτων τούτων διαφέρουν ἄρκετὰ τῶν ἐπὶ σκληρᾶς ὕλης, μαρμάρου π. χ. χαραττομένων ἐπιγραφῶν, καὶ ἐπομένως δὲν θὰ εἶναι δικαία ἢ τελεία σύγκρισις τῶν τύπων των πρὸς τοὺς γνωστοὺς κατὰ καιροὺς τύπους τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τῶν ἐπιγραφῶν. Τοῦτο ἐτόνισεν ἡδη ὁ Dumont¹ εἰπὼν ὅτι αἱ ἰδιορρυθμίαι τῶν ἐπὶ κεράμων ἐντύπων ἐπιγραφῶν καὶ οἱ τύποι τῶν γραμμάτων των μᾶλλον τὴν παλαιογραφίαν ἐνδιαφέρουν καὶ εἰς αὐτὴν ἀνήκει ἢ ἔρευνά των, διετήρησαν δὲ τύπους γραμμάτων μὴ διασωθέντας διὰ τῶν ἐπὶ μαρμάρων ἐπιγραφῶν καὶ εἶναι δείγματα γραφῆς ὀφειλόμενα εἰς ἀπλοῦς ἐργάτας καὶ τεχνίτας.

Τὰ γράμματα τῶν σφραγισμάτων Φλωρίνης, ὄντα ἔκτυπα ἀνάγλυφα² ἐπὶ προστύπου κοίλου τετραπλεύρου βάρθους, μαρτυροῦν τὴν ἐπὶ πηλοῦ κατασκευασθεῖσαν μήτραν των καὶ ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ χάραξιν ἐπ' αὐτῆς τῶν γραμμάτων, ἐνῶ θὰ ἔπρεπεν ἀντιστρόφως, ὥστε τὸ σφράγισμα νὰ μὴ βαίνη ἀντιστρόφως ἀναγινωσκόμενον σήμερον. Αἱ διαστάσεις αἱ μέσαι τῶν σφραγίδων εἶναι $0,085 \times 0,035 \mu$. χωρὶς βεβαίως ὅλαι αἱ σφραγίδες αἱ σφζόμεναι νὰ εἶναι διὰ τῆς αὐτῆς μήτρας πιεσμέναι· ἀναμφιβόλως θὰ ἦσαν πολ-
λαί μὲν, ἀλλ' ὀλίγον διαφέρουσαι μεταξύ των (πρβλ. εἰκ. 6 καὶ 8).

Ἄν καὶ εἶναι πολλοὶ οἱ μέχρι τοῦδε ἐν ἀνασκαφαῖς εὑρεθέντες ἐνεπίγραφοι κέραμοι³, δυστυχῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ συγκριθῶσιν πρὸς ἐκείνους οἱ ἡμέτεροι, τελείως διότι καὶ διὰ τὴν χρονολογικὴν ἐρμηνείαν καὶ καθαρισμὸν ὅλων αὐτῶν τῶν εὑρημάτων μᾶλλον ἱστορικοὶ συνδυασμοὶ καὶ γεγονότα

¹ Dumont, Inscriptions Ceramiques, Arch. Miss. Scient. VI, σ. 37.

² Ἐνθ' ἄν. σ. 55.

³ Μακρὰν βιβλιογραφίαν περὶ τῶν εὑρημάτων τούτων μοι παρεχώρησεν ὁ κ. Α. Ὁρλάνδος. Εὐχαριστῶν καὶ ἐνταῦθα θερμῶς τὸν κ. Ὁρλάνδον παραθέτω τὴν κυριωτέραν σειρὰν. Ἀβῶν, JHS 1896. σ. 298. Ἀθηνῶν, BCH 1888. σ. 356. Ἀμυκλῶν, Van Hook BPW 1904, 1470. Δωδώνης, Carapanos p. III, pl. LXI, 11, 12. Ἐλατείας, Paris Élatée, 110-118. Ἐλευσίνος, AE 1896 σ. 251. Ἐπιδαύρου, Cavvadias Fouilles I, 107, 247. Ἐρετρίας, παρὰ Richardson Argire Heraeum σ. 217. Ἡραίου Ἄργους, τοῦ ἰδίου Stempel Tiles from Argire Heraeum, AJA 1894 no 3. Λυκοσοῦρας, AD 1889, σ. 160. Μαντινείας, Fougères Mantinée, 539. Μεγαλοπόλεως, Gardner Excav. at Megalopolis 140, 4 καὶ JHS 1893, 336. Οἰνιαδῶν, B. Powell AJA 1904, 170. Πειραιῶς, BCH XII, 351, 352. Περγάμου, Fränkel, Inschriften von Pergamos II, σ. 394 κξξ. Σπάρτης, BSA XII, 346. Mus. Catal. 712, BSA XIII, 56, 39, 41, 14. Τανάγρας, Paris ἐ.ά.

ἐχρησιμοποιήθησαν, παρὰ οἱ τύποι τῶν γραμμάτων. Διὰ τοῦτο καὶ σύγκρισις τῶν ἐπιγραφῶν ἡμῶν πρὸς τοὺς καθιερωμένους τύπους τῶν γραμμάτων τῶν ἐπὶ σκληρῶν ὑλῶν ἐπιγραφῶν, ἀλλὰ καὶ κυρίως πρὸς τοὺς τύπους τῶν παλαιογραφικῶς ἀρχαιοτάτων μνημείων τῆς ἐπισεσυρμένης (*cursive*) γραφῆς, τῶν παπύρων δηλ. νομίζομεν ὅτι μᾶλλον ἐπιβάλλεται. Τοῦτο ἐπιβάλλει ἴσως καὶ ἡ ὄχι ἄδικος ὑπόθεσις, ὅτι ἡ χάραξις τῆς μήτρας τῶν τοιούτων ἐπιγραφῶν ὀφείλεται ὄχι εἰς λιθοξόον γνώστην τῶν τύπων τῶν ἐπὶ μαρμάρων συγχρόνων ἐπιγραφῶν, ἀλλὰ εἰς ἀπλοῦν ἐργάτην τινὰ τοῦ πλινθοποιείου, ὅπου ἐγένετο ἡ παραγγελία τῶν κεράμων τούτων.

Τὰ γράμματα ΒΑΡ ἢ καὶ ΠΟΛΦ τῶν σφραγίδων τούτων δὲν ἀπέχουσι καὶ πολὺ τῶν τύπων τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ α' ἡμίσεος τοῦ Δ' ἀκόμη π.Χ. αἰῶνος¹, ἐὰν μάλιστα λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν φθορὰν τῆς ἐπιφανείας τοῦ πηλοῦ τῶν κεράμων ἐκ διαφόρων καιρικῶν καὶ ἄλλων ἐπιδράσεων ἢ αἰτίων.

Ὁ τύπος τοῦ γράμματος $\varsigma = \Sigma$ εἶναι περιέργος, διότι, ἐνῶ εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως εἶναι μία ἀμβλεῖα γωνία μὲ ὀλίγον ἀνεστραμμένον τὸ ἄνω ἄκρον τῆς, ὥστε νὰ φαίνεται κατὶ παρόμοιον πρὸς τὸ ἀρχαϊκὸν ς , ἄσχετον ἴσως, εἰς τὸ τέλος καθὼς καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς ἐπιγραφῆς ἀριθ. 2. εἶναι μνηοειδὲς ς . Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἀριθ. 3α φαίνεται νὰ ἦτο τετρασκελὲς Σ . Εἰς τὸν πάπυρον τῆς Ἀρτεμισίας² τὸν ἀρχαιότερον (Γ' π.Χ. αἰῶν) μετὰ τὸν πάπυρον τοῦ Τιμοθέου (Δ' π.Χ. αἰῶν), τὸ Σ παρίσταται δι' ἀπλῆς γωνίας ἀμβλείας ὁμοιοζούσης πρὸς τὸ ἡμέτερον γωνιῶδες σίγμα, χωρὶς ὅμως τὸ ὀλίγον ἀναστρεφόμενον ἄκρον του, περίπου δηλ. $\rangle = \Sigma$ ἀπαντᾷ εἰς μολυβδίνους καταδέσμους παλαιότερους τοῦ ἔτους 361 π.Χ.³

Τὸ ϵ εἶναι μνηοειδές. Ὁ τύπος ὅμως οὗτος τοῦ ϵ καὶ τοῦ $\varsigma = \Sigma$ εἶναι ἤδη γνωστὸς εἰς ἀττικὰς ἐπιγραφὰς ὄρων καὶ ὑποθηκῶν τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος⁴,

¹ W. Larfeld, Handb. griech. Epigr. II σ. 457.

² Gardthausen, Griech. Palaeographie II, σ. 106. Thompson - Λάμπρου σ. 215. Wilamowitz, Der Timotheos Papyrus, Wissenschaftliche Veröffentlichungen der deut. Orient. Gesellschaft, Heft 3, taf. III κέξ.

³ Ziebarth, Sitz.-Ber. d. Berl. Akad. Philos. - Hist. Klasse 1934, XXX III σ. 8. καὶ A. Κεραμοπούλου ΑΕ 1933 σ. 66 προσθήκη, ὅπου ἐξαίρεται ἡ σημασία τῶν κεραμικῶν εὐρημάτων.

⁴ W. Larfeld, Griech. Epigr. 1914 σ. 271, διὰ τὸ ϵ τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ εἰς μίαν διόρθωσιν τῆς ἐπιγραφῆς IG II¹ 17a, ⁴⁵ τοῦ ἔτους 378-7 π.Χ. ἐπιγραφὴν τῆς β' ἡγεμονίας τῶν Ἀθηναίων συμμαχικὸν πίνακα ἐπὶ Ναυσινίκου ἀρχοντος, εἰς ὄρον IG II² 1137, ⁸ τοῦ ἔτους 305-4 ἢ 304-3 π.Χ. εἰς ἐπιγραφὴν μάλιστα IG II¹ 236, ⁸ τοῦ ἔτους 313 π.Χ. γράφεται $\epsilon = \varsigma$ ἀντι δηλ. τοῦ μνηοειδοῦς σίγμα· ἐ. ἀ. σ. 273 διὰ τὸ $\varsigma = \sigma$ σίγμα, εἰς ὄρον ἀττικὸν IG II² 1152 ἐν συγκρίσει πρὸς II² 1077, 1079, 1139, 1140, 1152. Köhler Ath. Mitt. II, 281. IG II² 834 c, 93 ἔτους 325 π.Χ.

καὶ εἰς ἄλλας κεραμικὰς ἐπιγραφάς, ἀμφορέων ὅσα π.χ., πέραν τῶν χρόνων τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου ἀνερχομένης¹. Ἄλλως τε ἡ χειρογράφος (cursive) ἢ ἐπισευρμένη γραφή, ἀδιάφορον ἂν ἦτο δύσκολον νὰ παραδοθῇ, ὅπως ἡ παραδεδομένη ἐπὶ ἐπιγραφῶν, εἶναι πάντοτε παλαιά, παλαιότερα τῶν ἀραιῶν πως διατηρουσῶν χαρακτηριστικὰ αὐτῆς σημεῖα ἐπιγραφῶν ἐπὶ λίθων, ὅπως εἶναι αἱ μνημονευόμεναι ἐν τῇ ἀνωτέρω ὑποσημειώσει. Αὐτὴ ἦτο ἡ γραφή ὅλου τοῦ τότε γράφοντος κόσμου, ἐκτὸς βεβαίως τῶν χαρτιόντων ἐπὶ λίθων ἐπαγγελματικῶς εἰδικῶν καὶ πειθόμεθα περὶ τούτων ἐξ ὧσιν ὁ Larfeld² λέγει, ἐπικαλούμενος ἀκόμη καὶ τὴν παρομοίωσιν τοῦ ἱαμβοποιοῦ Αἰσχρίωνος³ λέγοντος «οὐρανοῦ σίγμα» τὸ σ.

Τὸ ω, μόνον ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 1. ἐπιγραφῇ σφρζόμενον καλύτερον, εἶναι τύπου ἐνδιαμέσου μεταξὺ τοῦ Ω τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τοῦ ω τῶν μεταγενεστέρων χειρογράφων καὶ ἐπιγραφῶν. Εἶναι μετάβασις ἐκ τοῦ Ω πρὸς τὸ ω, διότι ἡ μεσαία κορυφή του ὄχι μόνον εἶναι ὑψηλότερα τῶν δύο ἀκραιῶν (βλ. εἰκ. 5), ἀλλὰ καὶ καμπύλη⁴, συγκρινόμενον δὲ πρὸς τὸ ω τῶν χειρογράφων, εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν παπύρων Ἐλεφαντίνης τοῦ ἔτους 311-310 π.Χ. καὶ δὲν διαφέρει πολὺ τοῦ τῆς Ἀρτεμισίας καὶ Τιμοθέου. Αἱ ἐπὶ κεράμων ἀναφερθεῖσαι ἐπιγραφαί, αἱ ἐξ ὅλης περιπτου τῆς Ἑλλάδος γνωσταί, ἀναφέρουν εἴτε τὸ ὄνομα ἄρχοντος ἢ ἀρχιτέκτονος ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ κεράμωσις ἱεροῦ τινος ἢ ἄλλου κτιρίου, ὅπου μάλιστα πολλάκις καὶ τὸ ἐργοστάσιον τοῦ κεραμοποιοῦ ἀναφέρεται (Σπάρτης καὶ Ἐλατείας-ἐργῶνου Δαματρίου), εἴτε ἀπλῶς τὸ ὄνομα τῆς λατρευομένης ἐκεῖ θεᾶς (Δεσποῖνας, Λυκοσοῦρας), εἴτε τὴν ἀποστολὴν τοῦ κτιρίου, ὃ ἐκάλυπτεν ὁ κέραμος (τειχῶν, ἱερῶν, ἱερέων [οἰκῆματος], βασιλείων, βασιλικῆς [στοᾶς] Περγάμου), εἴτε ἀπλῶς τὴν λέξιν δαμοσία [κέραμος] (Πειραιῶς), εἴτε μονόγραμμά τι π.χ. τοῦ βασιλέως Ἀττάλου ἐν Περγάμῳ ἢ ἀπλοῦν ὄνομα, ὅπως Φιλίπ[που] ἐξ Οἰνιαδῶν ἀνασκαφῆς, ἢ Ἀντωνείνου (Ἐπιδαύρου) κλπ., ἐξ ὧν φαίνεται ὅτι ὑπὸ τῶν προσώπων αὐτῶν ἐγένετο ἡ δαπάνη τῆς κεραμώσεως ἢ φροντίδι καὶ ἐπιμελείᾳ αὐτῶν, ἐφ' ὅσον δὲ πρόκειται καὶ περὶ βασιλέων, ἴσως καὶ χρονολογικὴν τινα ἀποστολὴν νὰ ἔχωσιν αἱ σφραγίδες (πβ. Περγάμου), ἀλλὰ διὰ δημόσια κτίρια ἢ ἱερὰ κλπ., ὄχι δὲ διὰ στέγασιν οἰκιῶν ἰδιωτικῶν.

Μεταξὺ τῶν ἀναφερθέντων κεραμικῶν ἀνωτέρω τούτων εὐρημάτων

¹ Dumont ἐ. ἀ. σ. 37.

² ἐ. ἀ. σ. 265. Α. Κεραμοπούλλου ΑΕ 1914 σ. 137 σημ. 1.

³ Αἰσχρίων ἱαμβοποιὸς σύγχρονος Ἀριστοτέλους περὶ τὸ 330 π.Χ. βλ. Pauly-Wissowa ἐν λ. Αἰσχρίων 7.

⁴ Larfeld ἐ. ἀ. σ. 273 ἐπιγραφαί IG II¹ 573 (350 π.Χ.) καὶ 721 (328 π.Χ.) ὅπου ἤδη ἀρχίζει καὶ ἐπὶ λίθων τὸ φαινόμενον, Λάμπρου ἐ. ἀ. σ. 216 καὶ Gardthausen ἐ. ἀ. σ. 107 καὶ πίν. III.

ιδιαιτέραν σημασίαν ἔχουν δύο θραύσματα τῶν Οἰνιαδῶν (AJA 1904 σ. 170) φέροντα τὴν λέξιν Φιλίπ[που]. Ὁ μελετήσας αὐτὰ B. Powell λέγει ὅτι εἶναι τὸ ὄνομα Φιλίππου Ε΄ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, εἰσβαλόντος εἰς Ἀκαρνανίαν τῷ 219 π.Χ. (Πολύβιος IV, 65) καὶ καταστρέψαντος τὸ Παιάνιον, ἐπανοικοδομήσαντος δὲ προφανῶς ἐκ τῶν ὑλικῶν του τοὺς πύργους Οἰνιαδῶν, χρησιμοποίησαντος ὁμοῦς διὰ τὴν στέγασιν των κεράμους φερούσας τὸ ὄνομά του, ἂν καὶ φαίνεται ἐκ τῆς παρατεθειμένης ἐν τῇ μελέτῃ εἰκόνας, ὅτι μόνον τὴν λέξιν Φιλίπ[που] καὶ ὄχι καὶ βασιλέως συγχρόνως νὰ ἔφερον οἱ κέραμοι. Ἡ ἱστορικὴ μᾶλλον ἐπομένως μαρτυρία ἤγαγεν εἰς τὴν συσχέτισιν αὐτῶν πρὸς τὸν Φίλιππον Ε΄, τὸν καὶ ἄλλους Γ΄.

Οἱ ἡμέτεροι κέραμοι δεικνύουν ὄχι μόνον ὅτι ὑπὸ Φιλίππου τινὸς τῶν Βασιλέων Μακεδονίας ἐγένετο ἡ παραγγελία των, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐργοστασίου εἰς ὃ ἐγένετο ἡ κατασκευὴ των ἔφερον, διότι ἡ β΄ ἐπιγραφή τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 (εἰκ. 8) κέραμου καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν ἔφερε τὴν λέξιν κάμ[ινο]ς δεῖνος], πάντως περὶ τοῦ ἐργοστασίου θὰ ὁμίλει.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε τμημάτων τῆς ἀνασκαφῆς, ὅπου εὐρέθησαν τὰ παλαιότερα, ὅπως ὑπεθέσαμεν ἀνωτέρω ὑλικά ταῦτα, δὲν ἔχομεν κανένα δημοσίας ἐμφανίσεως κτίριον (ἢ ἐν τῇ ὑποσημειώσει σελ. 97 ἀναφερομένη ἄμπελος ἀπέχει τοῦλάχιστον 400 μ. μακρὰν τοῦ σκαφέντος σημείου) καὶ ἐπομένως ἀγόμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι τὰς οἰκίας τῆς πόλεως καὶ ὄχι ἄλλα κτίριά της ἐπρόκειτο νὰ στεγάσουν οἱ κέραμοι οὗτοι, οἱ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φιλίππου παραγγελθέντες. Τοῦτο τοῦλάχιστον ἰσχύει μέχρι νεωτέρου εὐρήματος δημοσίου τινὸς κτιρίου ἢ ἱεροῦ μεταξὺ τῶν οἰκημάτων.

Ἀλλὰ διὰ νὰ φέρουν οἱ παραγγελθέντες κέραμοι, οἱ προοριζόμενοι διὰ τὴν στέγασιν ἰδιωτικῶν οἰκημάτων πόλεώς τινος, τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως, ἴσως νὰ σημαίη ὅτι πρόκειται περὶ συγχρόνου εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο στεγάσεως καὶ συνοικισμοῦ τινος πολιτῶν, βασιλικῆ διαταγῆ καὶ θελήσει γενομένου.

Ἐπομένως ὑπὸ Φιλίππου τινὸς τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας ἐκτίσθη ἢ συνωκίσθη ἡ πόλις ἡμῶν, ἀφ' οὗ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀναγάγωμεν τὴν χρῆσιν τῶν κεράμων τούτων πρὸς τὸ παρὸν εἰς ἄλλην χρῆσιν, διότι καὶ τῶν τειχῶν ἀκόμη καλύμματα ἂν ἦσαν, εἶναι τὸ αὐτό, ἀφοῦ τοὺς ὀπισθίους τοίχους τοὺς τυφλοὺς τῶν ἀκροαίων οἰκημάτων ὁ καθηγητὴς Α. Κεραμόπουλος¹ δέχεται σχηματίζοντας τὰ τεῖχη. Καὶ τώρα εὐλόγως προβάλλεται τὸ ἐρώτημα, ποῖος εἶναι ὁ βασιλεὺς Φίλιππος ὁ κτίσας τὴν πόλιν;

Ἀποβλέπων τις εἰς τὰ τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ζωῆς τῆς πόλεως ἡμῶν εὐρήματα, ἀμέσως θὰ ἤθελε ἴσως δεχθῆ ὅτι ὁ Φίλιππος αὐτὸς εἶναι ὁ Ε΄ (Γ΄ κατ' ἄλλους) βασιλεύσας ἀπὸ 221-179 π.Χ. (Beloch IV 2 σελ. 138). Ἡ

¹ ΠΑΕ 1933 σ. 59.

κάλυψις ὅμως διὰ κεράμων ἐνεπιγράφων καὶ ὁ συνοικισμὸς πόλεως ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Ε' ἤδη εἰς τὸν β' π.Χ. αἰῶνα δὲν εἶναι δύσκολος καὶ καθυστερημένος κατόπιν τῆς τοσαύτης ἀκμῆς τῆς Μακεδονίας εἰς ἐκπολιτιστικὴν κίνησιν ἐπὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων καὶ δὴ ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντα; Ἡ ἀνωτέρω προσπάθεια χρονολογίας τοῦ τύπου τῶν γραμμάτων τῶν ἐπιγραφῶν, λαμβανομένου ὑπ' ὅσιν πάντοτε ἐκτὸς τῆς φθορᾶς τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς μήτρας καὶ τοῦ ὅτι ἡ χάραξις τῆς μήτρας ὀφείλεται ὄχι εἰς λιθοξόου τὴν ἐξεσηκημένην, ἀλλὰ ἀπλοῦ πλινθοποιοῦ τινος ἢ τεχνίτου τὴν γραφικὴν ἱκανότητα, δύναται νὰ ἀναβιβάσῃ τὰ γράμματα ταῦτα μέχρι τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος καὶ ἐπομένως δυνατὸν ὁ Φίλιππος νὰ εἶναι ὁ Β', ὁ πατὴρ τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου βασιλεύσας 359 - 336 π. Χ. (Beloch III² σ. 60-62), ὁ ὁποῖος καὶ ἀναφέρεται ὡς κατ' ἐξοχὴν διαμορφωτῆς καὶ ἐκπολιτιστῆς τοῦ Μακεδονικοῦ Κράτους καὶ κυρίως ἰδρυτῆς πόλεων¹.

Φίλιππος λοιπὸν ὁ Ἀμύντα, ὁ Β' πρέπει νὰ εἶναι, ὁ ὁποῖος «ἀπὸ πλανήτας καὶ ἀπόρους νέμοντας ἀνά τὰ ὄρη... κατήγαγε τοὺς Μακεδόνας, πόλεων τε οἰκήτορας ἀπέφηνεν αὐτοὺς καὶ νόμους καὶ ἔθεσι χρηστοῖς ἐκόσμησεν» κατὰ τὸν Ἀρριανὸν Ζ', 9, 2, καὶ ὁ ὁποῖος τειχίζων «ἐν Ἰλλυριοῖς κατὰ τὸν Δημοσθένη πόλεις» ἐτείχιζε ταύτας ἐν τῇ παρὰ τὰ σύνορα τῶν Ἰλλυριῶν Μακεδονικῇ ἀκραίᾳ χώρᾳ του Λυγκηστίδι, προπύργια τῆς ἐπικρατείας του ταύτης εἰς τοὺς κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν πολέμους του².

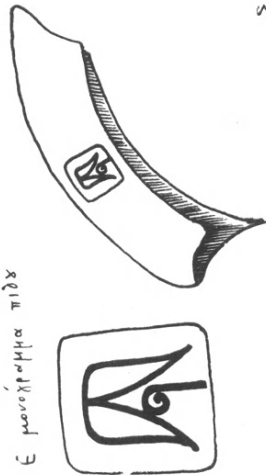
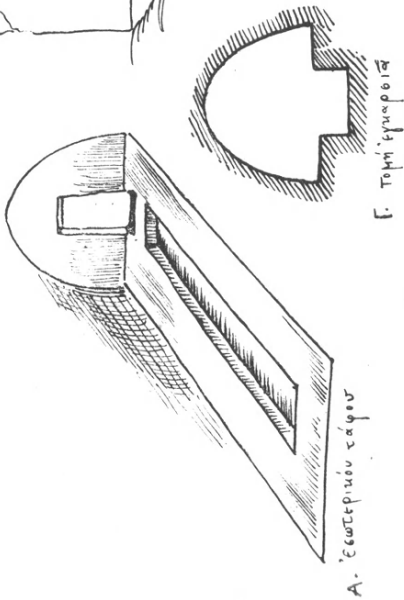
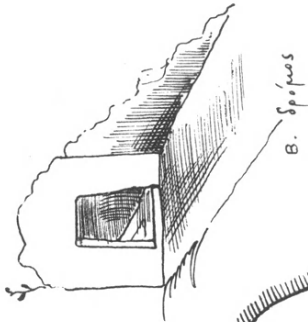
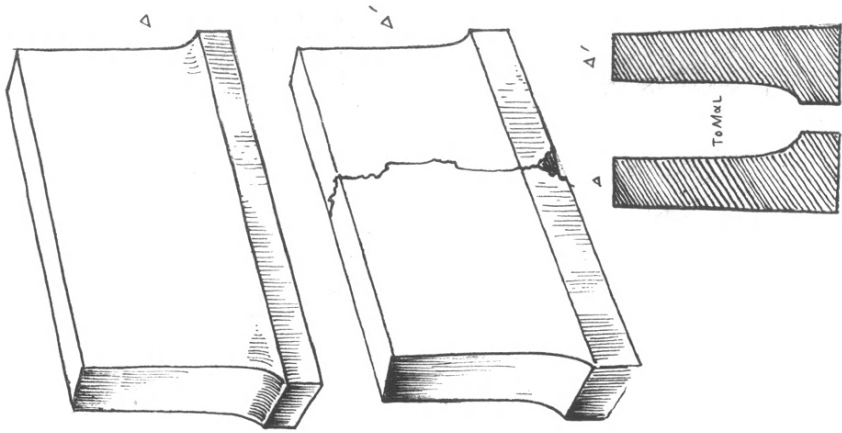
Οὐδόλως λοιπὸν ἀπροσδόκητον ἂν τῶν ἱστορικῶν αὐτῶν μαρτυριῶν ἢ

Εἰκ. 9. Ἡ πρόσοψις καὶ ὁ δρόμος τοῦ τάφου.

¹ Α. Κεραμοπούλλου ΑΕ 1932 σ. 105. Τοῦ ἰδίου, Ἐπίτομος Ἱστορία Φιλίππου Β' τῆς Μακεδονίας Ἀθήναι 1935, σ. 13. Δημοσθένης Φιλίπ. Α', 48 «ἐν Ἰλλυριοῖς τὸν Φίλιππον πόλεις τειχίζειν».

² Περὶ τῶν ἐναντιῶν τῶν Ἰλλυριῶν πολέμων τοῦ Φιλίππου παρὰ τὰ σύνορα τῆς Λυγκηστίδος καὶ Ὀρεσιτίδος κειμένων βλ. Beloch III¹ σ. 226 καὶ The Cambridge Ancient History VI, σ. 205, Macedon, 401-301 π.Χ. Διόδωρον XVI, 4, 3.

Σχεδιασμοί 2.

ἀλήθεια καὶ ὄχι μόνον ἡ διοργάνωσις τῆς Λυγκησιδίδος ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Β', ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνασκαφή μιᾶς εἰς τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθεισῶν πόλεων ἐκεῖ ἐπιβεβαιοῦται διὰ τῶν ἐνεπιγράφων τούτων στρωτήρων, ἡ δὲ ἡλικία τῆς πόλεως ἡμῶν ἀνέρχεται, καθὼς δι' ἱστορικοὺς λόγους ἐφρόνει καὶ πρὸ τῆς εὐρέσεως τῶν κεράμων ὁ καθηγητῆς κ. Κεραμόπουλλος, εἰς τὸν Φίλιππον Β', εἰς τὸν 4^{ον} δηλ. π.Χ. αἰῶνα.

Τοῦτο βεβαίως θὰ δείξῃ ἀκόμη περισσότερο ἐπιβεβαιούμενον ἐπέκτασις μελλοντικῆ τῆς σκαφῆς καὶ ἄλλων εὐρημάτων Μακεδονικῶν ὁμοίας ἢ ἄλλης φύσεως ἐν Μακεδονίᾳ καθόλου, πρὸς τὸ παρὸν δὲ ἐκτὸς τῆς ὑποθέσεως τοῦ ταυτισμοῦ τῆς πόλεως πρὸς τὴν Ἡράκλειαν Λύγκου ἔρχεται καὶ δευτέρα τοιαύτη, ὅτι ἐπὶ Φιλίππου Β' ἐκτίσθη αὕτη, κάπως νομίζομεν βεβαιότερα τῆς πρώτης.

*

Τάφος.

Παρὰ τὴν ἀνατολικὴν κλίσειν τοῦ λόφου τῆς Φλωρίνης ἐφ' οὗ κεῖται ἡ Ἡράκλεια καὶ ΒΔ τοῦ Νεκροταφείου τῆς σημερινῆς πόλεως Φλωρίνης ὑπῆρχον ἀρχαῖοι τάφοι λαξευτοὶ ἐν τῷ βράχῳ, τοῦλάχιστον τρεῖς ὄντες ποτέ, καθὼς μαρτυροῦν ἴχνη τῶν δύο καταστραφέντων ἐκ τῶν αὐτόθι γενομένων ποτὲ ἐκβραχισμῶν. Ὁ εἰς διασωθεὶς κατωρθώθη ἐφέτος νὰ καθαρισθῇ καὶ νὰ καταμετρηθῇ. (βλ. Σχεδιογρ. 2 Α, Β, Γ, καὶ εἰκ. 9). Ὁ τάφος ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ δρόμου του (2,50 μ. × 2 μ. × 2,50) λαξευθέντος ἐν τῷ φυσικῷ λίθῳ (σχεδ. 2. Β). Ἡ εἴσοδος του (1,35 ὕψους × 0,68 — 0,75 πλάτους) κατέρχεται ὀλίγον χαμηλότερον τοῦ ἐπιπέδου δρόμου, ἐσωτερικῶς δὲ καὶ κατὰ μέσον τοῦ δαπέδου του ἐκτείνεται ἐν τῷ βράχῳ λαξευμένη μακρόστενος λάρναξ (3,40 × 0,65 πλ. × 0,40). Ἐσωτερικῶς τὸ δάπεδόν του κατέχει τετράπλευρον περίπου διαστάσεων 3,70 × 2,85 μ., ἡ δὲ στέγη τοῦ σχηματίζεται διὰ τῆς ἐκφορᾶς τῶν μακρῶν πλευρῶν του πρὸς τὴν κορυφὴν, ἐπομένως στεγάζεται ὁ τάφος διὰ καμαρωτῆς στέγης, αἱ δὲ δύο ἄλλαι πλευραὶ του ἄνω καταλήγουν εἰς ἡμίτομα ἐλλείψεως ὕψους 1,55 μ. ἀπὸ τοῦ χεῖλους τῆς λάρνακος ἢ 1,95 μ. ἀπὸ τοῦ πυθμένος της. (Σχεδ. 2 Α καὶ Γ).

Εἰκ. 10. Ἡ ἐν τῷ τάφῳ εὐρεθεῖσα πλαγῶν κατὰ φωτογραφίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Βερροίας.

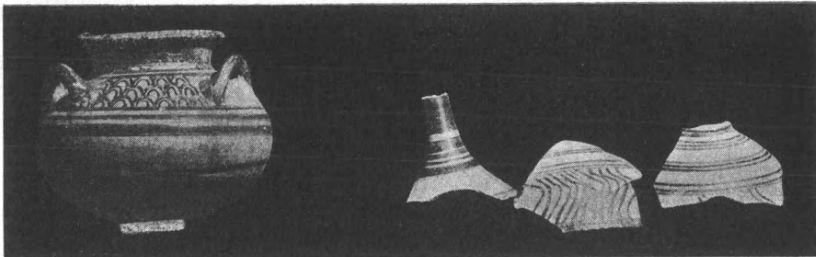
Ὁ τάφος δυστυχῶς ἠνοίχθη κατὰ τὸν μεγάλον πόλεμον, διάφοροι δὲ πληροφορίες (πρβλ. ΑΕ 1932, 53) περὶ τῶν ἐν αὐτῷ γενομένων εὐρημάτων μὲ παρεκίνησαν νὰ καταφύγω καὶ εἰς τὸν γνωρίζοντα περὶ αὐτῶν Σεβ. Μητροπολίτην Βεροῖας - Ναούσης, τότε Φλωρίνης κ. Πολύκαρπον. Κατὰ τὰς προθύμους πληροφορίας τοῦ Σεβασμιωτάτου, διὰ τὰς ὁποίας καὶ ἐνταῦθα τὸν εὐχαριστοῦμεν, εὐρέθη ἐν τῷ τάφῳ ἐκτὸς διαφόρων ἄλλων δακρυδόχων καὶ πηλίνων ἀγγείων ἐκ τῶν συνήθων ἐν τάφοις εὐρισκομένων, καὶ πλαγγῶν πηλίνη, τῆς ὁποίας εὐτυχῶς διέσωσε τὴν ἐνταῦθα παραθετομένην εἰκόνα (10) τῆς. Τὸ ἀρχαῖον ἀνεζητήσαμεν καὶ εἰς τὴν Μητρόπολιν Φλωρίνης καὶ εἰς τὴν Νομαρχίαν, ὅπου ἔπρεπε νὰ εὐρίσκονται κατὰ τὰς σημερινὰς πληροφορίας τὰ τεμάχιά του, καταθραυσθέντος κατὰ τὰς αὐτὰς πληροφορίας.

Ἡ παραθετομένη τοῦλάχιστον φωτογραφία δὲν εἶναι ἄσχετος καὶ ἄχρηστος διὰ τὴν τελειωτικὴν τῆς πόλεως ταύτης μελέτην, εἰς τὴν ὁποίαν πόλιν προφανῶς ἀνήκον οἱ τάφοι οὗτοι.

Γ. ΜΠΑΚΑΛΑΚΗΣ

5. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΧΑΪΑ

Κατὰ τοὺς μῆνας Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον 1934 ἐξηκολούθησα τὰς ἐρεῦνας μου Μυκηναϊκῶν νεκροταφείων ἐν ἀρχαίᾳ Ἀχαΐᾳ διὰ τῆς εὐρέσεως καὶ ἐξερευνήσεως τῶν ὑστερομυκηναϊκῶν νεκροταφείων καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς ἀρχαίας Ἀχαΐας.

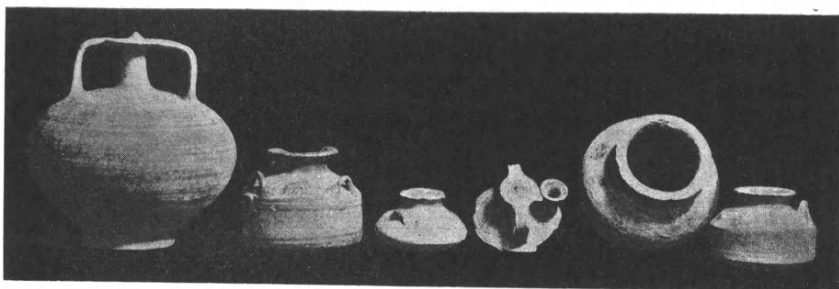

Εἰκ. 1. Ἀγγεῖα Ὑστερομυκηναϊκά.

Ἠρεύνησα συμπληρωματικῶς τὰ νεκροταφεῖα τοῦ Μποτιά, ἀνέσκαψα εἰς Καμάρας, ὅπου οὐδὲν εὔρον σχετικόν, ἐμελέτησα τὸ μέγιστον παρὰ τὰς Πάτρας νεκροταφεῖον, ὅπερ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνεκάλυψα καὶ διὰ μικρῶν αὐτόθι σκαφῶν ἔφερον εἰς φῶς καὶ ἄλλας ἐνδείξεις περὶ τῆς αὐτόθι

ὑπάρξεως νεκροταφείου ἐκτεταμένου, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνασκαφή θὰ ἀπαιτήσῃ μεγάλην δαπάνην εἰς τὸ προσεχές μέλλον.

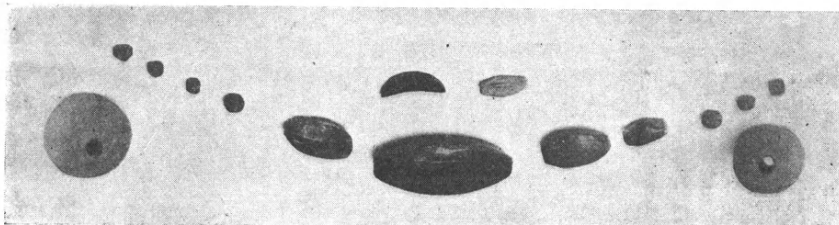
Ἐξαιρετικὴν σημασίαν ἔλαβεν ἡ ἀνασκαφή εἰς τὸ χωρίον τοῦ τέως δήμου Πατρέων Τσαπλατέικα καὶ Παυλόκαστρον εἰς τοὺς ΝΑ γηλόφους

Εἰκ. 2. Ἀγγεῖα Ὑστερομυκηναϊκά.

τοῦ Παναχαϊκοῦ ὄρους, ὅπου [εὗρέθησαν Μυκηναϊκὰ εὐρήματα, ἀγγεῖα ὑστερομυκηναϊκά (εἰκ. 1 καὶ 2), χάνδραι ἐξ ἀχάτου μεταξὺ τῶν ὁποίων μία εὐμεγέθης (εἰκ. 3).

Ἡ ἀνασκαφή αὕτη ἔφερεν εἰς φῶς ἴσως νέον τρόπον ταφῆς, ὃν ἡ μέλλουσα ἔρευνα μέλλει νὰ πιστοποιήσῃ σαφῶς.

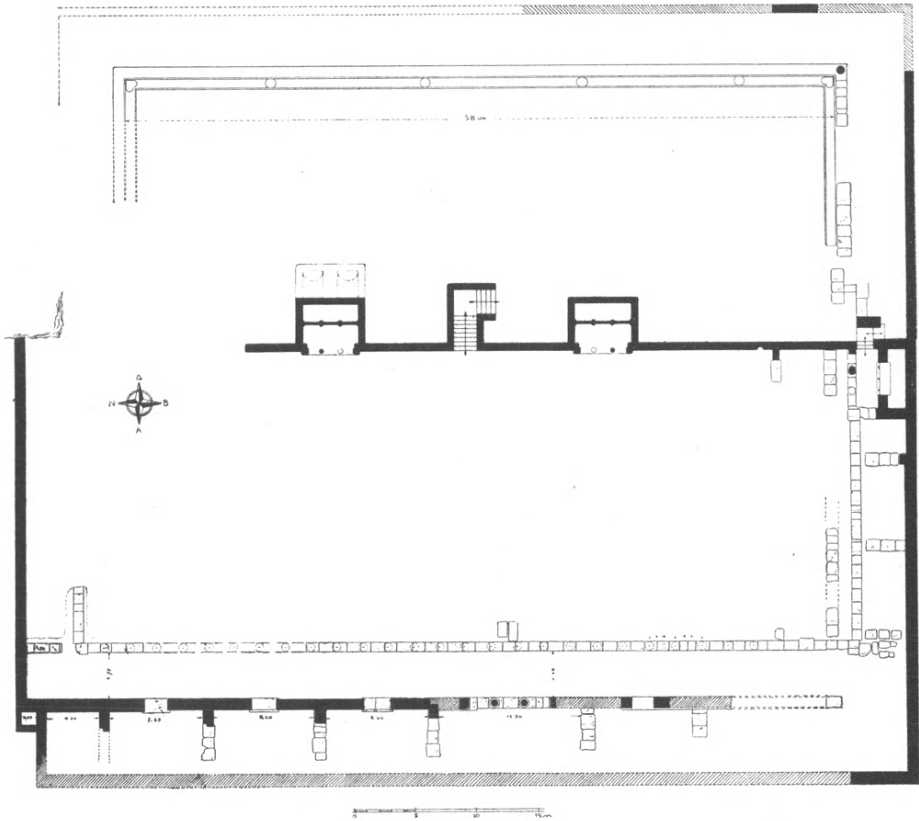
Εἰκ. 3. Χάνδραι ἐξ ἀχάτου.

Δηλαδή εἰς τοὺς ἐξ εὐθρύπτου ὕλης λόφους ἐξ ἀσβεστοβριθοῦς συστάσεως δὲν συνήντησα λαξευτοὺς τάφους, ὡς συνήθως, ἀλλὰ κιβωτοειδῆ κτίσματα διὰ μικρῶν λίθων ποταμίων, ἐντὸς τῶν ὁποίων οὐδὲν εὗρημα ὑπῆρχεν, οὐδὲ ὄστουν νεκροῦ, ἀλλ' ἔξω τῶν κτισμάτων αὐτῶν ὑπῆρχον τὰ εὐρήματα, ἀγγεῖα καὶ χάνδραι.

Ἡ ἔρευνα κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος λεπτομερεστέρα καὶ εἰς σημεῖα, ἐνθα ἡ ἐκ τοῦ χρόνου καταστροφή ὑπῆρξε μικροτέρα, θέλει καθορίσει σαφῶς τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς ταφῆς τῶν χρόνων ἐκείνων.

6. ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΣΙΚΥΩΝΟΣ

Ἡ γενομένη προπερυσιν ἐν Σικυῶνι ΝΑ. τοῦ θεάτρου ἀνασκαφή (ΠΑΕ. 1932, 63) εἶχεν ἀποκαλύψει, παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς ἀκροπόλεως, μέγα πειόμορφον στωικὸν κτήριον ἰδρυμένον ἐπὶ ἀνδήρου, οὕτινος τὰ χῶματα ὑπεστήριζον πρὸς Β καὶ πρὸς Α ἰσχυρὰ ἐκ κυφωτῶν λίθων ἀναλήματα.

Εἰκ. 1. Κάτοπις τοῦ γυμνασίου τῆς Σικυῶνος.

Εὐρεῖα τάφος, ἀνοιχθεῖσα κατὰ μῆκος τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήματος, εἶχε τότε φέρει εἰς φῶς πλὴν τριῶν ρωμαϊκῶν ἀνδριάντων καὶ τὰ ἐξῆς κτίσματα. 1) Ἐπικαμπῆ κλίμακα ἀνάγουσαν ἀπὸ κατωτέρου ἀνδήρου εἰς τὸ ἄνω στωικὸν κτήριον. 2) Κρήνην, τοῦ τύπου τῶν ἐν παραστάσι, μετ' ἐσωτερικῶν στη-

ριγμάτων, ἣς ἡ προσπέλασις ἐγένετο ἀπὸ τοῦ κατωτέρου ἀνδῆρου καὶ 3) πρόπυλον παρὰ τὴν ΒΑ γωνίαν τοῦ ἀναλήμματος ἔχον καὶ αὐτὸ τὸ δάπεδον ἐπὶ τοῦ χαμηλοτέρου ἀνδῆρου. Ἡ κατὰ τὴν εἰρημένην θέσιν εὗρεσις προπύλου ὑπεδήλου σαφῶς τὴν ὑπαρξιν μεγάλου τινὸς οἰκοδομήματος, ἰδρυμένου ἐπὶ τοῦ κατωτέρου ἀνδῆρου, οὗτινος τὸ πρόπυλον θ' ἀπετέλει τὴν εἴσοδον. Εἰς τούτου τοῦ οἰκοδομήματος τὴν ἀποκάλυψιν ἐστράφη ἡ ἐφετεινὴ σκαφή. Ὅντως εὐθύς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ προπύλου ἀπεκαλύφθη ἡ εὐθυνηγρία μακροῦ τοίχου διήκοντος ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς εἰς μῆκος 18 μ., (εἰκ. 1). Ὁ τοῖχος οὗτος βαίνει παραλλήλως πρὸς τὸ ἐκ κυφωτῶν λίθων ἀνάλημμα, ὅπερ, συνεχίζον εἰς μῆκος 36,40 τὸ βόρειον ἀνάλημμα τοῦ ἀνωτέρου ἀνδῆρου, ἀνεῖχε τὰ χώματα τοῦ κατωτέρου, καμπτόμενον κατ' ὀρθὴν γωνίαν πρὸς νότον. Μεταξὺ τῆς εὐθυνηγρίας τοῦ ἐσωτερικοῦ τοίχου καὶ τοῦ βορείου ἀναλήμματος ὑπῆρχον κατ' ἀποστάσεις ἐγκάρσιοι τοῖχοι, ὧν ἀπεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια ἑνός, τὰ δὲ τῶν ἄλλων εὐρίσκονται πιθανώτατα ἐν τῇ μήκῳ σκαφείῃ ἐπιχώσει.

Εἰκ. 2. Ὁ στυλοβάτης καὶ ὁ τοιχοβάτης τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ γυμνασίου.

Ἐπῆρχε λοιπὸν κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν τοῦ κατωτέρου ἀνδῆρου μία σειρὰ δωματίων, πρὸ τῶν ὁποίων ἐξετείνεται στοά, ἣς εὐρέθησαν λίθοι τινὲς τοῦ στυλοβάτου κατὰ τὸ δυσμικὸν καὶ τὸ ἀνατολικὸν τέρμα. Τὸ πρὸς δυσμὰς τέρμα τῆς στοᾶς ταύτης ἀπετέλει ἡ προπέρουσιν ἀποκαλυφθεῖσα ἑλαφρὰ ἰωνικὴ παραστάς λαξευμένη ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ ὑψηλοτέρου ἀνδῆρου (εἰκ. 2).

Καθέτως πρὸς τὴν σειρὰν τῶν δωματίων τῆς βορείου πλευρᾶς ἐξετείνεται μακρὰ στοά, ἣς ἀπεκαλύφθη εἰς μῆκος 45 μ. ὁ ἐκ κανονικῶν πωρολίθων

στυλοβάτης (εἰκ. 1). Ὅπισθεν τοῦ στυλοβάτου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 3,80 μ. ἀπ' αὐτοῦ ἀπεκαλύφθησαν τμήματα τοῦ θεμελίου καὶ τῆς ἀνωδομῆς τοῦ βραίνοντος παραλλήλως πρὸς τὸν μνημονευθέντα στυλοβάτην καὶ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἀνάλημμα, εὐρέθησαν δ' ὡσαύτως καὶ τμήματα ἐγκαρσίων διαχωριστικῶν τοίχων, ὡς ἐν τῷ συνημμένῳ σχεδίῳ ἐμφαίνεται. Τὰ δωμάτια

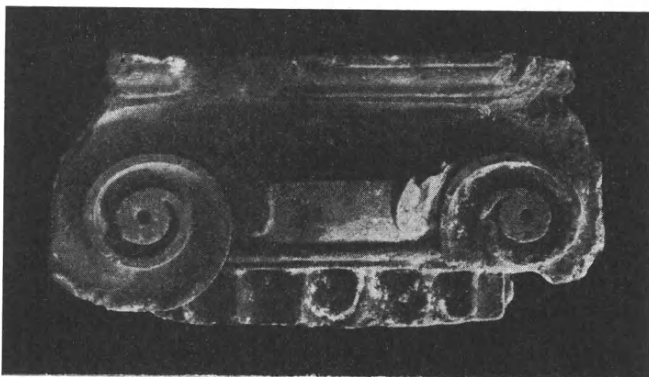
Εἰκ. 3. Τὸ πρόπυλον τοῦ ἐφηβείου.

ἔχουσι μῆκος κυμαινόμενον περὶ τὰ 8 μέτρα, πλὴν τοῦ μεσαίου, ὅπερ εἶναι μεγαλύτερον (11,50μ.), καὶ τοῦ ἄκρου νοτίου ὅπερ εἶναι μικρότερον (4.15). Συγκοινωνοῦν δὲ τὰ διαμερίσματα πρὸς τὴν πρὸ αὐτῶν στοὰν διὰ θυρῶν, ὧν εὐρέθησαν τινῶν τὰ κατώφλια. Τὸ δὲ μέγα διαμέρισμα ἀντι θύρας ἔφερε πρὸς τὴν στοὰν πρόπυλον ἐκ δύο ἰωνικῶν κίονων ἐν παραστάσιν, ὧν διεσώθησαν κατὰ χώραν αἱ βάσεις μετὰ τῶν συναφῶν τμημάτων τοῦ ραβδωτοῦ κορμοῦ (εἰκ. 3). Κατὰ ταῦτα ὑπῆρχε καὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ κατωτέρου ἀνδῆρου σειρὰ δωματίων μετὰ στοᾶς βλεπούσης πρὸς ὀρθογώνιον αὐλὴν ἐκτεινομένην ἐπὶ τοῦ κατωτέρου ἀνδῆρου. Ἡ στοὰ ἦτο ῥυθμοῦ ἰωνικοῦ, ὡς ἀποδεικνύουν πολλὰ τεμάχια

βάσεων, ραβδωτῶν κορμῶν καὶ ὠραῖον ἐκ πώρου λίθου κεκονιαμένου ἰωνικὸν κιονόκρανον εὐρεθὲν ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου, (εἰκ. 4). Ἡ θέσις καὶ ἡ ἀπ' ἄξονος εἰς ἄξονα ἀπόστασις τῶν κίωνων τῆς στοᾶς (2.12 μ.), ὀρίζονται ἀκριβέστατα διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου σφραγισμένων τετραγώνων τόρμων, δι' ὧν προσηλοῦντο αἱ βάσεις τῶν κίωνων. Δυστυχῶς δὲν εὐρέθη μέχρι τοῦδε ἀρχιτεκτονικόν τι μέλος ἐκ τοῦ θριγκοῦ τῆς στοᾶς ταύτης, ὑπάρχει ὅμως πιθανότης εὐρέσεως, καθόσον ὑπολείπεται εἰσέτι ἄσκαφος μεγάλη ἔκτασις τῆς στοᾶς καὶ τῆς αὐλῆς.

Κατὰ ταῦτα τὰ εὐρεθέντα θεμέλια μαρτυροῦσι περὶ ὑπάρξεως καὶ ἐν τῷ κάτω ἀνδρῶν μεγάλου οἰκοδομήματος, συνεχίζοντος τὸ ἄνω ἐν ταπειντέρῳ ἐπιπέδῳ καὶ διατεταγμένου περίξ μιᾶς ὀρθογωνίου αὐλῆς, ἧς τὴν δυτικὴν πλευρὰν ἀπετέλει ὁ προπέρυσιν ἐν μέρει ἀποκαλυφθεὶς ὠραῖος ἀναλημματικὸς

τοιχος τοῦ ἄνω ἀνδρήρου. Τοῦ τοίχου τούτου τὴν ἀποκάλυψιν προεχώρησα ἐφέτος συνεχίσας πρὸς νότον τὴν τάφρον, ἣν εἶχον κατὰ μῆκος διανοίξει. Δυστυχῶς τὸ ἐφέτος ἀποκαλυφθὲν τμήμα δὲν διασφύζεται ἐν οἷα καταστάσει τὸ προπερυσινόν. Μιᾶς μόνον στρώσεως οἱ λίθοι διατηροῦνται ἄρτιοι. Κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τῆς σχετικῆς τάφρου ἐγένοντο τὰ ἑξῆς κινητὰ εὐρήματα: 1) σφόνδυλος δωρικοῦ κίονος φέρων εἴκοσι ραβδώσεις, 2) κιονόκρανον δωρικὸν ἀκέραιον καὶ 3) γεῖσον μετὰ προμόχθων τεθραυσμένον. Τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ταῦτα μέλη προέρχονται ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ στωικοῦ κτηρίου τοῦ ἄνω ἀνδρήρου, ὅπερ κατὰ ταῦτα ἦτο δωρικοῦ ρυθμοῦ. Τοῦ αὐτοῦ κτηρίου εἶχον ἀνεύρει προπέρυσιν τεμάχια τῆς πηλίνης σίμης καὶ λεοντοκεφαλῶν, ὡς καὶ κεράμους

Εἰκ. 4. Πώρινον κιονόκρανον ἐκ τῆς κάτω στοᾶς τοῦ γυμνασίου.

μὲ ἰδιόρρυθμον τρόπον προσηλώσεως τῶν καλυπτῆρων. Πλὴν δὲ τῶν εἰρημένων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ἀνευρέθη ἐντὸς τῆς τάφρου καὶ νέος (τέταρτος οὗτος) μαρμάρινος, ἀκέφαλος ἀνδρῆς γυναικός, τύπου ὁμοίου πρὸς τὸν προπέρυσιν ἐν γειτονικῇ θέσει εὐρεθέντα. (ΠΑΕ 1932 σ. 74 εἰκ. 13). Τοῦ ἀγάλματος ἔλλείπουσι πλὴν τῆς κεφαλῆς καὶ αἱ πρόσθετοι χεῖρες ὡς καὶ τμήμα τῆς πλίνθου ἐφ' ἧς ἔβαινε.

Ἡ περαιτέρω ἀποκάλυψις τοῦ αὐτοῦ ἀναλήματος ἔφερεν εἰς φῶς, εἰς συμμετρικὴν ἀπὸ τῆς ἐλικαμποῦς κλίμακος ἀπόστασιν (8,35 μ) δευτέραν κρήνην (B), ἣτις κατὰ μὲν τὰς διαστάσεις καὶ τὴν γενικὴν διάταξιν εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν προπέρυσιν εὐρεθεῖσαν (A), διαφέρει ὅμως ἐκείνης κατὰ οὐσιώδεις λεπτομερείας (εἰκ. 1 καὶ 6). Τῆς νέας κρήνης εὐρέθησαν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν πολὺ περισσότερα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ἀπὸ τὰ εὐρεθέντα ἐν τῇ πρώτῃ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καθίσταται ἐφικτὴ οὐ μόνον ἡ ἀσφαλῆς γραφικὴ ἀναπαράστασις αὐτῆς ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀναστήλωσις, ἣν καὶ προχεῖρως ἐπεχείρησα ἐν μέρει, ἀνασυγκροτήσας προσωρινῶς τοὺς κορμούς ἀμφοτέρων τῶν ἐσωτερικῶν στη-

ριγμάτων, ὧν σώζονται καὶ τὰ κιονόκρανα καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν βαίνοντα ἐπιστύλια (εἰκ. 7) ταῦτα πάντα σκοπῶ νὰ τοποθετήσω ὀριστικῶς εἰς τὰς οἰκείας θέσεις, ἐν προσεχεῖ μέλλοντι, ἀρωγῇ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Τῆς νέας κρήνης διεσώθη ἐπίσης εἰς ὕψος 1,60 καὶ ὁ εἰκοσάπλευρος κορμὸς τοῦ ἐτέρου τῶν κιόνων τῆς προστάσεως, ὑπάρχει δ' ἐλπίς ὅτι, διανοιγομένης εὐρύτερον τῆς τάφρου, θὰ εὐρεθῶσι καὶ ἄλλα τῆς ἐξωτερικῆς προστάσεως ἀρχιτεκτονικὰ

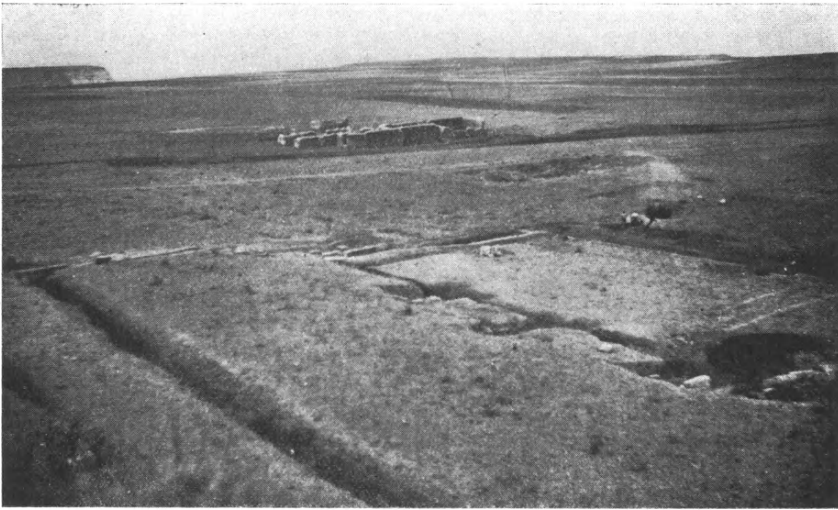

Εἰκ. 5. Γυναικεῖος ἀνδριᾶς
ρωμαϊκῶν χρόνων.

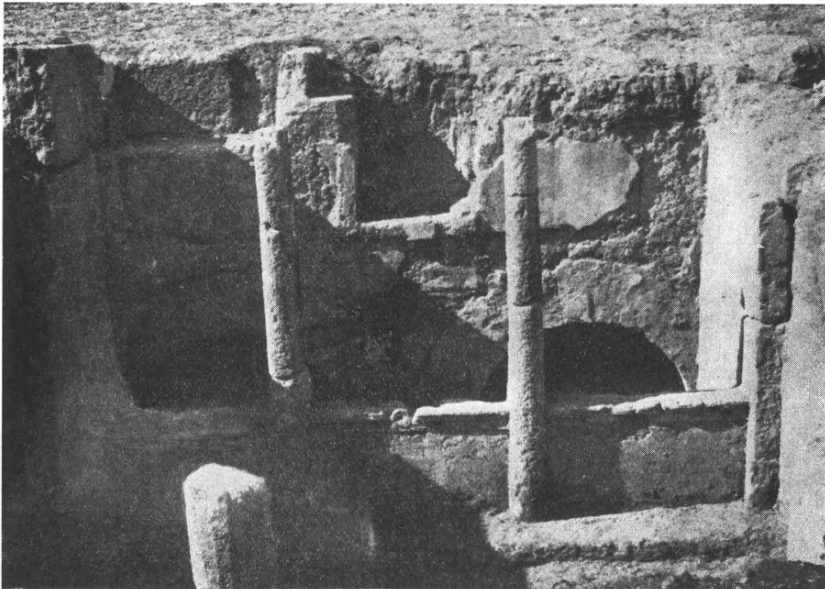
μέλη, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ὀλοκληρωτικὴ τῆς κρήνης ἀναστήλωσις, ἄνευ προσθήκης νέων τεμαχίων. Ἡ νέα κρήνη διαφέρει τῆς παλαιᾶς 1) κατὰ τὸν τρόπον τῆς εἰσορῆς τοῦ ὕδατος, ὅπερ ἀντὶ νὰ ἐκχέεται διὰ τριῶν λεοντοκεφαλῶν, ὡς ἐν τῇ ἄλλῃ, εἰσρέει εἰς τὴν κρήνην διὰ μιᾶς καὶ μόνης κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ κτηρίου κειμένης στρογγύλης ὀπῆς, εὐρισκομένης εἰς ὕψος 1.50 μ., ἀπὸ τοῦ δαπέδου, 2) κατὰ τὸν τρόπον τῆς συλλογῆς τοῦ ὕδατος, ὅπερ δὲν ἀποθηκεύεται μόνον ἐν τῇ ὀπισθεν τῶν θωρακίων ὀρθογωνίῳ δεξαμενῇ ἀλλὰ καὶ ἐντὸς δύο ἄλλων καθέτως πρὸς τὴν εἰρημένην διηκουσῶν δεξαμενῶν (1,85×2,72), ὧν ἡ θολωτὴ ὀροφὴ ἐμφανίζεται εἰς τὴν πρόσοψιν ὡς ἡμικυκλικὸν τόξον (εἰκ. 7).

Οἱ τοῖχοι καὶ ἡ ὀροφὴ τῶν εἰρημένων δύο δεξαμενῶν ἐκαλύπτοντο, ὡς καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ ἐπιφάνειαι τῶν τοίχων τῆς κρήνης, διὰ παχέος καὶ σκληροῦ ἐκ μαρμαροκονίας ἐπιχρίσματος, ἐφ' οὗ διακρίνονται καὶ λείψανα ἐγγράμμου διακοσμῆσεως, σαφῆ ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ βάθους τῆς βορείου δεξαμενῆς.

Ἡ παρουσία τῶν θολωτῶν ἀνοιγμάτων δὲν πρέπει νὰ ξενίσῃ ἡμᾶς ἐνθυμουμένους ὅτι κατὰ τοὺς ἑλληνικοὺς χρόνους ἐγένετο χρῆσις κυλινδρικῶν θόλων διὰ κρυπτὰ μέρη ὡς π.χ. ὕδραγωγεῖα, τάφους, διόδους κλπ. Ἐν αὐτῇ τῇ Σικυῶνι ἡ διόδος, δι' ἧς εἰσήρχοντο ἔξωθεν εἰς τὸ ἄνω διάζωμα τοῦ θεάτρου εἶναι ἑλληνικῶν χρόνων ἔργον (Mac Murtry, Papers Am. School 1886-90, 12), 3). Τελευταία δέ τις πρωτοτυπία τῆς νέας κρήνης συνίσταται εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ βάθους καὶ ὑπεράνω τοῦ κρουνοῦ εἰσορῆς ὑπαρξίν ὀρθογωνίου κόγχης φερούσης ἐκατέρωθεν παραστάδια, ἅτινα ἀναμφιβόλως θὰ ἀνεῖχον τὸν ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς εὐρεθέντα μικρογλάφυρον δωρικὸν θριγκόν, οὕτινος αἱ διαστάσεις συμφωνοῦσιν ἀπο-

Εἰκ. 6. Ἄποψις τοῦ γυμνασίου ἀπὸ ΝΔ. Κάτω δεξιὰ ἡ ἀποκαλυφθεῖσα κρήνη Β.

Εἰκ. 7. Ἄποψις τῆς κρήνης Β.
Μὲ τοὺς ἐσωτερικοὺς κιονίσκους προχείρως ἀνεστηλωμένους.

λύτως πρὸς τὰς τῆς κόγχης. Εἰς τί ἐχρησίμευεν ἢ τόσον ὕψηλὰ τοποθετημένη κόγχη αὕτη δὲν δύναμαι ἀκριβῶς νὰ εἶπω. Ἴσως νὰ ἀπετέλει πλούσιον πλαίσιον δι' ἀγαλμάτιόν τι κρηναίας νύμφης ἢ ἄλλου προσώπου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν προορισμὸν τοῦ ἀποκαλυφθέντος κτηρίου παρατηρῶ ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ μέγεθος τοῦ οἰκοδομήματος ἀφ' ἑτέρου δ' ἢ πέριξ μιᾶς ὀρθογωνίου αὐτῆς διάταξις τοῦ χώρου του μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν ὕπαρξιν ἑνὸς μεγάλου καὶ πλουσίου διαμερίσματος ἐν τῷ κέντρῳ, ὑποδηλοῦσιν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ γυμνασίου, ὁπότε ὁ μέγας χῶρος ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνατολικῆς σειρᾶς τῶν δωματίων ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἐφηβεῖον. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐνισχύει καὶ ἡ θέσις ἐν ἣ εἶναι ἰδρυμένον τὸ κτήριο, ἣτις συμφωνεῖ πρὸς τὸ κείμενον τοῦ Πausανίου. Πράγματι ὁ περιηγητὴς ὁμιλήσας περὶ τῶν ἐν τῇ πεδιάδι οἰκοδομημάτων τῆς Σικυῶνος καὶ προτιθέμενος νὰ τραπῇ πρὸς τὸ γυμνάσιον μεταχειρίζεται τὴν ἔκφρασιν «ἀνιοῦσιν εἰς τὸ γυμνάσιον»¹ ἣτις δηλοῖ σαφῶς ὅτι τὸ κτήριο τοῦτο εὐρίσκετο ὕψηλότερον τῶν ἄλλων ἄρα ἐπὶ τῆς κλιτύος τῆς ἀκροπόλεως, ἐνθα καὶ πράγματι εἶναι ἰδρυμένον τὸ ἀποκαλυφθὲν κτήριο. Τὸ δὲ γυμνάσιον τοῦτο ἰδρυμένον «οὐ μακρὰν τῆς ἀγορᾶς»² ἠκοδόμησε, κατὰ Πausανίαν³, ὁ πατὴρ τοῦ Ἀράτου Κλεινίας. Ὡστε ὡς χρόνους κατασκευῆς αὐτοῦ πρέπει νὰ δεχθῶμεν τοὺς περὶ τὸ 300 π. Χ, πρὸς οὓς ἄριστα συμφωνεῖ καὶ ἡ τέχνη τῶν εὐρεθέντων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ κτηρίου καὶ τὰ γενόμενα νομισματικὰ εὐρήματα, ὡς θέλω ἐκθέσει λεπτομερῶς ἐν εἰδικῇ περὶ τοῦ γυμνασίου τῆς Σικυῶνος πραγματείᾳ μου.

Ἡ ταῦτις τοῦ εὐρεθέντος κτηρίου πρὸς τὸ γυμνάσιον εἶναι σπουδαία· διότι μᾶς παρέχει τὴν κλεῖδα πρὸς ταῦτις καὶ τῶν λοιπῶν κτηρίων τῆς Σικυῶνος, περὶ ὧν λεπτομερῆ ποιεῖται λόγον ὁ Πausανίας.

ΑΝΑΣΤ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

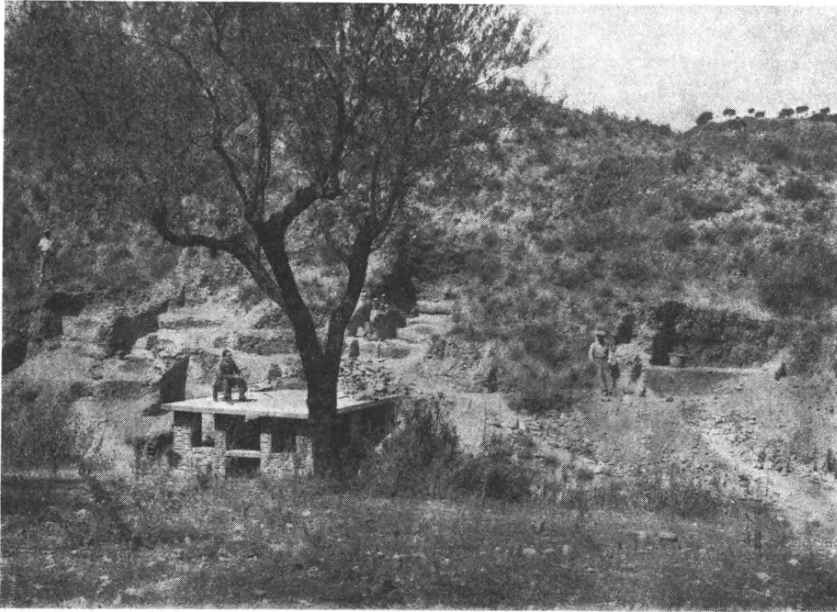
¹ Πausαν. II, x, 6 «ἀπὸ τούτων δὲ ἀνιοῦσιν εἰς τὸ γυμνάσιόν ἐστιν ἐν δεξιᾷ Φεραίας ἱερὸν Ἀρτέμιδος».

² Πausαν. II, x, 1.

³ Πausαν. II, x, 6 «τὸ δὲ σφίσι γυμνάσιον τοῦτο Κλεινίας ἠκοδόμησε καὶ παιδεύουσιν ἐνταῦθα ἔτι τοὺς ἐφήβους».

7. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΣΠΑΡΤῃ

Αἱ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1934 συνεχισθεῖσαι ἀνασκαφαὶ ἐν Σπάρτῃ ἀπέβλεπον ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν λεπτομερεστέραν ἀνασκαφὴν τῆς βασιλικῆς τοῦ Ὀσίου Νίκωνος, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἔρευναν πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ ἄλλων ἀρχαίων τάφων παρὰ τὸ Ἑλληνιστικὸν Ἡρῶν τῶν Μουσῶν. Ὀνομάζω δ' οὕτω τὸ κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1931 ἀνακαλυφθὲν νεκρικὸν δωμάτιον,

Εἰκ. 1. Τὸ Ἡρῶν τῶν Μουσῶν καὶ ἡ ἄνω αὐτοῦ σειρὰ τάφων.

τὸ ὁποῖον διακοσμεῖται μὲ τοιχογραφίας παριστανούσας τὰς Μούσας καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν Ἀπόλλωνα. Τὸ Ἡρῶν τοῦτο κεῖται πέραν τῆς λεγομένης ἀρχαίας ἀκροπόλεως, ὅπου εἶναι τὰ εἱρεῖπια τοῦ ναοῦ τῆς Χαλκιοῖκου Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀσίου Νίκωνος, εἰς τὸ Β. ἄκρον τῆς ἀρχαίας πόλεως. Τὸ νεκρικὸν τοῦτο δωμάτιον τῶν Μουσῶν, ὅπως καὶ αἱ εἰς τοὺς τοίχους αὐτοῦ ἐξωγραφημέναι τοιχογραφίαι, ἀνήκουσαι ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν Ἑλληνιστικὴν τέχνην καὶ εἰς τὴν Ἑλληνορρωμαϊκὴν ἐποχὴν, εἶναι ὁμοιώτατον μὲ τὰ ἀποκαλυφθέντα εἰς τὴν Ὀστίαν τῆς Ρώμης καὶ ἐν γένει τὴν Ν. Ἰταλίαν νεκρικὰ δωμάτια. Τὸ εὑρημα ἔχει μεγάλην σημασίαν, διότι διὰ πρώτην φορὰν ἀνεκαλύφθησαν εἰς κυρίως Ἑλληνικὴν χώραν τοιχογραφίαι παρόμοιαι

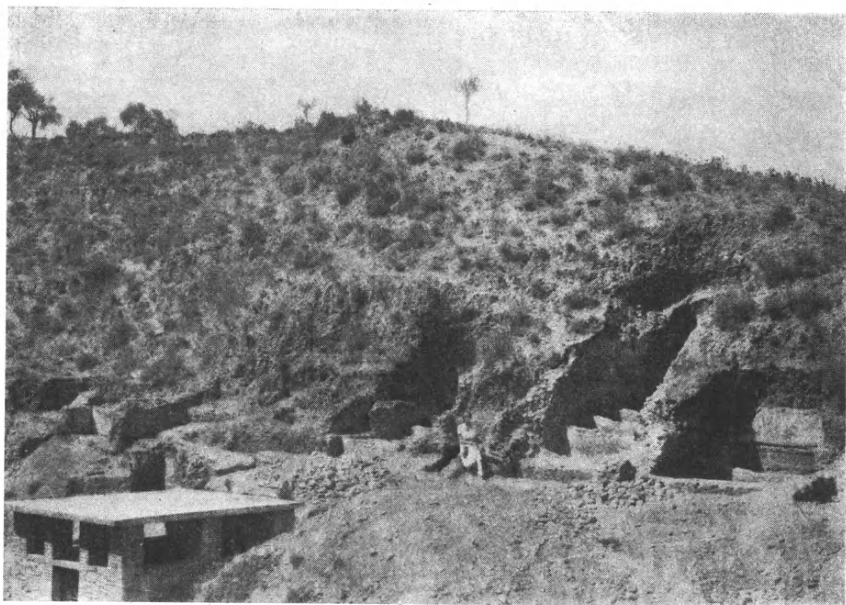
μὲ τὰς ἀφθόλους Ἑλληνικὰς τοιχογραφίας, τὰς εἰς τὴν Ἰταλίαν διασωθείσας.

Περὶ τὸ Ἡρῶν τοῦτο τῶν Μουσῶν εἶχον ἐξακριβώσει ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἴχνη ἀρχαίων τοίχων, τοποθετημένων κατὰ συμμετρικὴν τάξιν. Ἐθεώρησα δὲ τοῦτο σημεῖον ἀναμφισβήτητον ὅτι ὑπῆρχον περὶ τὸ Ἡρῶν καὶ ἄλλα νεκρικὰ δωμάτια, καὶ εἶχον τὴν ἐλπίδα ὅτι πιθανὸν νὰ ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἀρχαῖον νεκροταφεῖον καὶ νὰ ἐσφύζοντο καὶ ἄλλαι τοιχογραφίαι. Αἱ ἐφετιναὶ ἀνασκαφαὶ εἶχον σκοπὸν τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ περὶ τὸ Ἡρῶν χώρου καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς εὐρέσεως ἀρχαίου νεκροταφείου. Ἐξετελέσθησαν ὁμῶς περιορισμένοι ἀνασκαφαὶ ἔνεκα τῶν ὀλίγων μέσων, καὶ ἡ ἐλπίς τῆς εὐρέσεως ἀρχαίου νεκροταφείου ἐν μέρει μόνον ἐπραγματοποιήθη. Ἄλλα καὶ ὅσα κατωρθώθη νὰ εὐρεθῶν εἶναι ἀξιόλογα διὰ τε τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς ἀρχαίας Σπάρτης.

Τὸ Ἡρῶν, τὸ ὁποῖον ἔχει κάλλιστα ἀνακτισθῆ καὶ τοῦ ὁποίου αἱ τοιχογραφίαι ἔχουν συντηρηθῆ ὑπὸ τοῦ δεξιωτάτου καλλιτέχνου κ. Φ. Κόντογλου, κεῖται εἰς τὴν Β παρειὰν χαράδρας, ἡ ὁποία χωρίζει τοὺς λόφους τῆς ἀκροπόλεως ἀπὸ τὸν λόφον τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ πρὸς τὸν Ταύγετον. Ἀμέσως ἄνω τοῦ ἀνακαλυφθέντος νεκρικοῦ δωματίου ἀρχίζει ἡ ἀνάτης κλιτὺς τοῦ λόφου, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἠλπίζον ὅτι θὰ εἶχον καλυφθῆ καὶ ἄλλα νεκρικὰ δωμάτια. Πραγματικῶς εἰς τὴν ἀνωφερικὴν κλιτὺν ἤρχισαν ἀναφαινόμενοι τάφοι, κατὰ συστοιχίαν καὶ κατὰ σειρὰς ἀνιούσας πρὸς τὴν ἀνωφέρειαν τοῦ λόφου. Ἐκάστη συστοιχία τάφων, συγκειμένη ἐκ τεσσάρων ἕως ἑννέα τάφων, περιεκλείετο εἰς δωματίον θολωτόν, τοῦ ὁποίου εὐρέθησαν τὰ λείψανα τῶν τοίχων. Τὰ νεκρικὰ ταῦτα δωμάτια ἦσαν, ὡς ἀποδεικνύουν τὰ σφζόμενα τοιχία καὶ ἴχνη γραμμάτων, παρόμοια μὲ τὸ ἀποκαλυφθέν, ἦσαν δὲ κεκοσμημένα διὰ τοιχογραφιῶν. Εἰς τοὺς πόδας λοιπὸν τοῦ λόφου τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ὑπῆρχε σειρὰ νεκρικῶν δωματίων, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν διεσώθη παρὰ μόνον ἓν, τὸ Ἡρῶν τῶν Μουσῶν. Ἄνω τῆς κατωτάτης ταύτης σειρᾶς τῶν νεκρικῶν δωματίων ἤρχιζεν ἄλλη σειρὰ καὶ ὑπὲρ ταύτην πάλιν ἄλλη. Τὰ ὑπὲρ τὸ Ἡρῶν ταῦτα νεκρικὰ δωμάτια, ἐντελῶς κεχωσμένα ἐκ τῶν χωμάτων, τὰ ὁποῖα ἔνεκα τῶν βροχῶν καταπίπτουν ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἀπεκαλύφθησαν διὰ τῶν ἐφετινῶν ἀνασκαφῶν.

Αἱ ἄνω τοῦ Ἡρώου σειραὶ νεκρικῶν δωματίων δὲν εἶναι κανονικαί, ὅπως ἡ κατωτάτη. Τὰ νεκρικὰ δωμάτια κατεσκευάζοντο, ὡς φαίνεται, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν αὐτοῖς θαπτομένων νεκρῶν. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἕκαστον νεκρικὸν δωματίον περιελάμβανε τοὺς τάφους μιᾶς οἰκογενείας. Ἐκ τούτου δὲ προέρχεται τὸ γεγονός ὅτι εὐρίσκομεν ἐν δωματίον περιλαμβάνον πέντε, ἄλλο ἑπτὰ, εὐρέθη μάλιστα καὶ ἐν μέγα περιέχον ἑννέα τάφους. Ἐν ὄλῳ εὐρέθησαν περὶ τὰ δέκα νεκρικὰ δωμάτια καὶ περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα τάφοι. Πιθανὸν νὰ ἦτο ἐνταῦθα μικρὸν νεκροτα-

φείον πατριᾶς ἢ συντεχνίας. Τὰ δωμάτια ἦσαν, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν σφωζομένων λειψάνων, θολωτά, μονοκάμαρα, ὡς πρέπει νὰ εἴπωμεν ἀκριβέστερον. Οἱ τάφοι εἶναι ἐσκαμμένοι κατὰ σειρὰν, ὁ εἷς παραπλεύρως τοῦ ἄλλου, κατὰ πλάτος πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ δωματίου. Ὁ τελευταῖος τάφος, ἀπέναντι τῆς εἰσόδου, ἦτο κατεσκευασμένος κάτωθεν τοῦ τόξου τῆς καμάρας, οὕτως, ὥστε σχηματίζεται ἄνευ αὐτοῦ τύμπανον ἔχον ἀψιδωτὸν περίγραμμα, ὁμοίωτον μὲ τὰ γνωστὰ *arcosolia* τῶν χριστιανικῶν τάφων τῶν κατακομβῶν. Ἡ τοιαύτη ἀρχιτεκτονικὴ διάταξις, προστιθεμένη καὶ εἰς ἄλλα τεκμήρια, δεικνύει

Εἰκ. 2. Οἱ ἄνω τοῦ Ἡρόφου τάφοι.

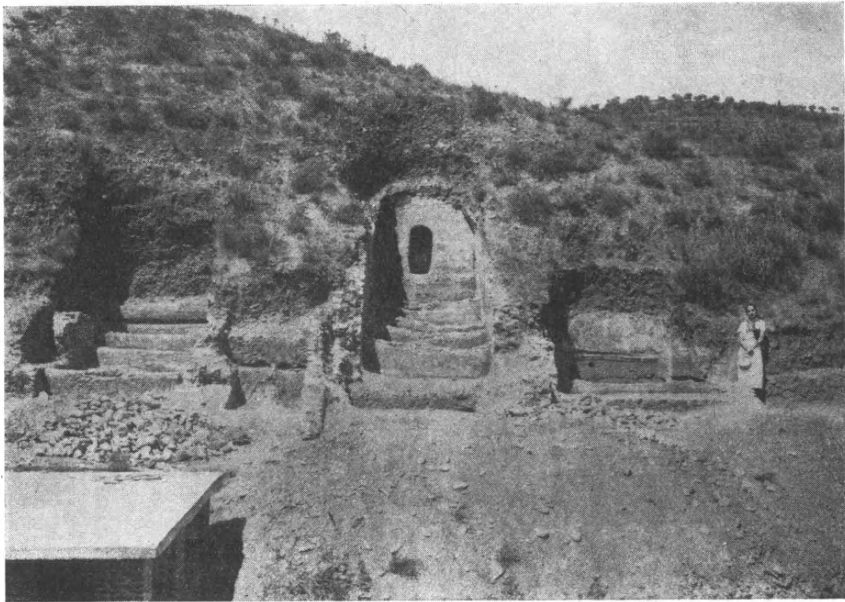
ὅτι οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι τῆς ἰδίας ἐποχῆς μὲ τοὺς χρόνους τῶν κατακομβῶν, ἦτοι τῶν πρώτων αἰώνων μετὰ Χριστόν. Τὰ ἄλλα τεκμήρια εἶναι ἡ οἰκοδομία τῶν τάφων διὰ μεγάλων πλίνθων κατὰ τὸν τρόπον τῆς Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Τὸ μέγα νεκρικὸν δωμάτιον ἔχει μῆκος 7 μ. × πλάτος 2.00 μ. × ὕψος 2 μ. 80. Ἡ κατὰ τὸν τρόπον τῶν Ἑλληνορωμαϊκῶν χρόνων τοιχοδομία ἔχει γίνεαι μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ στερεότητα, ὡς καὶ ἡ ὅλη κατασκευὴ τῶν μονοκαμάρων δωματίων. Ἔχουν διασωθῆ τὰ ἐπιχρίσματα τῶν τοίχων καὶ ἴχνη τοιχογραφιῶν εἰς ὅλα τὰ νεκρικὰ δωμάτια.

Οἱ τάφοι ὅλοι ἦσαν σεσυλημένοι ἀπὸ παλαιᾶς ἐποχῆς. Δὲν εὐρέθησαν ἐντὸς αὐτῶν ἢ πλησίον αὐτῶν, ἐκτὸς ἐννοεῖται ὅστων ἀνθρωπίνων ἀτάκτως

ἔσκορπισμένων, εἰμῆ τεμάχια ἀγγείων καὶ λύχνοι τινές εἰδωλολατρικοί, κεκοσμημένοι μὲ διακοσμήσεις καὶ μὲ μορφὰς σατύρων, ἄλλοι μὲ εἰκονογραφικὰς μορφὰς, ἴσως τοῦ ἐργοστασιάρχου, ἴσως τοῦ τεθαμμένου. Εἰς μικρὰν δὲ στήλην, ὕψους 0.70 καὶ πλάτους 0.17, εἶναι ἀμελῶς γεγραμμένη ἡ ἑξῆς συγκινητικὴ ἐν τῇ βραχυλογίᾳ αὐτῆς ἐπιγραφή:

ΦΙΛΟΥΜΕΝΗΣ
ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ
ΗΡΠΑΓΘΗ ΤΑΧΟΣ
ΖΗΣΑΣΑ ΒΙΟΤΟΥ
ΚΒ ΕΤΗ.

Τὰ εὐρήματα ταῦτα εἶναι ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἄξια λόγου. Εἶναι δὲ καὶ

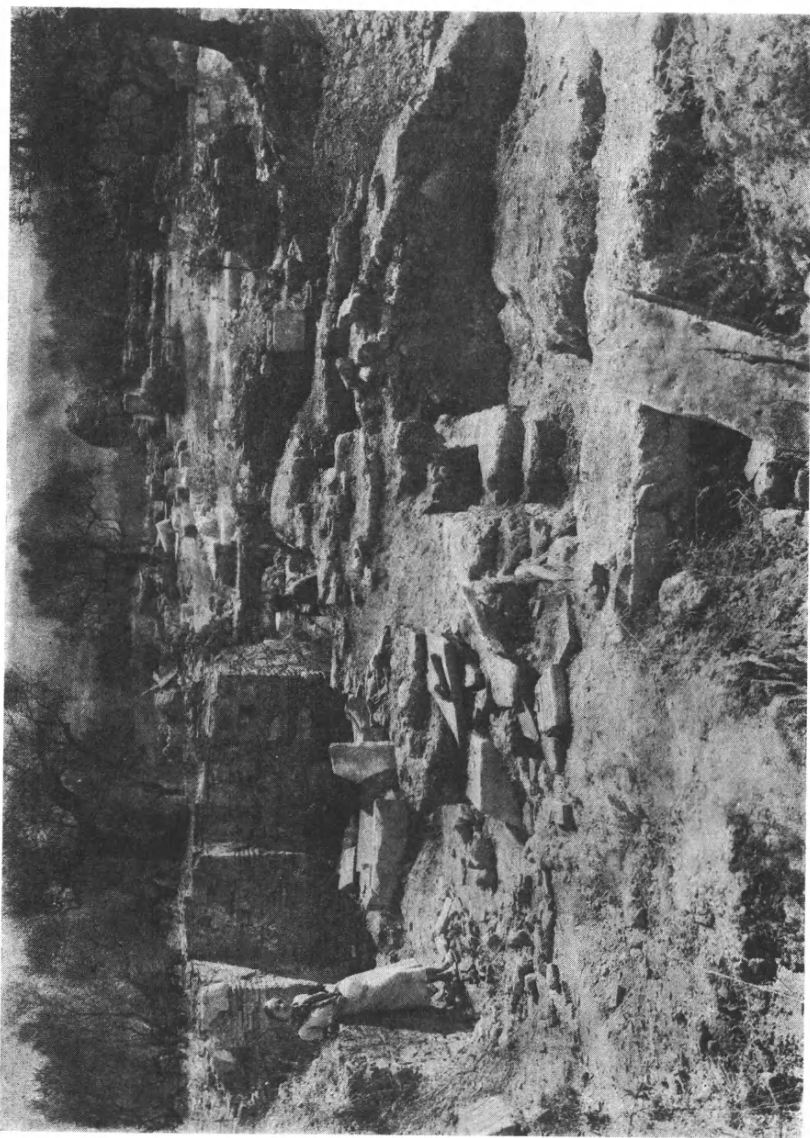

Εἰκ. 3. Εἰς τὸ μέσον τὸ μέγα νεκρικὸν δωμάτιον μὲ ἑννέα τάφους.

κατὰ τὴν ἔποψιν ταύτην ἐξαιρετικῶς σπουδαῖα, ὅτι δεικνύουν τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ εἰδωλολατρικοῦ βίου καὶ μετὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐξακολούθησιν ἰδιαζόντως ἐπίμονον εἰς τὰ μεμακρυσμένα κέντρα τοῦ ἀρχαίου βίου καὶ δὴ εἰς τὴν Λακωνικὴν.

Συγχρόνως ἐπανελήφθη ἡ ἀνασκαφὴ εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως χώρον, ὅπου ἦτο ἡπλωμένη ἡ μεγάλη μονὴ τοῦ Ὁσίου Νίκωνος. Ἡ συνέχισις τῆς ἐρεῦνης ἀποδεικνύει ἀναμφισβήτητον τὴν παλαιὰν γνώμην μου ὅτι

ἔχομεν εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν ἑκτασιν τῆς ἀκροπόλεως, τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ ναοῦ τῆς Χαλκιοῦκου Ἀθηνᾶς, μέγα μοναστήριον, τοῦ ὁποῦ καθολικὸν ἦτο

Εἰκ. 4. Ἐρείπια τῆς Μονῆς τοῦ Ὁσίου Νίκωνος. — Εἰς τὸ βάθος ἡ βασιλική.

ἡ ἀνακαλυφθεῖσα βασιλικὴ τοῦ Ὁσίου Νίκωνος. Ἐμπροσθεν τῆς εἰσόδου τῆς βασιλικῆς, πρὸς τὸ ΒΑ μέρος, ἀποκαλύπτονται τὰ λείψανα ποικίλων κτι-

σμάτων, τὰ ὅποια ἦσαν παρεκκλήσια, κελλία, τράπεζαι τῶν μοναχῶν, τῶν ὁποίων ὁμως δύσκολος εἶναι ἡ ἐξακριβωσις πρὶν ἀνακαλυφθῆ ὠρισμένη τις ἔνδειξις ἐκ τινος εὐρήματος. Τὰ μόνα εὐρήματα εἶναι ἄφθονα ἀνθρώπινα ὄστᾶ, τεμάχια μικρὰ ἀγγείων καὶ γλυπτῶν ἀρχαίων, εἴτε βυζαντινῶν. Πάντως δυνάμεθα νὰ εἴμεθα βέβαιοι περὶ τῆς ἐπὶ αἰῶνάς τινας, μεταξὺ τοῦ 11^{ου} καὶ 14^{ου} αἰῶνος, ὑπάρξεως ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Σπαρτιατικῆς ἀκροπόλεως μεγάλης μονῆς κτισθείσης περὶ τὴν λαμπρὰν βασιλικήν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνεγείρει κατὰ τὰ τέλη τοῦ 10^{ου} αἰῶνος ὁ προστάτης τῆς Λακεδαίμονος Ὅσιος Νίκων ὁ Μετανοεῖτε. Ἐπιβεβαιώσις περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἰδρύσεως καὶ τοῦ κτίτορος εἶναι ἐπιγραφή κεχαραγμένη ἀμελῶς ἐπὶ πλακῶς εἰς τὸ μέσον τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐτάφησαν ἐκεῖ δύο « μακάριοι ἐπίσκοποι » τὸ ἸΦΜΑ, ἧτοι 1033.

Ἡ εὐρεσις τῆς βασιλικῆς τοῦ Ὁσίου Νίκωνος καὶ τοῦ παρὰ τὴν χαράδραν νεκροταφείου ἔχουν, πλὴν τῆς ἄλλης σημασίας, καὶ τὴν μεγάλην σπουδαιότητα ὅτι ἀποκαλύπτουν χρόνους ἱστορικοὺς σκοτεινοὺς ἢ καὶ ἀγνώστους ἕως τῶρα καὶ μὴκύνουν τὴν ἱστορίαν τῆς Σπάρτης κατὰ τοὺς τελευταίους Ἑλληνιστικοὺς χρόνους καὶ κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Μεσαίωμος.

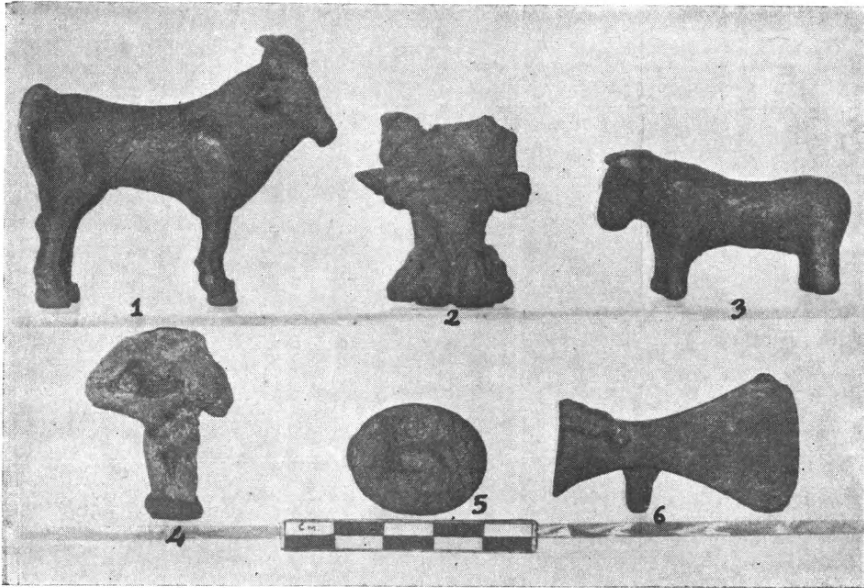
ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ

8. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΑΜΝΙΣΩΙ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ἡ ἀνασκαφή τοῦ 1934 ἐν Ἀμνισῷ ἐσυνεχίσθη ἐκ μόνων τῶν πόρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ διεξήχθη τμηματικῶς εἰς δύο περιόδους, ἀπὸ 12 - 21 Ἰουλίου καὶ ἀπὸ 1 - 4 Νοεμβρίου. Λόγῳ τοῦ μικροῦ χρηματικοῦ ποσοῦ περιορισθήμεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ πέρυσιν ἀποκαλυφθέντος ἑλληνικοῦ ἱεροῦ ἐπὶ παλαιότερου μινωικοῦ οἰκοδομήματος (ΠΑΕ 1933, 93 κ.ἐξ.). Τὰ ἀποτελέσματα ἐμφανίζουν διαρκῶς μεγαλυτέραν ἐπιστημονικὴν σπουδαιότητα, ἀλλὰ συγχρόνως φανερόνουν πόσον δύσκολος καὶ ἀσύμφορος εἶναι ἡ διεξαγωγή τοιοῦτου εἴδους ἀνασκαφῶν διὰ περιορισμένων χρηματικῶν μέσων. Διότι ὁ ἀνασκαφεύς, ἀναγκαζόμενος νὰ περιορίζεται ἐκάστοτε εἰς ἓνα μικρὸν ἀνασκαπτέον χώρον, δυσκολεύεται πολὺ νὰ παρακολουθήσῃ ἐπακριβῶς τὰ ἀλλεπάλληλα στρώματα τῶν διαφόρων ἐποχῶν. Ἡ ἐπαφή πρὸς τὰς παρατηρήσεις προγενεστέρων ἀνασκαφικῶν περιόδων ἀποκαθίσταται μετὰ χαλαρότητος καὶ ἐνίστε φαίνονται τὰ ἀποτελέσματα ὡς ἀντιφατικά. Ἡ ἐπομένη ἀνασκαφή τοῦ σπουδαιοτάτου ἐκείνου χώρου πρέπει

νὰ εἶναι τελειωτικὴ, ἐπιχειρουμένης τῆς ἐξερευνήσεως ὅλης τῆς περιοχῆς τοῦ ἱεροῦ συγχρόνως.

Τὰ ἐφετινὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἐν συνόψει τὰ ἐπόμενα: Ἀπεκαλύφθη ἐν νέον τμήμα τοῦ ἱεροῦ πρὸς Νότον τοῦ ἤδη ἀνασκαφέντος πέρυσιν. Ἐνταῦθα αἱ παρατηρήσεις ἡμῶν ἦσαν σαφέστεραι καὶ μεγαλυτέρας ἐπιστημονικῆς σπουδαιότητος, διότι τὰ στρώματα ἐν τῷ τμήματι τούτῳ φαίνονται

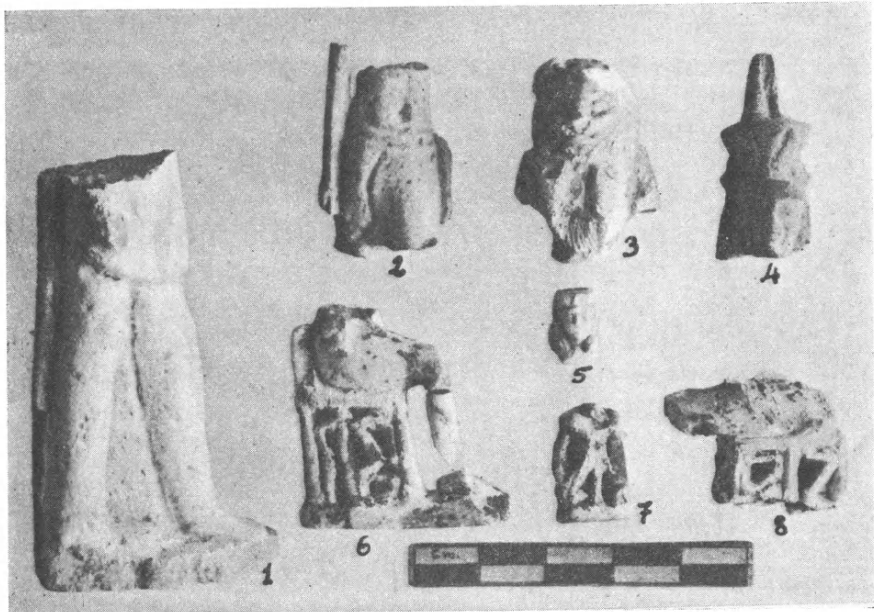
Εἰκ. 1. Χαλκᾶ εὐρήματα ἐξ Ἀμνισοῦ.

ὀλιγώτερον τετραραγμένα. Εἰς τὸ βαθύτατον στρώμα εἰς τὸ ὁποῖον ἐπροχωρήσαμεν, ἐφάνησαν εἰς ἓν σημεῖον μερικὰ πρωτογεωμετρικά, γεωμετρικά καὶ ἀνατολίζοντα ὄστρακα. Τοιοῦτοτρόπως ἀποκαθίσταται πλήρης ἡ συνέχεια τῆς λατρείας ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀπὸ τῆς πρωτογεωμετρικῆς μέχρι τῆς ὑστερωτέρας ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. Ὅμοια γεωμετρικά ὄστρακα ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις καὶ εἰς τὰ ἀνώτατα στρώματα ὁμοῦ μετὰ ῥωμαϊκῶν λύχνων.

Ὅπως δῆποτε, παρὰ τὴν διαταραχὴν ταύτην ἐκ μεταγενεστέρων σκαφῶν, πιθανώτατα ὑπὸ θησαυροθηρῶν, διακρίνονται καθαρῶς δύο μεγάλα στρώματα εἰς τὸν ἀνασκαφέντα χώρον: Τὸ βαθύτερον κείμενον Μινωϊκὸν οἰκοδόμημα (ΠΑΕ 1933 σ. 94 - 95 εἰκ. 1 - 2) ἀνεκαλύφθη καὶ ἐνταῦθα βαῖνον περαιτέρω πρὸς Νότον καὶ ἐκτισμένον διὰ τῶν αὐτῶν ὠραίων πελεκητῶν πωρολίθων. Διατηρεῖται ὅμως ἐνταῦθα μέχρις ὑψηλοτέρου σημείου, εἰς τρέ-

πον ὥστε ἤδη εἰς βάθος 1 μ. ὑπὸ τὸ ἔδαφος συναντᾶται ἡ ἀνωτάτη σειρὰ τῶν λίθων του. Ἀκριβῶς λοιπὸν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὑπάρχει τὸ πρῶτον στρώμα τοῦ ἱεροῦ, τὸ ῥωμαϊκόν, χαρακτηριζόμενον ὑπὸ ἀφθόνων πηλίνων λύχνων καὶ ἀφθόνων πωρίνων γλυπτῶν περὶ ὧν θὰ διαλάβωμεν ἀμέσως κατωτέρω.

Τὸ δεύτερον στρώμα, τὸ ἀρχαϊκόν, χαρακτηριζόμενον ὑπὸ τῆς μελανῆς γῆς τῆς βριθούσης χαλκῶν εὐρημάτων καὶ ἀντικειμένων ἐξ αἰγυπτιακῆς

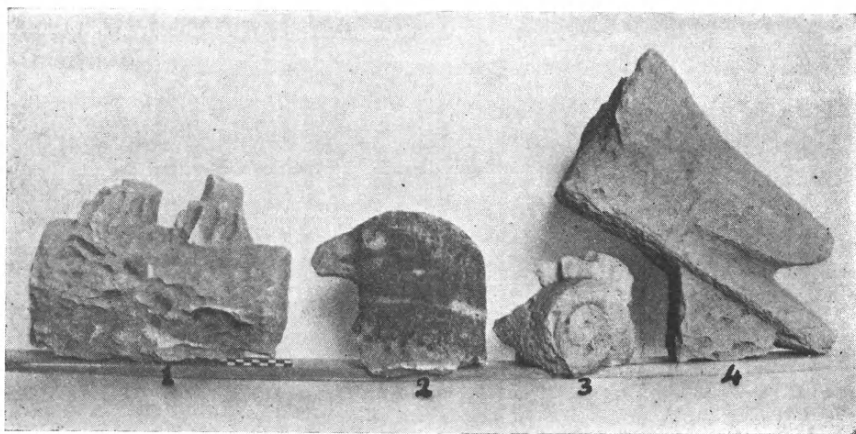
Εἰκ. 2. Εὐρήματα αἰγυπτιακῆς φαγεντιανῆς ἐξ Ἀμνισοῦ.

φαγεντιανῆς (ΠΑΕ ἐ.ἀ. 97), εὐρίσκεται ἐν μέτρον βαθύτερον. Μεταξὺ τῶν δύο στρωμάτων μεσολαβεῖ στρώσις ἄμμου (οὐχὶ τόσοσ ἐμφανῆς ὅσον εἰς τὸν περυσινὸν τομέα, ἐ.ἀ. 97) καὶ στρώμα λίθων μετὰ γῆς κενὸν παντὸς ἄλλου εὐρήματος, πλὴν ἀσημάτων ἀραιωτάτων ὀστράκων. Ἰδιαιτέρως σπουδαῖον εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ἀρχαϊκόν στρώμα εὐρίσκεται ἐνταῦθα βαθέως ἐντὸς τοῦ Μινωικοῦ οἰκοδομήματος. Τούτου ἄρα οἱ τοῖχοι ἐχρησιμοποιοῦθησαν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἱερόν τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς.

Τὰ κινητὰ εὐρήματα τῆς ἐφετεινῆς ἀνασκαφικῆς περιόδου παρουσιάζουν ὅλως ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον: Τὸ μελανὸν στρώμα παρουσίασε πλῆθος χαλκῶν ἀμόρφων τεμαχίων, δύο χαλκᾶ εἰδώλια βοῶν (εἰκ. 1, 1 καὶ 3), χαλκοῦν δακτύλιον μὲ πλατεῖαν ἔλλειψοειδῆ σφενδόνην φέρουσαν γλυφὴν ὀκλάζοντος τετραπόδου (εἰκ. 1, 5), πόδα σκεύους ἐν σχήματι πέλματος λέοντος (εἰκ. 1, 2), κολοβὸν

διπλοῦν πέλεκυν (εἰκ. 1, 6) κολοβὸν εἰδώλιον γυμνῆς γυναικείας μορφῆς (κουροτρόφου; εἰκ. 1, 4) τέλος δὲ χαλκοῦν νόμισμα, τὸ ὁποῖον ὄμως (τελείως ὄν ἐφθαρμένον) ἐκυλίσθη ἕως ἐκεῖ ἐκ τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων.

Τὰ ἐξ αἰγυπτιακῆς φαγεντιανῆς εὐρήματα εἶναι πρωτίστως δύο μικραὶ καθήμεναι μορφαὶ κολοβαί, ὧν τὰ βάθρα φέρουσιν αἰγυπτιακὰ κοσμήματα (εἰκ. 2, 6 καὶ 8). Τεμάχια μᾶλλον ἢ ἤττον κολοβὰ ἰσταμένων μορφῶν (εἰκ. 2, 1-2). Κεφαλαὶ θεοτήτων (εἰκ. 2, 4-5). Τὸ ἄνω ἤμισυ λεοντοκεφάλου μορφῆς, πιθανῶς τῆς μεμφιτικῆς θεότητος Σεχμέτ (πρβλ. A. Ermann, Die ägypt. Religion 16) καὶ διάφορα ἄλλα τεμάχια καὶ ἐξαρτήματα. Εὐρέθη τέλος μικρότατον λεπτὸν δισκάριον χρυσοῦν, πλῆθος ψήφων ἐκ διαφόρων ὕλικῶν, ἐπιπεδόκυρτον φακοειδὲς ἐξάρτημα ὀρείας κρυστάλλου καὶ ἕτερα μικροεργήματα.

Εἰκ. 3. Πώρινα γλυπτὰ ἐξ Ἀμνισοῦ.

Ἡ στενὴ ἄρα σχέσις τοῦ ἱεροῦ πρὸς τὴν Αἴγυπτον καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον προφανῆς, τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον πιστοποιοῦσι ταύτην καὶ τὰ εὐρήματα τοῦ ὑπερκειμένου ῥωμαϊκοῦ στρώματος. Ἐνταῦθα ἐλλείπουσιν αἱ ἀρχαιοτάτες ἐκ χαλκοῦ καὶ φαγεντιανῆς, ἀφθονοῦσι δὲ τὰ λίθινα ἀντικείμενα. Εὐρέθησαν: Ὅπισθιον μέρος πελωρίου πωρίνου πτηνοῦ, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ ἄνευ ἀμφιβολίας ἢ ὀλίγας ἡμέρας βραδύτερον εὐρεθεῖσα ὑπερφυσικοῦ μεγέθους κεφαλὴ ἰέρακος, εἰκ. 3, 2 καὶ 4. Τεμάχιον ἐκ κεφαλῆς ἄλλου ἰέρακος ἔφερεν ἐνθέτους ὀφθαλμοὺς ἐξ ἀποπεσούσης ὕλης. Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἱεροῦ πτηνοῦ τῆς αἰγυπτιακῆς ἡλιακῆς θεότητος, τοῦ Ὡρου. Δύο πώρινα βόεια ὄτια καὶ δύο κέρατα τοῦ αὐτοῦ ὕλικου ἀνήκουν πιθανάτατα εἰς τὸν ἱερὸν Ἄπιν. Τὸ ἐν τῶν ὄτων διατηρεῖ ἐσωτερικῶς λείψανα ἐρυθροῦ χρωματισμοῦ. Ἐπίσης εὐρέθησαν

πόδες πτηνῶν καὶ λεόντων συμφυεῖς μετὰ παρῖνων ἰωνικῶν κιονοκράνων, ἐφ' ὧν ἐπεκάθητο (εἰκ. 3, 1 καὶ 3). Ἐν ἄλλο πτηνόν, πιθανότατα ἀετός, ἔλλιπες τὴν κεφαλὴν, σύγκειται ἐκ χονδροκόκκου νησιωτικοῦ μαρμάρου. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὕλικοῦ εἶναι μικρά, καλῶς διατηρουμένη μαρμαρίνη κεφαλὴ,

Εἰκ. 4. Μαρμαρίνη κεφαλὴ Πλούτωνος-Ὀσίριδος.

ῥικὰ φέρουν καὶ πλαστικὸν διάκοσμον κλάδων, καρπῶν κλπ.). Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἔφερεν ἐπιγραφὴν δίστιχον, ἧς διεσώθη τὸ δυστυχῶς ἀκατάληπτον τέλος:

--- ΘΕΝΑΤΑ
--- ΜΕΡΩΣ

Ἴσως ἢ πρόοδος τῶν ἀνασκαφῶν ἀποκαλύψῃ καὶ τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ἀγγεῖου τεμάχια, οὕτω δὲ μᾶς διαφωτίσῃ περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἱεροῦ καὶ τῶν λατρευομένων θεοτήτων.

Ἐκ τῶν ἀφθόνως εὑρεθέντων λύχνων εἷς φέρει τὴν ὑπογραφὴν Κλάρου.

Τινὲς δεικνύουν παραστάσεις, ἧτοι γοργόνεια, κρατῆρα ἐξ οὗ συμμετρικῶς ἐκφύονται δύο σταφυλαί, Ἐρωτίσκον, ἀλεκτρονομαχίαν. Περίεργοι εἶναι δύο παραστάσεις σκιρτῶντος αἰγάγρου καὶ ἑτέρου καλπάζοντος, ἔτι δὲ περιεργότερα μία τρίτη ἀπεικονίζουσα ταῦρον ὑπὲρ τὸν ὁποῖον ἐν ὀριζοντίᾳ στάσει αἰωρεῖται ἀνθρωπίνη μορφή. Πᾶσαι αἱ παραστάσεις αὗται ἐνθυμίζουν ζωηρῶς τοὺς μινωικοὺς σφραγιδολίθους. Δεδομένου ὅτι τοιοῦτοι θὰ εὐρίσκοντο πάντοτε τυχαίως, ὅπως εὐρίσκονται καὶ σήμερον, νὰ ὑποθέσωμεν ἄρα γε ὅτι ἐκεῖθεν ἀντέγραψεν ὁ λυχνοποιὸς τὰς παραστάσεις του καὶ ὅτι ἡ τρίτη τοιαύτη δὲν εἶναι τίποτε ὀλιγώτερον ἀπὸ μίαν μινωϊκὴν ταυροπαιδιάν;

Ἡ ἀνασκαφή τοῦ ἱεροῦ Ἀμνισοῦ ἀποβαίνει οὕτω λίαν ἐνδιαφέρουσα, ἰδίως μετὰ τὴν πιστοποίησιν τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐχρησιμοποίησαν αὐτουσίους τοὺς τοίχους τοῦ μινωικοῦ κτηρίου, ὅτε ἐγκατέστησαν τὸ ἱερόν των. Οὕτως ἀποβαίνει πιθανωτέρα ἢ ὑπόθεσις, ὅτι πρόκειται περὶ μιᾶς συνεχοῦς λατρείας ἀπὸ τῆς μινωϊκῆς μέχρι τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. Εἶναι γνωστόν, ὅτι τὸ αὐτὸ γεγονὸς παρετηρήθη καὶ εἰς τὸ ἀνάκτορον τῆς Τίρυνθος, ὅπου ὁ ἀνατολικὸς τούτου τοῖχος (ὡς καὶ ἐνταῦθα περὶ τοῦ ἀνατολικοῦ πρόκειται) ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὸν ἑλληνικὸν ναόν. Ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ πράγματος τούτου καὶ ἐν τῇ μινωϊκῇ Κρήτῃ, ὅπου διάφοροι λαοὶ καὶ διάφοροι θεοὶ διεδέχθησαν ἀλλήλους, θὰ εἶχε τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν σπουδαιότητα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς θρησκείας.

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δωρεαί. Εὐχαρίστως ἀναγράφοντες κατωτέρω τὰς πρὸς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἑταιρείας εἴτε ὑπ' αὐτῶν τῶν συγγραφέων εἴτε ὑπ' ἄλλων φίλων τῆς Ἑταιρείας ἀποσταλέντα κατὰ τὸ ἔτος 1934 βιβλία, καθήκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἐνταῦθα πρὸς πάντας τοὺς φιλόφρονας δωρητὰς τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

[Εἰς τὸ τέλος τοῦ τίτλου ἐκάστου βιβλίου τίθεται ἐντὸς παρενθέσεως τὸ ὄνομα τοῦ δωρητοῦ. Ὅπου δὲν ὑπάρχει παρένθεσις, δωρητὴς ὑπονοεῖται ὁ συγγραφεὺς].

1. **Åberg, N.:** Bronzezeitliche und früheisenzeitliche Chronologie. T. 4: Stockholm 1933.
2. **Ἀραποπούλου, Κ. Θ.:** Ὁ Δημοσθένης ὡς πολιτικὸς καὶ ρήτωρ. Ἀθήναι 1931.
3. **Ἀρβανιτάκη, Γ. Λ.:** Chronométrie musulmane. P. 1-2: Athènes 1934.
4. **Ἀριστόφρονος, Παν.:** Πλάτωνος Ἀκαδήμεια. Ἐν Ὁξφόρδῃ 1933.
5. **Babinger, Fr.:** J. H. Mordtmann zum Gedächtnis. Berlin 1933.
6. **Βαλέτα, Γ.:** Ὁ ἐπιστημολόγος Γ. Γαρδίκας. Ἀθήνα 1934.
7. **Banerji, R. D.:** Eastern indian School of mediaeval Sculpture. Delhi 1933.
8. **Βελανιδιώτη, Ἰεζεκιήλ.:** Τροποποιήσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων. Ἐν Ἀθήναις 1934.
9. **Benecke, H.:** Die Seepolitik der Aitoler. In. Diss. Hamburg 1934.
10. **Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία.** Ἀρ. 1': 1931. Ἐν Ἀθήναις 1934 (Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη Ἑλλάδος).
11. **Bollettino** dell' Associazione Internazionale degli Studi Mediterranei. Anno 5, 1934. Roma (Γ. Π. Οἰκονόμος).
12. **Βολονάκης Μ. Δ.:** Αἱ Ἀθῆναι τὸ αἰώνιον Ἑλληνικὸν ἄστυ. Λόγος . . . Ἐν Ἀθήναις 1934 (Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν).
13. » » Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἀπαύγασμα τοῦ ἀθανάτου Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Λόγος . . . Ἐν Ἀθήναις 1934 (Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν).
14. **Burr, Dorothy:** Terra - cottas from Myrina in the Museum of Fine Arts, Boston 1934.
15. **Caputo G.:** Σικελία presso Atene. Roma 1933. Ἄπ.: Rendiconti d. Cl. d. Scienze morali . . . d. Real. Accad. Naz. d. Lincei, s. 6. v. 9.
16. **Χατζῆ, Ἀντ. Χ.:** Εἰς τὴν Εὐσταθίου Μακρεμβολίτου Ἀκριτιῆδα. Ἀθήναι 1933. Ἄπ.: « Byz.- Neugr. Jahrb. » 10.
17. » » Μακεδονικῆς ἐπιγραφῆς ἔκδοσις νέα. Ἄπ.: « Εἰς μνήμην Σπυρίδωνος Λάμπρου ». Ἐν Ἀθ. 1935.
18. **Χατζιδάκι, Γ. Ν.:** Ἀκαδημεικὰ ἀναγνώσματα. T. 2: Ἐν Ἀθήναις 1931 (Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης).

19. **Χατζιδάκη, I.**: Tyllissos. Paris 1934 (Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή).
20. **Ἀντώνιος Ἀν. Χρηστομάνος** († 25 Ἀπριλ. 1933). Λόγοι ἐκφωνηθέντες κατὰ τὸ τελεσθὲν τῇ 8ῃ Νοεμβρ. 1933 εἰς μνήμην αὐτοῦ ἐπιστημ. μνημόσυνον ἐν τῇ Αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου (Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν).
21. **Κυπριακὰ Χρονικά.** Ἔτ. 10, 1934, Ἐν Λάρνακι (Κύπρου), (Ἐκδοτικὴ Ἐπιτροπή).
22. **Θεσσαλικὰ Χρονικά.** Τ. 2-3. Ἀθῆναι 1931-'33 (Ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία Θεσσαλῶν).
23. **Compte Rendu** de la Société Hellénique d'Anthropologie (1931-'32). Ἀπ.: «Rev. Anthropol.» Ann. 44, 1934 (Ἑλληνικὴ Ἀνθρωπολογικὴ Ἑταιρεία).
24. **Cronaca** dei ristauri, dei progetti e dell' azione tutta dell' Ufficio Regionale ora Soprintendenza dei Monumenti di Venezia. Venezia 1912.
25. **W. Doerpfeld.** Als Sie am 26. Dezember 1933 Ihr achtzigstes Lebensjahr, .. [Gratulationsschreiben an Wilhelm Dörpfeld]. A. τ. [1934].
26. **Drerup, Eng.**: Kulturprobleme des Klass. Griechentums. 2: Der Humanismus. Baderborn 1934.
27. **Ἐκθεσις** τῶν πεπραγμένων (Ἐθνικ[οῦ] καὶ Καποδιστριακ[οῦ] Πανεπιστημίου) Ἀθηνῶν κατὰ τὸ πανεπιστημιακὸν ἔτος 1931-'32 ἐπὶ Πρυτάνεως Κ. Δυοβουγιώτου. Ἐν Ἀθήναις 1933 (Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν).
28. **Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς** Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τ. 2: Ἐν Θεσσαλονίῃ 1932 (Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης).
29. **Etnolog.** Τ. 5 (-6) Ljubljana 1933 (Ἀ. Ὁρλάνδος).
30. **Ἡ ἐξελληνισίς** τοῦ Ἀρχαίου κόσμου [L'hellénisation du monde antique]. Διαλέξεις γινόμεναι εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Ἀνωτέρων Κοινωνικῶν Σπουδῶν τῶν Παρισίων ὑπὸ Ad. Reinach [κ. ἄ.] Μετάφρ. Ξανθίππης Π. Μαζκά. Τ. 1 (Ἡ μεταφράστρια).
31. **Friedrich, Joh.**: Ras Schamra. Leipzig 1933.
32. **Γεδεῶν, Μ. Ι.**: Πέντε συγγενεῖς ἐκ Λέρου Ἀρχιερεῖς Ἡρακλείας (1714-1830). Ἐν Ἀθήναις 1934.
33. **Γιαννοπούλου, Ν. Ι.**: Ἐπιγραφαὶ ἐκ Θεσσαλίας. 1934. Ἀπ.: ΑΕ 1932.
34. » » Τὰ Μετέωρα. Βόλος 1926.
35. » » Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ξενίας ἐν Θεσσαλίᾳ. Ἀθῆναι 1934. Ἀπ.: Θεσσαλικὰ Χρονικά, Τ. 4.
36. **Goldston, Ed.**: Illustrated catalogue of objects of art. London.
37. **Μεσαιωνικὰ Γράμματα:** Τ. 2: Ἀθ. 1934 (Σύλλογος Μεσαιωνικῶν Γραμμμάτων).
38. **La Grèce** d'aujourd' hui (Alexandrie 1933). Ἀπ.: «La Gazette d'Orient». Ann. 7, N. S., Décembre 1933 (Γ. Π. Οικονόμος).
39. **Τουριστικὴ Ἑλλάς.** Ἔτ. 5: 1934 (Τουρισμός).
40. **Ἑλληνικά.** Ἔτ. 7: Ἐν Ἀθήναις 1934 (Σύλλογος Ὁφελίμων Βιβλίων).
41. **Ἡ Ἑταιρεία τοῦ «Ἑλληνισμοῦ»** . . . πρὸς τοὺς Ἑλληνας διανοουμένους . . . 10 Ἀπριλ. 1934.
42. **Εὑρετήριον τῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος.** Α', τχ. Γ' ὑπὸ Ἀ. Κ. Ὁρλάνδου Ἐν Ἀθήναις 1933 (Ἐπιτροπὴ Ἑρετικῶν Ἐπισημειῶν καὶ Παιδείας).
43. **Περὶ ἰδρύσεως ἐν Κερκύρᾳ τῆς Ἰονίου Ἑταιρείας.** Κέρκυρα 1934 (Ι. Παπαδημητρίου).
44. **Hiller v. Gärtringen, F.**: Noch einmal das Archilochosdenkmal von Paros. Berlin 1934. Ἀπ.: Nachrichten v. d. Gesellsch. d. Wiss. z. Göttingen Philol. - hist. Kl. 1. N. F., Bd 1, Nr. 2.

45. **Hitt, L. W.:** The Parthenon («Carnegie Magazine» V. 7, Nr. 1, Pittsburgh, PA, April 1933).
46. **Die Griechischen Horizonte,** Jg. 1, N° 1: Mai 1934 (Τουρισμός).
47. **Καββαδά, Στεφ.:** Ἡ ἐν Χίῳ βιβλιοθήκη Κοραῆ. Ἐν Ἀθήναις 1933 (Ἐφορεία Σχολικοῦ Ταμείου Δήμου Χίου).
48. **Κανόνες τοῦ ἀλφαβητικοῦ καταλόγου** τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βρεταν. Μουσείου (Rules for compiling the catalogues...). Μετάφρ. Νικίου Βέρτη. Πρόλογος Γ. Χαριτάτη. Ἐν Ἀθήναις 1934 (Γεν. Συμβ. Βιβλιοθ. Ἑλλάδος).
49. **Κανόνες τοῦ ἀλφαβητικοῦ καταλόγου** τῶν Ἰταλικῶν δημοσίων βιβλιοθηκῶν (Regole per compilazione del catalogo alfabetico). Μετάφρ. Νικίου Βέρτη. Πρόλογος Γ. Χαριτάτη. Ἐν Ἀθήναις 1934 (Γενικὸν Συμβούλιον Βιβλιοθηκῶν τῆς Ἑλλάδος).
50. **Καρδαμάτη, Ι. Π.:** Νάρκη φυλετικῆ (Ἀθῆναι) 1934.
51. **Karo, G.:** Führer durch Tiryns. Aufl. 2. Athen 1934.
52. **Kaye, G. R.:** Bakhshālī manuscript. P. 3 Delhi 1933.
53. **Κατσαρά, Κ. Μ.:** Γύρω ἀπὸ τὴν διάνοιαν καὶ τὸ σῶμα [Ἀθῆναι] 1934.
54. **Κεραμποπούλλου, Α.:** Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευνα ἐν τῇ Ἄνω Μακεδονίᾳ. 1933. Ἄπ.: ΑΕ 1932.
55. » » Ἀρχαῖα ἐξ Ἀμφιπόλεως. Αἰγινητικά. 1934. Ἄπ.: ΑΕ 1932.
56. » » Ἐρευναὶ καὶ ἀνασκαφαὶ ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ. Ἐν Ἀθῆναις 1934. Ἄπ.: ΠΑΕ 1933.
57. » » Ὀδηγὸς τῶν Δελφῶν. Ἐν Ἀθῆναις 1908.
58. **Κοραῆ, Ἀδ.:** Ἀνέκδοτοι λεξιλογικαὶ σημειώσεις καὶ ἐπιστολαί. Ἐν Ἀθῆναις 1934. (Ἐφορεία τοῦ Σχολικοῦ Ταμείου Δήμου Χίου).
59. » « Σημειώσεις εἰς τὸ προσωρινὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1822 ἔτους. Ἐκδίδ... ὑπὸ Θωμ. Π. Βολίδου. Ἐν Ἀθῆναις 1933. (Θ. Π. Βολίδης).
60. **Κουρουνιώτη, Κ.:** Ἐλευσίς. Ἐν Ἀθῆναις 1934.
61. **Κουρτίδου, Κ. Γ.:** Τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ μυστήρια... Ἐν Ἀθῆναις 1934.
62. **Kunze, E.:** Orchomenos. 4: München 1934.
63. **Κυπαρίσση, Ν.:** Ἀνασκαφὴ Μυκην. Νεκροταφείου Ἀρχ. Ἀχαΐας. Ἐν Ἀθῆναις 1934. Ἄπ.: ΠΑΕ 1933.
64. » » Κατάλογος τῶν μνημείων τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας καὶ τοῦ μουσείου αὐτῆς. Ἐν Ἀθῆναις 1934.
65. **Λεβίδου, Ν. Δ.:** Βασιλεία συνταγματικῆ μετὰ κοινοβουλευτισμοῦ. Ἀθῆναι 1934.
66. » » Πίναξ τινῶν τῶν δημοσιευθέντων ἔργων, βιογραφικαὶ τινες σημειώσεις περὶ αὐτοῦ. Ἐν Ἀθῆναις 1934.
67. **Leider, Er.:** Der Handel of Alexandria (Hamburg 1933).
68. **Λογοδοσία τεσσαρακονταετίας** (1894-1934) Ἑταιρείας «Ὁ Ἑλληνισμός». Ἐν Ἀθῆναις 1934 (Ἑταιρεία Ἑλληνισμός).
69. **Λυκούργος, Κ. Θ.:** Ἀραποπούλου: Λυκούργου Λόγος κατὰ Λεωκράτους μετάφρ. εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ εἰσαγωγῆς... Ἐν Ἀθῆναις 1933.
70. **Μαλτέζου, Κ.:** Contribution à la recherche des dimensions des clepsydres... Ἄπ.: «ΠΑΑ» 8, 1933.
71. » » Les subdivisions du doigt chez les Grecs. Ἄπ.: «ΠΑΑ», 8, 1933.

72. **Μάργαρη, Δ. Κ.:** Ὁ ἀλφαβητικὸς κατάλογος τῶν βιβλιοθηκῶν. Ἐν Ἀθήναις 1934. (Γεν. Συμβ. Βιβλιοθ. Ἑλλάδος).
73. **Μαρινάτου, Σπ. Ν.:** Ἀνασκαφαὶ Ἀμνισοῦ Κρήτης. Ἐν Ἀθήναις 1934. Ἀπ.: ΠΑΕ 1933.
74. » » Zur Orientierung der Minoischen Architektur. Ἀπ.: «Proceed. of the 1st Intern. Congr. of Prehist. and Protohist. Sc., London Aug. 1-6, 1932.
75. **Meritt, B. D. - West, A. B.:** The Athenian assesment of 425 B.C. An Arbor 1934.
76. **Μινωΐδης, Μηνᾶς:** Calliope... Paris 1825 (Δωρ. ἀγν.).
77. **Μπακαλάκι, Γ.:** Ἀνασκαφή ἐν Φλωρίνῃ τῆς Ἄνω Μακεδονίας. Ἐν Ἀθήναις 1934. Ἀπ.: ΠΑΕ, 1933.
78. **Οἰκονόμου, Γ. Π.:** Ἐκθεσεις περὶ τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1933 ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας πεπραγμένων. Ἐν Ἀθήναις 1934.
79. » » Ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τῶν Τράλλεων [Ἐν Ἀθήναις] 1925. Ἀπ.: ΑΕ, 1923, σ. 59-101.
80. » » Γένεσις καὶ ἐξέλιξις τῶν Μουσείων (Βραδυνή, Ἀρ. 3362-63: 11-12 Ἰουνίου 1934).
81. » » Μίνδη-Μένδη, ἡ πατρις τοῦ Παιωνίου [Ἐν Ἀθήναις] 1926. Ἀπ.: ΑΕ 1924, σ. 27-40.
82. » » Ναοποιοὶ καὶ Ἐσσηνες [Ἐν Ἀθήναις 1924]. Ἀπ.: Ἀρχ. Δελτ. 1922, σ. 258-346.
83. **Ὀρλάνδου, Ἀν. Κ.:** Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ἀλιφείρας. Ἐν Ἀθήναις 1934. Ἀπ.: «Ὀλυμπ. Ἀρχεῖον».
84. » » Ἀνασκαφή Σικυῶνος. Ἐν Ἀθήναις 1934. Ἀπ.: ΠΑΕ 1933.
85. » » Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ τζαμίου Ὄσμαν Σάχ τῶν Τρικκάλων. Ἀπ.: ΠΑΑ, 4, 1929.
86. » » Ἀνατολίζουσαι Βασιλικαὶ τῆς Λακωνίας. Ἐν Ἀθήναις 1927. Ἀπ.: «Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ.» Τ. 4.
87. » » L'église byzantine des Saints Apôtres à Léondari, Paris (1921). Ἀπ.: «Rev. Et. Gr.» Τ. 34, 1921.
88. » » Ὁ Ἐπιτάφιος τοῦ Πέτα. Ἐν Ἰωαννίνοις 1929. Ἀπ.: «Ἡπειρ. Χρον.» 1929.
89. » » Νεώτερα ἔθρευται ἐν Ἀγίῳ Τίτῳ τῆς Γορτύνης. Ἐν Ἀθήναις 1926. Ἀπ.: «Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ.» Τ. 3.
90. » » Eine unbeachtete Kuppelfom. Ἀπ.: «Byz. Zeitschr.» 30, 1930.
91. » » Ὁ Μεδρσεές τοῦ κάστρου τῆς Μυτιλήνης. Ἀπ.: «Ἡμερολ. Μεγ. Ἑλλ.» 1929.
92. » » Μνημεῖα τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου. Ἡ Κόκκινη Ἐκκλησία (Παναγία Βελλᾶς). Ἀπ.: «Ἡπειρ. Χρον.» Τ. 2, 1927.
93. » » Μεσαιωνικά μνημεῖα Ὀρωποῦ καὶ Συκαμίνου. Ἀθ. 1927. Ἀπ.: Δελτ. Χριστ. Ἀρχ. Ἐτ., Τ. 4.
94. » » Ἡ Μονὴ Βαρνάκοβας, Ἀθήνα 1922.
95. » » Δύο ἀνέκδοτοι ναοὶ τῶν Ἀθηναίων Μπενιζέλων. Ἐν Ἀθήναις 1931. Ἀπ.: «Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ.» Τ. 8.

96. **Ὁρλάνδου, Ἀν. Κ.**: Ναοὶ τῶν Καλυβιῶν Κουβαρῶ. Ἐν Ἀθήναις 1923. Ἀπ.: «Ἀθηνᾶ» Τ. 35.
97. » » Συμπληρωματικά περὶ τῆς Βασιλικῆς τῶν Καλυβιῶν Κουβαρῶ. Ἐν Ἀθήναις 1932. «Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ.», Τ. 9.
98. » » Προστομαῖον τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου. Φραγκικὴ σφραγὶς ἐκ Δαφνίου. Ἀπ.: «Ἀρχ. Δελ.» Τ. 9, 1924-'25.
99. » » Τεμάχια τραπεζῶν τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου Κρήτης. Ἀπ.: «Byz.-Neugr. Jahrb.», 6, 1928.
100. **Παχνοῦ, Ἀλ. Ν.**: Χίος. Ἀθήναι 1934. Ἀπ.: «Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ.» Τ. 24, σ. 604 - 622.
101. **Παπαδημητρίου, Ι.**: Πρῶστορικὸς συνοικισμὸς παρὰ τὴν λίμνην Λικέρι τῆς Βοιωτίας. 1931. Ἀπ.: ΠΑΑ 6, 1931.
102. **Παρασκευαΐδου, Σ. Γ.**: Ἐπιγραφαὶ ἐκ Μυτιλήνης. 1934. Ἀπ.: ΑΕ 1932.
103. **Peirce, H. - Tyler, R.**: L'art byzantin. Τ. 2. Paris 1934 (Ἀντ. Ἐμ. Μπενάκης).
104. **Πρακτικά Συνεδριῶν** (Ἑλλην. Ἀνθρωπολ. Ἑταιρείας) τοῦ ἔτους 1932 - '33. Ἀθήναι (Ἑλλ. Ἀνθρωπολ. Ἐτ.).
105. **Proceedings** of the Cambridge Antiquarian Society. V. 34: Cambridge 1934 (Cambr. Antiqu. Soc.).
106. **Report** ([of the] Prince of Wales Museum of western India) for the year 1932 - '33. Bombay 1933 (Διεύθυνσις Μουσείου).
107. **Robinson, D. M.**: A new greek inscription from Macedonia. Ἀπ.: «Amer. Journ. of Archaeology», V. 37, 1933, Νο 4, σ. 602 - 604.
108. **Roehlig, Jos.**: Der Handel von Milet. Hamburg 1933. Diss. In.
109. **Saeflund, G.**: Le mura di Roma republicana. Uppsala 1932.
110. **Sahni, D. R.**: Guide of the Buddhist ruins of Sarnath. Delhi 1933.
111. **Schneider, G.**: Θεωρία καὶ ἱστορία τῆς βιβλιογραφίας. Μετάφρ. ὑπὸ Γ. Χ. καὶ Στέλλας Πέπτα. Ἐν Ἀθήναις 1933 (Γενικὸν Συμβούλιον Βιβλιοθηκῶν τῆς Ἑλλάδος).
112. **Siemienski, Jos.**: Les symboles graphiques dans les éditions critiques de textes. Projet d'unification. Varsovie 1927.
113. **Σωτηριάδης, Γ.**: Ἀνασκαφὴ Μαραθῶνος. Ἐν Ἀθήναις 1934. Ἀπ.: ΠΑΕ 1933.
114. **Σωτηρίου, Γ.**: Ἀνασκαφὴ Νέας Ἀγχιάλου. Ἐν Ἀθήναις 1934. Ἀπ.: ΠΑΕ 1933.
115. **Staeplin, Fr. - Meyer, E. - Heidner, A.**: Pagasai und Demetrias. Berlin. Leipzig 1934.
116. **Στατιστικὴ** βιβλιοθηκῶν δημοσίου χαρακτῆρος κατὰ τὸ ἔτος 1927. Ἀθήναι 1933 (Ἐπιχειρῶν Ἐθνικῆς Οἰκονομίας).
117. **Στατιστικὴ** τοῦ Ἑλληνικοῦ Περιοδικοῦ Τύπου κατὰ τὸ ἔτος 1927. Ἀθήναις 1931 (Ἐπιχειρῶν Ἐθνικῆς Οἰκονομίας).
118. **Statuts** de la Société Royale Égyptienne de Papyrologie. Le Caire 1930.
119. **Σταυροπούλλου, Φ. Δ.**: Τιμητικὸν ψήφισμα Ἀλῶν τῶν Ἀραφηνίδων. 1934. Ἀπ.: ΑΕ 1932.
120. **Στεφανίδου, Β. Κ.**: Ὁ Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος ὁ Λέσβιος. Ἐν Ἀθήναις 1934 (Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν).
121. **Sydačoff, B. v.**: Das Balkanproblem und die Balkandynastien. Leipzig (1908).
122. **Symbolae Osloenses**. Fasc. 13: Osloae 1934 (Γ. Π. Οἰκονόμος).

123. **Ἐθνικὸν Συνέδριον** πρὸς καταπολέμησιν τῶν ἐχθρῶν καὶ διαφθορέων τῆς
Θρησκείας . . . Ἐν Ἀθήναις 1925 (Παλ. δωρ.).
124. **Ἐθνικὸν Συνέδριον**. Τχ. 1: Πρακτικὰ γεν. συνελεύσεων. Ἀθήνησι 1925 (Παλ.
δωρ.).
125. **Tanaka, Hidenaka**: Ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς λογοτεχνίας 1933 (Ἰαπωνιστί).
126. **Θρακικά**. Τ. 5. Ἐν Ἀθήναις 1934 (Θρακικὸν Κέντρον).
127. **Θρεψιάδου, I.**: Μικρὰ σκαφή παρὰ τὴν Ἁγ. Παρασκευήν. 1934. Ἀπ.: ΑΕ 1932.
128. **Valmin, N.**: Die Zeus-Stoa in der Agora von Athen, Lund 1934 (Bull. d.
la Soc. R. d. Lettres de Lund, 1933 - '34, I).
129. **Wace, A. J. B.**: Chamber tombs at Mycenae. Oxford 1932.
130. **Weiss, J.**: Bericht über die Länder- und Völkerkunde Südosteuropas . . .
Ἀπ.: «Geogr. Jahrb.» 48.
131. **Wrede, W.**: Attika. Athen 1934.
132. » » Attische Mauern. Athen 1933.
133. **Ξυγγοπούλου, A.**: Τὰ ψηφιδωτὰ τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων ἐν Θεσσαλο-
νίκῃ 1934. Ἀπ.: ΑΕ 1932.
134. **Ζαχοπούλου, K. A.**: Ἱστορικαὶ σελίδες περὶ τῆς ἐν Κασαμπᾷ Ὀρθοδόξου
Ἑλληνικῆς Κοινότητος (1625-1922). Ἐν Ἀθήναις 1934.
135. **Ziebarth, E.**: Der griechische Kaufmann im Altertum. München: 1934.
136. **Ἀγοραὶ καὶ ἀνταλλαγαί**. Εἰσήχθησαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἐταιρείας
κατὰ τὸ 1934 ἕξ ἀγορᾶς 102 νέοι τόμοι καὶ ἕξ ἀνταλλαγῆς 81.

ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1934

Τῆ 4^η Μαρτίου 1934 ἡμέρα Κυριακῆ καὶ ὥρα 5 1/2 μ.μ. συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς τακτικὴν συνέλευσιν ἵνα συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ τε Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπεῖαν διὰ τὸ ἔτος 1934, ἀκούσωσι δὲ τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπεῖας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ 1933, ὡς καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ 1933.

Παρῆσαν ἑταῖροι τριάκοντα τρεῖς. Γενομένης φανεραῶς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν: Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Π. Πουλίτσας, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Γκίκας Χρυσούλης, Α΄ Γραμματεὺς ὁ κ. Γ. Μέγας καὶ Β΄ Γραμματεὺς ὁ κ. Ι. Θρεψιάδης.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως κ. Γ. Μέγας ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπεῖας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως κατὰ τὸ ἔτος 1933 ἢ δὲ Συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν ταύτην. Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπεῖας ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1934 οἱ κ.κ. Βασ. Αἰγινήτης, Εὐάγγελος Κρητικός, Γεώργιος Παπαϊωάννου, Μιλτ. Πουρῆς καὶ Ἀγγελ. Σταυρόπουλος.

Διακοπείσης μετὰ ταῦτα τῆς συνεδρίας καὶ ἐπαναληφθείσης τὴν 6 1/2 ὁ Γραμματεὺς τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας κ. Γεώργιος Π. Οἰκονόμος ἀνεκοίνωσε τὴν ὑπ' αὐτοῦ συνταχθεῖσαν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1933 μετὰ προβολῶν φωτεινῶν εἰκόνων ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας γενομένων ἀνασκαφῶν.

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1934

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ
ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κύριε Πρόεδρε,

Οί υπογεγραμμένοι αποτελούντες την εξελεγκτικήν Ἐπιτροπείαν τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1935 προσκληθέντες διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τῆς 23 Φεβρουαρίου 1935 ἐγγράφου τοῦ κ. Προέδρου ἐπελήφθημεν τοῦ ἐλέγχου τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας τοῦ λήξαντος ἔτους 1934, ἐκ τῶν λογιστικῶν καὶ ταμιακῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα:

Α' Χρηματικόν.

Ταμείον.

α) Χρέωσις :

1) Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῆ 31 Ἰανουαρίου 1934.	Δρχ.	47742.05
2) Εἰσπράξεις ἀπὸ ἔσοδα γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	»	1133633.—
3) Ἀναλήψεις ἐκ τῶν ἐπ' ἀνοικτῶν λογαριασμῶν καταθέσεων τῆς Ἑταιρείας παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῇ	»	278408.90
4) Ἐπιστροφαὶ χρημάτων ἐκ προκαταβολῶν δι' ἀνασκαφάς.		10.—
5) Προῖον 5 ὁμολογιῶν Δαν. 1922, 6 1/2%, κληρωθειῶν εἰς τὸ ἄρτιον		500.—
Σύνολον	Δρχ.	<u>1460293.95</u>

β) Πίστωση :

1) Πληρωμαὶ εἰς ἔσοδα γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	Δρχ.	640309.35
2) Καταθέσεις ἐπ' ἀνοικτῶν λογαριασμῶν παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῇ	»	796734.50
3) Προκαταβολαὶ δι' ἀνασκαφάς ἐπιστραφεῖσαι	»	10.—
4) Ὑπόλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ τῆ 31 Δεκεμ. 1934	»	23240.10
Σύνολον	Δρχ.	<u>1460293.95</u>

Ἀνάλυσις Ἐσόδων καὶ Ἐξόδων.*α) Ἐσοδα :*

1) Ἀπὸ μερίσματα καὶ τόκους	Δρχ.	356256.—
2) » μισθώματα	»	22700.—
3) » ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	»	42210.—
4) » εἰσφορὰς ἐταίρων	»	3375.—
5) » φωτογραφικὰ δελτάρια	»	216516.—
6) » πώλησις ἀχρήστου ὑλικοῦ καὶ ἄλλα ἀπρόβλεπτα ἔσοδα	»	377597.50
7) » κεκλεισμένας χρήσεις	»	114978.50
	Σύνολον . . . Δρχ.	<u>1133633.—</u>

β) Ἐξοδα :

1) Εἰς μισθοὺς κλπ.	Δρχ.	139480.—
2) » ἔξοδα γραφείων	»	51874.10
3) » » βιβλιοθήκης	»	79470.25
4) » ἐπισκευὰς καὶ ἐπιπλώσεις	»	4817.—
5) » ἀνασκαφὰς	»	60990.—
6) » δημοσιεύματα	»	122573.70
7) » συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικὰ	»	3500.—
8) » διδασκαλίαν	»	430.—
9) » φωτογραφικὰ δελτάρια	»	139021.90
10) » φύλακας Μουσείων	»	7748.60
11) » διάφορα ἔξοδα	»	29666.80
12) » ἀρχαιολογικὰς σπουδὰς ἐν Ἑσπερίᾳ	»	—
13) » ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	»	737.—
Περίσσειμα χρήσεως 1934	»	493323.65
	Σύνολον . . . Δρχ.	<u>1133633.—</u>

Γ' Γενικὸς Ἴσολογισμὸς.*α) Ἐνεργητικόν.*

Τὸ Ἐνεργητικὸν τῆς Ἐταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1934 ἀνήρχετο εἰς	Δρχ.	<u>2986185.45</u>
ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς :		

1)	Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρχ.	23240.10
2)	» τὸ μέγαρον τῆς Ἑταιρείας	»	259863.80
3)	» ἀκίνητα κτήματα	»	17847.50
4)	» 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	157190.25
5)	» 405 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 1889, 4 %	»	88154.25
6)	» 75 » » 1890,5 ⁰ / ₁₀₀ Σιδηρ. »	»	20193.75
7)	» 121 » » 1907,5 ⁰ / ₁₀₀ Ἀμύνης »	»	8315.20
8)	» 135 » » 1914,5 ⁰ / ₁₀₀	»	167467.65
9)	» 1 ὁμολ. Ἐθν. Δανείου 1893, 5 % Κεφαλαιώσεως καὶ μιᾶς ἀποδείξεως φρ. 140	»	640.—
10)	» 30 ὁμολογίας Ἐθν. Πατριωτικοῦ Δανείου	»	25.—
11)	» 25 ὁμολ. Ἐθν. Προσφυγικοῦ Δανείου 7 % 1924 »	»	183047.50
12)	» 3998 ὁμολ. Ἐθν. Ἀναγκαστ. Δαν. 6 ¹ / ₂ % 1922, κληροδοτήματος Ἰ. Μαρκοπούλου	»	328814.15
13)	» Καταθέσεις ἐπ' ἀνοικτῶ παρὰ τῇ Ἐθν. Τραπεζῇ »	»	948777.—
14)	» προκαταβολὰς	»	1932.—
15)	» 180 μετοχὰς τῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς	»	180000.—
16)	» 110 μετοχὰς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος	»	547943.70
17)	» 150 ὁμολογίας Δαν. Ἑλληνοβουλγαρικῆς μετανα- στεύσεως 6 % 1923	»	52733.60
	Σύνολον	Δρχ.	<u>2986185.45</u>

β) Παθητικόν.

Τὸ Παθητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1934

ἀνήρχετο εἰς	Δρχ.	2986185.45
ἀποτελούμενον:		
1) ἐκ τοῦ κεφαλαίου τῆς Ἑταιρείας Δρχ. 2.908.733.55		
2) ἐκ τῆς μερίδος ὑπὲρ τῶν Μουσείων » 77.451.90		<u>2986185.45</u>

Δ') Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἡ Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1934 ἀνήρχετο εἰς Δρχ. 2986185.45

ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:

1) Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρχ.	23240.10
2) » τὸ μέγαρον τῆς Ἑταιρείας	»	259863.80
3) » ἀκίνητα κτήματα	»	17847.50
4) » 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	157190.25
Εἰς μεταφορὰν	Δρχ.	458141.65

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . Δρχ.	
	458141.65	
5) Ἀπὸ 405 ὁμολογίας Ἐθν. Δαν. 1889,4 ⁰ / ₀ »	88154.25	
6) » 75 » » 1890,5 ⁰ / ₀ Σιδηροδρ. »	20193.75	
7) » 121 » » 1907,5 ⁰ / ₀ Ἀμύνης . »	8315.20	
8) » 135 » » 1914,5 ⁰ / ₀ »	167467.65	
9) » 1 ὁμολογ. Ἐθν. Δαν. 1893, 5 ⁰ / ₀ , Κεφαλαιώσεως καὶ μιᾶς ἀποδείξεως φρ. 140 »	640.—	
10) » 30 ὁμολογίας Ἐθν. Πατριωτ. Δαν. »	25.—	
11) » 25 » Προσφυγικοῦ Δαν. 7 ⁰ / ₀ , 1924 »	183047.50	
12) » 3998 » Ἐθν. Ἀναγκ. 6 1/2 ⁰ / ₀ , 1922, κληρο- δοτήματος Ἰω. Μαρκοπούλου . . »	328814.15	
13) » Καταθέσεις παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ »	948777.—	
14) » Προκαταβολὰς »	1932.—	
15) » 180 μετοχὰς τῆς Κτηματικῆς Τραπέζης »	180000.—	
16) » 110 μετοχὰς τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος »	547943.70	
17) » 150 ὁμολογίας Δαν. Ἑλληνοβουλγαρικῆς μετανα- στεύσεως 6 ⁰ / ₀ , 1923 »	52733.60	
	Σύνολον . . . Δρχ.	<u>2986185.45</u>

Περαίνουσα τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν ἡ Ἐπιτροπεία προτείνει εἰς τὴν Συνέλευσιν, ὅπως ἐγκρίνη τὴν προκειμένην διαχείρισιν ὡς ὀρθῶς ἔχουσαν καὶ ἐπικυρώσῃ τὸν τε Ἰσολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ λήξαντος ἔτους 1934.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Φεβρουαρίου 1935.

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑἸΓΙΝΗΤΗΣ
ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ ΠΟΥΡΗΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ
ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1934

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα	Εἰσπραχθέντα	Διαφορὰ	
Κεφάλ.	Ἀρθρ.				Ἐπὶ πλέον	Ἐπὶ ἔλαττον
A'	1	Μερίσματα καὶ τόκοι . . .	314617	356256	41639	—
»	2	Μισθώματα	15000	22700	7700	—
»	3	Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	75000	42210	—	32790
B'	1	Εἰσφοραὶ ἐταίρων	3500	3375	—	125
»	2	Συνδρομὴ Δημοσίου	40000	—	—	40000
Γ'	1	Φωτογραφίαι καὶ Φωτογραφικὰ δελτάρια	180000	216516	36516	—
»	1-2	Ἐκ πωλῆσ. φωτ. δελτ. καθαρὸν κέρδος Νῦ 4823	30000	—	—	30000
»	2	Ἐκ πωλῆσεως ἀγρήστου ὑλικοῦ, καὶ ἄλλων ἀπροβλεπτῶν ἐσόδων	1000	377597	376597	—
»	3-1	Ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων: Συνδρομὴ Δημοσίου 1933	40000	50000	10000	—
»	3-2	Ἐκ καθυστερουμένων τόκων Ἐθν. Δανείων	40000	64978	24978	—
Σύνολον			739117	1133633	497431	102915

Ἀνάλυσις τοῦ κεφαλαίου Α', ἄρθρου 3.

« Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων. »

1)	Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς	Δραχ.	34750.—
2)	Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας	»	1840.—
3)	Βασιλείου Λεονάρδου: Ἡ Ὀλυμπία. 1901	»	100.—
4)	Χ. Τσουντά. Προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηγίου καὶ Σέσκλου. 1908	»	600.—
5)	Ἄντων. Κεραμοπούλλου. Τοπογραφία Δελφῶν. 1912-1917	»	50.—
6)	» » Ἀποτυμpanισμὸς 1923	»	320.—
7)	Ἄ. Ἀρβανιτοπούλου. Γραφαὶ Στῆλαι Δημητριάδος - Παγασῶν. 1928	»	1200.—
8)	Γ. Μυλωνᾶ. Ἡ Νεολιθικὴ ἐποχὴ ἐν Ἑλλάδι. 1928	»	1575.—
9)	Γ. Σωτηρίου. Χριστιανικαὶ Θῆβαι. 1931	»	1700.—
10)	Κ. Βαλέριος Στάης). Τὰ εὑρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων	»	75.—

Σύνολον . . . Δραχ. 42210.—

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1934

ΠΡΟΫΠΟ- ΛΟΓΙΣΜΟΥ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπο- λογισθέντα	Δαπανη- θέντα	Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον			
Κεφάλ.	Ἀρθρ.							
A'	1	Μισθοὶ καὶ ἐπιδόματα	147840	—	139480	—	8360	—
»	2	Ἔξοδα γραφείων	52000	—	51874	10	125	90
»	3	Ἔξοδα βιβλιοθήκης	80000	—	79470	25	529	75
»	4	Ἐπισκευαὶ καὶ ἐπιπλώσεις	20000	—	4817	—	15183	—
B'	1-1	Ἀνασκαφαὶ	70000	—	60990	—	9010	—
»	1-2	» κλπ. Ἰω. Μαρκοπούλου	19500	—	—	—	19500	—
»	2	Δημοσιεύματα	123000	—	122573	70	426	30
»	3	Συνδρομαὶ εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρ- χαιολογικά	7000	—	3500	—	3500	—
»	4	Διδασκαλία	3072	15	430	—	2642	15
I'	1-1	Φωτογραφίαι καὶ φωτογραφικὰ δελτάρια	140000	—	139021	90	978	10
»	1-2	Ἀμοιβαὶ φυλάκων Μουσείων	10000	—	7748	60	2251	40
»	1-3	Πρὸς σύστασιν καὶ πλουτισμὸν Βιβλιο- θήκης Μουσείων κλπ.	38704	85	—	—	38704	85
»	2	Διάφορα ἔξοδα	30000	—	29666	80	333	20
»	3	Ἔξοδα δι' ἀρχαιολ. σπουδὰς ἐν Ἑσπερίᾳ	15000	—	—	—	15000	—
»	4	Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	5000	—	737	—	4263	—
Σύνολον			761117	—	640309	35	120807	65

Ἀνάλυσις τοῦ κεφ. Β'. ἄρθρου 1.

« Ἀνασκαφαί ».

	Πιστώσεις	
	Διατεθεισάι	Ἀδιάθετοι
1) Μαραθῶνος	8000	—
2) Νέας Ἀγχιάλου	9000	—
3) Δυτ. Μακεδονίας	9000	—
4) Ἀρχαίας Ἀχαΐας	8000	—
5) Σικυῶνος	9000	—
6) Μεσσηνίας	—	9000
7) Μεσαιωνικῆς Λακεδαι- μονίας	7000	—
8) Ἀμνισοῦ Κρήτης	7000	—
9) Μεγάρων	4000	—
Σύνολον	61000	9000

Σύγκρισις πραγματοποιηθέντων ἐσόδων καὶ ἐξόδων.

A' Ἔσοδα . . . Δρ.	1133633.—
B' Ἔξοδα . . . »	640309.35
Περίσσευμα Δρ.	<u>493323.65</u>

Διαχείρησις Φωτογρ. Δελταρίων δυνάμει τοῦ Νόμου 4823.

Προκύψαν καθ. κέρδος Δρ.	77494.10
Ἔξ αὐτοῦ :	
ὑπὲρ τῶν φ. Μουσ.	7748.60
ὑπὲρ τῶν Μουσ.	38747.05
ὑπὲρ τῆς Ἑταιρ.	30998.45 Δρ. <u>77494.10</u>

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1934.

Ο ΤΑΜΙΑΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΛΟΓΙΣΤΗΣ
ΑΝΤΩΝΙΑ ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Α' ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ

1) Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς 1932	εἰς σώματα	500
2) Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας 1933	» »	800

Β' ΠΩΛΗΘΕΝΤΑ

1) Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς				2) Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας							
Σειρά τόμων	Πωληθέν- τες τόμοι	Τιμή τόμου	Εἰσπραχθέν ποσόν	Σειρά τευχῶν	Πωληθέν- τα τεύχη	Τιμή τεύχους	Εἰσπραχθέν ποσόν				
1914	1	500	—	500	—	1922-1924	1	80	—	80	—
1915	1	500	—	500	—	1925-1926	1	80	—	80	—
1916	1	500	—	500	—	1927	1	80	—	80	—
1917	1	500	—	500	—	1928	2	80	—	160	—
1918	1	500	—	500	—	1929	3	80	—	240	—
1919	1	500	—	500	—	1930	3	80	—	240	—
1920	1	500	—	500	—	1931	4	80	—	320	—
1921	1	500	—	500	—	1932	5	80	—	400	—
1922	1	500	—	500	—	1933	3	80	—	240	—
1923	1	500	—	500	—						
1924	1	500	—	500	—						
1927-1928	2	500	—	1000	—						
1929	3	500	—	1500	—						
1930	6	500	—	3000	—						
1931	38	500	—	19000	—						
1932	1	250	—	250	—						
1932	9	500	—	4500	—						
Ἔθροισμα	70			34750	—	Ἔθροισμα	23			1840	—

3) Διάφορα δημοσιεύματα Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Αἰξίων ἀριθμὸς	Ἐπιγραφή Συγγράμματος	Πωληθέντα σώματα	Τιμὴ σώματος	Εἰσπραχθὲν ποσὸν
1	Β. Λεονάρδου: Ἡ Ὀλυμπία. 1901 . . .	1	100	100
2	Βαλ. Στάη: Τὰ εὐρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθέρων. 1902	1	75	75
3	Ἄντ. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία τῶν Δελφῶν. 1912-1917	1	50	50
4	Χρ. Τσοῦντα: Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου. 1908	1	600	600
5	Ἄντ. Κεραμοπούλλου: Ἀποτυμpanισμός. 1923	4	80	320
5	Ἄ. Ἀρβανιτοπούλου: Γραπταὶ Στῆλαι Δημητριάδος-Παγασῶν. 1928 . . .	1	1200	1200
6	Γεωργ. Μυλωνά: Ἡ νεολιθικὴ ἐποχὴ ἐν Ἑλλάδι. 1928	7	225	1575
7	Γ. Σωτηρίου: Χριστιανικαὶ Θῆβαι. 1931.	3	400	1200
	» » » » »	1	500	500
	Ἄθροισμα	20		5620

Ἀνακεφαλαίωσις.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς	Δρ. 34750.—
2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας	» 1840.—
3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας	» 5620.—
Σύνολον . . . Δρ.	<u>42210.—</u>

Γ. ΔΙΑΝΕΜΗΘΕΝΤΑ

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Σειρὰ ἐτῶν	Ἀριθ. τόμων
1918	1
1927-1928 . . .	1
1929	1
1930	1
1931	2
1932	131
Σύνολον	137

2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας

Σειρὰ ἐτῶν	Ἀριθ. τόμων
1910	1
1915	1
1928	1
1932	1
1933	133
Σύνολον	137

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἐταιρείας.

Ἀξέων ἀριθμός	Ἐπιγραφή Συγγραμματος	Ἐξα- χθῆτες τόμοι
1	Π. Καββαδία: Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογ. Ἐταιρείας ἀπὸ 1837-1900.	1
2	Ἄντ. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία Δελφῶν. 1912-1917	3
3	Ἄντ. Κεραμοπούλλου: Ἀποτυμπανισμός. 1923	5
4	Ἰω. Γ. Γενναδίου: Ὁ Λόρδος Ἑλγιν καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς Ἀθήνας ἀρχαιολογήσαντες ἐπιδρομεῖς. 1930 .	1
	Σύνολον	10

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1934.

Ο ΛΟΓΙΣΤΗΣ
ΑΝΤΩΝΙΑ ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΠΩΛΗΣΕΩΝ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΚΑΙ ΦΩΤ. ΔΕΛΤΑΡΙΩΝ

ΕΤΗΣΙΑ

ΠΩΛΗΣΕΩΝ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ - ΦΩΤ. ΔΕΛΤΑΡΙΩΝ

ΕΝ ΤΟΙΣ

ΕΘΝΙΚΟΝ - ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ - ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ

Α'. Δαπανηθέντα (1 'Ιανουαρίου-31 Δεκεμβρίου 1934).		Δραχ.	Λ.
@ 1.85	Είς 18650 Φωτ. Δελτ. Μουσείου 'Εθνικοῦ . . .	34502	50
» 1.85	» 16950 » » » 'Ακροπόλεως . .	31357	50
» 1.85	» 1800 » » » Βυζαντινοῦ . .	3330	—
» 1.85	» 3200 » » » 'Ελευσίνος . .	5920	—
» 1.85	» 2025 » » » Δαφνίου . . .	3746	25
» 1.85	» 100 » » » Βόλου	185	—
» 5.—	» 2731 Φωτογραφίας Ν ^ο 1	13655	—
» 9.—	» 957 » Ν ^ο 2	8613	—
	» 212 Δελτ. 'Ανάγλυφα Ν ^ο 1	795	—
	» 1099 » » Ν ^ο 2	7312	65
	» 100 » » Ν ^ο 3	1000	—
	» 44 » » Κορνιζαρισμένα . .	1133	—
» 1.—	» 650 » «Boissonas»	650	—
» 1.50	» 300 » «Zillegon»	450	—
» 15.—	» 51 Φωτοτυπ. μεγ. Ζωγράφου	765	—
» 30.—	» 270 Album 'Αθηνῶν	8100	—
» 50.—	» 7 Φωτογρ. Πλάκας	350	—
» 0.20	» 42725 Φωτ. Δελ. — 'Εκτυπωτ. τίτλ.	8545	—
	Εἰς Διάφορα ἔξοδα — (Βιβλ. Καθολικ.)	8612	—
	Πρὸς ἐξίσωσιν — Κέρδος καθαρὸν		139021.90 77494.10
Νόμος 4823 ὑπὲρ τῶν Μουσείων 50 ^ο / _ο Δραχ. 38747.05			
	» τῆς 'Αρχ. 'Εταιρ. 40 ^ο / _ο » 30997.65		
	» τῶν Φυλάκ. τῶν Μ. 10 ^ο / _ο » 7749.40		
	Σύνολον		216516.—

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

- ΛΕΥΚΩΜΑΤΩΝ - ΦΩΤΟΤΥΠΙΩΝ ΚΛΠ.

ΜΟΥΣΕΙΟΙΣ

- ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ - ΒΟΛΟΥ - Μ. ΔΑΦΝΙΟΥ

Β'. Εισπραχθέντα (1 Ιαν. - 31 Δ/βρίου 1934).		Δραχ.	Λ.
@ 4.—	'Από 17.776 Φωτ. Δελ. Μουσ. 'Εθνικού	71104	—
» 8.—	» 643 Φωτογραφ. Ν° 1	5144	—
» 15.—	» 660 » Ν° 2	9900	—
» 3.—	» 580 Φωτ. Δελτ. «Boissonas»	1740	—
» 50.—	» 52 Album 'Αθηνών	2600	—
» 25.—	» 4 Φωτοτυπ. μεγ. Ζωγράφου	100	90588.—
» 4.—	» 15.915 Φωτ. Δελ. Μουσ. 'Ακροπόλεως	63660	—
» 8.—	» 1.674 Φωτογραφ. Ν° 1	13392	—
» 15.—	» 70 » Ν° 2	1050	—
» 6.—	» 212 Δελτ. «'Ανάγλυφα» Ν° 1	1272	—
» 10.—	» 1.006 » » Ν° 2	10060	—
» 15.—	» 76 » » Ν° 3	1140	—
» 31.15	» 28 » » Κορνιζαρισμένα	872	—
» 30.—	» 47 Φωτοτυπ. μεγ. Ζωγράφου	1410	—
» 50.—	» 197 Album 'Αθηνών	9850	—
» 3.—	» 1.534 Φωτ. Δελτ. «Boissonas»	4602	107308.—
» 4.—	» 888 Φωτ. Δελτ. Μουσ. Βυζαντινού	3552	—
» 15.—	» 8 Φωτογραφ. Ν° 2	120	3672.—
» 4.—	» 170 Φωτ. Δελ. Μον. Δαφνίου	680	—
» 8.—	» 30 Φωτογραφ. Ν° 1	240	—
» 15.—	» 20 » Ν° 2	300	1220.—
» 4.—	» 110 Φωτ. Δελ Μουσ. Βόλου	440	440.—
» 4.—	» 3.116 » » Μουσ. 'Ελευσίνος	12464	—
» 8.—	» 81 Φωτογραφ. Ν° 1	648	—
» 3.—	» 38 Δελτ. «Boissonas»	114	13226.—
	'Από Φύλακα Βοστυτσάνον (όφειλόμενα)	62	62.—
	Σύνολον		216516.—

'Αθήναι τῆ 31-12-1934.

'Ο Διευθυντής τοῦ Γραφείου

Μ. Ι. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

ΚΙΝΗΣΙΣ ΑΠΟΘΗΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΔΕΛΤΑΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1934
ΕΝ ΤΟΙΣ ΜΟΥΣΕΙΟΙΣ ΚΑΙ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ, ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ημερομηνία προμηθείας	Φωτογρ. δελτάκια						Φωτογραφία				Δελτ. αντίλιν.		Κορνιζ.					
	Μ. Έθν.	Μ. Ακρ.	Μ. Βυζ.	Μ. Έλευ	Μ. Βόλ.	Μ. Δαρφ.	Boissonas	Νο 1	Νο 2	Νο 3	Νο 4	Φωτ. Πλάκες	Album.	Νο 1	Νο 2	Νο 3	Νο 1	Νο 2
Υπόλοιπα 1933	9540	5224	2235	733	200	—	1793	1099	196	5	1	387	—	—	—	—	—	—
Προμήθεια 1934	18650	16950	1800	3200	100	2025	650	2731	957	—	—	7	270	212	1099	100	25	19
Σύνολον	28190	22174	4095	3933	300	2025	2443	3830	1153	5	1	394	270	212	1099	100	25	19
Πωληθέντα	17776	15915	888	3116	110	170	2152	2426	758	—	—	—	249	212	1006	76	19	9
Υπόλοιπα τῆ 31/12/1934	10414	6259	3207	817	190	1855	291	1402	395	5	1	394	21	—	93	24	6	10
Ἐκ τῶν ὧς ἄνω ὑπολοίπων																		
α) ἐν τῇ ἀποθήκῃ τοῦ Γραφείου	5644	3868	1270	44	12	1350	75	712	47	—	1	394	5	—	69	21	—	10
β) ἐν τοῖς Μουσείοις	4770	2391	1937	773	178	505	216	690	348	5	—	—	16	—	24	3	6	—
	10414	6259	3207	817	196	1855	291	1402	395	5	1	394	21	—	93	24	6	10

Ἀθῆναι τῆ 31 Δεκεμβρίου 1934.

Ὁ Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου
Μ. Ι. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
(1837 - 1935)

- Δραχμαὶ*
1. *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς* 1837 - 1933 (ΑΕ 1 - 72: πρβλ. πινάκιον παρὰ <Β. Λεονάρδω>), Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος λεύκωμα, σ. 1-3). Σχῆμα 4ον.
(Περίοδος Α'): τόμος 1-16 (1837 - 1860).
 - 1-7 (1837 - 1843): τεύχη α' - ιβ', ιγ' (καὶ ιδ'), ιε' (τεύχος ιϛ' ἴδιον δὲν ἐξεδόθη), ιζ' - κθ'. 1852-1860: τεύχη λ' - νέ' πωλοῦνται τάδε τὰ τεύχη: α', β', γ', δ', ἕκαστον τεύχος 45.—
 - Περίοδος Β': τόμος 17-21 (1862-1874).
 - 17 (1862): τεύχη α' - ιβ' (τὰ τεύχη θ' - ιβ' ἐξεδόθησαν τῷ 1863) ἕκαστον τεύχος. 45.—
 - 18 (1869): τεύχος ιγ' 19 (1870): τεύχος ιδ' 20 (1872): τεύχη ιε' καὶ ιϛ' (τὸ ιϛ' ἐξεδόθη τῷ 1873) 21 (1874): τεύχος ιζ'. ἕκαστον τεύχος . . . 45.—
 - Περίοδος Γ': τόμος 22-62 (1883 - 1923).
 - 22-62 (1883-1923): εἰς τόμος κατ' ἔτος, ἕκ τεσσάρων τευχῶν συγκείμενος ἕκαστος τόμος. 500.—
 - Περίοδος Δ': τόμος 63 κέ. (1924 κέ.).
 - 63-72 (1924 - 1933): 1924, 1925-1926 (εἰς ἕνα τόμον), 1927 - 1928 (εἰς ἕνα τόμον), 1929, 1930, 1931, 1932, 1933 εἰς τόμος κατ' ἔτος μετὰ μονοστήλου κειμένον ἕκαστος τόμος 500.—
 2. *Ἐυρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς τρίτης περιόδου* ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Λαμπροπούλου· τόμος 1ος: 1883-1887. Σχῆμα 4ον, σελίδες η' + στήλαι 550. 1902 80.—
 3. *Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας* 1837-1934 (ΠΑΕ 1 - 89: πρβλ. πινάκιον ἐν ΠΑΕ 1921, σ. 77-79).
(Περίοδος Α'): τόμος 1-13 (1837 - 1848/9).
 - 1-3 (1837, 1837/8, 1838/9): Σύνοψις τῶν πρακτικῶν <τῆς Α'—Γ' συνεδριάσεως> τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 93.1840. (Δὲν πωλεῖται). —
 - 4 (1839/40): Πρακτικὰ τῆς Δ' συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 77. 1840. (Δὲν πωλεῖται). —
 - 5 (1840/1) Πρακτικὰ τῆς Ε' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 87. 1841. (Δὲν πωλεῖται). —
 - 6 (1841/2): Πρακτικὰ τῆς Ζ' (γράφει: F') Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 31. 1842 50.—
 - 7-11 (1842/3 - 1846/7): Δὲν ἐξετυπώθησαν ἰδιαιτέρως. —
 - 1-11 (1837-1846/7): Σύνοψις τῶν πρακτικῶν <τῆς Α'—ΙΑ' Γενικῆς συνεδριάσεως> τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκδοσις 2α. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 325, πίναξ 1. 1846 (1847). (Δὲν πωλεῖται) —

12 (1847/8): Πρακτικά τῆς IB' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Ἑλληνιστί καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 31. 1848	Δραγμαὶ 50.—
13 (1848/9): Πρακτικά τῆς IΓ' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Ἑλληνιστί καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 37. 1849	50.—
Περίοδος Β': τόμος 14-25 (1858/9-1869/70).	
14 (1858/9:) Συνοπτικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Σχῆμα 8ον, σελίδες α' + 43. 1859	50.—
15-25 (1859, 60-1869/70): Γενικαὶ συνελεύσεις τῶν ἐταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. 1859/60, 1860/1, 1861/2, 1862/3 (ἔξεδόθη τῷ 1864), 1863/4, 1864/5 (δὲν πωλεῖται), 1865/6, 1866/7, 1867/8, 1868/9, 1869/70. Σχῆμα 8ον. ἕκαστον τεύχος	50.—
Περίοδος Γ': τόμος 26 κέ. (1870/71 κέ.).	
26-74 (1870/71-1919): Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1870/71 (δὲν πωλεῖται), 1871/2, 1872/3, 1873/4, 1874/5, 1876, 1877 κέ.—1902, 1903 κέ.—1909 (δὲν πωλοῦνται), 1907 κέ.—1915, 1916/9 (εἰς ἓνα τόμον). Σχῆμα 8ον. ἕκαστος τόμος	80.—
75-89 (1920-1934): Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1920, 1921, 1922/4 (εἰς ἓνα τόμον), 1925/6 (εἰς ἓνα τόμον), 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933 καὶ 1934. Σχῆμα 8ον. ἕκαστος τόμος	80.—
3A. Ὁργανισμὸς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. (Τεύχος 1ον), σχῆμα 16ον, σελίδες 16. 1848. (Τεύχος 2ον), σχῆμα 16ον, σελίδες 8. 1876. (Τεύχος 3ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 24. 1894. (Τεύχος 4ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 48. 1896. (Τεύχος 5ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 24. 1899. (Τεύχος 6ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 41. 1912. (Δὲν πωλοῦνται).	—
4. Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι, ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ συλλόγου. Φυλλάδιον 1ον: 1851 (σελίδες 12, πίνακες 15· δὲν πωλεῖται), 2ον: 1852 (σελίδες ια' + 22 + 5, πίνακες 8), 3ον: 1855 (σελίδες 60, πίνακες 4). Σχῆμα 4ον· τὸ φυλλάδιον ἐκάτερον	50.—
5. Πρακτικά τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιτροπείας ἢ ἀναγραφὴ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου, γενομένη κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ συλλόγου. Σχῆμα 4ον, σελίδες 21, πίνακες 8. 1853. (Δὲν πωλεῖται).	—
6. Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαί, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι. Φυλλάδιον α' (ἄλλο δὲν ἔξεδόθη). Σχῆμα 4ον, σελίδες β' + 34, πίνακες 9. 1860	50.—
7. Εὐθύμιος Καστόρχης· Ἱστορικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ιδρύσεως αὐτῆς τῷ 1837 μέχρι τοῦ 1879 τελευτῶντος. Σχῆμα 8ον, σελίδες F' + 130. 1879	45.—
7A. Κατάλογος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Τεύχος 1ον, σχῆμα 8ον, σελίδες 124. 1887. Τεύχος 2ον, σχῆμα 8ον, σελίδες 126. 1906. (Δὲν πωλοῦνται).	—
8. H. G. Lolling· Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ μουσείου· τόμος 1ος: Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, τεύχος α': Ἀρχαῖκαί ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαὶ. Σχῆμα 4ον, σελίδες η' + στήλαι 152 + η', πίναξ 1. 1899	180.—

9. Π. Καββαδίας· Τὸ ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. Σχῆμα 8ον, σελίδες 304, εἰκόνες 9, πίνακες 10, ὧν εἷς τοπογραφικός. 1900. (Δὲν πωλεῖται) —
10. Π. Καββαδίας· Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ιδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900. Σχῆμα 8ον, σελίδες 115. 1900 45.—
- 10Α. <Βαλέριος Στάης>· Τὰ εὐρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων· (ἐκ τῆς ΑΕ 1902: στήλη 145-173/4), εἰκόνες 21, πίνακες 8 (παρένθετοι) + 11 75.—
11. *Comptes rendus du congrès international d'archéologie, 1ère session: Athènes 1905*. Σχῆμα 8ον, σελίδες 400, μετ' εἰκόνων. 1905 90.—
12. Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος· τόμος 1ος: Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως (συντάκται: Καββαδίας, Καστριώτης, Κουρουνιώτης, Lechat, Λεονάρδος, Schrader, Schroeder, Στάης, Σωτηριάδης, Wolters). Σχῆμα 4ον, σελίδες β' + στήλαι 118, πίνακες 36 (ἀρ. 1-33). 1906 400.—
13. P. Cavvadias + G. Kawerau *Die Ausgrabung der Akropolis vom Jahre 1885 bis zum Jahre 1890*. — Π. Καββαδίας + Γ. Καβερᾶν· Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890. Ἑλληνιστὶ καὶ γερμανιστὶ. Σχῆμα φύλλου, στήλαι 150 + σελίδες 2, εἰκόνες 14, πίνακες 13. 1906/7 600.—
14. Χρῆστος Τσουντας· Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηγίου καὶ Σέσκλου. Σχῆμα 4ον, στήλαι ιϛ' + 432, εἰκόνες 312, πίνακες 47. 1908 600.—
15. Γεώργιος Α. Παπαβασιλείου· Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. Σχῆμα 4ον, στήλαι β' + 108, εἰκόνες 53, πίνακες 21. 1910 150.—
16. Κωνσταντῖνος Κουρουνιώτης· Κατάλογος τοῦ μουσείου Ἀνκοσοῦρας. Σχῆμα 8ον, σελίδες 72, εἰκόνες 74. 1911 60.—
- 16Α. <Βασίλειος Λεονάρδος>· Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος ἀναγραφή. Σχῆμα 4ον, σελίδες 4. 1912. (Δὲν πωλεῖται) —
- 16Β. <Βασίλειος Λεονάρδος>· Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος λεύκωμα. Σχῆμα 4ον, σελίδες 8. 1912. (Δὲν πωλεῖται) —
17. Γεώργιος Π. Οἰκονόμος· Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας· τεῦχος 1ον. Σχῆμα 4ον, σελίδες 40, εἰκόνες 29. 1915 60.—
18. Γεώργιος Κ. Γαρδικίας· Μελετήματα ἀρχαιολογικά. Σχῆμα 8ον, σελίδες 48. 1915 15.—
19. Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος· Τοπογραφία τῶν Δελφῶν· τεῦχος 1ον. Σχῆμα 8ον, σελίδες 113, εἰκόνες (παρένθετοι) 11, πίνακες 3. 1912-1917 50.—
20. Βαλέριος Στάης· Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. Σχῆμα 8ον, σελίδες 55, εἰκόνες 14, πίνακες 5. 1920 50.—
21. Georgius P. Oeconomus· *De profusionum receptaculis sepulcralibus inde ab antiquissimis temporibus usque ad nostram fere aetatem usitatis*. Σχῆμα 8ον, σελίδες 63, εἰκόνες 17. 1921 60.—
22. Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος· Ὁ ἀποτυμπατισμός, συμβολὴ ἀρχαιολογικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τὴν λαογραφίαν. Σχῆμα 8ον, σελίδες 144, εἰκόνες 21, ὧν 7 παρένθετοι. 1923 80.—
23. Ἀπόστολος Σ. Ἀρβανιτόπουλος· Γραπτὰ στήλαι Δημητριάδος—Παγασῶν. Σχῆμα 2ον, σελίδες 179, εἰκόνες 203, πίνακες παρένθετοι 7, πίνακες ἐν τέλει ἑγχρωμοὶ 10. 1928 1200.—

24.	Γεώργιος Ε. Μυλωνᾶς· <i>Ἡ νεολιθικὴ ἐποχὴ ἐν Ἑλλάδι</i> . Σχῆμα 8ον, σελίδες 174, εἰκόνες 86, πίνακες 2, γεωγραφικοὶ χάρται 3. 1928	Δραχμαὶ 225.—
25.	Ἰωάννης Γ. Γεννάδιος· <i>Ὁ Λόρδος Ἔλγιν καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς Ἀθήνας ἰδίως ἀρχαιολογήσαντες ἐπιδρομεῖς 1440-1837</i> . Σχῆμα 8ον, σελίδες α-κF + 257, πίνακες 5. 1930	250.—
26.	Ἰωσήφ Χατζιδάκης· <i>Ἱστορία τοῦ Κρητικοῦ Μουσείου καὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Κρήτῃ</i> . Σχῆμα 8ον, σελίδες 74. 1931	60.—
26 Α.	Γ. Σωτηρίου· <i>Χριστιανικαὶ Θῆβαι</i> . (= ΑΕ 1929). Σχῆμα 4ον, σ. 256, εἰκ. 270 πίν. 5. 1931	500.—

Νέα σειρά ἐκδόσεων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὸν τίτλον:
Ἀρχαῖοι τόποι καὶ μουσεῖα τῆς Ἑλλάδος.

Ἀριθ. 1.	Α. Κεραμόπουλλος· <i>Ὁδηγὸς τῶν Δελφῶν</i> σελ. 144 εἰκ. 100 Χάρται 3 Σχῆμα 16ον 1935	50.—
----------	---	------

Ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας πωλοῦνται καὶ τὰ ἑξῆς συγγράμματα:

1.	Βασιλείου Λεονάρδου· <i>Ἡ Ὀλυμπία</i> . Σχῆμα 8ον, σελίδες 352, πίνακες 2. 1901	δραχμαὶ 100.—
2.	Ἀντωνίου Δ. Κεραμοπούλλου· <i>Θηβαϊκὰ</i> (= Ἀρχαιολογ. Δελτίον 1917). Σχῆμα 4ον, σελίδες 503, εἰκόνες 212, πίνακες 1	λίραι ἀγγλ. 6.—

Αἱ ἀνωτέρω τιμαὶ τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας ἰσχύουσι διὰ τὴν πώλησιν αὐτῶν ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτῆς (Δεωφόρος Πανεπιστημίου 20). Περὶ δὲ τῆς ἐκτὸς τοῦ μεγάρου τῆς Ἑταιρείας ἀποστολῆς τῶν ἀγοραζομένων παρακαλοῦνται νὰ φροντίζωσιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι.

Ἐξεδόθη ὁ παρὼν (89ος) τόμος τῇ 30. 10. 35.